

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Ústav české literatury a komparatistiky

Tereza Nejtková

Bakalářská práce

Růžena Jesenská: *Mimo svět* — ediční příprava a komentář
k souboru povídek

Růžena Jesenská: *Out of world* – Editorial preparation and
commentary on the collection of short stories

Ráda bych poděkovala vedoucímu své práce, PhDr. Václavu Vaňkovi, CSc. za cenné připomínky a konzultace.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia nebo k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28. 6. 2017

Tereza Nejtková

Klíčová slova

Růžena Jesenská, *Mimo svět*, ediční příprava, komentář, ediční řešení, vysvětlivky.

Key words

Růžena Jesenská, *Out of world*, editorial preparation, commentary editing solution, explanatory notes

Abstrakt:

Cílem předkládané práce je přinést novou ediční úpravu povídkové sbírky Růženy Jesenské *Mimo svět*. Součástí této práce je vedle edice sbírky kompletní ediční zpráva a vysvětlivky. Práce se také zabývá dobovou reakcí na sbírku *Mimo svět* a přináší krátký přehled života a díla Růženy Jesenské a v neposlední řadě také podrobnější reflexi výše uvedené sbírky.

Abstract:

The aim of the submitted thesis is to bring a new adjustment of edition of a short story collection by Růžena Jesenská called *Out of world*. This thesis includes, next to the edition of the collection, a complete note of edition and explanatory notes. It is dealing with period response to the collection *Mimo svět* and it also brings a short summary of Růžena Jesenská's life and work and last but not least a more detailed reflection of the collection mentioned above.

Obsah

Úvod.....	6
Komentář a ediční zpráva.....	7
I. Životopis autorky.....	7
II. Charakteristika souboru.....	8
III. Reflexe sbírky.....	11
IV. Geneze textu.....	15
V. Ediční řešení.....	58
VI. Vysvětlivky.....	63
Růžena Jesenská: <i>Mimo svět</i>.....	70
O krásné Siranuš.....	71
Dívka a námořník.....	88
Dagmar Černá.....	94
Epizody na tichém břehu.....	104
Pravdivá historie kamenné sochy.....	113
Samota.....	118
Ženy.....	124
Hřích.....	129
Cizinec.....	138
Mimo svět.....	148
Noc ve starém zámku.....	157
Smrt Ofélie.....	175
O mnichu Synesiovi.....	188
Pán lesů.....	207
Přílohy.....	214
Ediční zpráva k povídce <i>Ztracené slovo</i>.....	215
I. Geneze textu.....	215
II. Ediční řešení.....	224
III. Vysvětlivky.....	225
Růžena Jesenská: <i>Ztracené slovo</i>.....	232
Závěr.....	270
Prameny.....	271
Odborná literatura.....	271

Úvod

Tato práce je v první řadě novou edicí sbírky *Mimo svět*, vydané poprvé roku 1909 a podruhé roku 1926. Text Růženy Jesenské, české spisovatelky počátku 20. století, je mezi jinými jejími pracemi výrazný zejména svou dekadentní povahou. Jeho nová edice vychází z prozkoumání dostupných pramenů, z nichž druhé knižní vydání bylo zvoleno jako výchozí. Texty jednotlivých povídek tohoto vydání jsme přepsali a edičně upravili v souladu s dnešními normami spisovného jazyka, přičemž jsme k textu přistupovali s maximálním respektem k předpokládanému autorskému záměru.

Samotný text práce nicméně tvoří ediční zpráva k této sbírce. Na jejím počátku představujeme osobnost autorky a nastiňujeme kontext jejího díla. Dále se věnujeme přímo sbírce *Mimo svět*, charakterizujeme ji a poskytujeme informace ke genezi jednotlivých povídek. Představujeme také úpravy, které v textech proběhly, a v neposlední řadě jsme pro čtenáře připravili vysvětlivky.

Závěrečnou součástí práce jsou poměrně rozsáhlé přílohy, do nichž jsou zahrnuty nejen povídky z výše zmíněné sbírky, ale také povídka *Ztracené slovo* z další podobně zaměřené sbírky Růženy Jesenské, *Z nepřístupných zahrad* (vyd. 1909). Tato povídka má v oddíle *Přílohy* vlastní ediční zprávu, která je strukturována obdobně jako ediční zpráva ke sbírce *Mimo svět*.

Naším záměrem je připravit nové, kritické vydání, sbírky *Mimo svět*.

Komentář a ediční zpráva

I. Životopis autorky

Růžena Jesenská se narodila 17. 6. 1863 v Praze na Smíchově do rodiny nedostudovaného právníka, úředníka radotínské cementárny a později obchodníka, jako jeho první dítě. V roce 1882 absolvovala Praze učitelský ústav, čímž se stala způsobilou pro funkci vyučitelky nebo zatímni učitelky, na podzim 1884 poté složila zkoušku opravňující ji působit jako učitelka na obecných školách. V lednu 1887 úspěšně vykonala zkoušku, která jí umožňovala vyučovat na měšťanských školách v přírodovědeckém oboru (přírodopis, fyzika, matematika). Dvě léta učila na obecné škole v Mladé Boleslavi a poté na různých školách v Praze až do roku 1907, kdy odešla na odpočinek. Po celý život zůstala svobodná, jak toto povolání ostatně vyžadovalo.¹ Působila jako redaktorka časopisů pro děti a kalendářů pro ženy, krátce psala také divadelní kritiky pro *Ženský svět*. Přispívala do řady časopisů, např. do *Kalendáře paní a dívek českých* (od roku 1909), *Ženských listů* (1887), *Ženského obzoru* (1916–1917), *Ženského světa* (1909–1930) nebo *Časopisu učitelek* (od roku 1903), *Květů* (1888–1907), *Lumíru* (1887–1930), *Světozoru* (1888–1917) apod. Působila také jako redaktorka, v letech 1902 až 1903 řídila *Dětské Besedy Máje*, později, v letech 1911–1920 působila v *Kalendáři paní a dívek českých*, v letech 1926 až 1928 redigovala pedagogický časopis *Koule*.² V roce 1905 se podílela na založení nakladatelského družstva *Máj*, záhy se s ním však rozešla. Navštívila řadu cizích zemí, např. Francii, Itálii či Rusko. Zemřela v Praze 14. 7. 1940.

Soustavně publikovat začala v osmdesátých letech, zprvu poezii pro děti, později také verše pro dospělé a první prozaické texty. Zejména v tomto počátečním období literární tvorby často používala pseudonymy (např. Eva z Hluboké, Jeroným/Martin Věžník, Milena Důrasová/Důraská podle své sestry). První sbírky vydala v Nerudových *Intimních besedách*. Svou tvorbou zasáhla do mnoha oblastí literatury, je např. autorkou básnických sbírek *Úsměvy* (1889), *Okamžiky* (1891), *Rudé západy* (1904), dramát *Estera* (1909), *Paní z Rosenwaldu* (1913), *Attila* (1919), *Devátá louka* (1924), novel, např. *Jarmila* (1894) či *Jarní píseň* (1902), prozaických sbírek, jako je např. *Mimo svět* (1909), *Z nepřístupných zahrad* (1912), *Z kouzla světelných nocí* (1919) apod. Také žánrové rozpětí její tvorby je poměrně široké, od intimně laděných lyrických básní, přes četbu pro dospívající dívky, romantická dramata a snové, pohádkové povídky, až po soubory dekadentních próz.

¹ Povinný celibát pro učitelky platil až do roku 1919.

² Kotilová, Kateřina: *Růžena Jesenská — život a dílo. Česká spisovatelka na přelomu 19. a 20. století*. Diplomová práce. Univerzita Pardubice: Filozofická fakulta 2014, s. 36.

II. Charakteristika souboru

Růžena Jesenská, autorka povídek, novel i dramát, skrývá překvapivý potenciál. Vedle mnoha prací s tradičně pojímanou milostnou tematikou (např. drama *Starý markýz*, novely *Jarmila* a *Jarní píseň*, nespočet básní) se u ní projevuje také kontakt s dobovou dekadentně symbolistní poetikou, a to především ve dvou povídkových sbírkách *Mimo svět* (1909) a *Z nepřístupných zahrad* (1912). Objevují se zde témata incestní lásky, lesbické lásky, časté je sepětí postav se smrtí nebo s hraničními stavy vědomí, náznaky šílenství, zmatenosti či pomatenosti. Několik postav se tu až bigotně fanatickým způsobem upne k náboženství, a svou životní krizi řeší vstupem do kláštera, který ovšem nepřinese vytoužený mír, nýbrž naopak duševní muka ještě prohloubí a pro protagonistu se stává doživotním vězením, z něhož není úniku. Opakovaně se setkáváme s motivy noci, s exotikou Orientu, se stylizovanými deníkovými zápisky či dopisy. Citové vztahy mezi postavami jsou pokřivené, narušené či vyhnané do extrémů, a ti, kteří do těchto vztahů vstupují, jsou jimi negativně poznamenáni.

Zmíněné motivy smrti, tajemství i samoty jsou charakteristické pro texty dekadencí a symbolismem inspirované moderny devadesátých let. Tuto orientaci sbírky ještě znásobuje otevřená erotičnost, která se jednotlivými povídkami prolíná.

Ústředními postavami povídek jsou obvykle ženy. Ty zastávají ve většině případů také role vypravěček. Pouze ve třech povídkách (*Hřích*, *O mnichu Synesiovi*, *Pán lesů*) je pozornost soustředěna na mužskou postavu, avšak všechny tyto postavy na závěr povídky zemřou. Spojuje je také motiv hříchu (Norbert Hájek je žhář, mnich Synesius otcovrah a Jan Ečer se pokusí zabít jelena v době říje), který ke smrti vede. Zároveň jsou ale tyto mužské postavy spojeny také okamžikem pokání, uvědomění si vlastního provinění a přijetí trestu, který má podobu úmrtí.

Ženské postavy jsou rovněž opakovaně spojeny se smrtí (např. Siranuš z úvodní povídky, smrt matky v povídce *Ženy*, utonutí dívky v *Dívce a námořníkovi* apod.). Výjimku v tomto smyslu představují povídky *Samota* a *Mimo svět*, jejich tématem je úsilí o vymanění se z nevyhovující životní situace, a také povídky *Epizody na tichém břehu* a *Cizinec*, v nichž jsou hrdinky zachyceny uprostřed své životní „cesty“, jejich životy nejsou rozřešeny, ale pokračují ustáleným tempem.

Zajímavá jsou také jména postav, která jsou převážně exkluzivní a ojedinělá. Některé postavy nejsou označeny osobním jménem (např. dívka v povídce *Dívka a námořník*). Některá ze jmen jsou pravděpodobně autorská, např. Siranuš z úvodní povídky *O krásné Siranuš*; jiná jsou inspirována kulturně literární tradicí, např. dramatem W. Shakespeara *Hamlet* (Ofélie), Biblií (Hagar) nebo církevní tradicí (Desiderius). V některých případech platí

„nomen omen“, tj. jméno skrývající nápoředu k osobnosti nositele, např. Erikova matka z povídky *Noc ve starém zámku* si nechává říkat Liana; ničivou liánou se ve vztahu k synovi skutečně stává. Mnoho jmen má zahraniční původ, např. Egida je původem španělské jméno, Dagmar pochází z norštiny. Také mužská jména jsou neobvyklá, např. Iren (v jiné povídce vystupuje také Irena), Vincenc, Gustav, Valentin, Desiderius apod. Výjimku představuje jméno hlavního charakteru poslední povídky, který se jmenuje Jan.

Vypravěč-muž se objevuje v povídce *Dagmar Černá*. Ostatní povídky je z této perspektivy možné rozdělit do dvou skupin: 1. povídky s blíže neurčeným, objektivním vypravěčem (např. *Dívka a námořník*, *Pán lesů*), 2. povídky s ženskou vypravěčkou (např. *O krásné Siranuš*, *Noc ve starém zámku*). Některé z těchto povídek s ženou-vypravěčkou se navíc projevují jakýmsi „zdvojením“ role vypravěče; např. v úvodní povídce celé sbírky, *O krásné Siranuš*, vypráví povídku bezejmenná žena, která navštívila jednoho nedělního večera slečnu Olivovou. Sama slečna Olivová ovšem vypráví příběh Siranušiny osudové lásky, přičemž velkou část tohoto příběhu předkládá Siranušiny slovy (ať už těmi, která jí byla přímo řečena, nebo úryvky dopisů). V povídce tedy vystupují tři vypravěčky, z nichž dvě jsou rovněž účastnicemi příběhu. Podobná situace se opakuje u povídky *O mnichu Synesiovi*, v níž vypravěčka, návštěvnice kláštera, líčí konec Synesiova života. Klíčový prožitek smrti otce, popravy bratrů i uvěznění matky je ale zachycen v Synesiových zápiscích, které sám vypravěče svěří. K obdobné vyprávěcí situaci dochází konečně i v povídce *Noc ve starém zámku*: vypravěčka čte deník zemřelého Erika (zde jsou roviny anonymní vypravěčky a Erika odděleny ještě zřetelněji, neboť nedochází k žádnému přímému setkání těchto dvou postav; vypravěčka není účastníkem, nýbrž pouze zprostředkovatelkou děje).

Povídky v souboru jsou v zásadě dvojího typu: 1. dekadentně stylizované, s velkým důrazem kladeným na náladu, barevnost, prostředí; postavy se potýkají s tajemstvím (např. *O krásné Siranuš*, *Noc ve starém zámku*, *O mnichu Synesiovi*) 2. spíše realistické, zaměřené na psychický stav jednotlivce a na jeho vyrovnání se s životní náročnou situací (fakticky pouze dvě povídky: *Samota* a *Hřích*). Obě psychologizující realistické povídky jsou začleněny uprostřed souboru (šestá a osmá povídka z celkových čtrnácti) a obklopují povídku *Ženy*, nacházející se přímo v jeho polovině. Společně tyto tři povídky (tj. *Samota*, *Ženy*, *Hřích*) vytvářejí trojici textů, které zpracovávají téma sociální situace, jež může skutečně nastat (osamělost mladé učitelky, ztráta panenství před svatbou, pojistný podvod). První situace je společnosti lhostejná, zbývající dvě jsou vnímány negativně; obdobně první povídka je zakončena šťastně (tj. samota je odehnána), ostatní se uzavírají tragédií (smrt matky, vyhoření celé vesnice a sebevražda žháře). Na rozdíl od ostatních povídek také zachycují poměrně

krátký časový interval (jeden den v případě Natálky ze *Samoty*, jedno odpoledne v povídce *Ženy*, jednu noc v *Hříchu*), je ovšem třeba zmínit, že v případě textu *Ženy* se úzce navazuje na již proběhlé události, které jsou pouze naznačeny v dialogu postav.

Hlavní postavou úvodní povídky *O krásné Siranuš* je žena; také vypravěčkami jsou zde ženy; závěrečná povídka *Pán lesů* se naopak zaměřuje na mužskou postavu, vypravěč je blíže neurčený. Obě povídky jsou spojeny motivem neovladatelné, spalující touhy po získání kořisti: pro Siranuš je kořistí milovaný muž, pro Jana největší jelen v lese. U obou postav se během jejich „honu“ projevují vyhocené psychické stavy, obě postavy jsou taktéž v závěru mrtvé (Siranuš psychicky, neboť zešílela a čeká ji jen pozvolná smrt v chladném domku; Jan fyzicky, protože ho zabije jelen). Siranuš se ovšem podaří jejího cíle dosáhnout, či se alespoň domnívá, že ho dosáhla (z povídky není zcela jasné, zda má skutečně mrtvého milence ve sklepení svého domu), Jan naopak osudově prohrává (sám umírá v lese, zatímco jelen odchází následován laněmi). Soubor je tedy rámován dvěma povídkami se shodným motivem silné touhy.

Autorka ve sbírce tematizuje mnoho rozličných mezilidských vztahů: nevěrnou lásku (*O krásné Siranuš*), zneužití dívky mužem (*Dívka a námořník*, *Dagmar Černá*), věrnost bez lásky (*Episody na tichém břehu*), silnou lásku vedoucí ke společné smrti (*Pravdivá historie kamenné sochy*), osamělost (*Samota*), propadnutí lásce (*Ženy*, *Cizinec*), hřích proti zavedenému pořádku (*Hřích*), lesbickou lásku (*Mimo svět*), vyhocenou mateřskou lásku (*Noc ve starém zámku*, *Smrt Ofélie*), nenávist (*O mnichu Synesiovi*) a v neposlední řadě nutkavou touhu (*Pán lesů*).

Za dekadentní lze považovat také další autorčinu povídkovou sbírku, vydanou o tři roky později, *Z nepřístupných zahrad* (1912). Také v této sbírce se opakovaně objevují motivy smrti, motiv samoty či osamělosti je zde ještě posílen (protagonisté se ještě častěji uchylují se svou bolestí do klášterů), tajemství je zde intenzifikováno ještě o prvky prokletí a náboženské mystiky. Hrdinové se potýkají s nesplněnými přáními, ztrátami a zklamanými nadějemi. Např. v povídce *Ztracené slovo* (viz *Přílohy*) se hrdinka snaží dosáhnout návratu ztracené lásky – její naděje je však hořce zklamána, naplnění je nemožné. I zde jsou mezilidské vztahy komplikované erotikou – ve zmíněné povídce *Ztracené slovo* se např. láska syna k matce stupňuje až do podoby incestního vztahu. Za vypjatě erotické lze ostatně označit povídky obou sbírek.

III. Reflexe sbírky

Soubor *Mimo svět* se téměř ihned po svém vydání v roce 1909 dočkal kritických reflexí, jejichž autory byli např. Božena Benešová, Miloš Marten či Karel Sezima.

Miloš Marten (*Moderní revue* 1908/1909, sv. 21, s. 252) kriticky hodnotí soubor *Mimo svět* v článku nazvaném *Knihy prosou*. Hned v úvodu zaujímá k souboru pozitivní postoj a píše o jasném odhalení erotiky, dosud v autorčině díle skryté. Silné ženské postavy ale podle jeho názoru autorka zbytečně oslabuje, ve snaze zvýšit jejich působivost, „detaily vnější příšernosti, hmotné dekorativní romantiky“.³ Formálně vnímá text jako stylizovanou a symbolizující prózu, vyzdvihuje schopnost Jesenské vytvořit autentickou atmosféru ztracených, zaniklých míst i okamžiků.

Božena Benešová (*Novina* 2, 1908/1909, s. 252) na rozdíl od Martena nevnímá sbírku v kontextu předchozí tvorby R. Jesenské jako přelomovou či překvapivou, shledává v ní spíše jako pokračování a intenzifikaci předchozích autorčiných tendencí. Erotika se zde projevuje plněji a výrazněji než v předchozích textech, nápadná je „touha po výjimečných, krajně napjatých citech“.⁴ Postavy jsou nuceny „odhodit zákony lidské a vytvořit si v krizích hrůzy a bolesti své vlastní“.⁵ Kritička zejména oceňuje schopnost autorky udržet náročnou, stylizovanou a „uměleckou“ povahu textu, upozorňuje však i na selhání v tomto směru: nepřiliš povedenou je v tomto smyslu např. povídka *Noc ve starém zámku*. Vrcholy sbírky jsou podle ní naopak texty *Smrt Ofélie* a *Dívka a námořník*, v nichž se objevuje také „nádech kruté ironie“,⁶ která potlačuje zbytečnou sentimentalitu, jež tvorbu Růženy Jesenské jinde pouze oslabuje.

Arne Novák se své kritické stati *Z nové české prósy (Přehled 7, 1908/1909, s. 625–627)* věnuje hned dvěma „knihám erotických osudů“⁷ najednou, kromě sbírky *Mimo svět* reflektuje také povídkový soubor A. Sovy *O milkování, lásce a zradě*. Mezi těmito díly vidí A. Novák rozdíly především ve stylu, neboť Sova podává „přímo typické doklady analytické a impresionistické metody“,⁸ zatímco R. Jesenská „spěchá ve svém svazku povídek, balad a legend prudce a udýchaně k básnické syntéze, k umění zkratky, k soustředující stylizaci“.⁹

Podle Nováka se v textech sbírky *Mimo svět* projevuje povážlivé zjednodušení „na milenku, která chce shořet v erotickém plameni, na matku, která touží zmizet docela ve svém

³ *Moderní revue* 1908/1909, sv. 21, s. 252.

⁴ *Novina* 2, 1908/1909, s. 252.

⁵ *Novina* 2, 1908/1909, s. 252.

⁶ *Novina* 2, 1908/1909, s. 252.

⁷ *Přehled* 7, 1908/1909, s. 625.

⁸ *Přehled* 7, 1908/1909, s. 625.

⁹ *Přehled* 7, 1908/1909, s. 625.

dítěti, na ženu, která v srdci odchází od svého muže, neopouštějíc ho veřejně, na mnicha kajícího, který očišťuje se od zločinu“.¹⁰ Postavy jsou prý neživé, jsou spíše přízraky než živými lidmi, ba co více, podle kritikova názoru se autorka ani nepokouší postavy oživit. Charaktery vyjadřují pouze jeden osud, a to osud R. Jesenské, který je pouze („pantomimicky“)¹¹ ztvárněn různými šablonami.

Novák tvrdí, že poetikou je Jesenská následovnicí novoromantismu Julia Zeyera, shledává v jejich tvorbě společné znaky: „onen romantismus bez masa a bez krve, ona toužebná snivost, oživená zástupem stínů, ona věčná nostalgie, která vystupovala v dekoraci různých století, různých zeměpásů, různých kultur, a přece nikde nedovedla se dobře maskovati“.¹² Další pokračování této poetiky by podle kritika mohlo způsobit v české literatuře „opravdovou pohromu“.¹³

V závěrečné části kritického příspěvku Arne Novák obě díla porovnává. Obě knihy shodně označuje jako „knihy stupňovaného erotismu“¹⁴ a klade si otázku, zda tato „erotická mystika“¹⁵ je pozitivním prvkem literatury. Vymezuje rozdíly poetiky obou autorů (muž bezmocný proti koketní ženě u Sovy a oslava vášnivé lásky u Jesenské) a také určuje dvě kategorie hrdinek Růženy Jesenské, jež nazývá „ženy čekající na lásku a ženy vrhající se se zavřenýma očima do její výhně“.¹⁶ U obou autorů, Sovy i Jesenské, Novák nachází shodný prvek „zmaru, konce, zničení“,¹⁷ přičemž se ovšem s tímto prvkem každý z autorů vyrovnává jinak. Sova se tomuto konci vzpírá, zatímco Jesenská ho spíše přivolává.

Erotika má v literatuře významnou úlohu, „násobí a zmocňuje růst osobnosti, přináší rozvoj do statiky života, staví vždy nové konflikty, klade básníkovi úkol podávati postavy ve vzruchu a pohybu,“¹⁸ ale ani Sova ani Jesenská tento úkol nenaplnují. Jejich postavy jsou statické, povídky postrádají „dramatický život“, pouze se liší povahou staticnosti, jenž je u Sovy naturalistická, zatímco u Jesenské novoromantická.

František Vladimír Vykoukal (*Osvěta* 1909, s. 560–564) se v kritické rubrice *Nové písemnictví* s podtitulem *Výpravná próza* (jiné části rubriky tvoří např. *Básně*, posuzované E. Krásnohorskou, či *Spisy naučené*, obsahující mimo jiné příspěvky od O. Schrutze) zabývá

¹⁰ *Přehled* 7, 1908/1909, s. 626.

¹¹ *Přehled* 7, 1908/1909, s. 626.

¹² *Přehled* 7, 1908/1909, s. 626.

¹³ *Přehled* 7, 1908/1909, s. 626.

¹⁴ *Přehled* 7, 1908/1909, s. 626.

¹⁵ *Přehled* 7, 1908/1909, s. 626.

¹⁶ *Přehled* 7, 1908/1909, s. 626.

¹⁷ *Přehled* 7, 1908/1909, s. 626.

¹⁸ *Přehled* 7, 1908/1909, s. 626.

nejen textem Růženy Jesenské, ale i dalšími současnými díly (J. K. Šlejhar: *Lípa*, Felix Téver: *Duše nezakotvené*).

Již název sbírky R. Jesenské *Mimo svět* podle něj naznačuje, že se skutečně jedná o „obrázky“ stojící mimo všední skutečnost, o „vysněné říše čiré fantasmie“¹⁹. Výrazným prvkem textů je erotismus, hrdinky nejsou bojovnicemi za ženská práva, nýbrž za právo milovat. V tom vidí Vykoukal návaznost na autorčiny dřívější práce, od nichž se soubor liší jen „exotičností postav a jejich příhod“.²⁰ Forma jednotlivých textů je podobná, zejména stylizací do podoby zápisků, deníků apod. a také motivem neúnavného a dosti výřečného vypravěče.

Karel Sezima (*Lumír* 50, 1909/1910, s. 352) se dílu Růženy Jesenské dotýká v textu nazvaném *Z nové české beletrie III*. Prostor v tomto poměrně dlouhém příspěvku (s. 352-360) věnuje nejen R. Jesenské, ale také Růženě Svobodové a její skladbě *Černí myslivci*, Boženě Vikové-Kunětické a sbírce *Vlnami života* Růženy Čechové.

Texty souboru *Mimo svět* charakterizuje přímo jako „erotické povídky“,²¹ spojené motivem lásky, nikoli ale lásky pozitivní a tvůrčí, nýbrž takové, „jež hubí a vraždí, sama se stravujíc ve vlastním požáru. Je to „láska, jež vypíjí duše a vysušuje těla.“²² Prostředí povídek vnímá jako pestré, exotické; pouze povídka *Dívka a námořník* je těchto barevných kulis zbavena. Kritizuje ovšem jazykovou stránku textu, zdůrazňuje zvláště nedostatek odstiňování lexikálních prvků.

František Sekanina (*Zvon* 9, 1908/1909, s. 443) nachází několik základních rysů, na nich je celá sbírka vybudována: „hledání tajemnosti nepoznaného a touženého, kult vášní a bizarních výstředností, vášnivě vykřikované snahy po nových světech a stínech povah výstředních a společensky dobrodružných“.²³ Také on zmiňuje také erotičnost textů, vášně je zde podle něj opět vnímána jako chorobná, pokřivená a uvádí velice působí obraz celého souboru: „podivné, jedovatými dechy zavánějící květy, jejichž kalichy i jejichž vůně nejsou bez podivuhodných a strhujících půvabů“.²⁴ Obdobně jako K. Sezima také Sekanina (v závěru své krátké poznámky) zmiňuje *Černé myslivce* R. Svobodové a vzájemně obě díla stručně srovnává. Stylizaci textů R. Jesenské hodnotí jako zřetelnější a předpovídá jim čtenáře hledajícího útěk ze všednosti.

Noticka Pavly Maternové (*Ženský svět* 1909, s. 58) se ostatním hodnocením poněkud vymyká: vysoce hodnotí samotnou úpravu knižního vydání díla, text označuje jako lyrický.

¹⁹ *Osvěta* 1909, s. 562.

²⁰ *Osvěta* 1909, s. 562.

²¹ *Lumír* 50, 1909/1910, s. 357.

²² *Lumír* 50, 1909/1910, s. 357.

²³ *Zvon* 9, 1908/1909, s. 443.

²⁴ *Zvon* 9, 1908/1909, s. 443.

Růženu Jesenskou vnímá jako nositelku dvojí role: „propagátorku přirozeného, hlubokého práva věčného ženství“²⁵ a „zanícenou a delikátní ženství toho poetku“.²⁶ Název *Mimo svět* je podle ní mimořádně vhodný vzhledem k povaze sbírky, která je skutečně vzdálena všednosti.

Většina kritiků tedy sbírku vnímá v kontextu předchozích děl Růženy Jesenské, přičemž konstatují nápadnou intenzifikaci prvků, které v nich již dříve byly obsaženy. Shodně si všímají dekadentní stylizovanosti povídek a především odvážnější a otevřenější erotiky, která byla v předchozí tvorbě spisovatelky obsažena spíše v náznacích.

²⁵ *Ženský svět* 1909, s. 58.

²⁶ *Ženský svět* 1909, s. 58.

IV. Geneze textu

Povídková sbírka *Mimo svět* byla poprvé vydána v roce 1909 knihtiskárnou Edvarda Lechingra v Praze. Svou tematikou, motivy i využitým jazykem se projevuje jako dekadentní próza, pracuje se stavy duševního neklidu až šílenství, postavy jsou často osamělé, uvězněné ve své vlastní mysli. Scenérii tvoří exotické krajiny, stejně jako samoty. Sběrka je tvořena jedenácti povídkami různého rozsahu.

Tyto povídky byly publikovány nejprve časopisecky, a to v časopisech *Květy* (*Cizinec*, *O mnichu Synesiovi*, *Dagmar Černá*, *Episody na tichém břehu*, *Mimo svět*, *Historie kamenné sochy*), *Zvon* (*O krásné Siranuš*, *Smrt Ofélie*, *Noc na starém zámku*, knižně pod názvem *Noc ve starém zámku*) a *Lumír* (*Dívka a námořník*, *Ženy*) v letech 1900–1908.²⁷

Povídka *O krásné Siranuš* byla uveřejněna v časopise *Zvon* (*Zvon: týdeník beletristický a literární*) 1906, roč. 6, č. VI., s. 745–747, 764–767, 769–772. *Dívka a námořník* byla otištěna v časopise *Lumír* 1905/1906, roč. 34, č. 4, s. 159–164; *Dagmar Černá* v *Květech* 1906, roč. XXVIII., č. LVI., s. 30–38. *Epizody na tichém břehu* zveřejnila autorka rovněž v *Květech* 1906, roč. XXVIII., č. LVI., s. 630–637, také *Pravdivá historie kamenné sochy* byla zveřejněna, pod názvem *Historie kamenné sochy*, v časopise *Květy*, 1906, roč. XXVIII., č. LVII., s. 126–130. *Samota* vyšla v *Lumíru* 1900/1901, roč. 29, č. 6, s. 65–66, 83–84; *Ženy* v *Lumíru* 1906/1907, roč. 35, č. 9, s. 4074–12. Povídka *Hřích* byla uveřejněna pod titulem *Noc na vsi* v *Květech* 1901, roč. XXIII., č. XLVI., s. 7–14; *Cizinec* vyšel také v *Květech*, ale 1907, roč. XXIX., č. LIX., s. 286–294; také povídka *Mimo svět* byla otištěna v *Květech* 1907, roč. XXVIII., č. LVI., s. 729–736. *Noc ve starém zámku* se objevila ve *Zvonu* 1908, roč. 8, č. VIII., s. 8–10, 25–27, 37–40, 49–51; *Smrt Ofélie* byla publikována rovněž ve *Zvonu*, a to již o rok dříve: 1907, roč. 7, č. VII., s. 725–727, 746–747, 755–757. Text povídky *O mnichu Synesiovi* byl otištěn v *Květech* 1907, roč. XXIX., č. LIX., s. 596–612. Závěrečný text *Pán lesů* časopisecky publikován nebyl.

Časopisecké otisky ve *Zvonu* byly obvykle rozděleny do několika částí, naopak v časopisech *Lumír* a *Květy* byly povídky uveřejňovány souvisle, jako jeden celek. Nejvíce povídek publikovala R. Jesenská v *Květech* (sedm ze třinácti, tj. 54%), a to zejména v letech 1906 a 1907 (vždy po třech povídkách). Téměř 77% povídek bylo uveřejněno v letech 1906 až 1907, pouze jedna povídka byla uveřejněna s větším časovým rozdílem už roku 1901 (*Noc na vsi*, knižně poté jako *Hřích*).

²⁷ Následující přehled bibliografických údajů se řídí pořadím jednotlivých povídek v souboru, nikoli chronologickými daty publikování či jednotlivými periodiky.

Jako výchozí bylo pro naši práci zvoleno druhé vydání zmíněné sbírky z roku 1926 (Praha: Pražská akciová tiskárna). Povídky v rámci naší edice jsou tedy řazeny podle pořadí v druhém vydání. Do tohoto vydání byly přidány tři povídky, *Samota*, *Hřích* a *Pán lesů*, rozsah sbírky se tedy rozšířil na čtrnáct povídek. Primárně byly zmíněné texty otištěny již dříve, jako součást jiných souborů. *Samota* a *Noc na vsi/Hřích* vyšly knižně poprvé roku 1902 ve sbírce *Nina a jiná próza* (povídka *Noc na vsi* právě pod tímto názvem, ve sbírce *Mimo svět* je přejmenována). Povídka *Pán lesů* vyšla v roce 1912 pod pozměněným názvem *V komnatách lesů* ve sbírce *Z nepřístupných zahrad*. *Pán lesů* nebyl publikován časopisecky, povídka *Noc na vsi/Hřích* byla otištěna v *Květech* v roce 1901 a konečně *Samota* se objevila v časopise *Lumír* (1900–1901). Můžeme tedy říci, že téměř všechny texty z dotyčné sbírky (třináct ze čtrnácti) byly nejprve publikovány časopisecky a až poté následovalo knižní vydání. Doplněné texty poněkud narušují jednotu díla, jedná se spíše o melancholické obrázky z všedních životů (zvláště výrazné je téma všednosti v povídce *Samota*, zachycující jeden den vesnické učitelky), s ostatními povídkami, které více odpovídají typu dekadentně symbolistní prózy, je však pojí pohnuté duševní stavy (samota, touha, děs).

Dále podáváme přehled změn, které v jednotlivých vydáních proběhla. U všech povídek – s výjimkou povídky *Pán lesů* – pracujeme s časopiseckými otisky (označujeme je zkratkami jednotlivých časopisů: *Květy* – K, *Zvon* – Z, *Lumír* – L). U textů obsažených v prvním vydání sbírky *Mimo svět* operujeme s označením 1 a 2 pro pořadí vydání této sbírky. Texty obsažené v jiných sbírkách pracují také se zkratkami pro tyto sbírky: *Nina a jiná próza* – N, *Z nepřístupných zahrad* – ZN. Sborník sestavený Ivanem Slavíkem *Příběhy temnot v české literatuře XIX. a XX. století* (Jesenská, Růžena: *Noc ve starém zámku*. In Slavík, Ivan: *Příběhy temnot v české literatuře XIX. A XX. století*. Brno: Host 1999, s. 116 – 135) značíme P. Neevidujeme změny interpunkční, opravy zjevných tiskových chyb a změny v zdůraznění slov (proložení, kurzíva). Zachyceny nejsou ani změny grafické (odstavce, pomlčky apod.).

O krásné Siranuš

ke *skromné* večeři (Z, 1) — ke *skrovné* večeři (2); Praha *hučela* v tichém umlkání (Z, 1) — Praha *mlčela* v tichém umlkání (2); Ze zahrad *přicházely* teplé vůně akátu. (Z) — Ze zahrad *přicházela* teplá vůně akátů. (1, 2); Tušila jsem, že *všickni* souhlasně myslíme (Z) — Tušila jsem, že *všichni* souhlasně myslíme (1, 2); Kdybych neměl touhu *slyšet* jej (Z) — Kdybych neměl touhu *slyšeti* jej (1, 2); Bylo by sice zajímavé vás *poslouchat* (Z) — Bylo by sice zajímavé vás *poslouchati* (1, 2); co vám moje hra pověděla, *ale nevěřím v sílu její suggesce*, nevěřím, že byste se dopátral (Z, 1) — co vám moje hra pověděla, *ale nevěřím, že byste se*

dopátral (2); *povědět* vám tu historii (Z) — *pověděti* vám tu historii (1, 2); obrátili jsme se *všichni* k slečně (Z) — obrátili jsme se *všichni* k slečně (1, 2); stáhla *stínidlo* lampy (Z) — stáhla *stínidlo* lampy (1, 2); škatulku egyptských *cigaret* (Z, 1) — škatulku egyptských *cigaret* (2); Povečeřeli jsme *skoro v spěchu* (Z) — Povečeřeli jsme *beze slova, skoro v spěchu* (1, 2); Slečna Olivová usedla do hlubokého křesla (Z) — Slečna Olivová usedla *konečně* do hlubokého křesla (1, 2); Slečna *jala se vyprávěti* (Z, 1) — Slečna *vyprávěla* (2); svítily černé polodlouhé *skuliny jejích očí jako výhně* (Z) — svítily černé, polodlouhé, *přivřené její oči jako výhně* (1, 2); *Všecko* její chování (Z, 1) — *Všechno* její chování (2); Bydlela v domku vedle *černé džamie* (Z) — Bydlela v *nízkém, růžovém* domku vedle *Černé džamie* (1, 2); Měla bílé, těsné šaty *ze zvláštní vlny mdlé, bez lesku.* (Z) — Měla bílé, těsné šaty z *měkké vlny bez lesku.* (1, 2); Řekla *zamyšleně* (Z) — Řekla *zamyšleně, ale jaksi významně* (1, 2); Její matka žije dosud *nedaleko Arnaut Key* (Z) — Její matka žije dosud *na Bosporu* *nedaleko Arnaut Key* (1, 2); v dřevěném domku *jakoby nikam nenáležícím a ztraceném* (Z) — v dřevěném domku *ztraceném* (1, 2); Ptala jsem se jí *se zájmem* (Z) — Ptala jsem se jí *s účastí* (1, 2); *klidně jakoby* (Z) — *klidně, jako by* (1, 2); Zlatý Roh polykal *mrtvoly* (Z) — Zlatý Roh polykal *nesčítané mrtvoly* (1, 2); hrůza vyštvala *nejklidnější Armeny* (Z) — hrůza vyštvala *mnohé i nejklidnější Armeny* (1, 2); Dívala jsem se na ni. (Z) — Dívala jsem se na ni *pátravě.* (1, 2); *až popluji* (Z, 2) — *až popluju* (1); *společenskou frásí* (Z) — *společenskou frází* (1, 2); *U plotu* (Z) — *Od plotu* (1, 2); *krásný hošík* — *hezký hošík* (1, 2); ukazoval *nám* na dlani (Z) — ukazoval na dlani (1, 2); Stará *chůva hýčkala* (Z) — Stará *chůva nedaleko hýčkala* (1, 2); Siranuš *zrychlila kroky a pohnula hlavou, jakoby setřásala nepříjemnou síť pavučiny.* (Z) — Siranuš *pohnuvši hlavou zrychlila kroky.* (1, 2); *Nenávidím děti* (Z) — *Nenávidím děti* (1, 2); *plným akcentů:* (Z, 1) — *plným přízvuku.* (2); *Po krátké pause* dodala (Z) — *Po krátkém odmlčení* dodala (1) — *Odmlčevši se krátce,* dodala (2); *Schází mi tu trochu moře.* (Z) — *Schází mi tu moře.* (1, 2); Zastavily jsme se *u hotelu* (Z) — Zastavily jsme se *před vraty hotelu* (1, 2); *Podávala* (Z) — *Podala* (1, 2); ruku a bylo *zřejmo* (Z) — ruku *na rozloučenou* a bylo *zřejmo* (1, 2); *že by ráda něco řekla.* (Z) — *že by mi ráda něco svěřila.*(1, 2); *zatěkaly soumrakem nerozhodně a netrpělivě* (Z) — *zatěkaly soumrakem nerozhodně a netrpělivě, zadržela mě ještě na okamžik, ale nevyjádřila se.* (1, 2); *Rozloučily jsme se ...* (Z) — *Daly jsme si s Bohem.* (1, 2); její *neobyčejně význačný typ* (Z) — její *neobyčejný význačný typ* (1, 2); *anebo snad ono nedopověděné v jejím posledním gestu.* (Z) — *a částečně snad i ono poslední gesto.* (1, 2); *hedvábného stínidla* (Z) — *hedvábného stínidla* (1, 2); Tenkrát *po rozloučení se Siranuš* (Z) — Tenkrát *rozloučivši se s Arménkou Siranuš* (1, 2); *Jednoho dne ubírala jsem se* (Z) — *Ubírala jsem se tehdy* (1, 2); *k jedné řecké rodině* (Z) — *k řecké rodině*

(1, 2); do *Arnaut-Key* (Z) — do *Arnaut Key* (1, 2); budu *vzpomínat* (Z) — budu *vzpomínati* (1, 2); do modrého *pohybování vln* (Z, 1) — do modrého *pohybu vln* (2); Někde u *Arnaut-Key* (Z) — Někde *tam u Arnaut Key* (1, 2); s vroubkovanými *žaluziemi* (Z, 1) — s vroubkovanými *žaluziemi* (2); bílými *záclonkami* (Z) — bílými *záclonami* (1, 2); jako *stříbrný prst* (Z) — jako *vztyčený prst* (1, 2); s *velikým diamantem* (Z) — se *svítícím velikým diamantem* (1, 2); k háji *akátů a cedrů* (Z) — k háji *moruší, klenů, akátů a cedrů* (1, 2); z *penzionatu* (Z) — z *penzionátu* (1, 2); do *stínu* (Z, 1) — do *stínů* (2); *odtud* (Z) — *odkud* (1, 2); *jakoby nikdy* (Z) — *jako by nikdy* (1, 2); *Alexandr* (Z) — *Alexander* (1, 2); oblak oblaku prý určitě dává tajemné zprávy lásky. (Z) — oblak oblaku prý určitě dává tajemné zprávy lásky, *poslané vzhůru milenci.* (1, 2); Její hovor *bylo laškování slovy* (Z, 1) — Její hovor *laškoval slovy* (2); *cosi chorobně nervosního* (Z) — *cosi chorobného, nervosního* (1) — *cosi nervosně chorobného* (2); *k spánkům* (Z) — *ku spánkům* (1) — *ke spánkům* (2); *Miluji nečinnost.* (Z, 1) — *Miluju nečinnost.* (2); Nic, nic. Ráno (Z, 1) — Nic, nic. *Sláva lenosti!* Ráno (2); Ukončila *trilkem* (Z) — Ukončila *trylkem* (1,2); *Velmi elegantní mladý muž přicházel od vysoké moruše.* (Z) — *Přicházel elegantní mladý muž.* (1, 2); *jakoby se bylo událo* (Z) — *jako by se bylo událo* (1, 2); rozesmálo: *Pan Alexandr* (Z) — rozesmálo: *Pan Alexander* (1) — rozesmálo: *pan Alexander* (2); z pařížských *bulvarů* (Z) — z pařížských *boulevardů* (1, 2); *vloni* (Z) — *loni* (1, 2); *sladký elegan* (Z) — *sladký elegán* (1, 2); *fatiha* (Z) — *fâtiha* (1, 2); *Pan Alexandr* (Z) — *Pan Alexander* (1, 2); kvetly skupiny (Z) — kvetly *nádherné skupiny* (1, 2); *a připadal jim náš severní kout* (Z, 1) — *náš severní kout připadal jim* (2); *Vzpomínajíc na naši malou zem, měla jsem té chvíle dojem pyšné, upiáté bolesti spoutaného Srdce v agonii, která se však onou trýzní Smrti proměňuje v rozkoš Tvoření. V zahradě rozsvítili lampiony. Stmívalo se.* (Z) — *Stmívalo se. V zahradě* (1, 2); *nahradit tajemný akcent* (Z) — *nahraditi tajemný akcent* (1) — *nahraditi osobitý přízvuk* (2); *neztratí vůni* (Z, 1) — *neztratí vůně* (2); *vás zmámí jejich vůně.* (Z) — *vás omámí jejich vůně* (1, 2); *Alexandr stáhl* (Z) — *Alexander stáhl* (1, 2); *Alexandr řekl* (Z) — *Alexander řekl* (1, 2); *chtěla bych mít* (Z) — *chtěla bych míti* (1, 2); *plnými miniaturních sluncí* (Z, 1) — *plnými zdrobnělých sluncí* (2); *Alexandr provázel* (Z) — *Alexander provázel* (2); *k přístavu* (Z, 2) — *ku přístavu* (1); *podobnější zpěvu ptáka* (Z) — *podobný zpěvu ptáka* (1) — *podobný více zpěvu ptáka* (2); místo k lampě. *A pokračovala* (Z) — místo k lampě *a pokračovala* (1, 2); *neklidná, jakoby* (Z) — *neklidná, jako by* (1, 2); *na svou rodinu* (Z) — *na svoji rodinu* (1, 2); *Byla to dojistá dekadence* (Z, 1) — *Byl to dojistá úpadek* (2); *zabezpečit úspěch* (Z) — *zabezpečiti úspěch* (1, 2); *pro sebe využítkovat* (Z) — *pro sebe využítkovati* (1, 2); *který pracoval pro* (Z) — *který pracoval otec pro* (1, 2); *kuličku s vtepanými* (Z) — *kuličku se vtepanými* (1, 2); *sultanovým znakem* (Z) —

sultánovým znakem (1, 2); A když *sultana* (Z) — A když *sultána* (1, 2); nemohla chápat *onu dětinskou oddanost* (Z) — nemohla chápat *oné dětinské oddanosti* (1, 2); *jakoby* nahlas myslila (Z) — *jako by* nahlas myslila (2); *jala se Siranuš líčiti* (Z, 1) — *líčila Siranuš* (2); vyslovila jsem jeho jméno (Z) — vyslovila jsem tiše *jako ve snu jeho jméno* (1, 2); *Okamžitý účinek byl strašný*. Zbledla (Z) — Zbledla (1, 2); Byl to *opravdu Alexandr* — Byl to *Alexander* (1, 2); v *Arnaut-Key* (Z) — v *Arnaut Key* (1, 2); to *strašně* (Z) — to *strašné* (1, 2); nedovedla *potlačit tu lásku* (Z) — nedovedla *potlačiti té lásky* (1, 2); Ani slova jsme *dosud* nevyměnili (Z) — Ani slova jsme *do té chvíle* nevyměnili (1, 2); byl vědom (Z) — byl již vědom (1, 2); Všecka jsem se *chvěla* (Z) — Všecka jsem se *zachvěla* (1, 2); *jakoby* mé krve (Z) — *jako by* mé krve (1, 2); A řekl *monotonně* (Z, 1) — A řekl *vnikavě* (2); byl *naplněn* (Z) — byl *prosycen* (1, 2); nechala jsem *minout Arnaut-Key* (Z) — nechala jsem *minouti Arnaut Key* (1, 2); Zůstala jsem *sedět* (Z) — Zůstala jsem *seděti* (1, 2); nemohla jsem se *pohnout* (Z) — nemohla jsem se *pohnouti* (1, 2); A my šli a šli. (Z, 1) — A my *jsme* šli a šli. (2); *A to, to mě vzpamatovalo.* (Z) — *A tím, tím slovem jsem se vzpamatovala.* (1, 2); nesmíme se *sejít* (Z) — nesmíme se *sejítii* (1, 2); *Dost těžký* (Z) — *Dosti těžký* (1, 2); Nechci *více* nikdy (Z, 1) — Nechci *již* nikdy (2); s Alilou *dělit* (Z) — s Alilou *děliti* (1, 2); *Kdybys byl volný* — *podej mi ruku, že bych byla na věky tvá* ' ... *Učinil.* ' (Z) — *Kdybys byl volný, byla bych na věky tvá.* — *Sevřel mou ruku, jako v zaslíbení.* — *Jsem tvůj, řekl.* (1, 2); *armenské bouře* (Z, 1) — *arménské bouře* (2); odjela z Cařihradu (Z, 1) — odjela *jsem* z Cařihradu (2); Nedovedete si *představit* (Z) — Nedovedete si *představiti* (1, 2); *Alexandr* přijel (Z) — *Alexander* přijel (1, 2); *Bloudil výhni ulic za mnou* (Z) — *Bloudil za mnou výhni ulic* (1, 2); procházel celé noci (Z, 1) — procházel *se* celé noci (2); že se *zabiju* (Z, 1) — že se *zabiji* (2); ještě *dvakrát* (Z) — ještě *jednou* (1, 2); *tam* vedle (Z) — vedle (1, 2); *nepřijel* (Z, 1) — *nepřišel* (2); křečovitý *výkřik* (Z) — křečovitý *vzdech* (1, 2); *sílu* touhy (Z) — *síly* touhy (1, 2); *Stojím* (Z) — *Stávám* (1, 2); *opakuju* (Z, 1) — *opakuji* (2); *skřípnutí, říznutí, udeření* (Z, 1) — *uskřípnu se, říznu se, udeřím* (2); *Studeného polibku* (Z, 1) — *studeného polibku* (2); se *dosud* bojím (Z, 1) — se *dosavad* bojím (2); *Alexandr* (Z) — *Alexander* (1, 2); *sežloutlých dopisů* (Z) — *zežloutlých dopisů* (1, 2); uschlé *rudé* květy (Z, 1) — uschlé květy (2); omamující, *a přece nevtíravá* (Z) — omamující. (1, 2); *Alexandr* (Z) — *Alexander* (1, 2); *začla* čísti (Z) — *začala* čísti (1, 2); s malými *pausami* (Z, 1) — s malými *přestávkami* (2); *píšu* (Z, 1) — *píši* (2); *Matka* (Z, 1) — *Mátka* (2); modré *vlnění* moře (Z, 1) — modré *vlny* moře (2); *na vždy* (Z) — *navždy* (1, 2); strachu *potkat* (Z) — strachu, *že potkám* (1, 2); *odstěhovat* (Z) — *odstěhovati* (1, 2); *na vždy odstěhuju* (Z) — *navždy odstěhuju* (1) — *navždy odstěhuji* (2); *jakoby* mluvila (Z) — *jako by* mluvila (1, 2); *sestydlo* (Z) — *zestydlo* (1, 2); *na to* (Z, 1) — *nato* (2); co se *odehrávalo* (Z)

— co se událo (1, 2); *nechat* musila (Z) — *nechati* musila (1, 2); *odejít* (Z) — *odejít* (2); *opustit* (Z) — *opustiti* (1, 2); měla *vrhnout* (Z) — měla *vrhnouti* (1, 2); *bičovaná* (Z, 1) — *bičována* (2); *štvána* (Z, 1) — *štvána* (2); *jít k němu* (Z) — *jíti k němu* (1, 2); *vrhnout se* (Z) — *vrhnouti se* (1, 2); *stát u rakve mrtvé do umdlení* (Z) — *stát u rakve mrtvé, státí do umdlení* (1, 2); a něčím (Z) — a *konečně* něčím (1, 2); si *vykoupit* (Z) — si *vykoupiti* (1, 2); *Budu prosit* (Z) — *Budu prositi* (1, 2); *Smrt Alily* (Z) — *Smrt Alilina* (1, 2); *Blaženost* (Z, 1) — *blaženost* (2); *Ráno po probdžené noci* (Z) — *Ráno po té hrozné, probdžené noci* (1, 2); k *Jeho prahu* (Z) — k *jeho prahu* (1, 2); *Minul podzim a* (Z) — *Minul podzim.* (1, 2); *mnoho nabídek ku koncertování* (Z) — *několik nabídek ku koncertování* (1) — *několik nabídek ke koncertům* (1, 2); z *Oděsy* (Z) — z *Odessy* (1, 2); *zrovna nervový* (Z, 1) — *vzrušený* (2); *srovnat s* (Z) — *srovnati s* (1, 2); *ovládnout* (Z) — *ovládnouti* (1, 2); *vyličít* (Z) — *vyličiti* (1, 2); *Anthusu* (Z) — *Anthusy* (1, 2); *Každý den* (Z) — *Ó, čekala jsem každý den* (1, 2); *uviděla* (Z, 1) — *spatřila* (2); *odpověděla jsem* (Z) — *odpověděla jsem s důrazem.*(1, 2); *chvátala jsem* (Z) — *odchvátala jsem* (1, 2); *zapírat* (Z) — *zapírati* (1, 2); *Vykoupení* (Z, 1) — *vykoupení* (2); A s ním *jakási žena* (Z) — A s ním *mladou dívku* (1, 2); A *naproti* (Z) — A *proti* (1, 2); *stará jakási dáma* (Z) — *stará dáma* (1, 2); *Alexandr* (Z) — *Alexander* (1, 2); *hladí* (Z) — *hladí a libá* (1, 2); *umřela* (Z) — *zemřela* (1, 2); *umřela* (Z) — *zemřela* (1, 2); *konejšit* (Z) — *konejšiti* (1, 2); *promluvit* (Z) — *promluviti* (1, 2); *odhadnout* (Z) — *odhadnouti* (2); *ranou, co prý* (Z) — *ranou. Co prý* (1, 2); *zůstat* (Z) — *zůstati* (1, 2); a tak *dál* (Z) — a tak *dále* (1, 2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *mne* (Z) — *mě* (1, 2); *zachvátily, ale neviděl* (Z) — *zachvátily. Ale neviděl* (1, 2); *Zítřka* (Z) — *Brzy* (1, 2); na loďce *včera* (Z) — na loďce (1, 2); *rozluštění situace* (Z, 1) — *rozluštění poměrů* (2); *tak pokořená* (Z) — *pokořená* (1, 2); *celé dny* (Z, 1) — *celé dni* (2); *Smrt* (Z, 1) — *smrt* (2); *Štěstí* (Z, 1) — *štěstí* (2); *Štěstí* (Z, 1) — *štěstí* (2); *chimera* (Z) — *chimaera* (1, 2); *Chimery* (Z) — *Chimaery* (1, 2); ve tmě *jako lucerny pro zbloudilé* (Z) — ve tmě (1, 2); *dopis* (Z, 1) — *dopisů* (2); v *Oděse* (Z, 2) — v *Odesse* (1); *upoutala nás podivně* (Z) — *neobyčejně nás upoutala* (1, 2); *vstupuji* (Z, 2) — *vstupuju* (1); na loď v *Oděse a pluji k Cařihradu.* (Z) — na loď. (2); *proudění* (Z, 1) — *proud* (2); *To všecko byly obrazy* (Z, 1) — *Obrazy* (2); *Vystoupla* (Z) — *Vystoupila* (1, 2); k *Arnaut-key* (Z) — k *Arnaut Key* (1, 2); *časné, bolestné* (Z) — *časné* (1, 2); *to rozvlněné* (Z, 1) — *rozvlněné* (2); *tak modré jak průsvitný tyrkys* (Z, 1) — *jak modré jako průsvitná obloha* (2); *Vystoupla jsem v Arnaut-key a hledala jsem její skrytý domek.* (Z, 1) — *V Arnaut Key hledala jsem Siranušin skrytý domek.* (2); *nepoznat* (Z) — *nepoznati* (1, 2); v plíhých *liniích* (Z, 1) — v plíhých *křivkách* (2); *vyhaslé jako lampy, v nichž dohořel olej* (Z) — *jako lampy vyhaslé* (1, 2); *přivřela zase* (Z, 1) — *přivřela* (2); *tak že* (Z) — *takže* (1) — *že* (2); *vzala jsem*

její ruce do svých (Z) — *vzala jsem ji za ruce* (1, 2); *a prsty plny prstenů* (Z) — *chřestící množstvím prstenů* (1, 2); *skloněná hlava* (Z) — *skloněná bílá hlava* (1, 2); *tvář* (Z) — *vyhublá tvář* (1, 2); *v tomto poznání změny* (Z, 1) — *v té změně* (2); *vzrušená a hledím, bojím* (Z) — *vzrušená, a hledím, bojím* (1) — *vzrušená, hledím, a bojím* (2); *dát na jevo* (Z) — *dáti na jevo* (1) — *dáti najevo* (2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *byla zapomněla* (Z, 1) — *zapomněla* (2); *v zem* (Z, 1) — *v zemi* (2); *žít* (Z) — *žítí* (1, 2); *ubíjet* (Z) — *ubijeti* (1, 2); *být* (Z) — *býti* (1, 2); *A vy* (Z) — *Ach, vy* (1, 2); *pro něho. On* (Z) — *pro něho. Sklonila se až ke mně, přivřela oči a zašeptala velmi tajemně: ,On* (1, 2); *tón. Vybídla* (Z) — *tón. Vstala jsem. Vybídla* (1, 2); *ukážte mi svůj domek* (Z) — *uvidíme moře a provedte mě svým domkem* (1, 2); *dát zmýlit* (Z) — *dáti zmýliti* (1, 2); *přisvědčila jsem jí* (Z, 1) — *přisvědčila jsem* (2); *s tajemným zamhouřením očí* (Z, 1) — *opět tajemně zamhouřivši oči* (2); *poprosila jsem jí* (Z, 1) — *poprosila jsem ji* (2); *těmi slovy* (Z, 1) — *těmito slovy* (2); *Alexandr* (Z) — *Alexander* (1, 2); *Nikdo ho nespatriil vejít* (Z) — *Nikdo ho vejíti nespatriil* (1, 2); *Alexandr* (Z) — *Alexander* (1, 2); *ručku* (Z) — *ručky* (1, 2); *patřit* (Z) — *patřiti pouze* (1, 2); *Vypadala jako zjevení* (Z, 1) — *Vypadala příšerně* (2); *dál* (Z) — *dále* (1, 2); *záhadným příznakem* (Z) — *záhadným přízvukem* (1, 2); *ukážu* (Z, 1) — *ukáži* (2); *Vyňala jakousi jehlici* (Z) — *Vyňala z lůžka dlouhou jehlici* (1, 2); *hlavu těsně k mé* (Z) — *těsně hlavu ke mně* (1, 2); *přiblížila k očím* (Z) — *přiblížila mi k očím* (1, 2); *To je krev, podívejte se blíže. ‘* (Z) — *Podívejte se blíže, je to krev, zašeptala.* (1, 2); *na polštář* (Z, 1) — *na podušku* (2); *odvést* (Z) — *odvésti* (1, 2); *neměla být, tak opuštěná, což* (Z) — *neměla býti, tak opuštěná! Což* (1, 2); *Siranuš v tom velmi živě, nezvykle rychle začala vyprávět* (Z) — *Siranuš velmi živě odpověděla* (1, 2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *Ještě jednou jsem poslouchala srdce, přiložila jsem ucho k prsoum, pak dlaň, vypátrala jsem určitý bod ...* (Z) — *Přiblížila jsem ucho k prsům, poslouchala srdce, pak jsem přiložila dlaň, vypátrala určitý bod ...* (1, 2); *hrot* (Z) — *hrot jehlice* (1, 2); *v hlubinu* (Z, 1) — *přímo do srdce, do srdce* (2); *nic* (Z) — *Jen se zatřepetalo a konec.* (2); *odejít!* (Z) — *odejítí!* (1, 2); *podlehala* (Z) — *podlehla* (1, 2); *chvět* (Z) — *chvěti* (1, 2); *děsná* (Z, 1) — *děsně krásná* (2); *vejít ani odejít* (Z) — *vejít ani odejítí* (1) — *vejítí ani odejítí* (2); *když vešel* (Z, 1) — *kdy vešel* (2); *dolů.* (Z) — *dolů do komnaty slz a rozkoše.* (1, 2); *stojící v bronzovém svícnu na okně.* (Z) — *v bronzovém svícnu.* (1, 2); *Vyšli* (Z) — *Vyšly* (1, 2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *chtěla odejít* (Z) — *chtěla odejítí* (1) — *odešla* (2); *kanutí krůpějí* (Z, 1) — *kanoucích krůpějí* (2); *stoupala vedle Siranuš dolů* (Z, 1) — *sestupovala vedle Siranuš* (2); *sklepení nepatrně osvětlenému* (Z) — *cisterně, nepatrně osvětlené* (1, 2); *nalezala* (Z) — *nalézala* (1, 2); *dosti velká plocha bez vody* (Z) — *dosti velká plocha bez vody* (1) — *obdélková plocha bez*

vody (2); *spatřila jsem* (Z, 1) — *leželo* (2); ‚Tady čeká ...‘ (Z) — ‚Tady stále čeká pod zemí ...‘ (1, 2); *unavené* (Z) — *vysílené* (1, 2); *Jako připoutána* (Z) — *Připoutána* (1, 2); k tomu obrazu (Z) — k tomu *úchvatnému* obrazu (1, 2); před lesem sloupů *jakoby nekonečným* (Z) — před *nesmírným* lesem sloupů (1) — před *nesmírným* lesem sloupů *jako přimražená* (2); *ukončení* (Z, 1) — *konce* (2); *uhádnout* (Z) — *uhádnouti* (1) — *uhodnouti* (2); z údolí Růží ...‘ (Z) — z údolí Růží, ‚*řekla záhadně.* (1, 2); *Vystoupili jsme opět vzhůru.* (Z, 1) — *Nutila jsem ji k odchodu. Vystoupily jsme chvatně.* (2); *Odcházela jsem chvatně chodbou* (Z, 1) — *Zamířila jsem přímo* (2); s *divnou oddaností* (Z) — s *oddaností* (1, 2); Učinila jsem několik kroků. *Ale zavolala* (Z) — *Sotva jsem učinila několik kroků, zavolala* (1, 2); *úzkostným* (Z) — *úzkostlivým* (1, 2); u *vrátek* (Z) — u *vrat* (1, 2); *opět zableskl se jí na prsou* (Z, 1) — na prsou (2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *Arnaut-key* (Z) — *Arnaut Key* (1, 2); *Alexandr* (Z) — *Alexander* (1, 2); *Být* (Z) — *Býti* (1, 2); *opuštěna* (Z, 1) — *opuštěná* (2); *kdybych* (Z, 1) — *což kdybych* (2); *sebrat se a kapitána se zeptat* (Z) — *kapitána se zeptati* (1, 2); *Arnaut-key* (Z) — *Arnaut Key* (1, 2); *vyčkat* (Z) — *vyčkati* (1, 2); *zeptat* (Z) — *zeptati* (1, 2); *professora* (Z, 1) — *profesora* (2); *Arnaut-key* (Z) — *Arnaut Key* (1, 2); *professora* (Z, 1) — *profesora* (2); *vyhledat* (Z) — *vyhledati* (1, 2); V tom *obrátil se kapitán* (Z) — V tom *se kapitán obrátil* (1, 2); s *vysokým shrbeným* (Z) — s *elegantním shrbeným* (1, 2); z *Oděsy* (Z) — z *Odessy* (1) — z *Oděsy* (2); že se *V Cařihradě zdržím* (Z) — že se *zdržím v Cařihradě* (1, 2); *zeptat* (Z) — *zeptati* (1, 2); *lety* (Z) — *léty* (1, 2); *mít* (Z) — *míti* (1, 2); *ji vyhledat* (Z) — *jich vyhledati* (1, 2); *oženit podruhé* (Z) — *oženiti po druhé* (1, 2); *pouze zblednutí v tváři* (Z, 1) — *jak má tvář zbledla* (2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *vystoupit* (Z) — *vystoupiti* (1, 2); *Arnaut-key* (Z) — *Arnaut Key* (1, 2); *odebrat* (Z) — *odebrati* (1, 2); *Jest-li* (Z) — *Jestli* (1, 2); *podat zprávu* (Z) — *podati zprávy* (1, 2); *ukončení, v němž* (Z, 1) — *konec, úder, při němž* (2); *akordy* (Z, 1) — *zvuky* (2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2).

Dívka a námořník

Na pravo, na levo (L, 1) — *Napravo, nalevo* (2); *být sama* (L) — *býti sama* (1, 2); *zvědavá* (L) — *zvědava* (1, 2); *víc* (L) — *více* (1, 2); *házela, jak* (L) — *házela! Jak* (1, 2); *existence života* (L, 1) — *jsoucnost života* (2); *výš a výš* (L) — *výš a výše* (1, 2); *zase* (L) — *opět* (1, 2); *byl velmi daleko* (L, 1) — *býval velmi daleko* (2); *vidět* (Z) — *viděti* (1, 2); *truchlit* (L) — *truchliti* (1, 2); A já to pokaždé předpověděl. (L, 1) — A já to pokaždé předpověděl. *Zjevili se mi.* (2); *přicházet* (L) — *přicházeti* (1, 2); s *Michaelem* (L) — s *Michalem* (1, 2); *Rozpiala* (L) — *Rozepiala* (1, 2); *milovat, tak milovat* (L) — *milovati, tak milovati* (1, 2); *milovat* (L) — *milovati* (1, 2); ‚On čeká (L) — *Blouznila: „On čeká* (1, 2); pro něj (L) — pro něho (1, 2);

v *prostoře* (L) — v *prostoru* (1, 2); kde *moře* (L, 1) — kde *se* *moře* (2); *nekončilo* (L, 1) — *nekončilo se* (2); na *opuštěné linie břehu* (L, 1) — na *opuštěný břeh* (2); *blaženého uvažování* (L, 1) — *blažených úvah* (2); které *unikal* (L) — které *často unikal* (1, 2); *utišit* (L) — *utišiti* (1, 2); *velet* (L) — *veleti* (1, 2); opálenou *krásnou ruku* (L) — opálenou ruku (1, 2); *tišit bouři a velet* (L) — *tišiti bouři, veleti* (1, 2); *milovat* (L) — *milovati* (1, 2); jako *moře*. „Zasmála se (L, 1) — jako *moře*. *Hodný námořník mě k němu doveze.*“ Zasmála se (2); *nervosně* (Z, 1) — *blaženě* (2); *chci svítit srdcem do jeho dnů a noci, chci duší, pohádkou o věčnosti líbat jeho sny* (Z) — *chci mu býti stále nejdůvěrnější duší. Duší.* (1, 2); u *své loďky* (Z) — u loďky (1, 2); Vypadá jako *duch*. Usmívala se (Z) — Vypadá jako *duch*. „*Vy jste přece přišla?*“ *ptá se udiveně.* „*Ano, ano* —“ Usmívala se (1, 2); *něco* (Z, 1) — *něco zlého* (2); *nic* (Z) — *ničeho* (1, 2); *Milovat, šíleně milovat* (Z) — *Milovati, šíleně milovati* (1, 2); jako *strašidla* (Z, 1) — jako *motýli* (2); letěly ... (Z, 1) — letěly jako *strašidla*. (2); *graciesní křivky* (Z, 1) — křivky (2); *pohlížely ženy, které dávno zapadly* (Z, 1) — *pohlížela děvčata, která dávno zapadla* (2); se *napil kořalky*. (Z) — se *napil*. (1, 2); *s Kamily očí* (Z, 1) — *očí s Kamily* (2); tak sám. „*Nebojíte* (Z) — tak sám. *Ďábel se v něm ozval.* „*Nebojíte* (1, 2); *velet* (Z) — *veleti* (1, 2); *Točí se* (Z, 1) — *Houpe se* (2); *rytmus* (Z, 1) — *rhythmus* (2); začervenálýma (Z) — *hrozně začervenálýma* (1, 2); *dolů*. (Z) — *dolů, sevřel její ruce*. (1, 2); *Co se to děje?* (Z) — „*Co se děje?*“ *vykřikla*. (1, 2); *mladá ústa* (Z) — *ústa* (1, 2); *vykřikla*. (Z) — *opět vykřikla* (1, 2); *On* (Z) — *Stařec* (1, 2); *ruce* (Z) — *její ruce* (1, 2); *mluvit* (Z) — *mluviti* (1, 2); *kolíbala se* (Z, 1) — *se kolíbala* (2); *kolísala* (Z) — *kolíbala* (1) — *se kolíbala* (2); v *děsném potácení* (Z, 1) — *děsně se potácející* (2); *strašlivé agonie*. (Z, 1) — *strašlivé*. (2); *skončit* (Z) — *skončiti* (1, 2); nějakým *pohybem* (Z) — nějakým *prudkým pohybem* (1, 2).

Dagmar Černá

dny (K, 1) — *dni* (2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *nemělo přestat pršet* (K) — *nemělo přestati pršet* (1) — *neměl přestati* (2); *dny* (K, 1) — *dni* (2); *sesílily* (K) — *zesílily* (1, 2); *vlaštovky* (K) — *vlaštovky* (1, 2); *ocitli* (K, 1) — *ocitli* (2); na společném stanovisku *nudného čekání* (K, 1) — na společném *nudném stanovisku, čekající* (2); *promoklé plaidy* (K, 1) — *promoklé šátky* (2); *vystávali* (K, 1) — *vystávali jsme* (2); *dodal* (K) — *dal* (1, 2); *výjimečného rázu nuceného žaláře. Asi jako kdesi na hranicích karanténa.*(K) — *výjimečný ráz nuceného žaláře* (1, 2); *šumění deště zpívalo* (K, 1) — *děšť zpíval* (2); *zavření v mušli* (K) — *v mušli zavření* (1) — *zavření v mušli* (2); *chvílemi ven do* (K, 1) — *chvílemi do* (2); *nepříjemné situace* (K, 1) — *nepříjemné nepohody* (2); *hloupá dozajista* (K, 1) — *dojista hloupá* (2); *velmi dojemný humor* (K, 1) — *dojemný humor* (2); *professoři* (K) — *profesoři*

(1, 2); *efemerních zájmů* (K, 1) — *hrozně důležitých zájmů* (2); *ve svém promoklém* (K) — *v promoklém* (1, 2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *vidět* (K) — *viděti* (1, 2); *nevšimal. Byl jistě podivný člověk.* *Toulal* (K, 1) — *nevšimal? Toulal* (2); *poutala mě* (K, 1) — *mě poutala* (2); *oslovit* (K) — *osloviti* (1, 2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *byl ono* (K, 1) — *byl onoho* (2); *poslouchat* (K) — *poslouchati* (1, 2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *představit* (K) — *představiti* (1, 2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *stěhovat* (K) — *stěhovati* (1, 2); *chantanů* (K, 1) — *chantánů* (2); *dáváš k obývání svůj pokoj* (K, 1) — *přenecháváš svůj pokoj* (2); *bibliotekář* (K, 1) — *knihovnik* (2); *knihy* (K) — *knih* (1, 2); *rozpjala* (K) — *rozpijala* (1, 2); *zelený* (K, 1) — *kapustově zelený* (2); *jasnou zeleností barvy* (K, 1) — *tou jasnou zeleností* (2); *plné čmelíků* (K, 1) — *plny čmelíků* (2); *záhybů* (K, 1) — *záhybův* (2); *využítkovat* (K) — *využítkovati* (1, 2); *podivně* (K, 1) — *divně* (2); *ku bdění* (K, 1) — *k bdění* (2); *vystřídat* (K, 1) — *vystřídati* (2); *vyhýbat* (K) — *vyhýbati* (1, 2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *je tajemství* (K) — *je asi tajemství* (1, 2); *cigaretu* (K, 1) — *cigaretu* (2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *zapomněl, že začal povídat.* (K) — *utonul ve vzpomínání.* (1, 2); *žárlit* (K) — *žárliti* (1, 2); *zdůvodnit* (K) — *zdůvodniti* (1, 2); *napsala studii o Przybysevském a pracovala essey „O stávající morálce“.* (K) — *napsala studii o Przybyszewském a pracovala essay »O stávající morálce«.* (1) — *psala článek O dnešní morálce.* (2); *v její situaci* (K, 1) — *v jejím poměru* (2); *úchvatně něžnou* (K, 1) — *úchvatně něžná* (2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *mne* (K) — *mě* (1, 2); *vypil čaj* (K, 1) — *vypil číšku čaje* (2); *na úlisné, hadí* (K, 1) — *na úsilné, hadí* (2); *než-li* (K) — *nežli* (1, 2); *vysmívá-li* (K, 2) — *vysmívali* (1); *mně* (K) — *mi* (1, 2); *sobě i mně* (K, 1) — *mně i sobě* (2); *poprvé* (K) — *po první* (1, 2); *‘Žít velkým stylem’, řekla blouznivě, ‘ale ani k tomu není síly, když žijeme jen rozkoš úpadku.’* (K, 1) — *‘Žít silně, úrodně, velce!’ zvolala, ‘ale čehosi se nedostává ...’* (2); *co žijete?’* (K, 1) — *co žijete? I když se čehosi nedostává?’* (2); *Zasmála se a zase zvažněla.* (K, 1) — *Zasmála se zase, zvažněla.* (2); *klidnou* (K, 1) — *klidna* (2); *připravenou na každou katastrofu. Snad i odhodlanou.* (K, 1) — *připravenou na všechno, snad i odhodlanou.* (2); *pausu* (K, 1) — *přestávku* (2); *jakoby* (K) — *jako bych* (1, 2); *řekl filosofickou větu* (K, 1) — *rád říkával* (2); *než-li* (K) — *nežli* (1, 2); *to vše mě mučilo* (K) — *to vše mučilo* (1, 2); *říkával* (K, 1) — *říkal* (2); *Psávala neb četla.* (K) — *Psávala nebo četla.* (1, 2); *a tak stojíc* (K) — *a stojíc* (1, 2); *přesvědčit* (K) — *přesvědčiti* (1, 2); *začíná její štěstí* (K) — *začíná teprve její štěstí* (1, 2); *že mě* (K, 1) — *že mne* (2); *její filosofie a zdánlivá pevnost* (K, 1) — *její zdánlivá pevnost* (2); *pracovat* (K) — *pracovati* (1, 2); *psát* (K) — *psáti* (1, 2); *číst* (K) — *čísti* (1, 2); *nervosně přecházela* (K, 1) — *nepokojně přecházela* (2); *do rozvlněné uličky* (K) — *do zvlněné uličky* (1, 2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *už taky* (K, 1) —

již taky (2); už vrby (K, 1) — již vrby (2); A pak (K, 1) — A tak (2); ponuré dny (K, 1) — ponuré dni (2); líné dny (K, 1) — líné dni (2); dopis z cesty (K, 1) — dopis s cesty (2); byla tak strašná (K) — byla strašná (1, 2); zbavena rozumu. Opatroval jsem (K) — zbavena rozumu. A přece jako by stále ještě cosi čekala. Neodhodlávala se k odchodu. Míjely dny. Opatroval jsem (1) — zbavena rozumu. A přece jako by stále ještě cosi čekala. Neodhodlávala se k odchodu. Míjely dni. Opatroval jsem (2); A byla jí opravdu. (K, 1) — A byla opravdu nemocná. (2); dnů (K, 1) — dní (2); vypravovat dál (K) — vypravovati dále (1, 2); jakoby (K) — jako by (1, 2); jakoby (K) — jako by (1, 2); vzpomínat (K) — vzpomínati (1, 2); povídat (K) — povídati (1, 2); setmělo (K) — zetmělo (1, 2); v pavilloně (K, 1) — v paviloně (2); poprvé (K) — po první (1, 2); temperamentně (K, 1) — vášnivě (2); mám rád. ‘ Zůstala (K, 1) — mám rád. Strašně rád. ‘ Zůstala (2); jakoby (K) — jako by (1, 2); mně (K) — mne (1, 2); dvěře (K, 1) — dveře (2); rachocení (K, 1) — rachot (2); Blížilo se, rostlo, až konečně hrozná bouře rozpoutala se nad námi. (K) — Blížila se bouře, rostla, hrozně rozpoutala se nad námi. (1, 2); dvěře (K, 1) — dveře (2); Ne, to bylo (K, 1) — Ach, to bylo (2); proměněná (K) — proměněna (1, 2); jsem slyšel (K, 1) — jsem však slyšel (2); Kdyby zabila! A skončila se ona noc (K) — — Kdyby zabila!“ Prošek se na chvíli zamlčel, zastavil se a přikryl si rukama tvář. A opět pokračoval: „A skončila ona noc (1) — Kdyby zabila!“ Prošek se na chvíli zamlčel, zastavil se a přikryl si rukama tvář. A opět pokračoval: „Ona noc skončila (2); jakoby (K) — jako bych (1, 2); Vedle bylo (K) — Vedle v pokoji bylo (1, 2); ponure (K, 1) — ponuře (2); nerozjasnila oblohu a vzduch (K) — oblohy a vzduchu nerozjasnila (1) — nerozjasnila oblohy a vzduchu (2); kopolích. Náhle (K, 1) — kopolích. Nedivte se, nedivte se, že popisuji ono ráno. Nedivte se, že takto popisuji ono ráno. Náhle (2); A zaklepal jsem na její dvěře. (K, 1) — A zaklepal jsem odhodlaně, až prudce, na její dveře. (2); Cítil jsem horké (K) — Cítil jsem dosud horké (1, 2); Pootevru dvěře. (K) — Odhodlal jsem se pootevřítí dveře. (1) — Otevřel jsem dveře. (2); odešla. Celý den (K, 1) — odešla. Dagmar, Dagmar odešla. Dagmar mne nenávidí. Celý den (2); nešťastna, nešťastna (K) — nešťastná, nešťastná (1, 2); ku Gertrudě (K) — ke Gertrudě (1, 2); se opásával (K) — se právě opásával (1, 2); zlomit (K) — zlomiti (1, 2); Zachvátila mne velká netrpělivost. (K) — Zachvátila mě velká netrpělivost. (1) — Uchvátila mě velká netrpělivost. (2); Měl jsem ještě (K) — Měl jsem před sebou ještě (1, 2); brala se touto cestou přede mnou. Ano. (K) — brala se touto cestou. (1) — se ubírala touto cestou. (2); Několik žen stálo u kostela (K) — U kostela stálo několik žen (1, 2); jakoby (K) — jako by (1, 2); mávla rukou (K, 1) — mávla dívka rukou (2); jakoby (K) — jako by (1, 2); nebo větev. (K, 1) — nebo strom. (2); zamklé neštěstí. (K, 1) — němé neštěstí. (2); gesta mluvila (K, 1) — volné pohyby mluvily (2);

dívajících se do vnitř. Vlekl jsem se (K) — dívajících se *dovnitř*. Vlekl jsem se (1) — dívajících se *zvědavě* do vnitř. *I já jsem se díval. Díval ... A pak kolísavým krokem vlekl jsem se* (2); *pausa* (K, 1) — *přestávka* (2); Došli jsme až k *nám*, do rozsvícené bílé síně. (K, 1) — Došli jsme až k *chalupě, kde jsem bydlila*, do rozsvícené bílé síně. (2); Prošek, *zapáliv si cigaretu* (K, 1) — Prošek (2); *hledět* (K, 1) — *hleděti* (2); *K Dagmar se již ani slovem nevrátil*. Odcházel (K, 1) — Odcházel (2); *jakoby* (K) — *jako by* (1, 2); *vyhnout* (K) — *vyhnouti* (1, 2); do pokoje (K) — do *svého* pokoje (1, 2).

Epizody na tichém břehu

pětadvacet dní (K, 1) — *dvacet pět dní* (2); s *Věčností* (K, 1) — s *věčností* (2); neproniknutelnost *Věčnosti!* (K, 1) — neproniknutelnost *věčnosti!* (2); *Věčnost, co je Věčnost?* (K, 1) — *věčnost, co je věčnost?* (2); je *Věčnost* (K, 1) — je *věčnost* (2); *zachytit* (K) — *zachytiti* (1, 2); poznat *cosi* (K, 1) — poznat *ono cosi* (2); cítění *Věčnosti* (K) — cítění *věčnosti* (2); *vědět* (K) — *věděti* (1, 2); *všecky dny* (K, 1) — *všecky dni* (2); *jak mne* (K) — *jak mě* (1, 2); *naše dny* (K, 1) — *naše dni* (2); s *Věčností* (K, 1) — s *věčností* (2); *den věčnosti* (K, 2) — *den Věčnosti* (1); *několik* (K, 1) — *nekolik* (2); *spjalo* (K) — *spialo* (1, 2); v *těch divných letních nocích*. (K) — v *těchto letních nocech! Pamatuješ?* (1, 2); o *dnu Věčnosti* (K, 1) — o *dni věčnosti* (2); *tam tak žalostně* (K) — *tam žalostně* (1, 2); *Já ji zpívala* (K) — *Zpívala jsem ji* (1, 2); *zoufalou Věčností* (K, 1) — *zoufalou věčností* (2); *gesta* (K, 1) — *pohybu* (2); *zůstalo mi cosi* (K) — *zůstalo cosi* (1, 2); *hříšně šťastnou* (K, 1) — *hříšně šťastná* (2); *trvalo Štěstí?* (K, 1) — *trvalo štěstí?* (2); *U vědomí*, (K) — *V krásném vědomí*, (1, 2); *mne* (K) — *mě* (1, 2); *nějaká katastrofa* (K, 1) — *nějaká pohroma* (2); *prchající Věčnost* (K, 1) — *prchající věčnost* (2); *pětadvaceti dnů* (K, 1) — *dvaceti pěti dní* (2); s *Věčností* (K, 1) — s *věčností* (2); *pluji* (K, 2) — *pluju* (2); *vztahuji* (K, 2) — *vztahuju* (2); *mne* (K) — *mě* (1, 2); *stínů* (K, 1) — *stínův* (2); *labutě* (K) — *labuti* (1, 2); a *dál* (K) — a *dále* (1, 2); *jí to,*“ (K, 1) — *jí toho,*“ (2); *vyprávět* (K) — *vyprávěti* (1, 2); tu tam *u keře*, u cypřiše hrob, (K) — tu *a tam někde* u cypřiše hrob,(1, 2); *ku konci* (K, 1) — *ke konci* (2); k *objetí*. (K, 1) — k *objetí nebo k tanci*. (2); *Věřte mi*, (K) — *Věřte*, (1, 2); s *lodi* (K) — *z lodi* (1, 2); *suchou zem*. (K, 1) — *suchou zemi*. (2); *všichni* (K) — *všickni* (1, 2); *sepjaté* (K) — *sepiaté* (1, 2); „*Měl být mezi nimi také rybář Erban*. (K, 1) — „*Škoda, že mezi nimi nebyl také rybář Erban!* (2); *nežli pastor; on vypátral všechna tajemství z přírody, a pastor přebírá* (K, 1) — *nežli pastor, který přebírá* (2); *Já, já, já — je refrainem každé jeho panegyriky*.“ „*Karikatura Boha,*“ *řekla Berta*. „*Ale ráda* (K, 1) — *Hlupák!* „*Ale ráda* (2); s *lodi*. (K) — *z lodi Fortuny*. (1, 2); *U mne* (K, 1) — *Ve mně* (2); *labutě*. (K) — *labuti*. (1, 2); *tvé Sny*. (K, 1) — *tvé sny*. (2); *Láme se*

časem jejich linie, a býváš raněn (K)— Láme se časem jejich linie, býváš raněn (1) — Býváš raněn (2); svou práci (K) — svoji práci (1, 2); přemítání vln (K, 1) — hry vln (2); hřmění bouřek (K) — hučení bouře (1, 2); pečovat (K, 1) — pečovati (2); těšit (K, 1) — těšiti (2); myslit (K) — mysliti (1, 2); jednoho odpůldne (K, 1) — kteréhosi odpůldne (2); tmavé moře hučelo (K) — moře tmavě hučelo (1, 2); náladu pýchy (K) — nálady pýchy (1, 2); žiju (K, 1) — žiji (2); své lásce, o své lásce! (K) — své lásce. (1, 2); ctnostná, laskavá, (K, 1) — usměvavá, laskavá, (2); zda-li (K) — zdali (1, 2); že jsem nevěrná, nevěrná každou myšlenkou, (K, 1) — že jsem nevěrná každou myšlenkou (2); zachvěním (K, 1) — záchvěvem (2); podporuju (K, 1) — podporuji (2); ošetřuju (K, 1) — ošetřuji (2); již nikdy (K) — již asi nikdy (1, 2); dvacíletá (K) — dvacetiletá (1, 2); sedával již na (K) — sedával na (1, 2); velice (K)— velmi (1, 2); jsme neznali. (K) — jsem neznala. (1, 2); Takový nesmírný soulad (K) — Takový soulad (1, 2); jako celý vystlaný (K, 1) — vystlaný (2); Tak: Stell (K) — Tak podle verše: Stell (1, 2); Reseden ... Nic (K) — Reseden. Víte? Nic (1, 2); ním a rodiči (K, 1) — ním i rodiči (2); přišla maminka k pianu (K, 1) — přišla maminka a usedla vedle mne k pianu (2); rozpaků (K, 1) — rozpakův (2); Vdala jsem se (K) — A konec konců vdala jsem se (1, 2); cudná a nevinná (K) — dobrá, nevinná (1, 2); sloužit (K) — sloužiti (1, 2); příchut' hrozná hlouposti (K) — příchut' hlouposti (1, 2); Cítila jsem, že (K) — Cítila jsem s matkou, že (1, 2); naznačit (K) — naznačiti (1, 2); další osud (K, 1) — dalších osudů (2); ohromné moje zklamání, strašné moje prohlédnutí a odčarování. (K, 1) — ohromného mého zklamání, strašného prohlédnutí a rozčarování. (2); tom skrývání již byla (K) —); tom skrývání se již byla(1) — tom vězí (2); sedět na zahradě (K) —na zahradě (1, 2); růžové šatečky (K) — bílé šatečky (1, 2); šla s nimi si hrát (K) — šla s nimi hrát (1) — si šla s nimi hrát (2); „Nechci, nechci, jděte (K) — Nechci, jděte (1, 2); byla zaryta (K) — byla ode vždy zaryta (1, 2); mé srdce (K) — moje srdce (1, 2); to onen muž (K, 1) — to muž (2); jsem vám doznala (K, 1) — jsem se vám svěřila (2); ke mně (K) — se mnou (1, 2); záladné krásy (K) — záhadné krásy (1, 2); nepozorovat (K) — nepozorovati (1, 2); byli jsme nestřeženi, opojeni, (K, 1) — byli jsme opojeni, (2); spojit (K) — spojití (1, 2); splýnout (K) — splýnouti (1, 2); My splývali pohledem (K, 1) — My jsme splývali pouhým pohledem (2); křečí v neviditelné strašidlo snů ... (K) — křečí! (1, 2); Jednou časně (K, 1) — Kdyby časně (2); se potkám s (K, 1) — se sejdu s (2); se zimou. Obrátil se a přichvátil mi naproti. Beze slova šli jsme dál. Břeh (K, 1) — se zimou. Břeh (2); Bud' má, pojd' do lesa, tam — pojd' ... (K) — Bud' má! — a za chvíli: — Pojd' do lesa, tam — pojd' ...“ (1, 2); opakovat (K) — opakovati (1, 2); smyslu zbavený (K) —smyslů zbavený (1, 2); Být jeho, být jeho (K) — Býti jeho, býti jeho (1) — býti jeho, býti jeho (2); a řekneme, (K) — a přiznejme se mu, (1, 2); chtít. (K) — chtíti (1, 2); trpět. (K) —

trpět ... — (1) — *trpěti ...* — (2); *On pohlédl na mne* (K) — *Pohlédl na mne* (1, 2); *Bud' má ...* — (K) — *Bud' mojí* — (1, 2); *jít, snad měla jsem jít ...* (K) — *jíti, snad měla jsem jíti*. (1, 2); *mne* (K) — *mě* (1, 2); *Nebojíš se?* — (K) — *Nebojíš se?* — *zeptal se tiše*. (1, 2); *beze slova* (K) — *beze slov* (1, 2); *vracela, a on šel za mnou*. (K) — *vracela, on kráčel za mnou*. (1, 2); *prudce a krutě necitelnost* (K, 1) — *prudce necitelnost* (2); *Nemám soucit* (K) — *Nemám soucitu* (1, 2); *v deliriu*. (K, 1) — *v zimnici*. (2); *někdo udeřil* (K) — *někdo druhý udeřil* (1, 2); *strašně, smrtelně*. (K, 1) — *bolestně, smrtelně*. (2); *upravit* (K) — *upraviti* (1, 2); *dát* (K) — *dáti* (1, 2); *učinit tě šťastnou*. (K) — *šťastnu tě učiniti*. (1, 2); *Změnit* (K) — *Změniti* (1, 2); *učinit* (K) — *učiniti* (1, 2); *doktora a že totéž byl by promluvil* (K) — *doktora, že takto by byl promluvil* (1,2); *na vždy* (K) — *navždy* (1, 2); *jsem si to* (K, 1) — *jsem to* (2); *strašného studu*. (K, 1) — *velikého studu*. (2); *upjatější* (K) — *upiatější* (1, 2); *rozhodnuta. Klamat nebudu Gustava, nebudu, nebudu. To jsem si slíbila vášnivě a bolestně, nebudu ...* Ještě (K) — *rozhodnuta. Klamati nebudu Gustava, nebudu, nebudu. To jsem si slíbila vášnivě a bolestně, nebudu ...* Ještě (1) — *rozhodnuta. Ještě* (2); *s prosbou* (K, 1) — *s naléhavou, vášnivou prosbou* (2); *u oběda ... Za nějaký den* (K) — *u oběda ... Za několik dní* (1) — *u oběda. Klamati nebudu Gustava, nebudu, nebudu. To jsem mu odpověděla a to jsem si slíbila vášnivě a bolestně pro všechny časy. Za několik dní* (2); *jsme odejeli* (K) — *odjeli jsme* (1, 2); *To všecko* (K, 1) — *Všecko* (2); *pyšnou* (K) — *pyšna* (1) — *pyšná* (2); *necelé* (K, 2) — *ne celé* (1); *jest omyl.*“ (K) — *je omyl.* (1) — *je snad omyl.*“ (2); *odpovědět* (K) — *odpověděti* (1, 2); *zpovědi. Co vyslovit na konec onoho smutného akordu?* *Cosi* (K) — *zpovědi? Co vysloviti na konec onoho smutného akordu?* *Cosi* (1) — *zpovědi? Cosi* (2); *zodpovědět* (K) — *zodpověděti* (1, 2); *román.*“ „*Myšlenky* (K) — *román.*“ *Klára dodala tiše: „Myšlenky* (1, 2); *slovo a čin* (K) — *slovo, čin* (1, 2); *mne* (K) — *mě* (2); *vztahuji* (K, 2) — *vztahuju* (1); *strhnout* (K) — *strhnouti* (1, 2); *A za chvíli* (K) — *Za chvíli* (1, 2); *nemocné paže* (K) — *nemocné tělo* (1, 2); *paralytické chůze*. (K, 1) — *těžké chůze*. (2); *Zakývala* (K) — *Zakývla* (1, 2); *šťastna* (K, 2) — *šťastná* (1); „*Ale takto* (K) — „*Takto* (1, 2); *klidnější jako těžký modrý samet*. (K) — *klidnější, jako těžký modrý samet*.(1) — *klidnější, místy jako těžký modrý samet*. (2); *Hladila jeho jemné* (K) — *Hladila jemné* (1, 2); *unášet* (K) — *unášeti* (1, 2); *povrch moře a* (K) — *povrch a* (1, 2); *cítit* (K) — *cítiti* (1, 2); *tvou Jsoucnost* (K) — *tvou jsoucnost* (1, 2); *přijímat* (K) — *přijímati* (1, 2); *opojným, svrchovaným štěstím*, (K) — *opojném svrchovaném štěstí* (1, 2); *zmizet* (K) — *zmizeti* (1, 2); *nebýt dál*, (K) — *nebýti dále*, (1, 2); *nečekat* (K) — *nečekati* (1, 2); *vzpríměna* (K) — *vzprímená* (1, 2); *sfinga*. (K, 1) — *sfinx*. (2); *k Věčnosti* (K) — *ku Věčnosti* (1) — *ku věčnosti* (2).

Pravdivá historie kamenné sochy

Historie kamenné sochy. (K, 1) — *Pravdivá historie kamenné sochy.* (2); *poprvé* (K) — *po prvé* (1, 2); *libá alpské fialky*, (K) — *prohlíží v kořenáči alpské fialky*, (1, 2); *někdo tiše* (K) — *někdo večer tiše* (1, 2); *vzdychal, než zpíval* (K) — *vzdychá nežli zpívá* (1, 2); *Začínala* (K) — *Začíná* (1, 2); *Z oken* (K) — *Z protějších oken* (1, 2); *On stojí* (K) — *Stojí* (1, 2); *Jednoho dne* (K, 1) — *Kteréhosi dne* (2); *cypřišemi* (K, 1) — *cypřiši* (2); *protějším domě nový* (K) — *protějším okně v jiném bytě nový* (1, 2); *v oponě.* (K) — *za oponou.* (1, 2); *osudně krásného!* (K) — *příliš krásného!* (1, 2); *Druhého dne přiblížila se konečně k oknu dívka. Měla úzké podlouhlé oči a táhlé, splývavé vlasy, zapletené v copy barvy starého zlata.* (K) — *Druhého dne konečně stal se stín patrným: přiblížila se k oknu neznámá dívka s úzkýma podlouhlýma očima a táhlými splývavými vlasy, zapletenými v copy, barvy starého zlata.* (1, 2); *zabloudil k němu* (K) — *zabloudil k Hypolitovi* (1, 2); *s narciskami* (K) — *s narcisy* (1, 2); *svůdných linií* (K, 1) — *svůdných křivek* (2); *ve společnosti matrony vznešeného držení.* (K, 1) — *ve společnosti důstojné matrony* (2); *kočáru* — — *a* (K) — *kočáru, jako by byly jeho vlečkou* — — (1, 2); *usmívavá* (K, 1) — *usměvavá* (2); *promluvit* (K) — *promluvíti* (1, 2); *Jak strašné záchvaty rozkoše mu dávala!* (K, 1) — *Jaké záchvaty rozkoše mu dávala!* (2); *Usedala* (K) — *Usedla* (1, 2); *napsat* (K) — *napsati* (1, 2); *jim, že jsou zbytečná.* (K, 1) — *jim, zbytečným.* (2); *vyplněna* (K, 1) — *vyplněná* (2); *vášnivými gesty.* (K) — *vášnivými pohyby.* (1, 2); *být* (K) — *býti* (1, 2); *zpovídá se* (K, 1) — *se zpovídá* (2); *třpytily se záhadně jako* (K, 1) — *třpytily se jako zlato* (2); *Kdesi* (K, 1) — *Kdysi* (2); *sousedky a pozorovaly* (K) — *sousedky u oken a pozorovaly* (1, 2); *dámu. A ve výbuchu smíchu podávaly si přes uličku od okna k oknu ruce.* *Ptáci* (K) — *dámu. A velmi se bavily. Ptáci* (1,2); *změnily posici.* (K, 1) — *změnily místo i postoj.* (2); *umírali v spasmech.* (K, 1) — *div neumírali v křečích.* (2); *být* (K) — *býti* (1, 2); *ztratilo můj zájem.* (K) — *ztratilo mou účast.* (1, 2); *vycházet.* (K) — *vycházeti* (1, 2); *A jednoho* (K, 1) — *A kteréhosi* (2); *den ode dne byl bledší* (K) — *byl den ode dne bledší* (1, 2); *celé dny stál* (K, 1) — *stál* (2); *usmíval* (K) — *usmál* (1, 2); *ssaju* (K, 1) — *ssaji* (2); *bydlil* (K, 1) — *bydlel* (2); *žit.* (K) — *žíti.* (1, 2); *Jednoho* (K, 1) — *Kteréhosi* (2); *stávaly se zřetelnými* (K) — *stávaly se znatelnými* (1, 2); *význačně* (K) — *význačné* (1, 2); *loučit nebo přijímat, růst.* (K) — *loučiti.* (1, 2); *podivně nehybnou, strašně nehybnou.* (K, 1) — *nehybnou, úděsně nehybnou.* (2); *tak strašně nehybné* (K, 1) — *nehybné* (2); *oddaně* (K) — *odhodlaně* (1, 2); *zázračná krása!* (K, 1) — *úchvatná krása!* (2); *zavřena spí* (K) — *zastřená spí* (1, 2); *taky* (K) — *také* (1, 2); *velká kola* (K) — *veliká kola* (1, 2); *kteřá hořela* (K, 1) — *kteřá kdysi hořela* (2); *takže* (K) — *tak že* (1, 2); *motýli* (K, 1) — *motýlové* (2); *napřaženu* (K) — *napřaženou* (1, 2); *ovanul stříbrem světla.* (K) — *ovanul, stříbro světla jej polilo.* (1, 2);

vypjal (K) — *vypial* (1, 2); *v před* (K) — *vpřed* (1, 2); spatřil Hypolita *onen* smutný (K) — spatřil Hypolita *oknem* smutný (1, 2); *z mansardy* (K) — *s arkýře* (1) — *s vikýře* (2); *umlkaly ...* (K) — *umlkly ...* (1, 2); novou *bílou* sochu (K, 1) — novou sochu (2); onoho *dobře* známého (K, 1) — onoho známého (2); sběhly se *k zázraku* — (K, 1) — sběhly se — (2); *dodnes* sedí (K) — *podnes* sedí (1, 2); srdci *a s vypjatou* hlavou (K) — srdci *a s vypiatou* hlavou (1) — srdci, *s vypiatou* hlavou (2); *mandloňovým* sadem. (K) — *mandlovníkovým* sadem. (1, 2); A *Hypolit proměněný v kámen stále hledí v póze zbožňujícího milence* do nepřístupné komnaty *Lásky ...* — A *Hypolit proměněný v kámen stále hledí v póze zbožňujícího milence* do nepřístupné komnaty *Lásky ...* (1) — A *proměněný v kámen stále hledí Hypolit* — *zbožňující milenec* do nepřístupné komnaty *Lásky ...* (2); *příliš šťastným*. (K) — *smutně šťastným*. (1, 2).

Samota

Professoru Pavlu Ichčievovi v Cařihradě. (L, N) — bez věnování (2); *pochybování* (L, N) — *pochyb* (2); *promluvit*. (L, N) — *promluviti*. (2); *dotýkání Samoty* (L, N) — *dotek samoty* (2); *fysické dotýkání* (L, N) — *fysický dotek* (2); *na dlouhých* (L, N) — *po dlouhých* (2); *v studené* (L) — *ve studené* (N, 2); *Samoty*. (L, N) — *samoty*. (2); *dřevěný krucifix tměl se nad stupínkem* s Kristem (L, N) — *nad stupínkem se tměl dřevěný krucifix* s Kristem (2); *nezašuměly kroky* (L, N) — *nezašuměly ani kroky* (2); Ale cítila, *že jde za ní*, šla za ní, (L, N) — Ale cítila, *jako by šla zosobněná samota za ní*, šla za ní, (2); a vešla *v zápětí* do její světnice. (L, N) — a vešla *i s ní* do její světnice. (2); Tam *za ní jakoby zašeptaly ještě* kroky, (L, N) — Tam *kdesi vzadu jako by ještě zašeptaly* kroky, (2); *jakoby* (L, N) — *jako by* (2); *zavolat* (L, N) — *zavolati* (2); *rozplašit* (L, N) — *rozplašiti* (2); *hovořit* (L, N) — *hovořiti* (2); *jakoby* (L, N) — *jako by* (2); *jí napadlo* (L) — *ji napadlo* (N, 2); Se *Samotou* (L, N) — Se *samotou* (2); *bude raději číst, matce psát, pracovat pro svoje školní děti*. (L, N) — *budu raději čísti, mamince psáti, pro svoje školní děti pracovati*. (2); ta *samota* (L, 2) — ta *Samota* (N); *číst* nemůže (L, N) — *čísti* nemůže (2); *mučit* (L, N) — *mučiti* (2); *Upjala myšlenky* (L, N) — *Upiala myšlenky* (2); Ale *Samota* (L, N) — Ale *samota* (2); *rozpjaté* (L, N) — *rozpiaté* (2); *mohla přivolat*, (L, N) — *mohla přivolati*, (2); *dotknutí* (L, N) — *dotek* (2); *přítomnost jasnou ...* (L, N) — *jasnou přítomnost ...*(2); Ale *Kriste Ježíši, což už jí nebude* (L) — Ale *Kriste Ježíši, což až jí nebude* (N) — Ale *což až jí nebude* (2); jako ona? *Lásko veliká, tichá, osamělých dívčích srdcí, jak smuteční vrba schýlíš větve nad matčin hrob, zarosteš jimi do hloubky země, abys se dotýkala té drahé mrtvé, lásko veliká, tichá, osamělých dívčích srdcí!* Natálka (L) — jako ona? *Lásko veliká, tichá, osamělých dívčích srdcí, jak smuteční vrba*

schýlíš větve nad matčin hrob, zarosteš jimi do hloubky země, abys dotýkala se té drahé mrtvé, láska veliká, tichá, osamělých dívčích srdcí! Natálka (N) — jako ona? Natálka (2); *sepjala* (L) — *sepjala* (N, 2); *myšlénky* (L, N) — *myšlenky* (2); *Samotou* (L, N) — *samotou* (2); *matinku* (L) — *maminku* (N, 2); *se na ulici kmitla* (L, N) — *na ulici se kmitla* (2); *něco* (L) — *cosí* (N, 2); *myšlénka* (L, N) — *myšlenka* (2); *Milovala druhdy vřele své panny a když ve výkladech hračkářských krámů vidala panny ještě, nežli dostala podučitelské místo, bývala v pokušení*(L, N) — *Milovala druhdy vřele své panny, a ještě nedávno když ve výkladech hračkářských krámů vidala panny, bývala v pokušení* (N) — *Milovala druhdy své panny, a ještě nedávno když ve výkladech hračkářských krámů vidala panny, bývala v pokušení* (2); *posadit si* (L, N) — *posaditi si* (2); *z odborných knih se vzdělávat.* (L, N) — *z mnohých knih se učití.* (2); *dospěla v odloučení od matky o několik let,* (L, N) — *dospěla, odloučena od maminky,* (2); *rozkvete na jaře.* (L) — *na jaře rozkvete.* (N, 2); *když přijde* (L, N) — *přijde* (2); *mít* (L, N) — *míti* (2); *mít* (L, N) — *míti* (2); *andělskou, sladkou společnost,* (L, N) — *andělskou společnost,* (2); *dohlídla* (L) — *dohlédla* (N, 2); *zraky* (L, N) — *oči* (2); *hubičkou malou* (L, N) — *malou pusinkou* (2); *kaučuk* (L, N) — *šidítka* (2); *Ach, Natálka* (L, N) — *Natálka* (2); *Venoušek, Venoušek sladký!* (L, N) — *Venoušek sladký!* (2); *Kdo svěřil stařeně Hofmanové Venouška?* (L) — *Kdo svěřil Venouška stařeně Hofmanové?* (N, 2); *ruce Samoty* (L, N) — *ruce samoty* (2); *Ach, Samota* (L, N) — *Ach, samota* (2); *jakoby* (L, N) — *jako by* (2); *vlastní mateři.* (L, N) — *vlastní matkou.* (2); *s imperativem* (L, N) — *s rozkazem* (2); *jakoby* (L, N) — *jako by* (2); *jakoby* (L, N) — *jako by* (2); *jakoby* (L, N) — *jako by* (2); *Ach, on rozkvete, zabrouká, vesele se usměje* (L, N) — *Ach, on zabrouká, vesele se usměje* (2); *napadlo jí* (L, N) — *řekla si* (2); *dvěře* (L, N) — *dveře* (2); *jakoby* (L, N) — *jako by* (2); *jakoby* (L, N) — *jako by* (2); *neotevře nikdy ty veliké, rozumné, sladky nebeské oči ...* (L) — *neotevře nikdy ty veliké, rozumné, sladké, nebeské oči ...* (N) — *neotevře nikdy již velkých, rozumných, nebeských očí ...* (2); *svěťice Boží* (L) — *svěťice boží* (N, 2); *těžké flory světa* (L) — *těžké flóry světa* (N) — *těžké závoje světa* (2); *vypadlý. Právě tak.* A (L, N) — *vypadlý. A* (2); *nejkrásnější krása života a nejrozkošnější rozkoš.* (L, N) — *nejkrásnější krásy života a nejrozkošnější rozkoše.* (2); *jakoby* (L, N) — *jako by* (2); *lásku volala.* (L, N) — *volala lásku.* (2); *jako zázračný koberec* (L, N) — *jako koberec* (2); *motýlky* (L, N) — *motýly* (2); *ptáčky* (L, N) — *ptáky* (2); *se roztomile brouzdaly.* (L, N) — *se brouzdaly.* (2); *rozstoupily* (L) — *rozestoupily* (N, 2); *unést* (L, N) — *unéstí* (2); *neklesnul* (L) — *neklesl* (N, 2); *že nemohl zvednout schýlenou hlavičku k výši trůnu.* (L, N) — *sotva že pozvedl schýlenou hlavičku k trůnu.* (2); *v pravo* (L, N) — *vpravo* (2); *rukou svatou pokynul* (L, N) — *rukou pokynul* (2); *rozechvět* (L, N) — *rozechvěti* (2); *málo který* (L, N) — *málokterý* (2); *písně a hymny.* (L,

N) — písň. (2); *děvčátka* (L) — *děvčata* (N, 2); *všickni* (L, N) — *všichni* (2); *vlaštovky* (L) — *vlašťovky* (N, 2); *stínů zahrádky školní* (L, N) — *stínů školní zahrady* (2); *vázy*. (L) — *vázy*. (N, 2); *lepších sfér* (L, N) — *lepších končin* (2); *zradostněný* (L, N) — *rozradostněný* (2); *drobounké housličky*. (L, N) — *droboučké housličky*. (2); *poprvé* (L, N) — *po prvé* (2); *do první třídy* (L, N) — *do třídy* (2); *nádenníčkové* (L, N) — *nádeníčkové* (2); *národ vzrůstati pod rukama* (L, N) — *národ pod rukama* (2); *budoucnosti, třebaš hyperbolický, a jistě* (L, N) — *budoucnosti, a jistě* (2); *ale Nevyzpytatelný určuje* (L, N) — *ale osud nevyzpytatelný určuje* (2); *duše nejubožešších, nejzavrženějších* (L) — *duše nejzavrženějších* (N, 2); *Každé dítě, jsouc dítětem, je záhadou, jejíž vyjasnění nikdo nemůže předvídat. Ale Natálka* (L, N) — *Ale Natálka* (2); *přijímat* (L, N) — *přijímati* (2); *vydávati štěstí a mnoho trpět*. (L, N) — *vydávati štěstí i mnoho trpěti*. (2); *Bůh vás žehnej, hlavičky milé, abyste byly* (L, N) — *Bůh vás žehnej, abyste byly* (2); *Usmála se pro svou myšlénku spojenou vzpomínkou na starého kněze*. (L, N) — *Usmála se své myšlence spojené se vzpomínkou na starého kněze*. (2); *d o jeho milých očí* (L, N) — *do jeho očí* (2); *A léta* (L, N) — *A leta* (2); *jak pavučiny* (L, N) — *jako pavučiny* (2); *sedět* (L, N) — *seděti* (2); *byl by z jejího syna* (L, N) — *byl by se stal z jejího syna* (2); *dozralého ovoce*. (L) — *zralého ovoce*. (N, 2); *trpět, pokornou být* (L, N) — *trpěti, pokornou býti* (2); *ale Bože, sešli mi rosu nevystihlé své milosti, aby v záhonech mých cest vyrostly květy*, (L, N) — *ale Bože, ať v záhonech mých cest vyrostou květy*, (2); *pod vysokou skalou, nařasenou jako šedý brokát*, (L) — *pod vysokou skálou, nařasenou jako šedý brokát*, (N) — *pod vysokou šedou skálou* (2); *potkala Natálka vlidného, milého člověka, kterému tak ráda hleděla* (L, N) — *potkala Natálka hochu, kterému ráda hleděla* (2); *A byli spolu, i když se rozešli ...* (L, N) — *a šli spolu dlouho a daleko*. (2); *světničky* (L, N) — *světnice* (2); *vidin a snův* (L, N) — *vidin* (2); *neviditelná Samota* (L, N) — *neviditelná samota* (2); *dvěře* (L, N) — *dveře* (2).

Ženy

Bouřka se přenesla (L) — *Bouřka přenesla se* (1, 2); *gesta pomalá, ztrnulá ...* (L) — *pohyby pomalé, ztrnulé ...* (1, 2); *sevření matky* (L) — *sevření nešťastné matky* (1, 2); *plnějším proudem* (L, 1) — *zesíleným proudem* (2); *podivně krásná* (L, 1) — *krásná* (2); *pohnul* (L, 1) — *pohnula* (2); *milovat* (L) — *milovati* (1, 2); *do mizení barev* (L, 1) — *jak barvy mizejí* (2); *její vyvolený*. (L, 1) — *její vyvolený, milovaný*. (2); *odtáhla* (L, 1) — *odvrátila* (2); *šla dál*.“ (L, 1) — *šla po svém*. (2); *Vzpamatuju se* (L, 1) — *Vzpamatuji se* (2); *promluvit, nezávazně promluvit* (L) — *promluviti, nezávazně promluviti* (1, 2); *klesat* (L) — *klesati* (1, 2); *zachovat* (L) — *zachovati* (1, 2); *Vyprávět* (L) — *Vyprávěti* (1, 2); *zde končí* (L, 1) — *zde se končí* (2);

chodit (L) — *choditi* (1, 2); *bloudit* (L) — *blouditi* (1, 2); *Pochybuj* (L) — *Pochybuj* (1, 2); bez účelu *dny*, řetězy *dnů* (L, 1) — bez účelu *dni*, řetězy *dní* (2); obětování (L, 1) — obětování *se* (2); *na snadě* (L, 1) — *nasnadě* (2); *nudit* (L) — *nuditi* (1, 2); *roztrpčena* (L, 1) — *roztrpčená* (2); *zadržet* (L) — *zadržeti* (1, 2); *A zadržet?* (L) — *A zadržeti?* (1) — *A zadržeti ho?* (2); *hovořit* (L) — *hovořiti* (1, 2); *uzavřít* (L) — *uzavřít* (1, 2); *tak snadno zprofanovat* (L) — *tak snadno zprofanovati* (1) — *tak znesvětit* (2); *stát* (L) — *státi* (1, 2); *já se proměnila* (L, 1) — *proměnila jsem se* (2); *do žlutých záření* (L, 1) — *do žlutých září* (2); *zahrčel* (L) — *zahrčeti* (1, 2); *o těch dvou dětech* (L, 1) — *o dvou dětech* (2); *seděla sentimentálně s pannou* (L, 1) — *seděla s pannou* (2); *vidět* (L) — *viděti* (1, 2); *Mluvit* (L) — *Mluvit* (1, 2); *Strejček Albín* (L, 1) — *Strýček Albín* (2); *sejít* (L, 1) — *sejít* (2); *setmělými keři* (L) — *zetmělými keři* (1, 2); *milovat* (L) — *milovati* (1, 2); *prožívat* (L) — *prožívat* (1, 2); *ji nebudu vyrušovat* (L) — *jí nebudu vyrušovati* (1, 2); *žila střízlivý* (L) — *žila pouze střízlivý* (1, 2); *běžných forem* (L, 1) — *běžných zákonů* (2); *bloudit* (L) — *blouditi* (1, 2); *a v údolí* (L, 1) — *a údolím* (2); *slavit* (L) — *slaviti* (1, 2); *neexistující* (L, 1) — *nejsoucí* (2); *nepochybuj* (L, 1) — *nepochybuj* (2); *povznáší* (L, 1) — *vznáší* (2); *jako zjevení* (L, 1) — *jako přízrak* (2); *modelovanou* (L, 1) — *vyhnětená* (2); *vnikat* (L) — *vnikati* (1, 2); *sesláble* (L) — *zosláble* (1, 2); *Egida a Mína ji zachytily* (L) — *Egida, Mína a já jsme ji zachytily* (1) — *Egida, Mína a já jsme ji zachytly* (2); *zachroptění* (L, 1) — *chroptění* (2); *a bylo po katastrofě* (L, 1) — *a byl konec* (2).

Hřích

Noc na vsi (K, N) — *Hřích* (2); *v třešňové zahradě* (K) — *ve třešňové zahradě* (N, 2); *Ves ležela* (K, N) — *Ves opuštěná, jako ze světa vyběhlá, ležela* (2); *plachtami opuštěných polí, která ji objímala jako veliký zaschlý kalich šťavnatý květ.*(K, N) — *plachtami polí.* (2); *korale* (K, N) — *korále* (2); *jakoby* (K, N) — *jako by* (2); *jakoby* (K, N) — *jako by* (2); *vřískot živil, protivně vrzají, jako když kola skřípají.* (K) — *vřískot živil.* (N, 2); *jako ty růže* (K) — *jako růže* (N, 2); *vidět* (L, N) — *viděti* (2); *jakoby* (K, N) — *jako by* (2); *naparovat* (K, N) — *naparovati* (2); *dostat* (K, N) — *dostati* (2); *od asekurace* (K) — *od assekurace* (N) — *od pojišťovny* (2); *vystavět* (K, N) — *vystavěti* (2); *zacinkat* (K, N) — *zacinkati* (2); *asekurační ústav* (K) — *assekurační ústav* (N) — *ústav* (2); *do základu* (K) — *do základů* (2); *jakoby* (K, N) — *jako by* (2); *na dvůrku* (K, N) — *na dvorku* (2); *jím* (K) — *jim* (N, 2); *na Lipínovské kazatelně* (K, N) — *na Lipínské kazatelně* (2); *jakoby* (K, N) — *jako by* (2); *v nebeské blaženosti, že našel zoubek a jak se soused podiví.* (K, N) — *v blaženosti.*(2); *Šaffrů* (K) — *Saffrů* (N, 2); *koupil, milované Kuba, které mu příjemňovalo* (K) — *koupil, který mu*

zpříjemňoval (N, 2); *podaroval právě* (K, N) — *právě podaroval* (2); *volal v extasi* (K, N) — *volal nadšeně* (2); *sesivělou tváří starcovou, jakoby do vrásek* (K, N) — *zesivělou tváří starcovou, do vrásek* (2); *vykřikli, jakoby se hádali*, (K, N) — *vykřikli a ocásky houpali*, (2); *vlašťovky, jakoby se chtěly vzduchem, radostí a láskou opiti*. (K, N) — *vlašťovky, opilé vzduchem a radostí*. (2); *obsluhují a laskají* (K, N) — *obsluhují* (2); *milého cípku blankytu* (K, N) — *milého blankytu* (2); *na lávce* (K, N) — *na lavici* (2); *Tak jakoby z polí* (K, N) — *Z polí* (2); *z pod* (K, N) — *zpod* (2); *a jakoby stodůlky vzdychaly tíží*. (K, N) — *a stodoly tíží vzdychaly*. (2); *žít* (K, N) — *žítí* (2); *z dola* (K, N) — *zdola* (2); *nešel nikdo více*. (K, N) — *nikdo nešel*. (2); *jakoby tam* (K, N) — *asi tam* (2); *vrátila, mohla by se vdát* (K, N) — *vrátila, ať by se vdala* (2); *koupit mohla*. (K, N) — *koupila*. (2); *taky je mi* (K, N) — *je mi taky* (2); *chudému člověku* (K, N) — *chudému* (2); *jak den* (K, N) — *každý den* (2); *by si* (K) — *by jí* (N, 2); *vylézt pomohl*. (K, N) — *pomohl*. (2); *asekurací* (K) — *asekurací* (N, 2); *pochopit nechtělo* (K, N) — *pochopiti nechtěla* (2); *mohla bys* (K, N) — *aby ses* (2); *setmělo* (K, N) — *zetmělo* (2); *tušově šedivé* (K, N) — *šedivé* (2); *snivě prozelenalé*. (K, N) — *ještě prozelenalé*. (2); *zvíře, pták nebo* (K, N) — *zvíře, nebo* (2); *hledal ještě ve stolku něco*. (K, N) — *hledal něco ve stolku*. (2); *ne, chtěl jsem* (K, N) — *nechtěl jsem* (2); *jako by se mu byla zjevila a volala ho k sobě*. „Celá ves (K) — *jakoby se mu byla zjevila a volala ho k sobě*. „Celá ves (N) — *tak se mu zřetelně ukázala, a nevolá ho k sobě? Nevaruje? Bývala odjakživa taková podivínská!* „Celá ves (2); *zimnice, jakoby ho chtěla uškrtit*. (K, N) — *zimnice, jen ho uškrtit*. (2); *všemohoucí, odpusť mi!*“ (K) — *všemohoucí, pomoz mi!*“ (N, 2); *v konejšení* (K, N) — *konejšivě* (2); *tím zasmáním* (K, N) — *tím smíchem* (2); *Neviděl ani jednu, ale tím lépe*. (K, N) — *Ani jediné po celém nebi. Ale tím lépe*. (2); *lépe je začít* (K, N) — *líp začít* (2); *v těch kombinacích* (K, N) — *v těch úvahách* (2); *Byl bledý, jakoby měl omdlít*. (K) — *Bylo mu, jakoby měl omdlít*. (N) — *Bylo mu divně, jen omdlít*. (2); *Ale tak, když dají, — dají*. (K, N) — *Ale tak, když vyplatí, tedy dobře*. (2); *odříkával, co sousedům řekne, pomýšlel* (K, N) — *odříkával, pomýšlel* (2); *Podíval se na střechu* (K, N) — *Zavrtal pohled do střechy* (2); *váhal zase*. (K, N) — *opět zaváhal*. (2); *odkládat slabošsky?* (K, N) — *slabošsky odkládat?* (2); *ničit* (K, N) — *ničiti* (2); *jakoby* (K, N) — *jako by* (2); *vyhodil do vzduchu, a utíkal* (K, N) — *vyhodil, a utíkal* (2); *bušila, jako údery poplašného signálu*. (K, N) — *bušila údery poplašného signálu*. (2); *nepozoroval ten těžký mrak nad lesem, který* (K, N) — *nepozoroval nad lesem ten těžký mrak, který* (2); *v zoufání*. (K, N) — *v zoufalství*. (2); *hranice mučenická*. (K, N) — *hranice mučednická* (2); *se zřítílo* (K, N) — *se sřítílo* (2); *rozhazovat* (K, N) — *rozhazovati* (2); *jako přízrak neštěstí*. (K) — *přízrakem neštěstí*. (2); *rozsévat* (K, N) — *rozsévati* (2); *požáru!* (K, N) — *požárů!* (2); *by padnul* (K) — *by padl* (N, 2); *jakoby se celá*

ves rvala (K, N) — celá ves rve se (2); *Nepřítel uchvacuje, člověk zápasí.* (K, N) — *Člověk zápasí. Nepřítel uchvacuje.* (2); je hrozná (K, N) — jsou hrozné (2); *platí si jen málo který soused,* (K, N) — *jen málo který soused platí si,* (2); *hořet* (K, N) — *hořeti* (2); *Co si počne* (K, N) — *Co asi počne* (2); *nocí.* Slova (K, N) — *nocí. A čpavý dým se rozlézá daleko široko.* Slova (2); *Stříkačky z městeček a vsí* (K, N) — *Stříkačky ze vzdálených osad* (2); *kvílí.* Hájek (K, N) — *kvílí, kouř se válí strašidelně černý a rudý.* Hájek (2); *v zoufání* (K, N) — *zoufale* (2); *Co spáchal!* (K, N) — *Cos spáchal!* (2); *sešlehat!* (K, N) — *zešlehat!* (2); *ty černé veliké stíny* (K, N) — *ty veliké stíny* (2); *Odpusťte, susedé, bidnému žháři.* (K, N) — *Sousedé, potrestejte, utlucte zločince, vrzte do plamenů bidného žháře.* (2); *do plamenů vejde* (K, N) — *do plamenů sám vejde* (2); *prosít* (K, N) — *prositi* (2); *shovívavost dobrých lidí* (K, N) — *útrpnost dobrých lidí* (2); *sestydly* (K, N) — *zestydly* (2); *a únavu k omdlení.* (K, N) — *a únavu.* (2); *dohořívala, jakoby utichala, vnitřky* (K, N) — *dohořívalo, vnitřky* (2); *Tak jakoby* (K, N) — *Jako by* (2); *jakoby ho chtěly* (K, N) — *chtějíce ho přimraziti* (2); *vítr odešel* (K, N) — *vítr uletěl* (2); *se sešlými šindelemi!* (K, N) — *s chatrnými šindelemi!* (2); *bez domovu* (K, N) — *bez domova* (2); *teplá a smutná* (K, N) — *teplá, ale smutná* (2); *pokleknout* (K, N) — *pokleknouti* (2); *ku prosbě* (K, N) — *k prosbě* (2); *zvednout* (K, N) — *zvednouti* (2); *z určeného koně* (K) — *z určeného koně* (N, 2); *vlékl* (K) — *vlekl* (N, 2); *lidé, v usazeném sdružení, leželi* (K, N) — *lidé v hloučcích, zmučeni, zdrceni, přimknuti k sobě leželi* (2); *přimknutá kojeňátka* (K, N) — *přimknuté kojence* (2); *ohořelých, doutnajících trámů.* (K, N) — *doutnajících trámů.* (2); *svazovalo je k zalknutí, k udušení.* (K, N) — *škrtilo je, div se nezalknuli.* (2); *tuhé tělo* (K, N) — *ztuhlé tělo* (2); *oči sivé,* (K, N) — *oči oběšencovy, sivé* (2); *v sloup* (K) — *ve sloup* (N, 2).

Cizinec

vyprostit (K) — *vyprostiti* (1, 2); *zbavit* (K) — *zbaviti* (1, 2); *vyplnit* (K) — *vyplniti* (1, 2); *otevírám* (K) — *otvírám* (1, 2); *lekat* (K) — *lekati* (1, 2); *říkat* (K) — *říkati* (1, 2); *všechno myšlení a konání soustřeďovat* (K, 1) — *všechny myšlenky a skutky soustřeďovati* (2); *chvíle osamotnění oblažovat* (K) — *chvíle osamotnění oblažovati* (1) — *chvíle samoty oblažovati* (2); *i těžké prožívání* (K) — *i ono těžké prožívání* (1, 2); *otevřít* (K) — *otevřítí* (1, 2); *otevřít* (K) — *otevřítí* (1, 2); *protože ho nelze zavřít, aby bylo v bezpečí před katastrofou.* (K) — *aby bylo v bezpečí před možnou katastrofou.* (1) — *aby bylo v bezpečí.* (2); *otevřít, volat* (K) — *otevřítí, volati* (1, 2); *komu posílám* (K) — *kam posílám* (1, 2); *všecko mé citění.* (K, 1) — *všecky mé city.* (2); *zastavuju* (K) — *zastavuji* (1, 2); *učinit* (K) — *učiniti* (1, 2); *professor* (K, 1) — *profesor* (2); *vznešená Klára* (K, 1) — *drahá Klára* (2); *řekla, jako by mluvila sama pro*

sebe, (K) — řekla, (1, 2); *obsáhl v svou lásku*. (K, 1) — *obsáhl svojí láskou*. (2); *utěšené dny*. (K, 1) — *utěšené dni*. (2); *Ne, nemohu, tak znesvětil bych tyto linie božství*.“ (K) — *Ne, dost, nemohu, znesvětil bych tyto božské linie*.“ (1) — *Ne, dost, nemohu, znesvětil bych tyto božské rysy*.“ (1, 2); *tou veselostí* (K, 1) — *veselostí* (2); *velmi bavila* (K) — *bavívala* (1, 2); *ptal se vzrušeně*. (K) — *ptal se rozjařeně*. (1, 2); *Vyrušovat mě* (K) — *Vyrušovati mne* (1, 2); *králi, díky!*“ (K) — *králi, vida!*“ (1, 2); *patheticky*. (K, 1) — *zpupně*. (2); *byla malířem*, (K) — *byla malíř*, (1, 2); *podivně můj!*“ (K, 1) — *jedinečně můj!*“ (2); *kreslit* (K) — *kresliti* (1, 2); *já milovala*,“ (K) — *já jsem milovala*,“ (1, 2); *když se mi zjevil*. (K, 1) — *když se mi po prvé ve snu zjevil*. (2); *Jen jeho, jeho, jeho*.“ (K) — *Jen jeho jsem nosila v srdci, a jen o něm jsem blouznila*.“ (1, 2); *v stinných pěšinách* (K, 1) — *na stinných pěšinách* (2); *A pamatuji* (K, 2) — *A pamatuju* (1); *do jeho* (K) — *do mužova* (1, 2); *s terassou* (K) — *s terasou* (1, 2); *v udivení* (K, 1) — *udivena* (2); *mohutnosti, chce tvořit, tvořit, tvořit. Umění ho zklamávalo, nevystihoval svých idejí. Měl mnoho aspirací, a neměl síly je povznést k slunci, aby ožily*. (K) — *mohutnosti. Zklamal se sám v sobě*.(1, 2); *mne* (K, 1) — *mě* (2); *odpovídat* (K) — *odpovídati* (1, 2); *Být malířem* (K) — *Býti malířem* (1, 2); *nejprv* (K) — *nejprve* (1, 2); *vládnout rukou, mít techniku úplně v moci* (K) — *vládnouti rukou, abych měla techniku úplně v moci* (1, 2); *komponovat* (K) — *komponovati* (1, 2); *vytvořit* (K) — *vytvořiti* (1, 2); *okultní* (K) — *okultní* (1, 2); *tvořit* (K) — *tvořiti* (1, 2); *tehda* (K) — *tenkrát* (1, 2); *mluvit* (K) — *mluviti* (1, 2); *professor* (K, 1) — *profesor* (2); *O jeho intuici jsem nepochybovala, ale nářek pro něco nedostižného, k čemu to?* (K) — *Nářek pro něco nedostižného, k čemu to?* (1, 2); *padnout* (K) — *padnouti* (1, 2); *plakat* (K) — *plakati* (1, 2); *rozveselit* (K) — *rozveseliti* (1, 2); *poprvé* (K) — *po prvé* (1, 2); *touhy ...* (K) — *touhy vznikaly*. (1, 2); *na terassu* (K) — *na terasu* (1, 2); *usedla do* (K, 1) — *usedla jsem líně do* (2); *a četla* (K, 1) — *abych četla* (2); *tichý, plný bzučení* (K) — *plný tichého bzučení* (1, 2); *Tolik uspával* (K) — *Uspával* (1, 2); *má víčka* (K) — *moje víčka* (1, 2); *Opravdu On, ten muž, který se mi kdysi vynořoval* (K) — *Ne Vincenc, ale opravdu ten muž, který se mi kdysi vynořoval* (1) — *Ne Vincenc, ale opravdu ten muž, o kterém se mi kdysi dávno zdálo ve spaní, skoro dětském, a který se mi pak často vynořoval* (2); *jehož jsem milovala* (K, 2) — *jehož jsem kdysi milovala* (1); *na zjevení* (K) — *na ono zjevení* (1, 2); *jakoby překvapen* (K) — *překvapen* (1, 2); *v před* (K, 1) — *vpřed* (2); *omluvu* (K, 1) — *neobratnou omluvu* (2); *professora* (K, 1) — *profesora* (2); *na terassu* (K) — *na terasu* (1, 2); *mne podivné situace ...* (K) — *mě tísně*. (1, 2); *Vyrozuměla jsem, že cizí muž* (K) — *Vzpomněla jsem, že cizí muž* (1) — *Cizí muž* (2); *zajel sem tam na náš venkov* (K) — *zajel na náš venkov* (1, 2); *byl odporučen na muže*. (K) — *byl doporučen na mne*. (1) — *byl doporučen mému muži*. (2); *já cítila* (K, 1) — *já jsem cítila* (2);

předrážděnou (K) — *podrážděnou* (1, 2); *mne* (K) — *mě* (1, 2); *před léty* (K) — *před lety* (1, 2); *toužený sen* (K, 1) — *sen* (2); *podivným zrakem* (K, 1) — *zrakem* (2); *proměňoval a já jsem to cítila* (K) — *proměňoval, mé nitro proměňoval*. *Cítila jsem ho* (1, 2); *Je to záhada, cosi mimo* (K, 1) — *Je to cosi mimo* (2); *v chvění* (K, 1) — *ve chvění* (2); *které mně* (K) — *které k nim* (1, 2); *vypravěči* (K) — *vyprávěči* (1, 2); *už* (K, 1) — *již* (2); *Muž* (K) — *Vincenc* (1, 2); *cizincem-umělcem* (K, 1) — *cizím umělcem* (2); *několikadennímu* (K, 1) — *delšímu* (2); *Dal zavazadla jeho přenést k nám. A nastaly* (K, 1) — *Nastaly* (2); *Jak* (K) — *Jako* (1, 2); *ty dny* (K) — *dny* (1) — *dni* (2); *vteřinou* (K, 1) — *chvilí* (2); *cizinec, cizinec* (K) — *cizinec* (1, 2); *prohřešuju* (K, 1) — *prohřešuji* (2); *Dny* (K, 1) — *Dni* (2); *dnů* (K, 1) — *dni* (2); *psyche* (K) — *duše* (1, 2); *nabýt* (K) — *nabýti* (1, 2); *být* (K) — *býti* (1, 2); *neocitla* (K, 1) — *neocitla* (2); *porušení štěstí* (K) — *porušení klidu* (1) — *že poruším klid* (2); *dveře* (K) — *dvěře* (1, 2); *mne malovat* (K) — *mne malovati* (1) — *malovati mě* (2); *záclony růžové s fialovými kosatci* (K, 1) — *bílé mullové záclony* (2); *On, který byl zvyklý všechny své práce konat* (K) — *Ačkoli byl zvyklý všechny své práce konati* (1) — *Ačkoli byl zvyklý pracovati* (2); *volil* (K) — *zvolil* (1, 2); *mou* (K) — *moji* (1, 2); *osvětlení* (K, 1) — *světlo* (2); *empirové* (K, 1) — *volné* (2); *nalezl* (K) — *po prvé spatřil* (1, 2); *terasse* (K) — *terase* (1, 2); *skrytá* (K, 1) — *skryta* (2); *já tajemná, kterou nikdo nezná* (K, 1) — *kterou nikdo nezná* (2); *zhrozí* (K, 1) — *hrozí* (2); *professora-malíře* (K) — *professora malíře* (1) — *profesora malíře* (2); *utlumit pohrdavý úsměv* (K) — *utlumiti pohrdavý úsměv* (1) — *utlumiti pohrdavého úsměvu* (2); *mi připadal* (K, 1) — *mi však připadal* (2); *s jednoho vysokého* (K) — *s vysokého* (1, 2); *vrchu* (K) — *vrchu v severních Čechách* (1, 2); *protože nikdy* (K) — *protože alespoň nikdy* (1, 2); *Nevyměnili jsme ani slova dorozumění* (K, 1) — *Ani slovem jsme se nedorozuměli* (2); *a když* (K) — *i když* (1, 2); *k řece* (K) — *na procházku dolů k řece* (1, 2); *práci* (K) — *můj portrét* (1, 2); *poprvé* (K) — *po prvé* (1, 2); *vážnul* (K) — *ostýchavě vážnul* (1, 2); *nás* (K) — *nás obou* (1, 2); *tajepné* (K) — *tajemné* (1, 2); *stahuje* (K) — *oba strhuje* (1, 2); *k těm oranžovým a fialovým* (K) — *k těm rostoucím oranžovým a fialovým* (1, 2); *políbil. A bylo to jako vyproštění ze zakletí. Sevřel* (K, 1) — *políbil. Sevřel* (2); *jsem omdlávala v zapomenutí* (K, 1) — *jsem skoro omdlávala v opojení* (2); *on zvedl* (K) — *zvedl* (1, 2); *on nabyl* (K) — *nabyl* (1, 2); *odepjal* (K) — *odepial* (1, 2); *veliký turmalin od řetízku svých hodinek* (K) — *turmalinový přívěsek* (1, 2); *Kdykoliv* (K) — *Kdykoli* (1, 2); *plul, plul ...* (K) — *plul, v černu plul, až zmizel.* (1, 2); *zrazuji* (K, 2) — *zrazuju* (1); *na vždy* (K) — *navždy* (1, 2); *a zhasl* (K) — *a opět zhasl* (1, 2); *hovořit* (K) — *hovořiti* (1, 2); *Valentina ...* (K) — *jen Valentina ...* (1, 2); *Muž uchvacoval mne ...* (K) — *Muž mne objímal ...* (1, 2); *povstat, přiznat* (K) — *povstati, přiznati* (1, 2); *A té noci* (K) — *A v té noci* (1, 2); *už* (K, 1) — *již* (2); *touha veliká*

(K) — *veliká touha* (1, 2); *když* (K) — *kdy* (1, 2); *pokračování* (K, 1) — *nesmrtelnost* (2); *drahá Hano, Hano!*“ (K) — *chybí* (1, 2); *bral se z akademie* (K) — *přicházel domů* (1, 2); *mne miloval, miloval ...* (K) — *mne tak miloval* (1) — *mě tak miloval ...* (2); *večera* (K) — *dne* (1, 2); *vesel* (K) — *rozjařen* (1, 2); *umřít* (K) — *umřítí* (1, 2); *přec* (K) — *přece* (1, 2); *připadá to mimořádným osudem* (K) — *překvapí to jako mimořádný osud* (1, 2); *se Smrt náhle dotkne někoho nejbližšího ...* (K) — *Smrt náhle dotkne se někoho blízkého.* (1) — *smrt náhle dotkne se někoho blízkého.* (2); *Ano — Vincence té noci se dotkla ... Byla jsem samotna s ním. Četl, hovořil, chtěl ulehnout. A náhle přišla agonie ...* (K) — *Byl večer. Vincenc vesele přecházel komnatami, hovořil, připravoval si práci na příští den. A náhle udělalo se mu velmi nevolno. Rychle sháněla jsem prostředky k úlevě.* (1) — *Byl večer. Vincenc vesele přecházel komnatami, hovořil, připravoval si práci na příští den. A náhle se mu udělalo nevolno. Rychle sháněla jsem prostředky k úlevě.* (2); *chvátala* (K) — *odchvátala* (1, 2); *Já byla s ním. On snad nechápal, že je konec, ale já věděla bezpečně, že se přetrhávají vlákna, která nás ještě pojí ...* (K) — *Ale všechno bylo marné:* (1, 2); *zsinala* (K) — *zrudla* (1, 2); *zadržet* (K) — *zadržeti* (1, 2); *co* (K) — *čeho* (1, 2); *zachraptěl* (K) — *zachroptěl* (1, 2); *zda-li* (K) — *zdali* (1, 2); *rtů* (K) — *jeho rtů* (1, 2); *Jak* (K) — *Tak* (1, 2); *nesejít* (K) — *nesejítí* (1, 2); *jeho syn, jeho syn* (K) — *jeho s y n* (1, 2); *dnu* (K) — *večeru* (1, 2); *kdy* (K, 1) — *když* (2); *jemu cizímu, ale nikoli mně.* (K) — *chybí* (1, 2); *Ano ...* (K) — *chybí* (1, 2); *světu* (K) — *světa* (1, 2); *žiji* (K, 2) — *žiju* (1); *velikého* (K) — *tajemného* (1, 2); *mohl uvěřit* (K) — *mi uvěřil* (1, 2); *A pochopit?* (K) — *Pochopil?* (1, 2); *Valentin* (K, 1) — *můj syn Valentin* (2); *s ním* (K) — *s tím* (1, 2); *miluji* (K, 2) — *miluju* (1); *rozkoše jejich rozkoší* (K) — *ú ž a s u* (1, 2); *oddisputovaná záhada života!* (K) — *a povrchně vysvětlili záhadu života!* (1, 2); *báječné* (K) — *báječně krásné* (1) — *krásné* (2); *krajiny, zavřela jsem* (K) — *krajiny, koupila dům, zavřela* (1, 2); *do podoby* (K) — *do věrnější podoby* (1, 2); *několikráte* (K) — *několikrát* (1, 2); *zapomenout* (K) — *zapomenouti na něho* (1, 2); *zapomenout* (K) — *zapomenouti* (1, 2); *Valentinek* (K, 1) — *Valentin* (2); *sladký zjev stačil* (K) — *jsoucnost stačila* (1, 2); *Ach, vím, že píšu sestře Kláře tyto stati. Ona bude vědět, jak zařídit můj osud, kterak ochránit mé dny.* (K) — *Píšu sestře Kláře tyto stati.* (1) — *Piši sestře Kláře tuto zpověď.* (2); *rozřešit* (K) — *rozřešiti* (1, 2); *aby se vrátil* (K) — *aby se Valentin vrátil* (1, 2); *s pietou* (K, 1) — *zbožně a vroucně* (2); *jest unášen* (K) — *Valentin je unášen* (1, 2); *poměry* (K, 1) — *vztahy* (2); *mimořádné, podivné, osudné.* (K, 1) — *mimořádné.* (2); *hrůzy očekávání* (K) — *hrůz očekávání* (1) — *hrůz nejistoty* (2); *Musila* (K, 1) — *Musela* (2); *Valentinek* (K) — *syn* (1, 2); *žít* (K) — *žítí* (1, 2); *mít* (K) — *mítí* (1, 2); *ve vyslyšení z dálky ...* (K) — *vyslyšení z dálky ...* (1) — *že budu vyslyšena.* (2); *Strachem* (K, 1) — *strachem* (2); *přijde* (K) — *a přijde* (1, 2);

Súčtuji (K) — *Zúčtuju* (1) — *Zúčtuji* (2); *Volám po vyslyšení, čekám a chodím* (K, 1) — *Chodím* (2);

Mimo svět

Setmělo se (K) — *Zetmělo se* (1, 2); *Terézu Elinsonovu* (K) — *Terezu Elinsonovou* (1, 2); *polo ležíc v rohu* (K) — *v rohu* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *tenkrát* (K, 1) — *tenkrátě* (2); *Teréza* (K) — *slečna Tereza* (1, 2); *Vidím ji, jak vysoká* (K) — *Vysoká* (1, 2); *tmavé* (K) — *temné* (1, 2); *byla jsem tenkrát značně duševně stísněná* (K) — *byla jsem tenkrát duševně značně stísněna* (1) — *byla jsem duševně značně stísněna* (2); *a umiňovala jsem si* (K) — *i umiňovala jsem si* (1, 2); *příležitost* (K) — *příležitost, aby se pobavila* (1, 2); *k okénku* (K) — *z okénka* (1, 2); *mne* (K) — *mě* (1, 2); *mne* (K) — *mě* (1, 2); *v pokračování* (K) — *pokračujíc ve* (1, 2); *v mém nazírání* (K, 1) — *pro mne* (2); *vnímat hudbu její duše* (K) — *přiblížiti se její duši* (1, 2); *Po delší pause optala jsem se* (K) — *Po delší pauze optala jsem se* (1) — *Zeptala jsem se* (2); *Ó ano* (K) — *Ano* (1, 2); *Terézu* (K) — *Terezu* (1, 2); *Sluje* — *Mimo svět* (K, 1) — *Mimo svět* (2); *na zdlouhavé cestě, neboť když ona vyprávěla, bylo to jako poslouchat otevřenou knihu* (K) — *na zdlouhavé cestě* (1) — *na dlouhé cestě* (2); *Elinsonovu?“* (K) — *Elinsovou?“* *zeptala jsem se.* (1, 2); *pozvedla* (K, 1) — *zvedla* (2); *zahalila* (K) — *zabalila* (1, 2); *v před* (K) — *vpřed* (1, 2); *bledá krásná její* (K) — *bledá její* (1, 2); *vzpomínat* (K) — *vzpomínati* (1, 2); *dříve všechno* (K) — *je dříve* (1, 2); *zdekorovala* (K) — *zkrášlila* (1, 2); *byl její zjev* (K) — *byl i její zjev* (1, 2); *Patrně vědomě zjemňovala rysy svého charakteru, aby si jím snadněji podmanila.* (K, 1) — *chybí* (2); *Pokývla* (K) — *Kývla* (1, 2); *Jely jsme tři hodiny* (K, 1) — *Jely jsme z Prahy tři hodiny* (2); *ku* (K, 1) — *ke* (2); *Zabýváte se pěstováním květin?* (K, 1) — *Pěstujete květiny?* (2); *vystoupily* (K, 1) — *vystoupily* (2); *Ze* (K, 2) — *Se* (1); *vyšlapanou polní cestou* (K) — *polní cestou* (2); *Smrt* (K) — *kostlivec* (1, 2); *důlkách* (K) — *důlcích* (1, 2); *jsem se zastavila* (K, 1) — *jsem se bezděky zastavila* (2); *miluji* (K) — *miluju* (1, 2); *zmínila při našem seznamování* (K, 1) — *zmínila* (2); *Oknem dívala se daleká zářivá plocha zamrzlého rybníka jako ohromná perleť, plná duhových křivek. Na černém mramorovém stolku pod benátským zrcadlem stála stará, tyrkysově modrá váza z fayance s kyticí rozkvetlých čemeřic.* (K) — *Na černém mramorovém stolku pod benátským zrcadlem stála stará tyrkysově modrá váza z fayance s kyticí rozkvetlých čemeřic. Oknem dívala se daleká zářivá plocha zamrzlého rybníka jako ohromná perleť plná tuhových křivek.* (1) — *Na černém mramorovém stolku pod benátským zrcadlem stála stará tyrkysově modrá váza z fayance s kyticí rozkvetlých čemeřic. Oknem dívala se daleká zářivá plocha zamrzlého rybníka jako ohromná perleť plná duhových křivek.* (2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *která mě*

snadno uchvacuje (K) — *které snadno podléhám* (1, 2); *formální* (K, 1) — *obřadné* (2); *cítila jsem potěšení* (K, 1) — *pocítila jsem konečně potěšení* (2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *chtít* (K) — *chtítí* (1, 2); *kam budete chtít* (K) — *kam vám bude líbo* (1, 2); *pronesla hlubokým hlasem* (K, 1) — *pronesla podmanivě hlubokým hlasem* (2); *možné* (K) — *možná* (1, 2); *žít* (K) — *žítí* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *hrát* (K) — *hrátí* (1, 2); *podivnou silou* (K, 1) — *prudkou silou* (2); *mít* (K) — *mítí* (1, 2); *Teréziny* (K) — *Tereziny* (1, 2); *upíraly* (K) — *upřely* (1, 2); *podivném* (K, 1) — *naléhavém* (2); *z něhož jsem vycítila* (K) — *tak že jsem vycítila* (1, 2); *hlubšího* (K, 1) — *divného* (2); *jakýsi* (K, 1) — *snad* (2); *chybí* (K, 1) — *ale mně nepochopitelného* (2); *těžko* (K) — *nesnadno* (1, 2); *zanalysovat* (K) — *zbádati* (1) — *zjistiti* (2); *předurčit je* (K) — *předurčiti je* (1) — *je předurčiti* (2); *přerušila mě* (K, 1) — *zvolala* (2); *a velmi zbledla* (K, 1) — *chybí* (2); *Vstala jsem*, (K, 1) — *Vstala jsem za chvíli*, (2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *své* (K) — *svůj* (1, 2); *vás nezklamou* (K) — *bych vás nezklamala* (1, 2); *ale cítím, že mi budete blízkou*, (K) — *ale cítím, že byste mi mohla být tak blízkou*, (1) — *ale chtěla bych vás mít tak blízkou*, (2); *na vždy* (K) — *navždy* (1, 2); *řekla jsem* (K, 1) — *zeptala jsem se* (2); *vyprávět* (K) — *vyprávěti* (1, 2); *je taková laskavá nálada očekávání* (K) — *v náladě očekávání* (1) — *náladu očekávání* (2); *Zvykne se* (K, 1) — *Zvyknete* (2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *odejít* (K) — *odejítí* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *loučila se se mnou mnohými žhavými polibky ...* (K) — *loučila se žhavě mě libajíc*. (1, 2); *a zadívala jsem se* (K) — *usedla jsem k oknu a zadívala jsem se* (1) — *usednuvši k oknu zadívala jsem se* (2); *Nade mnou v pokoji* (K) — *V pokoji nade mnou, v Terezině ložnici*, (1, 2); *ozvaly se kroky Teréziny. I ona odešla do ložnice. Ale kroky počaly se vracet a vracet od stěny ke stěně. Ozývaly se stále shora kobercem tlumené kroky neustávající, jako člověka, který zapuzuje tím jednotvárným pohybem bolest nebo starost.* (K) — *ozvaly se kroky tlumené kobercem a počaly se jednotvárně vracet od stěny ke stěně a neustávaly jako přecházení člověka, který zapuzuje tím opakovaným pohybem bolest nebo starost.* (1) — *ozvaly se kroky tlumené kobercem a počaly se jednotvárně vracet od stěny a neustávaly jako přecházení člověka, který zapuzuje tím opakovaným pohybem bolest nebo starost.* (2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *Napjatě* (K) — *Napiatě* (1, 2); *dušené* (K) — *přidušené* (1, 2); *běžet* (K) — *běžeti* (1, 2); *utišiti* (K) — *zeptati sem co se přihodilo, utišiti* (1, 2); *zadržet* (K) — *zadržeti* (1, 2); *chvílemi táhlé štkání* (K) — *chvílemi ještě táhlé zaštkání* (1, 2); *Bylo zase úplné ticho ...* (K) — *Tereza umlkla. Bylo už všude úplné ticho ...* (1) — *Tereza umlkla. Bylo již všude úplně ticho.* (1, 2); *v plášti* (K) — *v plášť* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *snídaní* (K, 1) — *snídání* (2); *možné* (K, 2) — *možná* (1); *možná* (K, 1) — *možné* (2); *že tu měsíc budu rozumně a pěkně trávit* (K) — *že tu rozumně a pěkně ztrávím měsíc* (1, 2);

Terézinu (K) — *Terezinu* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *vzpomínání* (K, 1) — *vzpomínkách* (2); *byla tak jemná* (K) — *byla jemná* (1, 2); *podobna* (K, 1) — *podobná* (2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *zpívat* (K) — *zpívati* (1, 2); *nevelký, dojemný* (K, 1) — *nevelký, ale dojemný* (2); *a zároveň plná gracie* (K) — *a plna půvabu* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *v parku v hrobce odpočívá. Jsou tomu dva roky.* (K) — *jsou tomu dva roky, v parku v hrobce odpočívá.* (1, 2); *promluvit* (K) — *promluviti* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *mít* (K) — *miti* (1, 2); *mít* (K) — *miti* (1, 2); *A nezatoužit po světě.* (K) — *abyste nezatoužila po světě.* (1, 2); *konečně velmi nesměle* (K, 1) — *velmi odvážlivě* (2); *Bertu* (K, 1) — *Berta* (2); *přisvědčila jsem* (K) — *přisvědčila jsem ještě ostýchavěji* (1) — *přisvědčila jsem ostýchavěji* (2); *Teréziny* (K) — *Tereziny* (1, 2); *A po krátkém odmlčení dodala:* (K, 1) — *A krátce se odmlčevši:* (2); *U vchodu ovšem cypřiše.* (K) — *Vchod zastíňovaly cypřiše.* (1, 2); *řetězích* (K) — *řetězech* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *mne* (K, 1) — *mě* (2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *v pravo* (K, 1) — *vpravo* (2); *schůdkům* (K, 1) — *schůdkám* (2); *rudá* (K) — *malá* (1, 2); *hodiny* (K) — *veliké hodiny* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *v levo* (K, 1) — *vlevo* (2); *ve* (K, 1) — *v* (2); *polosešerených* (K, 1) — *polozešerených* (2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *večeřet v atelier* (K) — *večeřeti v atelieru* (1, 2); *řeřavým* (K) — *řežavým* (1, 2); *stínidlem* (K) — *stinidlem* (1, 2); *stolkách* (K) — *stolcích* (1, 2); *velmi blízký, zrovna přítomný.* (K) — *velmi blízký, přítomný.* (1) — *velmi blízký.* (2); *Jala jsem se prohlížeti* (K, 1) — *Prohlížela jsem* (2); *Teréziny* (K) — *Tereziny* (1, 2); *polo zahalená* (K) — *polozahalená* (1, 2); *v závoji* (K) — *v závoje* (1, 2); *a spasmech* (K, 1) — *až křečovitých* (2); *Cosi životního bylo v těch liniích a výmluvných posách* (K) — *Cosi životného bylo v těch liniích a výmluvných posách* (1) — *Cosi velmi životného bylo v těch křivkách a výmluvných postojích* (2); *u volení* (K, 1) — *volby* (2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *nahradit* (K) — *nahraditi* (1, 2); *odhodlaně* (K, 1) — *odhodlaně s nucenou veselostí* (2); *Zasmála se nedůvěřivě a* (K) — *Mávla odmítavě rukou.* (1, 2); *Terézu* (K) — *Terezu* (1, 2); *odejdu-li do* (K) — *odejdu-li již do* (1, 2); *prchnout* (K) — *prchnouti* (1, 2); *rozechvěně* (K, 1) — *vlídně* (2); *mne* (K) — *mě* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *položila přede mne na stůl starý šperk* (K) — *přinášela vzácný starý šperk* (1, 2); *temně šedých* (K) — *temněšedých* (1, 2); *řekla záhadně* (K, 1) — *vzdychla* (2); *Odepjala* (K) — *Odepjala* (1, 2); *Terézu* (K) — *Terezu* (1, 2); *Šla* (K) — *Věděla jsem, že jde* (1, 2); *co bych jí řekla* (K, 1) — *co řeknu* (2); *jako pergamenová* (K, 1) — *tváře jako pergamenové* (2); *zavřela dvěře* (K) — *uzamkla dvěře* (1) — *zamkla dveře* (2); *jako by* (K) — *jakoby* (1, 2); *šramotem. Za dveřmi* (K) — *šumotem. Za dveřmi* (1) — *šumotem. Vztyčím se. Poslouchám. Za dveřmi* (2); *Poslouchala jsem.* (K, 1) — *Poslouchám napiatě.* (2); *řeřavělo* (K) — *řežavělo* (1, 2); *Teréza* (K) — *Tereza* (1, 2); *Nebo je to bloudící její duše?*

Nebo je to snad duch mrtvé Bertý? (K) — jako bloudící duše, jako duch mrtvé Bertý? (1, 2); Jaká scéna by nastala (K, 1) — Co by se stalo (2); jako zaklínání (K, 1) — jako hlas o pomoc (2); Slyšela jsem (K) — Zadržovala jsem rukou tlukot srdce (1, 2); udusit (K) — udusiti (1, 2); nepohnu sebou (K, 1) — nepohnu se (2); srovnat (K) — srovnati (1, 2); Teréza (K) — Tereza (1, 2); Terézín (K) — Terezín (1, 2); vniknout (K) — vniknouti (1, 2); ulehnout (K) — ulehnutí (1, 2); dusit mě, dusit (K) — dusiti mě, dusiti (1, 2); mě dusilo (K, 1) — mě dusilo jako můra (2); Teréza (K) — Tereza (1, 2); Vzdalovaly se (K) — ale vzdalovaly se (1, 2); žít (K) — žítí (1, 2); prožít (K) — nemožno prožítí (1, 2); s filigránskými větvičkami (K, 1) — s větvičkami (2); vpletanými (K, 1) — vpletenými (2); bouří a zklamání (K) — bouří, zklamání (1, 2); Terézo (K) — Terezo (1) — slečno Terezo (2); musím odejít (K) — musím odejiti (1) — odjedu (2); nedočkat již (K) — nedočkati (1) — nedočkám (2); chrysolithový a perlový šperk (K, 1) — krásný náhrdelník (2); hvězdy, až (K) — hvězdy, modrost, až (1, 2); Vzduch stával se šedivým, jakoby proslzeným, zadýchaným, ospalejším nežli (K) — Vzduch šedivěl, perleťověl, jakoby se proslzoval, zadýchával, ospaleji nežli (1) — Vzduch šedivěl, perleťověl, proslzoval se, zadýchával, ospaleji než (2); ocitla (K, 1) — ocitla (2); za křovinami pamelníku a brslenu (K) — za stěnou hustých křovin (1, 2); Ohlédla jsem se. Bylo ticho. Soumrak (K) — Ohlédla jsem se. Soumrak (1, 2); I Teréza asi (K) — I Tereza asi (1) — Asi i Tereza (2); zlomila (K) — vylomila (1, 2); zatažená (K) — zatopená (1, 2); nebylo živé duše (K, 1) — nebylo ani živé duše (2); Mučilo (K) — tísnilo (1, 2); že Teréza bude žít veliké zklamání. (K) — že takto odcházím. Jak bude Tereza zklamána! (1, 2); minuta (K) — hodina (1, 2); včas (K, 1) — však (2); letech (K) — létech (1, 2); Teréze (K) — Tereze (1, 2).

Noc ve starém zámku

otevírala (Z, 1, P) — otvírala (2); kolorit stal se zajímavě pohaslým (K, 1, P) — barva zajímavě pohasla (2); dissonanci (Z, 1, 2) — disonanci (P); portrety (Z) — portréty (1, 2, P); plní (Z) — plné (1, 2, P); portrety (Z) — portréty (1, 2, P); v (Z) — ve (1, 2, P); namalovanou (Z) — modelovanou (1, 2, P); vlas bez linií, jako (Z, 1, P) — vlas, jako (2); sentimentálníma (Z, 1, P) — blouznivýma (2); rozpínaly (Z) — rozpínaly (1, 2, P); kusy (Z) — trsy (1, 2, P); vtíravosti. Taková přeplněnost vůně, cev a rytmu podivně v parku kontrastovala s tajemnou prázdnotou zámku, a přece obojí bylo podmíněno nepřítomností člověka. Každý zámek (Z) — vtíravosti. Přeplněnost vůně a rytmu v parku podivně kontrastovala s tajemnou prázdnotou zámku, a přece obojí bylo podmíněno nepřítomností člověka. Každý zámek (1, P) — vtíravosti. Každý zámek (2); ona dlouholetá (Z) — dlouholetá (1, 2, P); jakoby (Z) — jako by (1, 2, P); majitelem (Z, 1, P) — majetníkem (2); strávil (Z, 1, P) — ztrávil (2); oceaně (Z) —

oceáně (1, 2, P); *Hleděla jsem se zájmem znova a znova* (Z, 1, P) — *Hleděla jsem znova a znova* (2); *obrazy o d e š l ý c h* (Z, 1, P) — *obrazy* (2); *portrety* (Z) — *portréty* (1, 2, P); *v nepatrném výklenku stála socha* (Z) — *stála téměř u stěny socha* (1, 2, P); očekávání. *Hledat, nenalézat, ptát se pocestných, zpívat prosby k bohům, volat k neznámým obzorům, vzývat* (Z) — očekávání, *jako by hledal, nenalézal, ptal se pocestných, zpíval prosby k bohům, volal k neznámým obzorům, vzýval* (1, 2, P); *ten* (Z, 1, P) — *tento* (2); *klíčky. Proč to?* *Jako* (Z, 1, P) — *klíčky. Jako* (2); *klíčky semen? Byl to snad nějaký symbol?* (Z) — *klíčky semen.* (1, 2, P); *otevíral* (Z, 1, P) — *otvíral* (2); *maják — tiché, neprůsvitné, dole* (Z) — *maják, dole* (1, 2, P); *klassikové* (Z, 1) — *klasikové* (2, P); *parnassistů* (Z, 1) — *parnasistů* (2, P); *belletrie* (Z, 1) — *beletrie* (2, P); *okultistických* (Z, 2, P) — *okkultistických* (1); *a vyzvánění* (Z) — *při vyzvánění* (1, 2, P); *kdy se krajina* (Z) — *kdy se zamlžená krajina* (1, 2, P); *černé, tajemné* (Z, 1, P) — *černé* (2); *Odcházela* (Z) — *Odešla* (1, 2, P); *upiatě* (Z, 1, 2) — *upjatě* (P); *dovedou pouze portréty* (Z, 1, P) — *dovedou hleděti lidé pouze na portrétech* (2); *tak utkvěle* (Z) — *které pak utkvěle* (1, 2, P); *po knize* (Z) — *po první knize* (1, 2, P); *Byl to nějaký* (Z, 1, P) — *Nějaký* (2); *dohledat* (K) — *dohledati* (1, 2, P); *portrety* (Z) — *portréty* (1, 2, P); *setmělou* (Z, P) — *zetmělou* (1, 2); *dvěře* (Z, 1, P) — *dveře* (2); *stinidlem* (Z) — *stinidlem* (1, 2, P); *všechn můj zájem* (Z) — *všechnu mou účast* (1, 2, P); *portretu* (Z) — *portrétu* (1, 2, P); *umřel na moři v žhoucím slunci* (Z) *umřel na moři ve žhoucím slunci* (1, P) — *umřel ve žhoucím slunci* (2); *kraj celý* (Z, 1, P) — *celý kraj* (2); *povědět* (Z) — *pověděti* (1, 2, P); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2, P); *přečíst* (Z) — *přečísti* (1, 2, P); *veliké Vidění Štěstí* (Z, 1, P) — *velké vidění štěstí* (2); „*A c h, k ö n n t e n w i r v e r g a n g e n e T a g e k ü n f t i g m a c h e n.*“ (Z, 1, P) — „*Kéž možno učiniti minulé dny budoucími!*“ (2); *zůstat* (Z) — *zůstati* (1, 2, P); *soustředit* (Z) — *soustřediti* (1, 2, P); *jakékoliv* (Z, 1, P) — *jakékoli* (2); *dny* (Z, 1, P) — *dni* (2); *tenkrát* (Z, 1, P) — *tehda* (2); *Sešedivěl* (Z) — *Zešedivěl* (1, 2, P); *dnů* (Z, 1, P) — *dní* (2); *matka krásná* (Z) — *matka byla krásná* (1, 2, P); *bassinu* (Z, 1, 2) — *bazénu* (P); *s ním* (Z) — *sám* (1, 2); *trápil zároveň* (Z, 1, P) — *trápil* (2); *krásnou, upiatou* (Z, 1) — *krásnou, upjatou* (P) — *krásnou* (2); *sebe větší* (Z, 1, 2) — *sebevětší* (P); *z počátku* (Z) — *s počátku* (1, 2) — *zpočátku* (P); *koncerty plné kouzla a nálad* (Z, 1, P) — *koncerty* (2); *posoudit* (Z) — *posouditi* (1, 2, P); *ocitl* (Z, 1, P) — *octnul* (2); *vibracích* (Z, 1, P) — *záchvěvech* (2); *spleeny* (Z, 1, P) — *zlé chvíle nudy* (2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2, P); *nic* (Z) — *ničeho* (1, 2, P); *svá soukromá studia* (Z, 1, P) — *svá studia* (2); *hledat* (Z) — *hledati* (1, 2, P); *zaměstnání pro existenci* (Z, 1, P) — *zaměstnání* (2); *Soustředit* (Z) — *Soustřediti* (1, 2, P); *strašit* (Z) — *strašiti* (1, 2, P); *Žili jsme dva roky harmonického klidu. Tehda* (Z) — *Žili jsme dva roky harmonického klidu. Tehdy* (1, P) — *Tehdy* (2); *taky* (Z, 1, P) — *také* (2);

emancipoval (Z, 1, P) — *oprošřoval* (2); *bouřky diskretních nocí* (Z, 1) — *bouřky* (2) — *bouřky diskretních nocí* (1); *a protože od nejtělejšího věku svíralo*, stalo se (Z) — stalo se (1, 2, P); *Jak jsme tak přicházeli, odcházeli do cizích měst a domů*, každý dojista (Z, 1, P) — Každý dojista (2); *gracie* (Z, 1) — *půvabu* (2) — *grácie* (P); *jednoho* (Z, 1, P) — *kteréhosi* (2); *pathos* (Z, 1, 2) — *patos* (P); *nápadno* (Z, 1, P) — *nápadné* (2); k domovu (Z, 1, P) — *konečně po dvou letech opět k domovu* (2); *z cest* (Z, 1, P) — *s cest* (2); *těšit* (Z) — *těšiti* (1, 2, P); *details* (Z, 1, P) — *jednotlivosti* (2); *urovnaný* (Z, 1, P) — *vyrovnaný* (2); *tenkrát* (Z, 1, P) — *tehdy* (2); *mohl odejet* (Z) — *mohl odejeti* (1, P) — *mohl sám odjeti* (2); *tajně* (Z, 1, P) — *i tajně* (2); *zločinně hýřil* (Z) — *hříšně hýřil* (1, P) — *hýřival* (2); *uniknout* (Z) — *uniknouti* (1, 2, P); *přesvědčit* (Z) — *přesvědčiti* (1, 2, P); *po prvé* (Z, 1, 2) — *poprvé* (P); *list* (Z, 1, P) — *takový list* (2); *který ji měl ukonejšiti* (Z, 1, P) — *aby ukonejšil* (2); *pozorovat* (Z) — *pozorovati* (1, 2, P); *třídách proudících* (Z) — *třídách přeplněných proudícím* (1, 2, P); *dojeti* (Z, 1, P) — *jeti* (2); *užiti* (Z, 1) — *užiti* (2, P); *zabloudit* (Z) — *zablouditi* (1, 2, P); *napít* (Z) — *napíti* (1, 2, P); *hřešit* (Z) — *hřešiti* (1, 2, P); *hřešit* (Z) — *hřešiti* (1, 2, P); *opít* (Z) — *opíti* (1, 2, P); *unavit* (Z) — *unaviti* (1, 2, P); *rozloučit* (Z) — *rozloučiti* (1, 2, P); *připoután* (Z, 1, P) — *připoutáván* (2); *se záhadnými* (Z, 1, P) — *s roztroušenými* (2); *vnitřního absolutního života* (Z, 1, P) — *vnitřního života* (2); *isolovat* (Z) — *osamotniti* (1, 2, P); *psychického založení* (Z, 1, P) — *schopností* (2); *vypjatě* (Z, 1, 2) — *vypjatě* (P); *illusi* (Z, 1, 2) — *iluzi* (P); *Lásku* (Z, 1, P) — *lásku* (2); *protivilo každé pomýšlení* (Z, 1, P) — *protivila každá myšlenka* (2); *Mayerovu* (Z) — *Mayerovou* (1, 2, P); *že konečně pohnula* (Z) — *že se konečně usmála*, pohnula (1, 2, P); *připoutával* (Z, 1, P) — *získával* (2); *mě* (Z) — *mne* (1, 2, P); *celé dny* (Z, 1, P) — *den za dnem* (2); *že se v Praze nalézá* (Z, 1, P) — *že je v Praze* (2); *než-li* (Z) — *nežli* (1, 2, P); *bojácně. „Bud’* (Z) — *bojácně. Pohlédla na mne tázavě. „Bud’* (1, 2, P); *vědět* (Z, 1, P) — *věděti* (2); *jednoho* (Z, 1, P) — *kteréhosi* (2); *optala se* (Z, 1, P) — *zeptala se* (2); *intimní* (Z, 1, P) — *důvěrné* (2); *dýchal* (Z) — *vdechoval* (1, 2, P); *harmonické* (Z, 1, P) — *přímé* (2); *mne* (Z, 1, P) — *mě* (2); *na vždy* (Z, 1) — *navždy* (2, P); *bez pósy a pathosu* (Z) — *bez afektace* (1) — *bez přeplatosti* (2) — *bez afektace* (P); *dny* (Z, 1, P) — *dni* (2); *obrazy koutů* (Z, 1, P) — *obrazy* (2); *chaosu* (Z, 1, P) — *spleti* (2); *milovat* (Z) — *milovati* (1, 2, P); *slzy, námitky* (Z, 1, P) — *slzy, obavy, snad i námitky* (2); *jí* (Z, 1, P) — *ji* (2); *jala se vyptávati* (Z, 1, P) — *vyptávala se* (2); *Mayerovu* (Z) — *Mayerovou* (1, 2, P); *objasnění* (Z, 2) — *ojasnění* (1, P); *šel* (Z) — *odjel* (1, 2, P); *ke svému* (Z, 1, P) — *k svému* (2); *poslal poste restante* (Z, 1, P) — *poslal* (2); *rozprádat* (Z) — *rozprádati* (1, 2, P); *klidného a šťastného vzpomínání* (Z, 1, P) — *klidných a šťastných vzpomínek* (2); *věřit* (Z) — *věřiti* (1, 2, P); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2, P); *spleeny* (Z, 1, P) — *obavy* (2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2, P);

loučit (Z) — *loučiti* (1, 2, P); *Dny* (Z, 1, P) — *Dni* (2); *připojení* (Z, 1, P) — *spojení* (2); *čekat, čekat* (Z) — *čekati, čekati* (1, 2, P); *objasniti* (Z, 2, P) — *ojsniti* (1); *existenci jména* (Z, 1, P) — *jména* (2); *přijít* (Z) — *přijíti* (1, 2, P); *rozrušení* (Z) — *vzrušení* (1, 2, P); *vypisovat* (Z) — *vypisovati* (1, 2, P); *obou dva šílenci* (Z, 1, P) — *obou šílenci* (2); *Snem* (Z, 1, P) — *snem* (2); *více* (Z, 1, P) — *už* (2); *shroucená* (Z, 1) — *shroucena* (2) — *zhroucená* (P); *že je možná ještě proměna mého stavu, že se všecko* (Z, 1, P) — *že se všecko* (2); *pro vždycky* (Z, 1, 2) — *provždycky* (P); *žít* (Z) — *žítí* (1, 2, P); *s lůžka* (Z,1, 2) — *z lůžka* (P); *nepřátelského záření* (Z, 1, P) — *nepřátelské záře* (2); *linii* (Z, 1, P) — *křivce* (2); *vykřikl* (Z) — *vzkřikl* (1, 2, P); *mechanicky* (Z, 1, P) — *jednotvárně* (2); *pouhou fikcí* (Z, 1, P) — *pouhým přeludem* (2); *Vracely* (Z, 1, P) — *Vraceli* (2); *dny* (Z, 1, P) — *dni* (2); *jednotvárněji* (Z, 1, P) — *stejněměrněji* (2); *s šíleným* (Z, 1, P) — *se šíleným* (2); *Po prvé* (Z, 1, 2) — *Poprvé* (P); *podivné nesouvislé* (Z, 1, P) — *nesouvislé* (2); *nevěnovával* (Z) — *nevěnoval* (1, 2, P); Hagar. „Doufám, (Z, 1, P) — Hagar. „*Jel za vámi do Prahy, ano. Vráti se, vrátí!*“ „Doufám (2); *zatínat* (Z) — *zatínati* (1, 2, P); *otevírala* (Z, 1, P) — *otvírala* (2); *Zahodit* (Z) — *Zahoditi* (1, 2, P); *Zahrabat* (Z) — *Zahrabati* (1, 2, P); *Hodit* (Z) — *Hoditi* (1, 2, P); *zemřít* (Z) — *zemřítí* (1, 2, P); *Ku podivu* (Z, 1, 2) — *Kupodivu* (P); *ní* (Z) — *jejím lůžkem* (1, 2, P); *odejít* (Z) — *odejítí* (1, 2, P); *dny* (Z, 1, P) — *dni* (2); *Jednoho* (Z, 1, P) — *Kteréhosi* (2); *její* (Z) — *matčiny* (1, 2, P); *podivno* (Z, 1, P) — *podivné* (2); *už* (Z, 1, P) — *již* (2); *dal sem postaviti* (Z, 1, P) — *dal postaviti* (2); *vidině* (Z, 1, 2) — *výkřiku* (2); *ale právě* (Z, 1, P) — *a právě* (2); *Vstrčil* (Z) — *Strčil* (1, P) — *Vložil* (2); *a odrazila* (Z) — *odrazila* (1, 2, P); *a odrazila mě stranou.* (Z) — *odrazila mě stranou, zmizela ve stěně.* (1, 2, P); *z výklenku, který se za sochu skrýval,* (Z) — *z nitra stěny* (1, 2, P); *se cosi shroutilo* (Z) — *cosi vystouplo cosi vystoupilo shroutilo se* (1) — *a shroutilo se* (2) — *cosi vystoupilo a zhroutilo se* (P); *Vstal jsem polekán a vidím* (Z) — *Polekán vidím* (1, 2, P); *ve výklenku stojí* (Z) — *místo Orfeje stojí vedle krbu* (1, 2, P); *to shroucené ...* (Z) — *to shroucené, to strašné!* (1, 2) — *to zhroucené, to strašné!* (P); *Byl to setlelý člověk, žena ...* (Z) — *chybí* (2); *se země* (Z, 1, 2) — *ze země* (P); *na blízku* (Z, 1,2) — *nablízku* (P); *dvěře* (Z, 1, P) — *dveře* (2); *k výklenku* (Z) — *k lenošce* (1, 2, P); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2, P); *Nikdo jiný není tato nešťastná nežli Hagar —Hagar ...* (Z) — *Hagar — Hagar ... Tato hromádka rozpadlých kostí a polozetlelých šatů není nikdo jiný nežli Hagar.* (1, 2, P); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2, P); *puknout* (Z) — *puknouti* (1, 2, P); *dvěře* (Z, 1, 2) — *dveře* (P); *jasno* (Z) — *jasné* (1, 2, P); *miniaturní* (Z, 1, P) — *zdrobnělé* (2); *sežehne* (Z, 1, P) — *zežehne* (2); *jakoby* (Z) — *jako* (1, 2, P); *mé matky, mé matky, která* (Z, 1, P) — *mé matky, která* (2); *otočením sochy* (Z) — *otočením pohyblivé sochy* (1, 2, P); *bylo jasné* (Z) — *bylo strašlivě jasné* (1, 2, P); *Vedle krbu* (Z) — *Vedle knihovny* (1, 2, P); *spuchřelých* (Z)

— *zpuchřelých* (1, 2, P); *spráchnivélou* (Z) — *zpráchnivélou* (1, 2, P); *Prudký pohyb způsobil rozsypání ...* (Z, 1, P) — *Prudkým pohybem se zpráchnivěla mrtvá rozsypala.* (2); *prstýnky* (Z) — *prsteny* (1, 2, P); *uzavřel* (Z, 1, P) — *zavřel* (2); *Ach könnten wir vergangene Tage künftig machen.* (Z, 1, P) — *Kéž možno učiniti minulé dny budoucími!* (2); *se stromy sklánějí až k zemi* (Z) — *stromy sklánějí se až k zemi* (1, 2, P); *zasypal jsem* (Z) — *zasypal* (1, 2, P); *Nasypal* (Z) — *Naházel* (1, 2, P); *ovíjejí* (Z) — *ovíjel* (1, 2, P); *Orfeja jsem obrátil* (Z) — *Lenoškou jsem opět pohnul* (1, 2, P); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2, P); *výkřik. Všecky* (Z) — *výkřik, Orfeus vystoupil ze stěny. Všecky* (1, 2, P); *Na moře...* (Z) — *Odejdu na moře...* (1, 2, P); *žít* (Z) — *žiti* (1, 2, P); *odpočívát* (Z) — *odpočívati* (1, 2, P); *Jedině* (Z, 1, P) — *Jen* (2); *smrtným* (Z, 1, P) — *nesmrtelným* (2); *Smrti* (Z, 1, P) — *smrti* (2); *nocí ztroskotání* (Z, 1, P) — *nocí* (2); *být* (Z) — *býti* (1, 2, P); *Mrtvý* (Z, 1, P) — *mrtvý* (2); *Mrtvý* (Z, 1, P) — *mrtvý* (2); *Sny* (Z, 1, P) — *sny* (2); *Velikém* (Z, 1, P) — *velikém* (2); *toužit* (Z) — *toužiti* (1, 2, P).

Smrt Ofélie

již chimerou (Z) — *již chimaerou* (1) — *již jen chimaerou* (2); *existuješ* (Z, 1) — *jsi* (2); *píšu* (Z, 1) — *píši* (2); *otevřít* (Z) — *otevřítí* (1, 2); *existence* (Z, 1) — *jsoucnost* (2); *přemýšlet* (Z) — *přemýšleti* (1, 2); *naposledy* (Z, 1) — *již naposledy* (2); *podivnými květy* (Z, 1) — *květinami* (2); *Ofelie...* (Z, 1) — *Ofelie zemřela...* (2); *v triumfech* (Z, 1) — *ve vítězství* (2); *Tenkrát* (Z, 1) — *Tehda* (2); *tenkrát už* (Z, 1) — *už* (2); *Vidinou* (Z, 1) — *vidinou* (2); *rozžici* (Z) — *rozžehnouti* (1, 2); *s životem* (Z, 1) — *se životem* (2); *přišel* (Z) — *vyšel mi vstříc* (1, 2); *ocitla* (Z, 1) — *ocitla* (2); *by se* (Z, 1) — *by se bylo* (2); *opouštím je tedy* (Z, 1) — *opouštím tedy umění* (2); *psyche* (Z) — *psyché* (1) — *bylost* (2); *musím projít* (Z, 1) — *bylo by mi projítí* (2); *do svého klína* (Z, 1) — *na svět* (2); *vid'* (Z, 1) — *což* (2); *jakousi neznámou alejí* (Z, 1) — *jakýmsi neznámým stromořadím* (2); *jako myrty* (Z) — *jako samé svatební myrty* (1, 2); *A zněly hudby z města* (Z) — *A z města zněly hudby* (1, 2); *v saloně* (Z, 1) — *v pracovně* (2); *tenkrát v předvečer* (Z, 1) — *v předvečer* (2); *začaly znět* (Z) — *začaly zněti* (1) — *se rozezvučely* (2); *k extasi nejvyšší* (Z, 1) — *k nadšení nejvyššímu* (2); *dle* (Z, 1) — *podle* (2); *růst* (Z) — *růsti* (1, 2); *dnů* (Z, 1) — *dní* (2); *trpět* (Z) — *trpěti* (1, 2); *trpět* (Z) — *trpěti* (1, 2); *patheticky* (Z, 1) — *přepiatě* (2); *chápat* (Z) — *chápati* (1, 2); *existenci* (Z, 1) — *jsoucnost* (2); *milovat* (Z) — *milovati* (1, 2); *chimery* (Z) — *chimaery* (1, 2); *chimerou* (Z) — *chimaerou* (1, 2); *chimerou. Není ti to k smíchu? A já* (Z) — *chimaerou. A já* (1, 2); *miluju* (Z, 1) — *miluji* (2); *miluju* (Z, 1) — *miluji* (2); *Měl sto* (Z, 1) — *Měl ještě sto* (2); *delikátních* (Z, 1) — *pádných* (2); *že* (Z, 1) — *co kdyby* (2); *už* (Z, 1) — *již* (2); *může býti* (Z, 1) — *bylo* (2); *chci, chci* (Z, 1) — *chci* (2); *reflexem milionů* (Z, 1) — *miliony* (2); *v podivné modlitbě*

(Z, 1) — v modlitbě (2); *Tajemství* (Z, 1) — *tajemství* (2); *ve mne* (Z, 1) — *do mne* (2); *více chimerou* (Z) — *více chimaerou*(1) — *již chimaerou* (2); *existuješ* (Z, 1) — *jsi* (2); *vykřiknout* (Z) — *vykřiknouti* (1, 2); *tvůrcem* (Z, 1) — *tvůrkyní* (2); *i kdybych* (Z, 1) — *byť bych* (2); *vzdálit* (Z) — *vzdáliti* (1, 2); *Ráj* (Z, 1) — *ráj* (2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *nesevšednět* (Z) — *nezevšedneti* (1, 2); *netrpělivá* (Z, 2) — *netrpěliva* (1); *sebe menším ochuravění* (Z, 1) — *sebe menší churavosti* (2); *bez významné tvé přítomnosti* (Z) — *bez významné tvé přítomnosti* (1) — *bez tvé přítomnosti významné a drahé* (2); *Nesmrtelnosti* (Z, 1) — *nesmrtelnosti* (2); *píšu* (Z, 1) — *píši* (2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *neuprosně* (Z) — *neúprosně* (1, 2); *na tvůj hlas* (Z, 1) — *tvého hlasu* (2); *Uchvátil mne* (Z) — *Uchvátil mě* (1, 2); *bez opětování* (Z, 1) — *a již se neopětoval* (2); *řekla jsem* (Z, 1) — *ptala jsem se* (2); *a rozechvěně* (Z, 1) — *úzkostlivě* (2); *sestárl* (Z) — *zestárl* (1, 2); *dnů* (Z, 1) — *dní* (2); *jak sešel ubohý otec tvůj* (Z, 1) — *ubohý tvůj otec* (2); *je prázdné a modrá záclona* (Z) — *je prázdné. Modrá záclona* (1, 2); *A ležela* (Z) — *Ležela* (1, 2); *v malátnosti* (Z, 1) — *malátná* (2); *Držela jsem rukou* (Z) — *Držela jsem se rukou* (1, 2); *poprvé* (Z) — *po prvé* (1, 2); *úsměv jakoby ztuhl* (Z) — *úsměv jako by ztuhl* (1) — *úsměv ztuhl* (2); *zotavit* (Z) — *zotaviti* (1, 2); *odměnit* (Z) — *odměniti* (1, 2); *Poprvé* (Z, 1) — *Po prvé* (2); *i jméno* (Z, 1) — *i jiného* (2); *vyčarovala jsem si* (Z, 1) — *jsem vyčarovala si* (2); *obnoveného tvého života* (Z) — *obnoveného života* (1, 2); *k moři. Nic lepšího nemohlo se státi.* *Jsem* (Z, 1) — *k moři. Jsem* (2); *dny* (Z, 1) — *dni* (2); *do sladkého záření* (Z) — *do modrého záření* (1, 2); *zavrtěl hlavou* (Z) — *zavrtěl Ivan hlavou* (1, 2); *filosofovat* (Z) — *filosofovati* (1, 2); *upokojíme* (Z, 1) — *upokojme* (2); *pro vždycky* (Z) — *pro vždy* (1, 2); *Vrškem dolů po písku přiběhla k nám skupina dětí* (Z) — *S vršku od skupin košů přiběhly k nám smějící se děti* (1, 2); *vyplašit* (Z) — *vyplašiti* (1, 2); *stává se neklidným* (Z, 1) — *se zneklidňuje* (2); *rozbouřeným* (Z, 1) — *bouří* (2); *Už neustane* (Z, 1) — *Neustane* (2); *Nikdo mě* (Z) — *Nikdo mne* (1, 2); *už vracíš* (Z, 1) — *již vracíš* (2); *ku břehu* (Z, 1) — *ke břehu* (2); *nalezla jsem bezděky v písku* (Z, 1) — *nalezla jsem v písku* (2); *a ty* (Z, 1) — *jen ty* (2); *držet* (Z) — *držeti* (1, 2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *nadevším* (Z) — *nade vším* (1, 2); *tajuplný* (Z) — *tajemný* (1, 2); *jakoby* (Z) — *jako by* (1, 2); *Žiju* (Z, 1) — *Žiji* (2); *existence* (Z, 1) — *jsoucnosti* (2); *nemůže být* (Z) — *nemůže být* (1) — *není* (2); *známe každý kopec, každý průsek* (Z, 1) — *známe každý průsek* (2); *mít* (Z) — *míti* (1, 2); *v mou krev* (Z) — *v moji krev* (1, 2); *jako amoretka* (Z, 1) — *jako andělíčka* (2); *doplňuji si obraz tvůj něžným, kvetoucím zjevem dívčím* (Z) — *přibásňuji si ku tvému obrazu něžný, kvetoucí zjev dívčí* (1) — *přibásňuji si k tvému obrazu něžný, kvetoucí zjev dívčí* (2); *podivná, důvěrná* (Z, 1) — *důvěrná* (2); *o Nesmrtelnosti* (Z, 1) — *o nesmrtelnosti* (2); *více podobna* (Z, 1) — *už podobna* (2); *dostala barvu hlíny* (Z) — *nabyla*

barvy hlíny (1, 2); Cosi děsivého. (Z) — Cosi děsivého je v mé tváři. (1, 2); jakoby (Z) — jako by (1, 2); Jakoby (Z) — Jako by (1, 2); slyšet (Z) — slyšeti (1, 2) do salonku (Z) — do salonu (1, 2); nepřeziju (Z, 1) — nepřeziji (2); Nedočkám se tvého příchodu (Z, 1) — Nedočkám se prý tvého příchodu (2); zastenal (Z, 2) — zasténal (1); jakoby (Z) — jako by (1, 2); štěstí (Z) — onoho štěstí (1, 2); shledání se (Z, 1) — shledati se (2); žít (Z) — žíti (1, 2); já prožila (Z, 1) — já jsem prožila (2); tvůj život (Z, 1) — svůj život (2); odejít (Z) — odejiti (1, 2); nejintenzivnější (Z, 1) — nejskutečnější, nejprudší (2); též o tobě (Z) — o tobě (1, 2); vyjít (Z) — vyjíti (1, 2); Neznámou Prozřetelnost (Z, 1) — Prozřetelnost (2); věřit (Z) — opět věřiti (1, 2); želet (Z) — želeti (1, 2); obětovat (Z) — obětovati (1, 2); dobře skončí (Z, 1) — dobře se skončí (2); žít (Z) — žíti (1, 2); křísit (Z) — křísiti (1, 2); mohutnost (Z,2) — mohutnosti (1); oblažovat (Z) — oblažovati (1, 2); branami životu (Z, 1) — branami života (2); Snu (Z, 1) — snu (2); Smrti (Z, 1) — smrti (2); Snem (Z, 1) — snem (2).

O mnichu Synesiovi

ocitli (K, 1) — ocitli (2); říčky (K) — řeky (1, 2); temperamentních (K, 1) — rozmarných (2); podivných (K, 1) — volajících (2); vln. Veliký obzor (K) — vln, proteplených místy horkými vřídly. Veliký obzor (1) — vln, prostoupených horkými vřídly vyvěrajícími ze země. Obzor (2); ztrácel se důvěrně a lahodně v zeleném lemu (K) — ztrácel se důvěrně v zeleném pásmu (1) — ztrácel se v zeleném lemu (2); více a více (K) — víc a více (1, 2); Nebe ztemnělo (K) — Nebe modré ztemnělo (1, 2); v tom sevření země; jeli jsme po břehu řeky jako po dně ohromné vázy plné květin (K) — v tom sevření země; jeli jsme po břehu, jehož bujná vegetace překvapovala (1) — v tom sevření země, zelených trávníků a bujného rostlinstva (2); A každou zatačkou (K) — Každou zatačkou (1, 2); vstupovali jsme (K) — jako bychom vstupovali (1, 2); do jiné a jiné (K) — do jiné a jiné zahrady (1, 2); a nízko (K) — nízko (1, 2); do nádherných kalichů květů (K, 1) — do květů (2); stáda ovec (K, 1) — stáda ovcí (2); příležitostných loupežníků (K, 1) — loupežníků (2); a rozložených na pestře pruhovaných houních (K, 1) — na pestře pruhovaných houních (2); krásným šněrováním (K, 1) — zlatým a stříbrným šněrováním (2); slyšeli jsme jejich polohlasité, kvílivé zpěvy (K) — naslouchali jsme jejich polohlasitým kvílivým zpěvům (1, 2); a duté výstřely (K) — slyšeli jsme duté výstřely (1, 2); uhnula se (K) — ohnula se (1) — otočila se (2); v pravo (K, 1) — vpravo (2); tlumeněji (K) — tlumeně (1, 2); rozstoupily (K, 1) — rozstoupily (2); mullové (K, 1) — mulové (2); náš světec, nymbus (K) — náš světec, nimbus (1) — světec, světec (2); dle (K, 1) — podle (2); a vztáhne (K, 1) — vztáhne (2); utišení (K, 1) — utišení (2); Pamatuju (K) — Pamatuji (1, 2); mezi nás. Položil všechn svůj majetek v peněžích přede mne a čekal na

odpověď, skloniv hlavu až k zemi. A když (K, 1) — nás. Když (2); jsoucí učiněn odlišným (K, 1) — odlišný (2); a jiných lidí (K, 1) — a snad ode všech lidí (2); nahoru (K) — nahore (1, 2); A pak po občerstvení vedl (K, 1) — A vedl (2); pouze polibky slunce (K) — pouze slunce (1) — slunce (2); Jaké hrozny (K) — Jaké nádherné hrozny (1, 2); scéně (K, 1) — příhodě (2); Sestoupila (K, 1) — Sestoupla (2); který mne (K) — který mě (1, 2); umřít (K) — umřítí (1, 2); Radit (K) — Raditi (1, 2); usposlechnouti (K) — poslechnouti rady (1, 2); děvčátka (K) — děvčata (1, 2); Máš (K) — Máš-li (1, 2); i o děti (K) — a o děti (1, 2); mít (K) — míti (1, 2); ze vrat monastýru (K, 1) — ze vrat monastýra (2); rudým zářením (K, 1) — rudou září (2); pathosem orientu (K, 1) — pathosem východu (2); ideám (K, 1) — myšlenkám i skutkům (2); A to jest (K) — A to byl (1) — A byl to (2); krásný člověk (K, 1) — zajímavý člověk (2); v černém hábitu (K, 1) — v černé sutaně (2); řízení (K, 1) — práci (2); sotva dotekl se (K, 1) — a sotva dotkl se (2); z celly (K, 1) — z cely (2); pronesl (K, 1) — řekl (2); nesoucí se (K, 1) — pohybující se (2); od křoví révy v pravo ke skále (K) — od keřů révy v pravo ke skále (1) — od keřů révy ke skále (2); napjatého (K) — napiatého (1, 2); celle (K, 1) — cele (2); rozjasnit (K) — rozjasniti (1, 2); blud svírající (K) — blud nebo pochybnost svírající (1, 2); prsa ... (K, 1) — prsa nebo vymodlit si něco? (2); otesal (K, 1) — vytesal (2); Hleděli jsme s úžasem vzhůru. (K, 1) — Hleděli jsme vzhůru. (2); řebříku (K, 1) — žebříku (2); oné skály (K) — své skály (1, 2); jako nerozluštěné tajemství í (K, 1) — nerozluštěné tajemství (2); Má tam nahoře řetězy s ocelovými kruhy (K) — Má tam nahoře řetězy ukončené ocelovými kruhy (1) — Tam nahoře zavěsil řetězy, ukončené ocelovými kruhy (2); ku skále (K, 1) — ke skále (2); ve výšce (K, 1) — ve výši (2); tam v hrůzách záření (K, 1) — tam v divukrásách a hrůzách světla (2); krásná (K, 1) — nádherná (2); větrů (K) — větrů a bouří (1, 2); A teprve (K, 1) — Až teprve (2); sestupuje dolů (K, 1) — sestupuje (2); zkřehlýma rukama (K) — mrtvě zkřehlýma rukama (1, 2); ku skále (K, 1) — ke skále (2); před probouzením se světla (K, 1) — nežli se světla probudí (2); Ale nesmíme mu dáti na jevo obdiv, ani vyjádřiti mu přímo, jak na něho pohlížíme. (K) — Ale nesnese projevu úcty ani podivu, ani chvály. (2); Každý náběh (K, 1) — Každý sebenepatrnější náběh (2); ku počtě (K, 1) — k počtě (2); Podivno bylo nám hleděti (K, 1) — S úžasem hleděli jsme (2); kterého zrak nedovedl udržeti v patrnosti sotva postřehnutelného (K) — kterého zrak nedovedl udržeti v patrnosti, sotva postřehnutelného (1) — sotva postřehnutelného (2); hleděním (K, 1) — pohledem (2); nesou se (K, 1) — nesly se (2); zesláblé (K) — zesláblé (1, 2); jsou to skřeky (K, 1) — skřeky (2); nebo pláč toho člověka (K, 1) — nebo pláč nebo modlitby toho člověka (2); a bude chtít sestupovat (K) — a bude chtít sestupovati (1) — příliš slab, aby sestoupil, (2); ztrávenou (K, 2) — strávenou (1); kolorovaným oknem (K, 1) — barevným oknem (2); barevné polosvětlo

(K, 1) — *plavé a růžové* polosvětlo (2); *a činilo patrným fresku* (K, 1) — *a jím zářila freska* (2); *Kolem stěn* (K) — *Kolem ikon* (1, 2); *miniaturních* (K, 1) — *drobných* (2); *srdce.* (K, 1) — *srdce. Mnoho srdcí.* (2); *stálo a klečelo po různu* (K, 1) — *klečelo porůznu* (2); *v pausách* (K, 1) — *v přestávkách* (2); „*černé* (K) — „*Černé* (1, 2); *komnatě* (K, 1) — *knihovně* (2); *bezvousou tváří* (K) — *s bezvousou tváří* (1, 2); *ostříhanou hlavou* (K) — *s ostříhanými vlasy* (1, 2); *ani trochu nadnášení* (K, 1) — *ani sebe menšího nadnášení* (2); *uplatnit* (K) — *uplatniti* (1) — *uplatniti, že se vyhýbá každé prokázané pozornosti* (2); *zcela utajiti* (K, 1) — *však utajiti* (2); *příkře stručnou větou* (K, 1) — *stručnou větou* (2); *jako by* (K) — *jako* (1, 2); *nemohl nalézt* (K, 1) — *nedovedl nalézt* (2); *jali jsme se pocházeti* (K) — *procházeli jsme se* (1, 2); *tam až nahoře* (K) — *nahoře* (1, 2); *Řekl* (K, 1) — *Odpověděl* (2); *Jsem* (K) — *Bývám* (1, 2); *už zrovna potřebou* (K, 1) — *již potřebou* (2); *bolest* (K, 1) — *bolest a únava* (2); *zářilo prudce* (K, 1) — *zářilo té chvíle prudce* (2); *skulinku* (K) — *skulinu* (1, 2); *každý záhyb, řetěz* (K) — *každý záhyb* (1) — *pozlacovalo každý záhyb* (2); *kroužící supy* (K) — *až vzhůru kroužící supy* (1) — *třpytivě zjasňovalo kroužící supy* (2); *vypadali jako vlaštovky* (K) — *kteří vypadali jako vlaštovky* (1) — *vypadali zdola malí jako vlaštovky* (2); *a igumen* (K, 1) — *i igumen* (2); *pohroužil se* (K, 1) — *pohroužen* (2); *duchovité oči* (K, 1) — *duchovitý pohled* (2); *pak polohlasem* (K, 1) — *polohlasem jen mně slyšitelným* (2); *v bibliotéce* (K, 1) — *v bibliothéce* (2); *několik nepatrných statí* (K, 1) — *několik statí* (2); *nerozuměl.* (K, 1) — *nerozuměl a netušil jsem, že dojde až sem někdo z Čech. Tak mimo svět.* (2); *nutnost* (K, 1) — *jen nutnost* (2); *Odevzdám vám ji. Bude to* (K) — *Odevzdám ji vám. Bude to* (1) — *Odevzdám ji vám. Dovolíte? Bude to* (12); *je možno* (K) — *je snad možno* (1, 2); *ji* (K) — *Ji* (1, 2); *ji* (K) — *Ji* (2); *kdysi toužil* (K, 1) — *kdysi velmi, velmi mlád toužil* (2); *utěšuju* (K, 1) — *utěšuji* (2); *na vždycky* (K, 1) — *navždy* (2); *vidět* (K) — *viděti* (1, 2); *těžko roztáti* (K, 1) — *těžko srdci roztáti* (2); *letech* (K) — *létech* (1, 2); *všecko srdečné teplo* (K, 1) — *všechno teplo* (2); *kerého* (K, 1) — *kerézto* (2); *v klidu* (K) — *v šťastném klidu* (1, 2); *a v prudké* (K) — *neb v prudké* (1, 2); *život* (K, 1) — *život neb dobrý všední život* (2); *nerozřešená. Chci napsati věrně, jak jsem žil a kam jsem těmi cestami došel. Teď* (K) — *nerozřešená. Teď* (1, 2); *přemýšlení. Až vypíšu* (K) — *přemýšlení, chci napsati věrně, jak jsem žil a kam jsem těmi cestami došel. Až vypíšu* (1) — *přemýšlení, chci napsati věrně, jak jsem žil a kam jsem těmi cestami došel. Až vypíš* (2); *to minulé* (K, 1) — *vše minulé* (2); *Pominu událostí, které nemají s hlavním osudem spojení, jsou také celkem bezvýznamné* (K, 1) — *události celkem bezvýznamné, které nejsou s hlavním osudem v souvislosti* (2); *může obsahovati* (K, 1) — *obsahuje* (2); *ty kulaté* (K, 1) — *kulaté* (2); *a truchlil jsem, že ztrácely záhy hladký povrch, jak rád* (K, 1) — *jak rád* (2); *sadě* (K) — *sadu* (1, 2); *Nepamatuju se* (K, 1) — *Nepamatuji se* (2);

bývala něžnost (K, 1) — bývala *vzájemná* něžnost (2); že nebyli (K, 2) — nebyli (1); *Pamatuji* (K, 2) — *Pamatuju* (1); *vřelejší* projev (K) — projev *vřelejší* (1, 2); podíval se na mne (K, 1) — podíval se *vřele a vesele* na mne (2); *poznávat* (K) — *poznávati* (1, 2); *dopracovat* (K) — *dopracovati* (1, 2); *rodičů* (K, 1) — *rodičův* (2); *illusí* (K) — *snů* (1, 2); *všickni* (K) — *všichni* (1, 2); *povečeřeli* (K, 1) — *povečeřeli jsme* (2); *matce, své sestře* (K) — *matce* (1) — *mamince* (2); stín. Otec (K) — stín. *Všem se nám líbila. Otec* (1, 2); *obdivovali* (K, 1) — *podivovali* (2); *příčinu* (K) — *příčiny* (1, 2); *miloval* (K, 1) — *zamiloval si* (2); *dotkla. Otec* (K, 1) — *dotkla. A žel, nebyla dobrá, nebyla dobrá!* Otec (2); *z počátku* (K) — *s počátku* (1, 2); *začal ji vyznamenávat* (K) — *ji vyznamenával* (1, 2); *týral* (K, 1) — *štvál a týral* (2); *být* (K) — *býti* (1, 2); *Učiníme konec.* (K) — *Učiníme tomu konec.* (1, 2); *Je to na pohled* (K, 1) — *Na pohled* (2); *já. Z té věty* (K, 1) — *já. Nevím, snad Karel, snad Vojtěch, maminka ne. Z té věty* (2); *to vyvíjelo* (K) — *vyvíjelo ostatní* (1, 2); *být konec* (K) — *býti tomu konec* (1, 2); *otec vyhnal* (K) — *otec nemilosrdně vyhnal* (1, 2); *neodešli? Šílené záští* (K, 1) — *neodešli? Bože, proč jsme se jen nesebrali a neodešli!* Šílené záští (2); *vypjaté* (K) — *vypiaté* (1, 2); *matku. A pak* (K, 1) — *matku. Prudká rána dopadla přes její čelo. A pak* (2); *Vystřízlivět* (K) — *Vystřízlivěti* (1, 2); *nejstrašnější* (K, 1) — *nejhroznější* (2); *vrývat* (K) — *vrývati* (1, 2); *dny* (K, 1) — *dni* (2); *nesčíslněkráté* (K) — *nesčíslněkrát* (1, 2); *jsem si představoval* (K, 1) — *si představoval* (2); *znět* (K) — *zněti* (1, 2); *pátrat* (K) — *pátrati* (1, 2); *Všecky mé minulé ctižádosti* (K) — *Všecka má minulé ctižádost* (1, 2); *touha po vyniknutí* (K, 1) — *touha vyniknouti* (2); *z trestnice* (K) — *ze žaláře* (1, 2); *umučit* (K) — *umučiti* (1, 2); *uposlechnouti* (K, 1) — *poslušnosti* (2); *Navštívil jsem naposledy matku ... A již jí nikdy nespatriím. Odcházel jsem na vždy.* (K) — *Navštívil jsem naposledy matku. Za Prahou na nepřehledné pláni stojí veliký dům, kam jsem se k ní odebral. Čekal jsem v stinné prochládlé hovorně. Jeptiška ji konečně přivedla. Nezapomenu té chvíle, kdy jsem ji opět spatřil, zestárlou, v trestnických modrých plátěných šatech. Všecko, co jsem chtěl říci, zlomilo se v pláči, a co jsem činil, jako bych byl strojem, polibky, pohyby, všecko mi připadalo úžasně ztrnulé a hrozné. Náš hovor byl však bezvýznamný a skoro rozpačitý, ale líbal jsem ji, zoufale, strašně, horečně. Naposledy jsem líbal lidskou bytost. Poněkud se přece vzmužila, jako by v tváři zaplanula, v očích zlítošnila, po chvíli však hleděla opět tupě před sebe očima vpadlýma, plnýma těžké zádumčivosti, očima, které jistě stále sledují průvod zlých dnů, a dokud budou hleděti, nikdy nezbaví se stínu, který se vloudil do nich oné osudné, strašlivé noci. Milosrdná sestra se vrátila, citlivě pohlížena na ni a pološeptem mi o ní vypravovala. Sklání se nade všecky ty duše, jako by přijímala jejich neštěstí za své a jako by snímala jejich viny, alespoň pro všecky má své důvody k vysvětlení a k odpuštění. I ke mně byla citlivá a*

blahoslunná. Sledoval jsem bezděky zraky těch dvou žen, odsouzených do smrti pod jednu střechu, která je jedné vězením a druhé domovem. Rozloučil jsem se s matkou. Odcházel jsem na vždy. A již jí nikdy nespátřím. (1) — Navštívil jsem naposledy matku. Za Prahou na nepřehledné pláni stojí veliký dům, kam jsem se k ní odebral. Čekal jsem v stinné prochládlé hovorně. Jeptiška ji konečně přivedla. Nezapomenu té chvíle, kdy jsem ji opět spatřil, zestárlou, v trestnických modrých plátěných šatech. Všecko, co jsem chtěl říci, zlomilo se v pláči, a co jsem činil, jako bych byl strojem, polibky, pohyby, všecko mi připadalo úžasně ztrnulé a hrozné. Náš hovor byl bezvýznamný, skoro rozpačitý, ale líbal jsem ji zoufale, strašně, horečně. Po prvé a naposledy jsem líbal lidskou bytost. Poněkud se přece vzhopila, jako by v tváři zaplanula, v očích zlítostnila, po chvíli však hleděla opět tupě před sebe očima vpadlýma, plnýma těžké zádumčivosti, očima, které jistě stále sledují průvod zlých dnů, a dokud budou hleděti, nikdy nezbaví se stínu, který se vloudil do nich oné osudné, strašlivé noci. Milosrdná sestra, velebná matka Rita, se vrátila, citlivě pohlížena na ni a pološeptem mi o ní vypravovala. Sklání se nade všechny ty duše, jako by přijímala jejich neštěstí za své a jako by snímala jejich viny, alespoň pro všechny má své důvody, aby je ospravedlnila a přiblížila vykoupení. I ke mně byla citlivá a blahoslunná. Sledoval jsem bezděky zraky těch dvou žen, odsouzených do smrti pod jednu střechu, která je jedné vězením a druhé domovem. Rozloučil jsem se s matkou. Odcházel jsem na vždy. A již jí nikdy nespátřím. (2); který mě přijal (K, 1) — kde jsem byl vládně přijat (2); Příliš jasná noc osvětlovala ve výšce teď zřetelně temnou postavu Synesiovu. Vzpomněla jsem si na jeden podzimní zářijový den předešlého roku. Vyvstal mi před očima obraz nepřehledné daleké plochy polí, křížovaný bílými cestami; tam cosi táhne se pronikavým světlem jako stín až tam, kde nejasně končí obzor, jako stín neznámého původu. A vidím rozsáhlou ovocnou zahradu a v ní po různu skupiny pracujících trestanek v modrých plátěných šatech, a tiše přecházejí milosrdné sestry, a vidím bílé prostranné sítě, kde jsou ženy tak různých fysiognomií spojeny ku společné práci. A pamatuji se s určitostí na jednu z nich — churavou, sedící na odestlaném lůžku v trestnickém oddělení nemocničním. Hleděla tupě před sebe očima vpadlýma, plnýma těžké zádumčivosti, očima, které jistě stále sledují průvod zlých dnů, a dokud budou hledět, nezbaví se stínu, který se vloudil do nich oné noci. Je to matka Synesiova. Milosrdná sestra citlivě pohlížela na ni a pološeptem o ní vypravovala. Sklání se nade všechny ty duše, jako by přijímala jejich neštěstí za své a jako by snímala jejich viny, alespoň pro všechny má své důvody k vysvětlení a k odpuštění. Sledovala jsem dlouho zraky těch dvou žen, odsouzených do smrti pod jednu střechu, která jedné je vězením a druhé domovem. A tenkrát velmi upjatě myslila jsem na nejmladšího syna trestančina, který si odpýkal před lety trest ... Podivno, že se s ním zde

shledávám. A opět pohlédla jsem vzhůru k Synesiovi. A četla jsem další líčení jeho podivného života: (K) — Příliš jasná noc osvětlovala teď zřetelně temnou postavu Synesiovu. Četla jsem *dále:* (1, 2); *po mém přijetí* (K, 1) — *po přijetí* (2); *v monastýr* (K) — *v monastýru* (1, 2); *a zasmáním* (K, 1) — *a úsměvem* (2); *činit* (K) — *činiti* (1, 2); *pro zachycení nohy* (K, 1) — *aby se o ně zadržely nohy* (2); *výše a výše* (K) — *výš a výše* (1, 2); *poprvé* (K) — *po prvé* (1, 2); *všickni* (K) — *všichni* (1, 2); *očekávající* (K, 2) — *v očekávání* (2); *může se utrhnout a zřítit* (K, 1) — *snad se někdy utrhne a sřítí* (2); *nikoliv* (K) — *nikoli* (1, 2); *umřít* (K) — *umřítí* (1, 2); *kdosi nahoře mezi skalami volal* (K) — *nahoře ozvěna mezi skalami volala* (1, 2); *mohu se ponořiti* (K, 1) — *budu se volně ponořovati* (2); *výšce* (K) — *výši* (1, 2); *plné bolesti ...* (K, 1) — *plné bolesti ... Veliké srdce.* (2); *cestou k ukončení* (K, 1) — *cestou velebného, touženého konce* (2); *kteří šli* (K, 1) — *kteří jsme šli* (2); *činit* (K) — *činiti* (1, 2); *Slitovniče* (K, 1) — *slitovniče* (2); *vyplašen* (K) — *vyplašený* (1, 2); *v modlení z habitu* (K, 1) — *ze sutany* (2); *utišovala* (K) — *utěšovala* (1, 2); *poprvé* (K) — *po prvé* (1, 2); *před ikonou* (K) — *před Ikonou* (1, 2); *Bohorodičce* (K) — *bohorodičce* (1, 2); *Bohorodička* (K) — *bohorodička* (1, 2); *starcům s igumenem* (K) — *igumenovi a starcům* (1, 2); *Matkou boží. Vítr* (K) — *matkou boží. Vítr* (1) — *matkou boží, která se usmála a promluvila. Vítr* (2); *já opakoval* (K, 1) — *já jsem opakoval* (2); *oni, prosté duše* (K) — *ony prosté duše* (1, 2); *a je to* (K) — *A je to* (1, 2); *hermelínech* (K, 1) — *hranostajích* (2); *mávající prapory* (K) — *mávající zbraněmi a prapory* (1, 2); *všickni* (K) — *všichni* (1, 2); *negaci* (K) — *věčném záporu* (1, 2); *do celly* (K, 1) — *do cely* (2); *Ničeho.* (K, 1) — *Ničeho. Ni-če-ho.* (2); *můj život* (K) — *život* (1, 2); *fantom* (K) — *přelud* (1, 2); *mimo život* (K, 1) — *mimo svět, mimo život* (2); *Všickni* (K) — *Všichni* (1, 2); *naivním* (K) — *dětinským* (1, 2); *ke mně* (K) — *mi* (1, 2); *snivý mladý nadšenec* (K) — *snivý nadšenec* (1, 2); *všickni* (K) — *všichni* (1, 2); *dnů* (K) — *duši* (1, 2); *s sebou* (K) — *sebou* (1, 2); *stoupám* (K, 1) — *stoupá* (2); *stávají se olovem* (K, 1) — *olovnatěji* (2); *za zázrak* (K, 1) — *jako na zázrak* (2); *pouze vůle* (K, 1) — *jen vůle* (2); *pohlížení* (K, 1) — *pohledu* (2); *do propasti černé* (K, 1) — *do černé propasti* (2); *zívající* (K) — *zírající* (1, 2); *na všecky* (K, 1) — *na všecky a pohlcující všecky* (2); *přelévající mušli* (K, 1) — *mušli přelévající* (2); *do důlku písku* (K, 1) — *do důlku v písku* (2); *přicházejí na mne* (K, 1) — *přepadají mě* (2); *jejich závratné kroužení* (K, 1) — *jak závratě krouží* (2); *sestupuju* (K, 1) — *sestupuji* (2); *někdy pozbývám i sil* (K) — *někdy opojen, pozbývám i sil* (1) — *někdy opojen již, již pozbývám sil* (2); *nitro člověka* (K) — *nitro člověka, jeho duše* (1) — *nitro člověkovo, jeho duše* (2); *harmonického života* (K, 1) — *prostého života* (2); *končily zápisky* (K, 1) — *končily se zápisky* (2); *jako zmlžení* (K, 1) — *jako bývá mlha* (2); *probudilo mne už* (K, 1) — *probudilo mě již* (1, 2); *nějaký nezvyklý ruch* (K, 1) — *nezvyklý ruch* (2); *z daleka* (K) —

zdaleka (1, 2); *ku zázračné vodě* (K, 1) — *k zázračné vodě* (2); *vyšla ven* (K, 1) — *vyšla* (2); *hledí kukátky* (K, 1) — *hledí upřeně* (2); *veliké ohnivé* (K) — *veliké, ohnivé* (1, 2); *z cell* (K) — *z cel* (1, 2); *na modlení* (K, 1) — *na modlitbách* (2); *Pomalu celý klášter obstoupil skálu.* (K, 1) — *Celý klášter shromáždil se u skály.* (2); *prodloužit své modlení* (K) — *prodloužiti své modlení* (1) — *prodloužiti své modlitby* (2); *nad skalou* (K, 2) — *nad skálou* (1); *za šťastné navrácení* (K) — *za šťastné vrácení* (1) — *za šťastný návrat* (2); *Velmi úsilným hleděním* (K, 1) — *Velmi usilovně hledíce* (2); *odlišující se* (K, 1) — *lišící se* (2); *pohyb* (K, 1) — *pohybu* (2); *všickni* (K) — *všichni* (1, 2); *obstoupili* (K, 1) — *obstoupili* (2); *na svá místa* (K) — *na svoje místa* (1, 2); *a od západu* (K) — *Od západu* (1, K); *blíž a blíž* (K) — *blíž a blíže* (1, 2); *zablesklo, objevilo se* (K) — *zablesklo, tak že na místech, kde asi klečel Synesius, objevilo se* (1, 2); *vyšlehnutí* (K) — *vyšlehnutí plamene* (1, 2); *se vyjasnilo* (K) — *se opět vyjasnilo* (1, 2); *vystoupiti vzhůru* (K) — *vystoupiti nějak vzhůru* (1, 2); *pomoci nějak mu* (K) — *a pomoci mu* (1, 2); *takže sráz stává se* (K) — *tak že sráz stává se* (1) — *tak že se sráz stává* (1, 2); *kaditelnice* (K, 1) — *kaditelnici* (2); *aby až k němu vystoupil svěcenný vonný oblak* (K) — *aby až k Němu vystoupil svěcenný vonný oblak* (1) — *aby vystoupil až k Synesiovi vonný oblak* (2); *A tak minul celý den.* (K, 1) — *A tak v úzkosti minul den.* (2); *V pausách* (K, 1) — *V přestávkách* (2); *soumraku rána* (K, 1) — *svítajícího rána* (2); *tak silně osvětlen* (K, 1) — *tak silně měsícem osvětlen* (2); *že se objevila* (K, 1) — *že se u ní objevila* (2); *na kameně. „Pokusím se* (K, 1) — *na kameně. Nebo jsme se mylili? Nebo se nám to jen zdálo?“ Pokusím se* (2); *namítal tiše* (K, 1) — *namítal* (2); *Pokusit se můžeš* (K) — *Pokusiti se můžeš* (1) — *Pokus se* (2); *Hvězdy* (K, 1) — *Luna zašla. Hvězdy* (2); *ztratil se úplně v stínech* (K, 1) — *ztratil se v stínech* (2); *v soumraku a neobjevoval se* (K, 1) — *v soumraku* (2); *výš* (K) — *výše* (1, 2); *jako ohlasem po něm* (K, 1) — *jako ohlasem vykřikli po něm* (2); *výš* (K) — *výše* (1, 2); *dostoupil* (K, 1) — *dostoupl* (2); *v před* (K, 2) — *vpřed* (1, 2); *vypjatá* (K) — *vypiatá* (1, 2); *linii* (K, 1) — *křivku* (2); *V kolísání* (K, 1) — *Kolísaje* (2); *volali mniši k Aurelovi* (K, 1) — *volali k Aurelovi* (2); *náboženským* (K, 1) — *nábožným* (2); *konečně mnich* (K) — *konečně také mnich* (1, 2); *průsvitně bledému* (K, 1) — *bledému* (2); *umenšovala* (K, 1) — *zmenšovala* (2); *igumen. „I kdyby* (K, 1) — *igumen truchlivě a přísně. „I kdyby* (2); *sesláblý* (K) — *zesláblý* (1, 2); *obdiv* (K, 1) — *podiv* (2); *hříchu při něm* (K, 1) — *hříchu na něm* (2); *shovívav* (K) — *shovívavý* (1, 2); *Kazimír sedě* (K) — *Kazimír, který sedě* (1, 2); *Někdo promluvil ve skupině přitisklé ku skále* (K) — *Někdo ve skupině přitisklé ku skále promluvil* (1) — *Někdo ve skupině přitisklé ke skále promluvil* (2); *přilétaly* (K) — *přelétaly* (1, 2); *do nebe.* (K, 1) — *do nebe, andělé ho vzali do nebe!* (2); *s Výše* (K, 1) — *s výše* (2); *v štkání* (K, 1) — *štkajíc* (2); *jsi* (K, 2) — *Jsi* (1); *spatřil!*“ *Ženy* (K, 1) — *spatřil!*

Ano, i já ho tak spatřil této noci. Ženy (2); poházely jimi skálu (K, 1) — poházely jimi zemi i skálu (2); takže (K) — tak že (1, 2); všeska (K) — celá (1, 2); pozlatila (K) — prozlatila (1, 2); nejjasněji (K) — nejjasnější (1, 2); neobjevila se temná postava (K, 1) — neobjevila se již temná postava (2).

Pán lesů

V komnatách lesů (ZN) — Pán lesů (2); usedl jako vysvobozen (ZN) — usedl konečně jako vysvobozen (2); v drahé komnatě (ZN) — v komnatě (2); nezměněn, stejný (ZN) — nezměněný (2); odcházel do Prahy (ZN) — odcházel odtud do Prahy (2); podobný (ZN) — připadal si podobný (2); kde skončil (ZN) — kde se skončil (2); zavíral (ZN) — zavírá (2); jakým stylem by prý měl žít (ZN) — jak by prý měl žít (2); života. A ku konci vyslovil divná slova: rozkošnický fenomen. A v zápětí (ZN) — života. A v zápětí (2); míjel jako zakrvácené ty veliké plochy (ZN) — míjel veliké plochy (2); A připadalo (ZN) — A bylo (2); extrém (ZN) — protivy (2); do svého věrného útočiště v lesích (ZN) — do svého věrného lesního útočiště (2); dítě, neboť neměli vlastních dětí, a Jan (ZN) — dítě, Jan (2); Připadalo mu, že se dívá přímo (ZN) — Což se nedívá i zde přímo (2); upíraly jako prameny (ZN) — upíraly prameny (2); laskava (ZN) — laskavá (2); linií (ZN) — čar (2); zasazené teplým šípem lásky (ZN) — zasazené láskou (2); dny (ZN) — dni (2); rytmem (ZN) — rytmem (2); přicházelo celé stádo jelenů (ZN) — přicházela celá stáda jelenů (2); daemnickým (ZN) — démonickým (2); zachvěním (ZN) — záchvěvem (2); zjevu lesů ... Proto (ZN) — zjevů lesů, k hlavnímu jelenu, pánu lesů. Proto (2); osudem určeným. (ZN) — osudem určeným, neodvratným. (2); práva, o tom Jan věděl. (ZN) — práva. (2); ku konci (ZN) — ke konci (2); si nepomysli (ZN) — ani nepomysli (2); Ani ti si netroufají. (ZN) — Jak by si troufali! (2); král, ten náš jelen ... (ZN) — král, takový hlavní jelen ... (2); jam. Tam se rádi přidružují a věru je to pravý salon lesních půvabův. (ZN) — jam je říjiště (2); stopovati je. Ale radím (ZN) — stopovati je. Říje jelena patří k nejúchvatnějším požítkům myslivce! Nezapomenutelné, když jelen majestátně vystoupí z houštiny, natáhne krk a zatroubí svoji svatební výzvu, druzí mu odpovídají a rozvášní se daleko široko hlučná hudba lásky. Vím, že rád chodíš sám, dobrá, dívej se, ale radím (2); paroháč je (ZN) — paroháč, pán harému, je (2); říti se k onomu okamžiku bezpodmínečně (ZN) — říti se bezpodmínečně k onomu okamžiku (2); Viděl ho (ZN) — Jan Ečer ho spatřil (2); krácel lesem (ZN) — lesem krácel (2); ku předu (ZN) — kupředu (2); ocitl (ZN) — octl (2); spatřil Jan Ečer běhajícího (ZN) — spatřil běhajícího (2); řval večer (ZN) — večer řval (2); znal (ZN) — snad již znal (2); kroky ... Jako by (ZN) — kroky. Zarazil se, zatřpytil očima a pohnul hlavou v děsu a mizel v houští.

Jako by (2); krále jelenův, o nutnosti zločinu (ZN) — krále jelenů, pána lesů (2); stékaly Janovi (ZN) — stékaly Janovy (2); jeho srdce (ZN) — jehož srdce (2); bušiti (ZN) — tlouci (2); buší! *A pak odejme mu parohy. Bude vše jako obřad.* Ony zlaté parohy (ZN) — buší! *Odprosí jeho veliký majestát... Pokoří se jeho bezmocnosti na kolenou. Ó, chvěje se hrůzou: pak odejme mu parohy s posvátnou obřadností.* Ony zlaté parohy (2); paprsků. *A nastane ovšem (ZN) — paprsků, které se vznášely k nebesům. A nastane (2); ponese si (ZN) — vítězně a bojácně ponese si (2); Jako by (ZN) — Byl tak soustředěn k tomu dílu odvážlivému a zlému, jako by (2); od života... Položí je do komnaty prince Kolumba a padne u nich na kolena, políbí je... Poklad nejvzácnější.* Strýc (ZN) — od života... *Jen co zavře za sebou dveře v komnatě prince Kolumba! Skutek bude vykonán, krev se utiší. Parohy již nějak dopraví do Prahy. Cítil vřelost krve v tepnách a rozkoš strašlivé úzkosti. Neproměňuje-li se sám v pána lesů, v neobmezeného pána lesů?* Strýc (2); odejel (ZN) — odjel (2); sen o princí Kolumbovi. *Spatřil ho vrátiv se z lesa stojícího u otevřeného koše, kam princ Kolumbus kladl ohromné zářící jelení parohy.*(ZN) — sen: *prince Kolumba spatřil, vkládajícího do koše ohromné zářící jelení parohy.*(2); nad košem; *sen stal se skutečností.* Třeští? (ZN) — nad košem. Třeští? (2); Přemýšlel pak o tom snu ve dne (ZN) — Přemýšlel pak ve dne o tom zjevení (2); v ruce. Slunce (ZN) — v ruce. „Princ Kolumbus míval, možná, též podobné myšlenky,“ usmál se a poslouchal. Slunce (2); touhou usmrtit (ZN) — touhou složit (2); hlavního jelena (ZN) — v ohni hlavního jelena (2); blížil se slavným gestem královským jelen, a jako neviditelné přistupovaly neslyšitelně laně. Jejich oči leskly se jako černé turmaliny. (ZN) — tiše, zvolna, skoro plaše přišla na říjiště stará laň, opatrně se ohlížela a nadnášela. Za ní neslyšně přistupovaly ostatní laně a pak slavným, královským pohybem blížil se hlavní jelen, vedlejší jeleni zůstali daleko za říjištěm. Oči laní leskly se jako černé turmaliny. (2); Jan jich neviděl, ale chvěl se zřetelněji. Cítil tragičnost napětí. (ZN) — Jan chvěl se v tragičnosti napětí, oči maje přivřené, rty pootevřené. (2); Jelen však obezřetný ho spatřil (ZN) — *A cosi podivného se stalo: jelen, neobezřetný ve chvíli závratné říje, spatřil Jana, člověka-vetřelce* (2); jako na vtíravého rušitele (ZN) — jako na rušitele (2); intimních svátečních chvil (ZN) — nejdůvěrnějších svátečních chvil života (2); *Nebyl zpozorován, a sám upřeně se díval* (ZN) — *Poznal toho tvora zákeřných zraků a upřeně se díval* (2); ho chránila jako atlasová opona... Čekal (ZN) — ho ještě řídce zacláněla jako atlasová opona. *Ale člověk tam, tam stojící vidí a číhá.* Čekal (2); nehýbal... A teď (ZN) — nehýbal, upíraje zraky na velkolepou postavu nádherného jelena v krajkové buku. A teď (2); obrátil Jan hlavu směrem k jelenu (ZN) — pohnula se v rukou Janových zbraň, kámen v jeho prstenu se zatřpytil rudým ohněm (2); jelen (ZN) — jelen na širé říjiště (2); šíleným letem (ZN) — šíleným útočným letem (2); sevřel

ručnici (ZN) — *namířil* ručnici (2); jelen opět zasadil (ZN) — jelen opět *zběsilý vášní* zasadil (2); *mučivou a smrtelnou* (ZN) — smrtelnou (2); *milovat* (ZN) — *milovati* (2); hrdinu (ZN) — *pána lesů*, hrdinu (2); *pozbyl smyslů* (ZN) — *pozbyl vědomí* (2); *parohy jako vlny moře o skálu* (ZN) — *parohy jako by chtěl srdce rozdrásat* (2); *svítil stejně, věčně stejně* (ZN) — *svítil, stříbrně svítil* (2).

V. Ediční řešení

Pravopisné jevy jsme v textu soustavně upravovali podle dnešní normy, v případě možnosti jsme se přidrželi původní podoby. Do vyšších jazykových rovin jsme nezasahovali, neboť je chápeme jako součást autorského projevu, který jsme chtěli plně respektovat. Grafickou stránku textu jsme upravili: proložení jsme nahradili kurzívou, opakovaně jsme odstranili přebytečné mezery. Při ediční práci jsme se řídili především příručkou *Editor a text* (2006) a *Pravidly českého pravopisu* (Academia, 2010). Příklady uvádíme zpravidla v 1. pádě singuláru pokud není třeba demonstrovat jiný tvar. Slovesné tvary ponecháváme v původní podobě.

Především jsme odstranili zjevné tiskové chyby: *Neznáméha — Neznámého, semi — se mi, Budte — Budete, Op — Po, očerovával — očarovával, Siranus — Siranuš, jseme — jsme, nevvrušování — nevyrušování, portrétv — portréty*.

Kvantitu upravujeme podle dnešní podoby především u přejatých slov (*psychosa — psychóza, genius — génius, nervosní — nervózní, monotonně — monotónně, turmalin — turmalín, obdobně turmalinový — turmalínový, mary — máry, fresie — frézie, diskretní — diskrétní, sonata — sonáta, atelier — ateliér, illuse — iluze, Armen — Armén, Armenka — Arménka, džámie — džamie, pistacie — pistácie, Bujukderé — Bujukdere, sultana — sultána, extase — extáze, virtuosní — virtuózní*), dvojhlásku *ae/ai* v řadě případů nahrazujeme samohláskou *é* (*chimaera — chiméra, plaid — pléd*), obdobně dvojhlásku *ee* nahrazujeme samohláskou *í* (*spleen — splín*, podobně též měníme samohlásku *é* na *í* u sub. *seménko — semínko* a samohlásku *e* na *a/a* v případě adverbia *oficielně — oficiálně*). Dvojhlásku *ya* nahrazujeme fonetickou podobou, tj. *já (fayanc — fajáns)*. Též měníme kvantitu u slov domácích, zejména u verb, substantiv a adjektiv, ojedinele u adverbii (*spat — spát, nekolik — několik, zastenal — zasténal, leži — leží, nedosáhá — nedosahá, neobmezený — neomezený, rozjízvený — rozjívěný, štkání — štkání, mátká — matka, vybadal — vybádal, úsilovně — usilovně*).

Podle dnešních pravopisných zásad opravujeme rovněž kvalitu, což se projevuje zejména u slovesných tvarů, konkrétně u hlásek *r* a *ř* (*sevru — sevřu, utlucte — utlučte, neotevru — neotevřu, otevru — otevřu, umru — umřu, zavrou — zavřou*), *š* a *s* (*povznešena — povznesena*, sub. *měšíčky — měsíčky*) a také *c/č* (*utlucte — utlučte*). Koncovku *-t* nahrazujeme dnes užívanou hláskou *-ť* (*jest' — jest*). Podobu upravujeme také u slov obsahujících hlásku *i* namísto dnešního *j*, např.: *roz(e)piala — roz(e)pjala*, obdobně *rozpiaty — rozpjaty, spialo — spjalo, sepiaté — sepjaté, napiala — napjala*, podobně *napiatě — napjatě, upiatě — upjatě* (též *upiatost — upjatost*), *odepial — odepjal, vypiatě — vypjatě*,

přepiatost — *přepjatost*. V textu se vyskytla také opakovaná potřeba upravit prefixy *s* podle dnešní normy na *z* a naopak: *se zetmělo* — *se setmělo* (také *zetmělý* — *setmělý*), *ztrnulý* — *strnulý* (také *ztrnutí* — *strnutí* a *ztrnou* — *strnou*), *sřítlo* — *zřítlo*, *ztrávím* — *strávím*, *spočátku* — *zpočátku*, *shroucena* — *zhroucena* (také *shroutilo* — *zhroutilo*, *shroucené* — *zhroucené*), *zežehne* — *sežehne*; zvláště jsme poté opakovaně upravovali předložky spojené s gen., např.: *s vysokého vrchu* — *z vysokého vrchu*, *s vršku* — *z vršku*, *s cesty* — *z cesty*, *nespustil očí s Kamily* — *nespustil očí z Kamily*, *se stěny* — *ze stěny*, *s duše* — *z duše*, *se země* — *ze země*, *s věže* — *z věže*, *s keřů* — *z keřů*, *s mezka* — *z mezka*, *s osvětlených oken* — *z osvětlených oken*, *se světa* — *ze světa*, *s výše* — *z výše*, *s pastvy* — *z pastvy*. Psaní *s/z* měníme také uvnitř slov, např. *fysický* — *fyzický*, *krise* — *krize*, *psychosa* — *psychóza*, *fresie* — *frézie*, *filosofovati* — *filozofovati* (též *filosofování* — *filozofování*, *filosof* — *filozof*), *fantasie* — *fantazie*, *pósa* — *póza*, *nervosní* — *nervózní*, *chrysolith* — *chryzolit*, *episodes* — *epizody*, *poesie* — *poezie*, *illuse* — *iluze*, *improvisace* — *improvizace* (též *improvisovaný* — *improvizovaný*), *pensionát* — *penzionát*, *fes* — *fez*, *extase* — *extáze*, *virtuosní* — *virtuózní*, *mosaika* — *mozaika*. Spřežky sjednocujeme do dnešní podoby: *přes to* — *přesto*, *ode vždy* — *odevždy*, *na novo* — *nanovo*, *v pravo* — *vpravo*, *v levo* — *vlevo*, *ku podivu* — *kupodivu*, *po prvé* — *poprvé*, *do vnitř* — *dovnitř*, *konec konců* — *koneckonců*, *za živa* — *zaživa*, *s Bohem* — *sbohem*. Podle dnešního úzu upravujeme i segmentaci slov: *polo omdlelá* — *poloomdlelá*, *sebe menší* — *sebemenší*, *málo který* — *málokterý*. Zdvojené souhlásky odstraňujeme: *vyssávající* — *vysávající* (také *vyssávaly* — *vysávaly*), *villy* — *vily*, *hallucinace* — *halucinace*, *assekurace* — *asekurace*, *ssaji* — *saji* (také tvary *ssaje* — *saje*, *ssál* — *sál*), *illuse* — *iluze*, *mullový* — *mulový*, *dissonance* — *disonance*, *ssedlý* — *sedlý*.

V případě lexému *Wertheimka* nahrazujeme hlásku *v* hláskou *w* (*Vertheimka* — *Wertheimka*). Lexém *bůh* a slova od něj odvozená či příbuzná zapisujeme s malým počátečním písmenem.

Vlastní jména rovněž upravujeme podle dnešní podoby (např. *Ofelie* — *Ofélie*, *Hades* — *Hádes*, *Murat* — *Murad*), u jmen exkluzivních či dnes neužívaných (např. *Siranuš*, *Desiderius*, *Synesius*) ponecháváme autorský zápis.

Podle *Pravidel českého pravopisu* jsme upravili pravopis např. těchto přejatých slov: *psychosa* — *psychóza*, *skizza* — *skica*, *illuse* — *iluze*, *nervosní* — *nervózní*, *chantány* — *šantány*, *refrain* — *refrén*, *spleen* — *splín*, *fayanc* — *fajáns*, *basin* — *bazén*, *raça* — *rasa*. Jedná se o tedy o problémy kvantity, psaní *s/z*, zdvojených souhlásek, posunu původního pravopisu k českému jazykovému systému. U konsonantické skupiny *th* upravujeme podle dnešních zásad na *t* (*pathetický* — *patetický*; také *patheticky* — *pateticky*, *pathos* — *patos*;

chryzolith — chryzolit, bibliothéka — bibliotéka), obdobně skupinu *rh* měníme na *r* (*rhythmus — rytmus, rhododendron — rododendron*). Opravili jsme také francouzský člen (*J'aime de vos longs yeux lu lumière verdâtre! — J'aime de vos longs yeux la lumière verdâtre!*).

Dobové zakončení gen. pl. mask. –ův upravujeme na ů (*záhybův — záhybů, topolův — topolů, věkův — věků, stínův — stínů, rozpakův — rozpaků, keřův — keřů*). Dále měníme např. zastaralý pádový tvar lok. pl. fem. *nocech — nocích* nebo tvar gen. pl. mask. *šindelí — šindelů*, ponecháváme však některé neobvyklé tvary, neboť je chápeme jako součást autorského jazyka, např.: *šindelemi, tehda, labuti*. Opravili jsme rovněž chybný tvar gen. sg. neutr. *možného vysvětlením* na správné *možného vysvětlení* a tvar dat. pl. mask. *schůdkám — schůdkům*, též tvar gen. sg. mask. *ze vrat monastýra — ze vrat monastýru* a tvar gen. pl. fem. *s věži — z věží*. Vokalizované předložky nahrazujeme podle kontextu nevokalizovanými (*ve klínu — v klínu, ve plazivém šumu — v plazivém šumu*).

Podle dnes platných pravopisných zásad upravujeme také psaní malého písmena na velké po tečce a otazníku (*Mám pocit, že otvírám okno vstříc dalekému vzduchu, plnému soumráčnému slunce. — — — a že moje zpověď dojde vyslyšení. — Mám pocit, že otvírám okno vstříc dalekému vzduchu, plnému soumráčnému slunce. — — — A že moje zpověď dojde vyslyšení.; Proč mě teď volá? jako bloudící duše, jako duch mrtvé Berty? — Proč mě teď volá? Jako bloudící duše, jako duch mrtvé Berty?; Pozorujete po skále odtud vzhůru nezřetelné rýhy, jakési stupně a podle nich jako nit táhnoucí se řetěz? vidíte až nahoře, tam nejvýše, skoro nedohledně vysoko – lesknoucí se plochý kámen? — Pozorujete po skále odtud vzhůru nezřetelné rýhy, jakési stupně a podle nich jako nit táhnoucí se řetěz? Vidíte až nahoře, tam nejvýše, skoro nedohledně vysoko – lesknoucí se plochý kámen?*).

Upravovali jsme také interpunkci textu. Opakovaně jsme rušili čárku v poměru slučovacím (např. *bledly, a bílý proužek světla přicházel do ložnice — bledly a bílý proužek světla přicházel do ložnice; jako by se ty ručičky hodin byly svázaly černě, neúprosně v ukrutný uzel, a rdousily můj život — jako by se ty ručičky hodin byly svázaly černě, neúprosně v ukrutný uzel a rdousily můj život; Rybáři sušili sítě nedaleko, a bílé plachetní lodi blížily se — Rybáři sušili sítě nedaleko a bílé plachetní lodi blížily se*) a také v případě těsného přívlastku (např. *díval se zlobně na něho, jako na rušitele nejdůvěrnějších svátečních chvil života — díval se zlobně na něho jako na rušitele nejdůvěrnějších svátečních chvil života; pohlížel na její, do klidných linií tuhnoucí mrtvou tvář — pohlížel na její do klidných linií tuhnoucí mrtvou tvář*). V jiných případech jsme se podle kontextu rozhodli nahradit tečku čárkou (*A v tom okamžiku stalo se strašné, to strašné: socha vydala zvuk, jako když se přesmykne velmi pevné pružné péro, a otočila se. odstoupila od stěny, odrazila mě stranou,*

zmizela ve stěně. Zároveň z nitra stěny způsobeným pohybem cosi vystouplo a zhroutilo se. — A v tom okamžiku stalo se strašné, to strašné: socha vydala zvuk, jako když se přesmykne velmi pevné pružné péro, a otočila se, odstoupila od stěny, odrazila mě stranou, zmizela ve stěně. Zároveň z nitra stěny způsobeným pohybem cosi vystouplo a zhroutilo se.) či ji zcela zrušit (*Parohy jako les rozvětvené, bájená koruna nad nádhernou hlavou, bidlo rozjízvené jako stříbro. nad kořenem perlami poseté, hroty jejich svítily. jako staré zlato. — Parohy jako les rozvětvené, bájená koruna nad nádhernou hlavou, bidlo rozjízvené jako stříbro, nad kořenem perlami poseté, hroty jejich svítily, jako staré zlato.*). Po dvojtečce zavádíme malé písmeno (*Co spatřil, co spatřil: Zahrady daleké, nepřehledné, plny mandloňových květů a zelených ztrácejících se cest ... — Co spatřil, co spatřil: zahrady daleké, nepřehledné, plny mandloňových květů a zelených ztrácejících se cest ...*). Podobu uvozovek jsme sjednotili, zrušili jsme francouzské uvozovky i pomlčky a nahradili je standartními uvozovkami. Odstranili jsme také přebytečné pomlčky, které nebyly významotvorné (např. na konci odstavců), naopak zachováváme tři tečky, které významotvorné jsou. Dvojtečku ve významu čárky nahrazujeme právě čárkou. Tečky na konci titulů jednotlivých povídek jsme generálně odstranili.

Lexikum sbírky je v duchu dekadentně symbolistní poetiky exkluzivní, což se projevuje např. množstvím cizích slov (*psychóza, iluze, monastýr, fez* apod.) a také neobvyklým výběrem křestních jmen postav (viz II. Charakteristika textu). Autorka má v oblibě neobvyklá adjektiva, užívaná zejména k vyjádření jemného odstínu nálady nebo barvy, např.: *prozelenalý, polozešeřelý, sperlený*; nejčastěji se jedná o adjektiva tvořená pomocí prefixu *za-*, např. *zazelenalý, zazrzlý, zazlacený, zamodralý*. Nevyhýbá se ani exkluzivním slovesům: *perleťovět, proslzovat, zatemnívat*. Užívá také mnoho složitých slovesných tvarů, zejm. přechodníků. Plynulost textu je narušována vysokou frekvencí interpunkčních znamének, zvláště pomlček (které v mnoha případech nejsou významotvorné, jedná se spíše o estetickou stylizaci) a tří teček. Nadužívá také čárku ve slučovacím poměru nebo ji naopak neužívá na vhodných místech, např. pro vhodné oddělení vedlejší věty nebo větného členu. Růžena Jesenská vytváří opakovaně poměrně složitá souvětí, zejména v pásmu vyprávěče, neopomíjí ale ovšem ani kratší větné i nevětné konstrukce. Tento kontrast má zřejmě sloužit k posílení napětí. Jazyk textu je spisovný, ani v promluvách postav se neobjevují prvky hovorového jazyka (kromě několika málo výjimek, např. *Wertheimka*). Celý text je prostoupen prvky lyrického vyjadřování, což se projevuje např. množstvím příměrů, neobvyklým lexikem nebo rozsáhlým prostorem, který autorka věnuje popisům zachycujícím proměny nálad, atmosféru okamžiků, přechodných barev nebo atmosférických jevů.

Emendace

O krásné Siranuš: „Praha mlčela v tichém umlkání“ — „Praha hučela v tichém umlkání“ (s. 67, podle Z, 1);

Dívka a námořník (s. 86): vás — vám;

Noc ve starém zámku (s. 169): na přídě — na přídi;

O mnichu Synesiovi (s. 194): pohlížena — pohlížela.

VI. Vysvětlivky

Vysvětlivky se vztahují vždy ke konkrétní povídce. Povídky jsou řazeny podle pořadí ve sbírce, jednotlivé vysvětlivky dodržují posloupnost, v níž se nacházejí v textu. Hesla jsou uváděna zpravidla v základním tvaru.

O krásné Siranuš

draperie — ozdobně našasený dekorativní závěs, obvykle neprůhledný;

Sofie — dnes hlavní město Bulharska;

džámie — muslimská modlitebna;

Bospor — turecký průliv;

Cařihrad — také Istanbul nebo Konstantinopol, hlavní město Osmanské říše, později byl také hlavním městem Turecka;

pronásledování a pobití Arménů — pravděpodobně míněna genocida, která proběhla v r. 1908;

sykomora — fíkovník sykomora, plodí ovoce podobné fíkům, dorůstá do výšky 10—15 metrů a neopadává;

Zlatý roh — zaplavené říční údolí v Istanbulu, které tvoří přírodní přístav;

Mramorové moře — dnes Marmarské moře, vnitrozemské moře oddělené od Černého moře Bosporským průlivem, odděluje asijskou část Turecka od evropské;

nargilé — orientální vodní dýmka;

moruše — morušovník, opadavé stromy, jejichž plody (moruše) připomínají ostružiny, jeho listy se živí bourci morušovní, kteří vyrábějí hedvábí;

klen — javor klen (javor horský), dlouholetý strom;

Bujukdere — výletní čtvrť na okraji Istanbulu;

tespek — šperk;

efendi — titul tureckých úředníků, kněží a učenců;

fâtiha — první súra Koránu, vyjadřuje chválu Boha;

pianissimo — velmi slabý, tichý zvuk;

komonice — vysoká bylina s hrozny žlutých nebo bílých květů;

Jildiz-Kiosk — (Yıldiz-Kiosk) rozsáhlý komplex bývalých sultánských osmanských paláců a vil, postavených na přelomu 19. a 20. století;

plihý — měkký;

Stambul – 1. Istanbul; 2. stará istanbulská čtvrť na jihu přístavu Zlatý roh, rozsah města za císaře Konstantina;

Peru – neboli Beyoğlu, istanbulská čtvrť, oddělená od historické části města přístavem Zlatý roh;

Černá džámie – mešita v Sofii, zrušena;

Chalki — řecký ostrov souostroví Dodekany;

Odessa — dnes Oděsa – město na jižní Ukrajině, zal. 1794;

Galata — nachází se v městském obvodu Beyoğlu v evropské části Istanbulu;

sultán Murad — sultánů tohoto jména bylo v historii několik, zde zřejmě Murad IV. (1612—1640);

chalva — orientální cukrovinka z pražených rozemletých jader, cukru, mouky a bílků;

routa — routa vonná, zelený polokeř vysoký asi 80 cm se žlutými květy;

korintské hlavice — hlavice korintského sloupu, obvykle výrazně dekorativní, často zdobené motivem listoví.

Dívka a námořník

chryzolit — drahokam, zelená průhledná odrůda olivínu.

Dagmar Černá

Hamsun — Knut Hamsun (1859—1952) norský autor, držitel Nobelovy ceny za literaturu z roku 1920;

far well – tedy dobře;

divagace — odchylka;

Griegova Erotik — Edvard Grieg (1843—1907), norský hudební skladatel, studoval v Lipsku, dnes existuje Edvard Grieg Museum v Troidhaugenu, kde žil se svou ženou; Erotik je lyrická skladba pro piano.

Epizody na tichém břehu

kručinka — polokeř nebo keř se žlutými květy, někdy trnitý; toto označení zahrnuje přibližně sto druhů;

Stell auf den Tisch die duftenden Reseden. — „Voňavé rezedy položil na stůl.“; první verš z básně *Allerseelen* německého básníka Hermanna von Gilm (1812—1864), rezedy – pravděpodobně rezeda vonná velkokvětá (*rezeda odorata*), letnička pěstovaná především pro řezy do kytic, květy jsou světlé, bílé až žluté;

sfinx — v řecké mytologii obluda s tělem napůl lvím a napůl ženským, která kladla pocestným hádanky a poté je požírala; socha ležícího lva s lidskou hlavou.

Pravdivá historie kamenné sochy

tyrkys — modrý nebo zelený polodrahokam;

alpské fialky — okrasné květiny, dnes známé spíše jako bramboříky;

spinet — druh clavicembala se strunami umístěnými příčně na klávesy a zprav. menšího tónového rozsahu;

draperie — ozdobně našasený dekorativní závěs, obvykle neprůhledný;

smaragd — sytě zelený drahokam;

atlas — hedvábná i bavlněná tkanina s hladkým lesklým povrchem, užívaná na dámské šaty a podšívky;

mučenky — popínavé byliny (*Passiflora* sp.) s nápadnými květy, jejichž některé části připomínají trnovou korunu a hřeby.

Samota

starček — bylina s chocholičnatým květenstvím žlutých kvítků v drobných úborech; v České republice roste asi osmnáct druhů;

šidítka — dudlík (pro konejšení nemluvnat);

osamotnělý — poněkud osamělý;

zazlacený — zbarvený do zlatova, mající odstín zlata.

Ženy

perleťově — vyrobený z perleti; perleť: duhově lesklá povrchová vrstva vnitřku lastury mlžů;

jantarový — mající žlutohnědou barvu jantaru;

cypřiš — jehlanovitý jehličnatý strom rostoucí v Středomoří i jiných subtropických krajích;

kalina — keř s bílými nebo žlutavými kvítky a s červenými nebo černými plody;

Schubertovo Impromptu B-dur — Franz Peter Schubert (1797—1828), rakouský hudební skladatel období raného romantismu; napsal kolem 600 písní, je autorem sedmi dokončených symfonií i další liturgické, komorní, scénické a baletní hudby;

barvínekový — barvínek (dříve také brčál), vytrvalá bylina a polokeř s modrofialovými květy; v České republice roste pouze jeden ze šesti druhů, barvínek menší (*Vinca minor*).

Hřích

zazlacený — zbarvený do zlatova, mající odstín zlata;

Wertheimka — název trezoru;

dukát — zlatá mince různé hodnoty;
šindel — úzké obdélníkové prkénko používané jako krytina střech, popř. stěn;
zasteskle — zastesklý: takový, který si zasteskl, plný stesku; projevující nebo budící stesk;
kubo — hranatý doutník střední jakosti;
čermák — zřejmě rehek domácí, malý tažný pták z řádu pěvců;
brotan — pelyněk brotan; vonný polokeř pěstovaný ve venkovských zahrádkách;
měsíček — pravděpodobně měsíček lékařský; léčivá rostlina, pěstovaná jako letnička, s výraznými žlutými či oranžovými květy;
groš — středověká stříbrná mince;
asekurace — pojištění, např. proti požáru nebo na život;
klecatý — kulhavý;
prozelenalý — místy zelený;
svatý Jan Nepomucký — podle legendy byl umučen na rozkaz krále Václava IV. r. 1393, protože odmítl prozradit zpovědní tajemství královny.

Cizinec

loubinec — přísavník, lidově tzv. psí víno; vytrvalá opadavá popínavá liána, kvete bílými květy, které jsou později nahrazeny modročernými bobulemi;
mulový — mul; jemný obvazový materiál, gáza;
ametyst — průhledný fialový drahokam;
topaz — průhledný žlutý polodrahokam;
turmalínový — turmalín, různě zbarvený polodrahokam.

Mimo svět

perleťově — vyrobený z perleti; perleť: duhově lesklá povrchová vrstva vnitřku lastury mlžů;
Corregiova Dívka s labutí — správně Léda s labutí (1531-1532), dnes v Staatliche Museen, Berlín; italský malíř Corregio (1489—1534), významný představitel renesance;
tyrkysově — tyrkys: modrý nebo zelený polodrahokam;
fajáns — jemná keramika s bílou glazurou, zpravidla zdobená barvou;
čemeřice — jedovatá rostlina s výraznými různě zbarvenými květy, dříve užívaná v lékařství;
cypřiš — jehlanovitý jehličnatý strom rostoucí v Středomoří i jiných subtropických krajích;
Beethovenova sonáta Rozloučení — pravděpodobně Sonáta č. 26 Es dur, op. 81a Les adieux; Ludwig van Beethoven (1770—1827), německý hudební skladatel;
duchovitý — mající podobu, znaky duchů, přízrakový, nehmotný;

J'aime de vos longs yeux la lumière verdâtre! — Mne zelenavý třpyt tvých dlouhých očí svádí, verš z Baudelairovy básně *Podzimní zpěv* (přel. F. Hrubín); Charles Baudelaire (1821—1867), francouzský básník a překladatel, jeden z prokletých básníků;

chryzolit — drahokam, zelená průhledná odrůda olivínu;

Rigi — horský hřeben v oblasti Lucernu, tzv. Centrálním Švýcarsku, cca 2000 m. n. m.;

„*Bylo to na Rigi. Seděla v trávě vedle hezké mladé dívky, držely se za ruce a hleděly dolů na zelená jezera.*“ - pravděpodobně jezera Zug a Luzern.

Noc ve starém zámku

strašidla Hokusaiova – japonský výtvarník Hokusai Katsushika (1760-1849); některé jeho dřevoryty zobrazovaly také strašidla;

krajinka Hirošigova – pravděpodobně Utawaga Hiroshige (1797-1858): japonský malíř a grafik, ovlivněn Hosukaiovým dílem, krajinář;

Orfeus — postava řecké mytologie, bájný pěvec a hudebník; pokusil se vyvést svou mrtvou milenkou Eurydiké z podsvětí, ale protože se ohlédl, tak bez úspěchu; sám byl roztrhán divokými bakchantkami;

klíče sv. Petra — sv. Petr, první papež, jeden z dvanácti apoštolů, podle tradice obdržel klíče nebeského království;

Hádes — řecký bůh podsvětí;

jantarový — mající žlutohnědou barvu jantaru; jantar: žlutá až hnědá zkamenělá pryskyřice třetihorních jehličnatých stromů;

francouzští parnasisté — příslušníci uměleckého směru, parnasismu, který se prosadil především ve druhé polovině 19. století; nazývají se podle časopisu *Současný Parnas*; charakteristickými rysy je neosobní přístup k tématu, dokonalá forma;

Paracelsus – (1493-1541), alchymista a lékař, autor řady knih o zdraví;

žilobití — tep krve v žilách;

divagace — odchylka;

poslák — zastarale poslíček.

Smrt Ofélie

chiméra — klamná představa, prelud, vidina;

den svatého Desideria —23. 5.; sv. Desiderius byl zajat i se svými kněžími při dobytí Langres, nabídl sek zabítí jakýmkoliv způsobem, jen aby propustili jeho kněze, vyhověno mu ale nebylo a byli popraveni všichni;

frézie — kosatcovitá vytrvalá bylina s různobarevnými vonnými nálevkovitými květy v jednostranném květenství (klasu), původem z již. Afriky;

taceta — druh narcisu ze Středomoří se stvolem o několika žlutobílých květech;

jantar — žlutá až hnědá zkamenělá pryskyřice třetihorních jehličnatých stromů.

O mnichu Synesiovi

fez — orientální kulatá plstěná pokrývka hlavy se střípцем (pro muže), zdobená perlami a zlatem (pro ženy), nazvaná podle původního místa výroby marockého města Fezu;

monastýr — klášter východních církví křesťanských, zvláště pravoslavných;

malachitový — barvy malachitu; malachit: smaragdově až měděnkově zelený ozdobný kámen nebo polodrahokam;

ibišek — proskurník; bylina nebo dřevina s pilovitými listy a velkými květy různých barev, z nichž některé se u nás pěstují jako dekorační;

mul — kříženec klisny koně a hřebce osla;

igumen — představený pravoslavného kláštera;

postník — ten, kdo zachovává půst;

ikona — obraz Krista nebo svatých v pravoslavné církvi;

cela — malá obytná místnost s nejnutnějším vybavením (v klášteře, ve vězení aj.);

liturgie — bohoslužebné obřady a úkony, bohoslužba;

sedlý — takový, který se srazil, ztuhl v sedlinu, usazeninu;

výmínečný — výjimečný;

trestnice — věznice, káznice;

hovorna — veřejná místnost, kde se přijímají návštěvy, kde se rozmlouvá s hosty;

slitovník — ten, kdo má soucit, lítost s někým a poskytuje mu pomoc;

eben — tvrdé, těžké černé dřevo tropických stromů užív. k výrobě nábytku, hud. nástrojů a v řezbářství;

litanie — círk. katol. modlitba, v níž se předříkávač a věřící dlouhou řadou oslovení a proseb střídavě obracejí k bohu a světcům;

sv. Augustin — biskup v Hippo, autor mnoha kázání a spisů; patron teologů, knihtiskařů, pivovarníků; vzýván za dobrý zrak.

Pán lesů

princ Kolumbus — může odkazovat na spekulace, podle nichž byl Kryštof Kolumbus ve skutečnosti polský princ; Kryštof Kolumbus (1451—1506), janovský mořeplavec, který objevil Ameriku;

chalcedon — různě zbarvená odrůda křemene (polodrahokam);

opalizovat — hrát duhovými barvami;

šmolka — mysl. mladá laň nebo srna do jednoho roku stárí;

peň — kniž. a nář. kmen; nář. pařez;

řijiště — mysl. místo, kde se schází zvěř k říji;

smaragdový — mající barvu smaragdu; smaragd: sytě zelený drahokam;

turmalín — turmalín, různě zbarvený šesterečný nerost;

atlasový — vyrobený z hedvábné tkaniny s hladkým lesklým povrchem;

očnice — obvykle největší z výsad (část paroží);

turmalínový — viz *turmalín*.

Růžena Jesenská: *Mimo svět*

O krásné Siranuš

Byl důvěrný nedělní soumrak. Sedělo nás několik v salonku virtuosky na klavír slečny Olivové. Dokončila právě improvizaci, která způsobila takovouto náladu: pomalu vstávali jsme jeden po druhém z šerých koutů, ztlumených ještě draperiemi a sesedli jsme si jako na dotek rukou a očí. Slečna vstala, prošla salonkem k oknu a řekla:

„Zvu vás ke skrovné večeři.“

Služka přitáhla stůl k pohovce, prostřela, pokryla stůl studenými pokrmy, otevřela dvě láhve vína a rozsvítila v rohu salonu lampu s rudým stínidlem. Slečna Olivová rozevřela okno.

Praha hučela v tichém umlkání. Ze zahrad přicházela teplá vůně akátů.

Tušila jsem, že všichni souhlasně myslíme na obsah právě dohrané fantasmie. Komnata byla ještě plna vyprávění těch tónů.

Kdosi řekl: „Vaše hra byla příliš epickou; dojistá nějaký román, s kterým jste se potkala na svých cestách. Kdybych neměl touhu slyšeti jej z vašich úst, sám bych vypravoval... Vnuknutím vaší hudby.“

Slečna usedla k nám. Řekla: „Bylo by sice zajímavé vás poslouchati, co vám moje hra pověděla, ale nevěřím, že byste se dopátral z ní onoho románu, pod jehož vlivem jsem před chvílí hrála. Byla jsem vskutku unesena vzpomínkou na řetěz událostí, které mě kdysi velmi vzrušily. Ale vy, příteli, vybásnil byste cosi zcela nového. Ale vzbudil jste touhu ve mně, pověděti vám tu historii.“

Obrátili jsme se všichni k slečně, jež vysoká, štíhlá, v zeleném splývavém rouchu vstala, stáhla stínidlo lampy, takže celá komnata utonula v rudém polosvětle, plném hlubokých stínů.

Služka prošla tiše salonem, přivřela okno, nalila vína, otevřela škatulku egyptských cigaret.

Povečeřeli jsme beze slova, skoro v spěchu, jakoby v obavě, aby nic neuniklo z nálady očekávaného vyprávění.

Světla, rozptýlená po příkrých stráních města, třásla se ve tmě. Přitlumené hlasy vody a kamenných ozvěn z ulic vcházely opatrně a nerušily našeho napětí.

Slečna Olivová usedla konečně do hlubokého křesla blízko lampy, takže její bledá, nervózní tvář byla jediná v celé komnatě zaplavena růžovou září. Její tělo zmizelo ve stínu... I my byli jsme ve stínu.

Slečna vyprávěla:

„První věta mé hry tvořila vzpomínku na návštěvu u krásné Arménky Siranuš, která mi byla představena za mého koncertování na knížecím hradě v Sofii. Krásná žena, jako vytesaná z mramoru, cosi studeného v ní zrovna bolelo, a při tom nehybném klidu svítily černé, polodlouhlé, přivřené její oči jako výhně. Nesla se velmi elegantně a prostě. Všechno její chování mělo jistý výraz pohrdání a zároveň skromnosti. Nic od nikoho nechtěla, všecko od sebe; to bylo patrné. Pozornost takové bytosti nějak více lichotí, nežli vlídná blahosklonnost knížat.

A snad proto druhého dne po koncertě navštívila jsem Siranuš. Bydlela v nízkém, růžovém domku vedle Černé džámie. Přivítala mě se zdrženlivým nadšením, úsměv jen přelétl její tvář, ale stiskla mi silně ruce. Měla bílé, těsné šaty z měkké vlny bez lesku. Přinesla v skleněné nádobě jemně zazelenalý sladký pokrm z pistácií a nalila do sklenice vody. Řekla zamyšleně, ale jaksi významně:

„Až poplujete Bosporem, vzpomeňte si na mne.“ přimhouřila oči a zase je rozevřela. A krátkými větami sdělila mi, že vyučuje v Sofii francouzštině a angličtině, že odešla z Cařihradu za velikého pronásledování a pobití Arménů. Její matka žije dosud na Bosporu nedaleko Arnaut Key v dřevěném domku, ztraceném v zeleni sykomor a cedrů.

Ptala jsem se jí s účastí na ony hrozné doby bouří. Vyprávěla tichým hlasem klidně, jako by předčítala lhostejnou stať z dějepisu. Doznávala, že Arméni provokovali, příčinu sami zavdali, ale že to byl všecko vlastně živelní boj nejchytřejšího, nejduchaplnějšího a nejlstivějšího plemene s pohodlným a tupým utlačovatelem fanatické vrchnosti turecké, vyprávěla, jak Zlatý Roh polykal nesčetné mrtvoly, jak po ulicích krev potoky tekla a hrůza vyštvala mnohé i neklidnější Armény za hranice. Dívala jsem se na ni pátravě. Co skrývá asi tato duše! Mám na ni vzpomenout, až popluji Bosporem. Má toto přání zvláštní vztah, nebo je pouhou společenskou frází?

Odcházela jsem z růžového domku. Siranuš mě vyprovázela.

Od plotu, za nímž se vlnila vysoká kukuřice, přiběhl k nám hezký hošík asi tříletý, a ukazoval na dlani lezoucího brouka. Stará chůva nedaleko hýčkala děcko a vedle ní seděla dvě děvčátka asi pětiletá, velmi vážná a zamyšlená.

Siranuš pohnuvši hlavou zrychlila kroky.

„Nenávidím děti,“ pokrčila rameny.

„To je skoro veselé,“ řekla jsem.

Pohlédla na mne překvapeně a mluvila tichým hlasem, plným přízvuku.

„Narození je cosi velmi odporného. Maličké dítě je hnusné. Původ člověka! Je v tom cosi tak skličujícího, jakoby nízkého. Případá mi mnohem krásnější jeho konec – smrt.“

Odmlčevši se krátce, dodala velmi tlumeně: ‚Až tedy polujete Bosporem, vzpomeňte si na mne.‘ Slíbila jsem.

Řekla ještě: ‚Schází mi tu moře. Stůňu skoro po něm.‘

Zastavily jsme se před vraty hotelu, kde jsem bydlela. Podala mi ruku na rozloučenou a bylo zřejmo, že by mi ráda něco svěřila. Její černé, podlouhlé oči zatěkaly soumrakem nerozhodně a netrpělivě, zadržela mě ještě okamžik, ale nevyjádřila se. Daly jsme si sbohem.

Cosí nevysvětlitelného činilo mi Siranuš podivně zajímavou. Řekla jsem si, že působí tak patrně její krása, její neobyčejný význačný typ a částečně snad i ono poslední gesto.“

Slečna Olivová zazvonila na služku, která přinesla samovar. Slečna podala nám čaj. Veliké okno bylo zahaleno modrostí noci. A slečna vnořila se opět do růžové záře hedvábného stínidla... Připomněla nám své koncertování v Cařihradě, o němž několikrát již vyprávěla... Tenkrát rozloučivši se s Arménkou Siranuš jela také přímo do Cařihradu.

„Miluji ono město,“ říkávala, „kde se stýká tolik různé krásy, volnost a otroctvím, hrůza s blažeností.“

Zjevovala se mi živě směsice domků, tureckých hřbitovů, ohromných mešit s minarety, zázračně zbásněná nad mohutným pruhem Bosporu, slyšela jsem bouřiti Černé moře a viděl jsem bílými mlhami jako sperlenými závoji svítící rozkoš moře Mramorového s nádherou rozkvetlých ostrovů.

Slečna pokračovala:

„Ubírala jsem se tehdy s malou společností na návštěvu k řecké rodině do Arnaut Key.

Pluli jsme Bosporem kolem bílých paláců jako zakletých, kolem nepřehledných zahrad, míjeli jsme turecké hřbitovy s rozkolísanými pomníky. Řekla jsem si: budu vzpomínati na Siranuš. Snad tímto parníkem často plula, dívajíc se do modrého pohybu vln. Někde tam u Arnaut Key stojí asi její dřevěný domek s vroubkovanými žaluziemi a bílými záclonami.

Vystoupili jsme na břeh. Bílý minaret svítil jako vztyčený prst se svítícím velkým diamantem. U blízkého domku seděli Turci kouříce z nargilé. Stoupajíc podél tureckých obydlí došli jsme k háji moruší, klenů, akátů a cedrů. Spatřili jsme krásnou bílou vilu.

Alila, velmi veselá mladá paní, nás přivítala. Byla drobounká, jako dívka vyšlá z penzionátu, tmavá a plná pohybů. Tiskla mi horečně ruku. Vedla si mě ihned do stínů fiků, odkud byl čarovný pohled dolů na moře. A mnoho se ptala, stále se ptala, jaká jsou jiná města a jaká jsou divadla, promenády, koncerty, jako by nikdy s nikým nebyla mluvila, kdo byl v cizině. Konečně začala o lásce, smála se a zamyšleně umlkala. Vykládala, jak pozná podle

barvy moře, vrátí-li se její Alexander vesel nebo mrzut, oblak oblaku prý určitě dává tajemné zprávy lásky, poslané vzhůru milenci. Vyprávěla, že polibek má nepopiratelný vliv na světlo toho dne, kdy byl dán. A tlumíc hlas, jmenovala rostliny, jichž odvar vzbuzuje erotické touhy a připoutává. Opakovala slovo *připoutává* s výrazem prohlédnutého tajemství. Její hovor laškoval slovy a smíchem, a přece se v něm třásló cosi nervózně chorobného, když šeptala zavírajíc oči a tisknouc dlaně ke spánkům: ‚Mám Alexandra strašně ráda, ale on to nechápe.‘

‚Co celý den děláte?‘ zeptal se kdosi ze společnosti.

Velmi se rozesmála.

‚Nic, docela nic. Miluji nečinnost. Nic, nic. Sláva lenosti! Ráno hodně dlouho spím, pak se pomalu oblékám, lépe řečeno, dám se oblékati, pak vyjdu ven, dýchám vůni moře a květů, přecházím a dívám se na nově rozkvetlé zvony a kalichy, lehnu si do sítě nebo do teplé trávy a sním a někdy si zpívám. Mám hlad příbuzný jednomu skrytému ptáku v údolí Růží v Bujukdere.‘

Ukončila trylkem dlouhým a tichým, že nebylo patrnó, kdy se rozplynul.

Někdo zatleskal. Přicházel elegantní mladý muž. Paní Alila představila svého muže s takovým smíchem, jako by se bylo událo něco velmi veselého. A to ji tak rozesmálo: pan Alexander měl v ruce jantarový tespek, svíral jej se vši vážností a zároveň skoro koketně štíhlými, pěstovanými prsty.

Alila spustila: ‚Ne, pohleďte, pán z pařížských bulvárů, loni si tam vykračoval, vidíte, jaký má dokonalý knírek a jaké nosí hedvábné šátečky a na levém oku sklíčko, ach, ach, umřu smíchem, můj sladký elegán hraje si s korálky tespeku jako nějaký efendi Hadži Ismail. Ach, fâtiha za jeho duši!‘

Pan Alexander podal mi svůj tespek řka: ‚Prosím, pověste si jej u vás na severu pod obraz madonny, obětujte jej za mne a za spásu mé hříšné duše.‘

‚On je znamenitý,‘ volala Alila.

Šli jsme velmi stinnou cestou po zahradě plné růží a lotosů. Blíže moře kvetly nádherné skupiny rododendronu. Alila i její muž vyptávali se na Čechy, náš severní kout připadal jim velmi romantickým.

Stmívalo se. V zahradě rozsvítili lampiony. Alila zazpívala. Věříte, že nezapomněla jsem podnes tu píseň, monotónní a zároveň vnikavou snad více přednesem nežli obsahem? Zazpívám ji, ale nebude to ona, je těžko nahraditi osobitý přízvuk Alilin...“

Slečna sedla ke klavíru. Zpívala:

„Nevěsta závoj bílý odkládá,

a cedry šumí smutně v Keathané,
a moře zpívá s tichým polibkem,
mé lůžko slzami je postlané.

byť pláč byl dlouhý – navždy neusnem ;
nevěsty bledá růže uvadá,
můj závoj v dálku moře uniká,
a cedry šumí smutně v Keathané...“

Pianissimo posledního verše utonulo v stínech komnaty, proměněné náladou těch tichých slok v kouzelný sad nad Bosporem.

Slečna zůstala sedět u klavíru úplně v stínu a mluvila jako z dálky:

„Alilin muž odešel po příkré cestě k moři a přinesl za chvíli velmi malé květy neznámé, silně vonné.

‚Vůně polibků,‘ volala Alila, berouc mu je z ruky a všechny mi je nahnula do klína.

‚Nikdy neztratí vůně,‘ vysvětlovala se zvláštním úsměvem, ‚vezměte si je s sebou domů. A kdykoli otevřete krabici, kam je uložíte mezi drahé dopisy a šperky, vždycky vás omámí jejich vůně. Vznikly z polibků tak žhavých, jako dává nejstrašnější láska.‘

Alexander stáhl monokl z levého oka a zašeptal: ‚Romantické dítě!‘

Alila sklonila hlavu a řekla: ‚Ne, on je větší romantik a stále zahrabán do nějakého světobolu, zdá se, že je mu tak příjemným, jako mně mé zlaté líné živobyty.‘

Alexander řekl shovívavě: ‚Svět je pomíjející, raduj se, mé dítě.‘

Alila dodala velmi mazlivě: ‚Ale chtěla bych mítí dvanáct bílých pávů s ohromnými ocasy, plnými zdrobnělých sluncí.‘

Chvíli ještě se hovořilo, načež jsme se rozloučili.

Pan Alexander provázel nás k přístavu.

Alila volala ze zahrady: ‚Vraťte se ještě dnes, můj pane!‘ A táhle, s truchlivým patosem, zpívala jeden verš písně:

‚A cedry šumí smutně v Keathané...‘

A pak následoval dlouhý trylek, podobný více zpěvu ptáka, nežli člověka.“

Slečna Olivová usedla si na předešlé místo k lampě a pokračovala:

„Na zpáteční cestě zastavila jsem se v Sofii.

Siranuš přišla ke mně do hotelu. Nikdy jsem ji neviděla krásnější. Byla nějak neklidná, jako by ji vzrušoval můj příchod z domova, který v cizině tím více milovala. Vyšly jsme si

spolu za město po nepřehledné zelené rovině, kde poletovali čápi, voněla bílá komonice a vzduch byl růžový, jako zasypaný poupaty.

Začala mi vyprávět o svém otci, líčila jeho blouznivou povahu. On přece Armén, a nedovedl počítat a nepamatovat na svoji rodinu. Byl to dojistá úpadek rasy v něm. Byl zlatníkem velmi dovedným, jeho fantazie mohla mu zabezpečiti úspěch, ale on neuměl ničeho pro sebe využítkovati.

Siranuš vyprávěla o zvláštním tespeku, který pracoval otec pro sultána Murata. Pozvedla řetízek hodinek, ukazujíc přívěsek, modrou azuritovou kuličku se vtepanými půlměsíci a sultánovým znakem. Její otec vytvořil pro sultána tespek jediný svého druhu, každý korál z jiného kamene, plné tajemných vtepaných značek a symbolických obrazů. A když sultána sesadili a zavřeli do bílého paláce nad Bosporem, sklátilo to otce do hrobu. On ho velmi miloval. Siranuš nemohla chápat oné dětinské oddanosti k poloblběmu člověku. ‚Jsou všickni idioti, loutky,‘ opakovala s pohrdáním, ‚otec se klaněl jedné z nich, postavené v Jildiz-Kiosku na nejdražší starý perský koberec. A pomyslete si, já zdědila po otci tu hloupou blouznivost.‘

‚Ne, tomu bych nevěřila,‘ namítla jsem.

Odpověděla: ‚Soudíte podle některých mých výroků nebo z mé upjatosti. Ale to všecko je strnulost z neštěstí.‘ Mluvila tiše a velmi stručně: ‚Zamilovala jsem se šíleně a nemohu se z toho vybaviti. Proto jsem vlastně odjela odtamtud. Zabíla bych se.‘

Dlouho jsme šly mlčíce. Cítila jsem, že Siranuš mluvila pravdu. Konečně tiše, jako by nahlas myslila, líčila Siranuš muže, jehož miluje. Byl to podivný popis, skoro mazlivý a zase nervózně úsečný.

Slunce bylo velmi nízko a třásl se po zelené rovině pastviny jako roztráštěné granáty. Čápi padali a vylétali a zase padali do trav.

Jak Siranuš mluvila, vznikala přede mnou kupodivu jasně představa onoho muže. A když ustala, obrátila jsem se k ní a vyslovila jsem tiše jako ve snu jeho jméno.

Zbledla, sevřela rty. Ale rychle se vzpamatovala a spěšně se tázala: ‚Jak je to možná, on vám řekl?‘

‚Ne, uhodla jsem prostě.‘

‚Znáte ho?‘

‚Ano.‘

‚Jak jste ho poznala?‘

‚Náhodou ve společnosti.‘

‚Prosím, vypravujte všecko.‘

Byl to Alexander, muž Alilin. Pověděla jsem Siranuš každou podrobnost o své návštěvě v Arnaut Key.

Upokojila se a vyprávěla pak velmi zamyšleně:

„Každý den sešla jsem se s ním na parníku, on plul do Stambulu do obchodu, já na Peru do hodin. Díval se na mne. Jak se umí dívat! A vzniklo to strašné v mém srdci. Věděla jsem, že má ženu a tím větší že je moje neštěstí, že jsem nedovedla potlačit tu lásku, která je kletbou mého života. Jednou vraceli jsme se k večeru parníkem domů. Ani slova jsme do té chvíle nevyměnili, ale on si byl již vědom své moci nade mnou. Pluli jsme. Moře bylo modré, modré. Alexandrův pohled mě očaroval a učinil úplně bezmocnou. Seděl právě vedle mne, ale tak, že mi přímo hleděl v tvář. Bylo to v úhlu lodí.

„Pojďme do údolí Růží,“ řekl tiše, utkvěle.

Ta slova pronikla mi až k srdci. Všecka jsem se zachvěla, ale ani jsem hlavou nepohnula. Díval se na mne a dotkl se prsty mé ruky. A to bylo, jako by mé krve se byl dotkl.

A řekl vnikavě: „Pojďme až do údolí Růží.“

A opakoval se stupňovaným přízvukem vroucnosti: „Pojďme až do údolí Růží.“

Voda svítila a vzduch byl prosycen vůněmi jara.

Neodpověděvši, nechala jsem minouti Arnaut Key. Zůstala jsem sedět na parníku vedle něho. Byla jsem spoutána jeho vůlí, nemohla jsem se pohnouti... V polovědomí vystoupila jsem až v Bujukdere. Následovala jsem ho. Šli jsme a šli. Jeho vila s Alilou, náš dřevěný domek, kde matka čekala, všecko zapadlo daleko, zmizelo. A my jsme šli a šli. Vešli jsme za neprůhledné stromy s tajemnými vůněmi skrytých květů, s šeptajícími písněmi, umklými ozvěnami a nekonečným tichem.

Siranuš se zastavila a zavřela oči.

„Byla jsem s ním v údolí Růží. „Kdybych byl volný, přivedl bych si tě pod svou střechu,“ opakoval vroucně a přesvědčivě. A tím, tím slovem jsem se vzpamatovala. „Jsem tvá,“ řekla jsem mu, – ale nikdy, již nikdy nesmíme se sejít. Dost těžký je můj hřích pro celý život. Nechci již nikdy ani Alilu klamat, ani se s Alilou dělit. Kdybys byl volný, byla bych navěky tvá.“ Sevřel mou ruku, jako v zaslíbení. „Jsem tvůj,“ řekl.

Zdá se vám snad patetickou právě vylíčená scéna, ale všechny okolnosti ji takovou učinily a taková vrostla do mého života a je schopna pokračování.

Rozešli jsme se. Několik dní nato vznikly arménské bouře, a já pod záminkou práce odjela jsem z Cařihradu. Nedovedete si představit, co jsem prožila zde těžkých dob. Práci jsem získala snadno a daří se mi skvěle, ale trpěla jsem velikým steskem. A což bylo horší toho: Alexander přijel za mnou. Odolala jsem mu. Nevpuštěla jsem ho. Bloudil za mnou výhní

ulic, den ze dne, den ze dne, přibližoval se mi, odmítala jsem ho, proklínal mou umíněnost. Čekal před domem, kde jsem vyučovala, procházel se celé noci pod mými okny. Konečně jsem ho přijala a řekla jsem mu příkře, že se zabiji, neodejde-li. A tak jsem se ho konečně zbavila. Spatřila jsem ho později ještě jednou: stál nepohnutě vedle Černé džámie. Opakovala jsem neústupně, že se usmrtím. A od té doby nepřišel.

Siranuš zaštkala, ale nebylo to štkání pláče, spíše křečovitý vzdech zoufalství.

Řekla: ,Týrám se, mučím, abych neměla síly touhy, abych ztratila schopnost vášně. Stávám se zvednutýma rukama do největší únavy, až přemožena usnu, nebo opakuji tisíckrát bezvýznamné slovo, abych ubila myšlenku, nebo si způsobím tělesnou bolest – uskřípnu se, říznu se, udeřím, abych zkrotila duši. Stará vykladačka karet na Chalki předpověděla mi zmatenost osudu a pak dodala: „*Studený polibek*.“ Toho *studeného polibku* se dosavad bojím, protože mu nerozumím. Zmatenost osudu bych snad překonala, kdyby se Alexander nikdy již nevrátil.“

Slečna Olivová sňala ze skříně krabici, otevřela ji a vyňala několik zežloutlých dopisů a fotografií. Spatřili jsme podobiznu Siranuš, Alexandra i Alily. Mezi listy červenaly se uschlé květy...

Komnatou zachvěla se podivná vůně neznámá, omamující.

Slečna vyhledala tři, čtyři listy a položila je pod lampu.

„Přečtu vám úryvky dopisů, které mi psala Siranuš a jež jsou spojením událostí dalších. I Alexander a Alila mi psali a poslali obrázky svého obydlí nad mořem...“

Prohlíželi jsme fotografie. Slečna zatím upravovala si dopisy. Konečně začala čísti úryvky s malými přestávkami: „Podivíte se, že píši z Cařihradu. Jsem doma, vidím zase drahé moře, ale příčina mého návratu je smutná. Matka stůně na smrt. Celý den jsem u ní a dívám se z malých našich oken na modré vlny moře. Nevím, co učiním, až zemře. A zemře prý jistě. Odjedu asi navždy někam velmi daleko, aby mi život byl snazší, abych byla zbavena strachu, že potkám Alexandra. Co byste řekla myšlence, jež mi přišla včera v noci – chtěla bych se odstěhovati na sever, třeba do Čech. Byla bych vám blízko, vám, které jsem se jediné svěřila. Stará Řekyně, jež matku navštěvuje, přinesla zprávu, že Alila povila děcko – holčičku. Říkají jí Anthusa. Jistě se navždy odstěhuji. Snad ještě dále nežli do Čech, ačkoliv Čechy mi připadají velmi skryté.“

O měsíc později:

„Matka je pochována. Jsem docela sama na světě. Zatím zůstanu v našem domku. Je milý alespoň tím, že k nám nikdo nevidí, tak jsme zarostlí větvemi a květy, ale oči našich oken vidí daleko na moře a příkré cesty. Matka odešla velmi tiše a poslední ráno prosila mě

klidně, jako by mluvila pouze o rozloučení na týden, abych nenaříkala, až jí tu nebude. Neplakala jsem, ale srdce mi podivně zestydlo. Netěší mne moře a nic. Není příčiny k životu.'

Za několik dní nato: ‚Netušila jsem, co se událo tam v bílé vile... Vyšla jsem dnes ze zahrady, potkám u přístavu onu stařenu, matčinu známou. Hlavou potřásá, ruku mi hladí, těší. A což prý maminka, už si dožila života, tak mě těšila, duše její je upokojená, ale tam – ukázala vyschlou rukou vzhůru – tam dnes oči Alile zatlačili, mladé, šťastné holubici, děťátko tu nechati musela a odejít do Ráje, ubohou Anthusu opustiti musila sotva narozenou.‘

Byla jsem po té zprávě jako smyslů zbavena. První dojem té zvěsti byla hrůza, hrůza... Bylo mi, jako bych se měla vrhnouti do otevřeného hrobu... Bloudila jsem do noci, do noci bičována myšlenkami a štvána touhou jít k němu, vrhnouti se na kolena před lůžkem spící Anthusy, a jemu, jemu líbatí ruce a pak stát u rakve mrtvé, státi do umdlení, do vysílení, bez spánku, a konečně něčím strašným si vykoupiti příští blaženost... Čím, asi čím? Budu prositi Neznámého, ono velké Tajemství, které nás obklopuje, prosit o vnuknutí. Podrobím se každému příkazu. Smrt Alilina, a za ní kdesi moje, moje *blaženost*. Bála jsem se velikým zděšením... Ráno po té hrozné, probdělé noci ocitla jsem se v údolí Růží. Bylo tam smutné prázdno. Věčné ticho, jako by vymřeli ptáci a srdce a chvění větru a nebylo ozvěň! Nezanechali ozvěň! Prchala jsem domů. Jsem velmi unavena. Nedošla bych ani k jeho prahu. Alilu dnes pochovají, a já jí neuvidím. Ale užřím Anthusu '...‘

Slečna Olivová zvedla hlavu a zamlčela se. Za chvíli pokračovala: ‚Psala jsem Siranuš, ale dlouho nedošla odpověď. Minul podzim. Pomýšlela jsem na cestu do Ruska, odkud přišlo několik nabídek ke koncertům. Napsala jsem Siranuš, že se asi uvidíme, že se hodlám zastaviti na zpáteční cestě z Oděsy v Cařihradě. Obratem dostala jsem od ní dopis, chvatný, vzrušený. A nedovedla jsem si opět výkřiky její srovnati s jejím zevnějškem, který míval takovou jistotu dovednosti zachovat určitou míru každému pohybu, ovládnouti sebestrašnější bouři. Přečtu, co psala:

‚Šílím žárlivostí. Nejsem schopna vylíčiti vám, co všechno jsem prožila. Nepsala jsem vám, protože jsem na vás zapoměla. Nevěděla jsem o nikom na světě, kdo jest a byl, jen o *něm*, o *něm* jsem věděla. Nepřekročila jsem jeho prahu. Neviděla Anthusy. Jeho jsem však viděla. Čekala. Ó, čekala jsem každý den, že přijde. Nepřišel. Čekala jsem s velikou vírou. Tonula jsem v snění. Až jednou konečně jsem ho spatřila... Potkali jsme se. Podal mi ruku a podíval se stejně jako tenkrát dávno. ‚Vy jste zde?‘, zeptal se s úsměvem. ‚Ano, čekám,‘ odpověděla jsem s důrazem. A odchvátala jsem domů. Je třeba zapíratí touhy. Ano. To budiž onen můj prostředek vykoupení... Tak jsem si ustanovila. Ale asi za měsíc, nevím, zdali za

měsíc, nemám již přehledu času, sedím u okna, které je nejbystřejším okem na naší stráni. Vidím loďku. Vidím v loďce Alexandra... A s ním mladou dívku... Vedle něho. A proti nim stará dáma. Turek vesloval. Pluli, a vidím, jak Alexander hladí a líbá ruku té dívky. Je tomu jistě už dávno, co Alila zemřela. Nepamatuji se již, kdy Alila zemřela. Vykřikla jsem... A tu noc, která následovala, neměla snů, ale jen rozšklebené tváře mrtvol, šťastných, že necítí a netrpí.

Konečně začala jsem se konejšiti, že se snad mýlím. Dni byly hrozné, k nepřechkání. Šla jsem na loď. Věděla jsem, že se s ním sejdu, když popluje do Stambulu... Ano. Vstoupil a přímo kráčel ke mně. Cosi pružného, veselého měl v pohybech. Usedl vedle mne. Nemohla jsem promluvit, pátrala jsem po něčem, co jsem nedovedla odhadnouti. Začal hovořit, a každé slovo bylo pro mne ranou. Co prý dělám, jsem-li rozhodnuta zůstat v Cařihradě, a tak dále, jako s cizí osobou, s kterou se přetřhl nevinný kdysi flirt. Náhle, slyšíte, náhle, jako by mě plameny byly zachvátily. Ale neviděl jich, on jich nespátřil. Vstala jsem jako socha, upřela jsem na něho oči lstivě a řekla jsem: „Přijďte ke mně. Brzy – ano?“ – A pak zeptala jsem se, abych nabyla jistoty: „Ta hezká dáma na loďce?“ – Řekl: „Zdá se, že dojde k sňatku.“ Tak, nutné rozluštění poměrů.

Věděla jsem, co to všechno znamená. Tedy tak. Plula jsem zpět domů... pokořená a zničená, jako zašlápnutá. Usedla jsem k oknu a teď celé dni a noci hledím do strašné modrosti. Nerozeznávám moře od vzduchu. Cosi tančí v prostoru přede mnou. Lež. Lež tančí v prostoru přede mnou. Všecko je lež, a život tone v jejích vírech. Věřím jen v smrt a v hřích. Není ctnosti. Ctnost je plod štěstí, a štěstí je chiméra. Chiméry jsou strašidla, která ztrácejí v slunci masky. A zbudou z nich nazí kostlivci, skřípající zuby...“

*

Slečna Olivová složila dopisy a zavřela je k rudým květům...

„Konec?“ zeptal se kdosi z nás.

Někdo řekl tiše: „Siranuš zemřela?“

„Ne, ne,“ řekla slečna Olivová, „zapomněli jste na mou fantazii. Poslední věta...“

„Údolí Růží,“ pronesla sentimentálně moje sousedka.

Slečna Olivová nalévala si čaje; připadalo mi, že se vybavuje z únavy, která ji při čtení listů skličovala.

Byla již hluboká noc. Hvězdy příliš rozechvěné trásly se ve tmě. Vltava hučela.

Slečna dále vyprávěla: „Tenkrát sešlo z cesty do Ruska, a tedy i do Cařihradu. Oznámila jsem to Siranuš, ale nedostala jsem odpovědi. Psala jsem jí několikrát, ale marně čekala jsem dopisů od ní. Za rok na to teprve jela jsem na Rus. Po posledním koncertu v Oděse plula jsem k Cařihradu.“

Slečna Olivová, oživená vzpomínkami, neobyčejně nás upoutala. Měla jsem pocit, že vstupuji s ní na loď. Moře bylo tak blízké a živé, jako nejjasnější sen. A světlo, to podivné světlo nad mořem! Minarety vstávaly do perleťově svítícího vzduchu, život hrnul se mosty, ulicemi, po březích, mořem, jako proud nejrudější krve. Obrazy jako vetkané do vzduchu před námi.

A z nich vycházelo všechno to, co slečna vyprávěla zaujata osudem Siranušovým:

„Vystoupila jsem na Galatě z parníku. Černé moře, Bosporus byl za mnou. Zašla jsem do hotelu na Péře a k večeru vydala jsem se k Arnaut Key navštívit Siranuš. Uplynulo zase několik měsíců od té doby, co jsem byla z Čech, bylo opět časné jaro. Co asi dělá Siranuš?

Mám ráda ty břehy, rozvlněné moře, jak modré jako průsvitná obloha.

V Arnaut Key hledala jsem Siranušin skrytý domek. Trochu jsem se ptala, až jsem se octla v zeleni příliš spletené a husté... Šla jsem úzkou pěšinou mezi vrbami a fíky až k malému domku. Veliké ticho bylo vřkol. Keř blízko vrat byl plný zlatých květů. Zazvonila jsem... Za chvíli ozvaly se kroky.

Vrátka se otevřela a – spatřím Siranuš. Nebylo možno nepoznati té tváře! Ale jak se změnila! Bílé vlasy visely jí kolem čela přes ramena v plihých křivkách, černé oči, jako lampy vyhaslé, hleděly ke mně, ruka se pohnula v divném oblouku, rty se otevřely a sevřely... A byla to přece Siranuš... A náhle vzala mě za ruku, vtáhla do šeré síňky a přivřela vrata.

„Má drahá, pojd'te dál, můj vzácný hoste.“ Tak nápadně pronesla ona slova.

Ze síňky uvedla mě do jasné světnice plné koberců a drapérií... Usedly jsme nejdále od okna, že jsme seděly v příjemném stínu drapérie a viděly jsme zároveň výplň okna: zeleň jako neproniknutelnou oponu. Pociťovala jsem mocnou soustrast se Siranuš, vzala jsem ji za ruce; byly to jen povlečené kosti, chřestící množstvím prstenů, skloněná bílá hlava a vyhublá tvář – bylo cosi hrozného v té změně.

Hledím na ni užaslá, vzrušená, hledím a bojím se dáti najevo svou hrůzu. Ale ona jako by nevěděla, že zde sedím, jako by docela zapomněla... oči jako zavrtané někam v zemi.

Vzchopila jsem se: „Ne, takto nemůžete přece žít; nemůžete. Pojd'te se mnou, pojd'te. Odjedeme společně. Setřesete ze sebe všechno, co vás rozbolelo. Vy, taková plná odvahy a moudrosti! Ne... Proč se takto ubíjete? Vždyť život náš není tak dlouhý, aby měl býti násilně zkracován. Pojd'te...“

Vyrušila se a pohlédla na mne udiveně. Vycítila jsem, že je velmi nemocná, v duši nemocná.

Promluvila tajemně a s podivnou určitostí: ‚Ach, vy se mýlíte. Ne. Mně je docela dobře. Pomyslíla jste si snad, že nejsem už krásná?‘

Zasmála se, vstala a pateticky zvedla ruce. Podivný černý šat splýnul jí v řasách k zemi. A na prsou blýskal se veliký rubín.

‚Jsem krásná právě takto pro něho.‘

Sklonila se až ke mně, přivřela oči a zašeptala velmi tajemně:

‚On je u mne. Zde. Žijeme spolu...‘

Její úsměv byl strašný.

Od té chvíle byla jsem přesvědčena, že myšlenka má odvésti ji s sebou, byla nevyplnitelná.

Uvědomila jsem si, že mám před sebou nešťastnou šílenou. Ovládla jsem se. Změnila jsem tón. Vstala jsem. Vybídla jsem ji:

‚Pojďme k oknu, uvidíme moře a proved'te mě svým domkem.‘

‚Počkejte,‘ pravila zase tajemně. ‚Dříve vám povím, ach, vám svěřím všechno, jak se to sběhlo... Posad'te se. Všecko dopadlo šťastně. Hled'te, jsem šťastna. Nesmíte se dáti zmýlití mými šedivými vlasy. Stříbro je příbuzné luně. A já se proměňuji v Lunu.‘

‚Ano,‘ přisvědčila jsem a snažila jsem se do tváře vložit úsměv.

Řekla: ‚Vyslechněte mě tedy, ale nebude vám zima?‘

Ubezpečila jsem ji, že je velmi teplé jaro.

‚Ale tady sklepem protéká voda z údolí Růží, samé slzy,‘ řekla opět tajemně zamhouřivši oči.

Bylo mi pojednou úzko. Zdálo se mi, že cosi slyším, nějaký podivný zvuk, vycházející z hlubin.

‚Povídejte. Mám vyměřený čas,‘ poprosila jsem ji.

‚Tak tedy, sešla jsem se na lodi s Alexandrem. To už víte...‘ Právě těmito slovy začala. ‚Řekla jsem mu, aby přišel, a věděla jsem, že by rád přišel, ale tak neodvisle, aby nebylo zodpovědnosti a připoutání. Viděla jsem nevěstu. Alila byla mrtva. A já měla přece na něho právo po Alile. On však na to nepamatoval. Ale moje srdce, abyste věděla, stalo se žhavým jakýmsi kamenem, jako rozpálené kladivo zvonu, bijící do umučení...‘

Alexander konečně jednoho dne přišel. Nikdo ho vejítí nespátřil – jsem zde tak ukryta. Otevřela jsem vrata. Bylo zamračeno, polostín a trochu hvězd. Smála jsem se a zase jsem za ním zavřela vrata. Seděl tady u mne a líbal mi ruku. Byl velmi roztomilý a bezstarostný. Přinesla jsem víno, které v písku ve sklepě leželo ještě z dob sultána Murada. Slzy z údolí Růží zpívaly mi na cestu, když jsem láhev vynášela. Kdybyste věděla, jak vykřikla zátka, když ji Alexander vytáhl! Byl vesel a líbal mě, ale já byla studená. Podala jsem mu chalvu, aby jedl, ale nechtěl. S chutí však napil se vína. I já jsem pila. Bylo zázračné. Uznal to... Hrozny jeho rostly na jedné stráni blízko moře, kde lítají ohromní rudí a zlatí motýli a kde leží veliké žluté kameny mezi kořeny rév.

„Slyšíte?“ vzchopila se náhle, „to *On* šeptá, *On* se mazlí a povídá, že se blíží noc...“
Mávla rukou.

„Neví, že jste u mne,“ pokračovala a suchými prsty probírala si zálibně prameny bílých vlasů:

„Té noci bylo divoké objímání. On mluvil chvílemi trochu diplomaticky, aby se mohl zase odpoutat, ale já taky měla své záměry. Miláčku, nikdy už nepohladiš ručky své nové nevěsty. Miláčku, nikdy nebudeš volným, na věky budeš patřiti pouze Siranuš.“

Vypadala příšerně. A mluvila dále se záhadným přízvukem štěstí:

„Dívala jsem se na něho, jak zvolna umdlévá. Byl tak milý v tom ubývání sil; vybouřený. Jako děcko odvedlo jsem ho do ložnice. Vody jsem mu podala. Nasypala jsem tajně do ní prášku pro spaní. Uložila jsem ho... Pojd'te, ukáži vám, kde spal... Tak blaženě spal.“

Siranuš odvedla mě chodbou do komnaty pološeré s lůžkem pokrytým těžkou hedvábnou látkou se zlatými květy. V rohu proti oknu hořelo světlo v stříbrné lampě s oranžovým sklem.

Siranuš postavila se k lůžku a řekla: „On spal. A měsíc svítil.“

Velmi jemným pohybem ruky odhalila část pokrývky. Opakovala:

„Tady spal...A měsíc se díval.“

Vyňala z lůžka dlouhou jehlici, ukončenou tmavou perlou, vroubenou routami.

„Hled'te,“ ukázala zmodralým ukazováčkem hrot jehlice, táhnouc mě k oknu, „vidíte?“

Stmívalo se. Siranuš dala těsně hlavu ke mně a jehlici přiblížila mi k očím...

„Vidíte?“ šeptala.

„Nějakou skvrnu, ano,“ řekla jsem.

„Podívejte se blíže, je to krev,“ zašeptala. A dodala se strašným výrazem očí radostně rozevřených: „*Jeho krev!*“

Vzala jsem jí jehlici z ruky, položila jsem ji na podušku a pokryla jsem rychle lůžko.

„Ne, proč se tak týráte,“ řekla jsem bezděčně a chtěla jsem ji odvésti z komnaty.

Tak sama by neměla býti, tak opuštěná! Což není nikoho, kdo by se jí zde ujal?

Pomyslíla jsem si, ale Siranuš velmi živě odpověděla:

„Tou jehlicí probodla jsem mu srdce.“

Její oči jako by se byly vznítily, rozevřely se. Prohnula tělo, napjala ruce.

„Spal... ležel na znaku. Položila jsem ruku na jeho prsa. Srdce jeho bilo mi do dlaně, říkalo: ano, ano, ano. Políbila jsem Alexandra na rty. Cosi zašeptal, jako by opakoval po srdci: ano, ano, ano... Přiblížila jsem ucho k prsům, poslouchala srdce, pak jsem přiložila dlaň, vypátrala určitý bod... A nasadila hrot jehlice... A vnořila vši silou v hlubinu, přímo do srdce, do srdce. Jen se zatřepetalo a konec.“

Siranuš klesla k zemi; zaskřípala zuby a strašně se zasmála.

Přítomnost šílené a její vyprávění sevřelo mě hrozným strachem. Odejít, odejít! volal ve mně každý nerv a podlehla jsem tak náladě prostředí, že jsem se začínala chvěti jako v zimnici.

„Ta křeč poslední, jak se vzepjal a napřímil, jak oči otevřel, navždycky otevřel, byla děsně krásná,“ řekla Siranuš klečíc. „Padla jsem na zem a dlouho jsem nevěděla nic, ale když jsem zase vstala, byl už jako mramor a tichý, nehybný, díval se, díval a byl můj, můj...“

Navždycky *můj*, vykřikla poslední slova a vstala. „Nikdo ho nespatriil vejítí ani odejítí. Jen já ho viděla, kdy vešel. A setrval. – Zde – ne, zde byl by se měnil a já nechtěla, aby se měnil...“

Odvlekla jsem ho dolů do komnaty slz a rozkoše. Pojd'te k jeho lůžku... Je tam krásně.“

Rozsvítila svíčku v bronzovém svícnu.

Vyšly jsme do síně. Sevřela mi ruku, jako by tušila, že bych raději odešla z domku.

Otevřela zelenavá vrátka v síni a pozvedla ruku se světlem, druhou ruku ukázala na schody, vedoucí dolů. Chvilí jsem váhala. Šepot jako kanoucí krůpěj s výše přicházel nám vstříc. Konečně jsem vešla a sestupovala vedle Siranuš. Objevilo se sklepení a v něm řada sloupů s korintskými hlavicemi, dole leskla se temně voda a odněkud se stropu blíže stěn kanuly praménky jako stříbrné šňůrky. Veliký chlad vanul z hlubiny. Zvolna uvykal zrak cisterně, nepatrně osvětlené, a lépe rozeznával. Dole u tmavé zdi, kde se nalézala obdélníková plocha bez vody, leželo několik nádherných květů japonských azalek.

„Tady stále čeká pod zemí...“ řekla Siranuš tiše. „Sem přicházím a on mě líbává. Mám rty rozžhavené jeho polibky a srdce k smrti vysílené jeho láskou. Zemřu únavou lásky. Zde vedle na zemi..., u něho... Přinutila jsem ho...“

Připoutána k tomu úchvatnému obrazu stála jsem na posledním schůdku nad tmavými vodami před nesmírným lesem sloupů jako přimražená.

Siranuš mávla rukou k prostoru, jehož konce nebylo možno uhodnouti: „Slyšíte slzy z údolí Růží? Ty všechny prameny jich přicházejí sem až z *údolí Růží*“, řekla záhadně.

Nutila jsem ji k odchodu.

Vystoupily jsme chvatně. Zamířila jsem přímo ke vratům domku. Siranuš podala mi ruce a hleděla na mne s oddaností. Na prsou v řasách černé lehounké látky zableskl se opět rubín. Poznala jsem teprve v tu chvíli, že je to na šňůrce navlečený prsten.

Otevřela jsem vrátka, vyšly jsme ven. Rozloučily jsme se. Sotva jsem učinila několik kroků, zavolala mě úzkostlivým hlasem a běžela za mnou, uchopila mě za ruku a velmi důtklivě mě prosila, abych nijakou dobře míněnou péčí o ni neničila blaženost jejího života, ujistila mě, že nepotřebuje nikoho, nechce nikoho. Opakovala udýchaně a žhavě: „Konec života, harmonický konec života.“

Vzpomněla jsem si, jak Siranuš kdysi vyprávěla o staré vykládačce karet na Chalki a dodala: „Toho studeného polibku se dosud bojím, protože mu nerozumím.“

Dívala jsem se za ní, jak odcházela.

Ještě u vrat se zastavila a kynula mi rukou. Vypadala v černém splývavém šatě, s bílými, vlajícími vlasy, jako probuzena k životu po dlouhém spánku někde v studené hrobce. Prsteny jiskřily na vyhublých prstech a na prsou onen rubín.

Sešla jsem úzkou pěšinou přímo k moři. Parník právě přistál. A zase plula jsem Bosporem k městu. Bílé paláce ztrácely se v modru, moře hučelo. Světla v osadách se množila. V dálce vstávaly mohutné obrysy mešit a minaretů s mozaikou domků, odrážejících se kouzelně v moři.“

Slečna Olivová obrátila se k muži, který z její improvizované skladby vytušil román:

„Přibližuje se to, co jste právě slyšel, vaší představě, která vznikla z mé hudby?“

„Ano, řekl, „ale poslední věta ještě není dokončena. Ještě cosi schází.“

„Máte pravdu,“ řekla slečna překvapena a zahrála několik akordů, z nichž vyloučily volným rytmem proplétající se tóny...

„Cesta Bosporem v pozdním jarním večeru... ano,“ přisvědčil.

Kdosi otevřel okno. Pokoj jako by se naplnil vzdáleným prostorem. Všichni jsme stáli kolem klavíru...

„Je přirozeno, že jsem se cestou k městu zabývala opuštěnou nešťastnou Siranuš v domku v Arnaut Key. To všechno, co jsem tam slyšela, je nemožné, fantazie chorého mozku, Alexander je již asi ženat. Býti tak sama, tak opuštěná! A vzpomněla jsem si, jak Siranuš pevně řekla: ‚Nechci nikoho, nepotřebuji nikoho.‘ Odmítla asi každou radu známých nebo příbuzných. Pomyslíla jsem si, což kdybych se náhodou sešla na lodi s Alexandrem zítra nebo ještě dnes! Rozhlédla jsem se po obecnstvu.

Fezy, kotoučky kouře, unavené tváře, tu tam hovor, v odděleném místě kupily se Turkyně, závoji zastřené tváře, proti mně seděla černoška v rezném plátěném šatě s náručí levandule, na přídi lodi stál kapitán... Náhle přišlo mi na mysl kapitána se zeptati na Alexandra. Je nemožno, aby ho neznal – bohatého obchodníka, který denně pluje již mnoho let od Arnaut Key k Stambulu a zpět. Mohla bych ovšem vyčkati, zeptati se zítra profesora, který před lety nalézal se ve společnosti, s níž jsem navštívila vilu v Arnaut Key... Jak se rozptýlili ti lidé, o nikom z nich nevím, jediného profesora snad by se mi podařilo vyhledati... Vtom se kapitán obrátil a bral se směrem ke mně, zastavil se zcela blízko. Rozhovořil se s elegantním shrbeným starcem... Patrně jen o všeobecných věcech mluvili, ukazovali si břehy vpravo, vlevo.

Když na chvíli umkli, oslovila jsem kapitána, sdělila jsem mu, že jsem na cestě z Oděsy, kde jsem koncertovala, a že se zdržím v Cařihradě jen asi dva dni a právě že mi připadlo zeptat se na jednoho obchodníka, jehož rodinu jsem před několika léty poznala, a času míti nebudu tentokrát jich vyhledati. Jmenovala jsem Alexandra.

Kapitán pohnul velmi živě hlavou: ‚Tam se staly podivné věci,‘ mávl rukou, ‚podivné. Paní zemřela, zůstala po ní holčička.‘

‚Ano, to jsem ještě doslechla.‘

‚A dále ne?‘ upřel na mne kapitán oči. ‚Pán se měl oženiti po druhé. Skvělou partii. A zmizel. Nikdo neví kam.‘

Zůstala jsem nepohnuta, nebyla jsem schopna slova, cítila jsem, jak má tvář zbledla.

‚Nikdo neví kam, jako by se do země byl propadl. Viděli jsme ho v poledne vystoupiti v Arnaut Key. Doma ještě obědval, k večeru si vyšel do zahrady, neřekl nikomu, že by se chtěl odebrati dále. Pátralo se všude, vyšetřovalo, ale marně. Jestli ho moře odneslo, bůhví. Proč by se byl zbavil sám života? Měl před sňatkem, jeho finance byly v pořádku, byl zdrav.‘

‚A z jeho přátel nikdo nedovedl podati zprávy, kam asi tenkrát odešel?‘ řekla jsem velmi neobratně.

‚Ne, nikdo nevěděl. Byla to pouhá procházka, o které se nikdo neuvědomuje. Zkrátka – záhadně zmizel...‘

Nastal šum vystupování a vstupování. Parník zakotvoval. Kapitán pozdravil a chvátal k někomu, jenž právě odcházel...

„Tedy poslední věta...“ slečna sáhla na klavír a zahrála konec, úder, při němž levá ruka opakovala chmurnou melodii vyprávění nešťastné Siranuš, a pravá dávala slabé monotónní zvuky, které jako by spadaly z výše a přikrývaly veliké tajemství...

Dívka a námořník

Bílá a tenká šla opatrně v písku po břehu mořském. V ruce měla čínský vějíř. Zasmála se a hodila jej do vln. Běžely, utíkaly, vzaly jej a zase daleko na břeh vyvrhly.

Malý Ajax pro něj chvátal a přinesl jej Kamile v zubech. K čemu vějíř? Moře ho nechce a ona ho nechce, moře samo je vějíř zelený, modrý a bílý...

Smála se a zavrtala se pohodlně do písku. „Ajax!“ volala... On plašil vrány, letěly při zemi, a hlupáček za nimi se hnál jako za vějířem.

Kamila se smála, až slzička jí padla do klína. A pak náhle zvažněla.

„Vždyť mám před sebou moře,“ pronesla důstojně a vstala. Ohlédla se. Napravo, nalevo břeh. Ani živé duše. Ó, je to krása, býti sama z dohledu matek, tet a matron! Sama!

Moře! Přišla k němu velmi zvědava. A ten bílý, bílý břeh ji dráždil. Chtěla více. Tam na moře by chtěla daleko, strašně daleko. Vidí čáru na obloze, jako ukončení, které není ukončením, a za tu čáru nelze vidět. A to pobuřuje její touhu.

Šla dál a dál. Sbírala mušle a sypala si je do kapsy, zvedala medúzy, které moře vyvrhlo do písku na břeh, a stála v úžasu nad vlnami, do kterých je házela! Jak pluje toto průhledné nic, tento zafialovělý klobouček s dlouhými pentličkami, tento tvor, tato jsoucnost života. Potácí se ve vlnách jako člověk na cestách... Snad taky cosi chce. Či nemá vůle?

Kamila chvíli pohlížela na to tiché, fialové víření a pak se napřímila a zahleděla se na malou plachetní loď, jež svítila na konci obzoru.

A náhle si řekla: „Vím, proč je mi smutno, vím, proč je moře takové, že bolí.“

A lehla si na břeh a přikryla si tvář rukama. A jak ležela, viděla jakýsi velmi červený květ vyrůstati na hladině mořské, vykvétal výš a výše jako trs plný rudých zvonů nebo růžic. Co to je? A v dálce modrá přímká mění se v určitý předmět, který se zvedá... Loď, zase loď...

Vstala. Moře bylo opět hladké a tiché. Nebylo památky po tom, co prve spatřila. Ale před ní, jako by ze země vyrostl, objevil se starý námořník s dlouhým, šedým vousem. Nedaleko v slunci rozpjaty sušily se jeho rybářské sítě.

Usmála se, zabořila se zase do písku a hleděla mu do očí.

„Ó, vy jste býval jistě velmi daleko,“ řekla radostivě a závistivě.

„Inu, teď odpočívám, jen pro zábavu rybařím, ale celý svět jsem viděl.“

„A já nebyla nikde.“

„Měla byste viděti zeleného papouška v naší chatě. Syn poslal ho z Hamburku.“

„Vidím zeleného papouška, tam na vlnách se houpá,“ řekla rozmarně a položila se na znak.

„Bojíte se smrti?“ otázala se prudce a zvedla hlavu.

„Smrti? Ne, nebojím se smrti... Aniž umím truchliti pro ty, kteří odešli. Dva synové utopili se mi v moři. Nepláču pro ně. Muselo se státi. A já to pokaždé předpověděl. Zjevili se mi.“

„Byla noc?“

„Ne. Byl jasný den. Stojím na prahu. A vidím Jana přicházeti k domku. Vidím a pravím: odpočivej v pokoji. Jdu do světnice k ženě a pravím: Této chvíle není Jana mezi živými. A tak i bylo. A totéž opakovalo se s Michalem.“

Kamila obrátila se k moři a zamyslíla se. Za chvíli vstala, ale námořníka tam již nebylo.

Šla až ku břehu a řekla: „Vím, proč je mi smutno, vím proč je moře takové, že bolí.“

Zelené řasy a tráva táhly se v písku jako pentličky a svítily jasností chryzolitu.

Kamila ověsila si jimi vlasy přes čelo až k bílým tenkým šatům.

Rozepjala ruce a zamhouřila oči: „Chci milovati, tak milovati, jako žádná žena dosud nemilovala... Vím, že tam kdesi na druhém břehu čeká na mne ten, kterého chci milovati... Vidím jeho stín chvějící se na nebi.“

Obrátila se na západ, kde v dálce procházeli se lázeňští hosté a kde snad byla pohřešována.

Pokrčila rameny: „Ne, z vás nikdo.“ Kolik hloupých řečí již vyslechla! Jakých lichocení! Zvedla ruce, jako by tušila zázračné světlo, padající do jejích dlaní. Moře bylo modré, mírně zvlněné a chvílemi proběhly po vlnách zelené, zářící pruhy.

Blouznila: „On čeká na mne. Nemýlím se. Dám mu tolik krásy, blaženosti! Jen já jediná. Já pro něho určená. On čeká. Vidím jeho hlavu, ponořenou do oblak, vidím ruku, která mi kyne. Ó, já přijdu...“

Viděla cosi neobyčejného tam v prostoru, kde se moře končilo a nekončilo se. Podivné komnaty podepřeny trámy zlatem vykládanými kouzlily tam domov nový a čarovný, alabastrové síně hlídané sfingami hledícími k moři a ohromnými kamennými býky s kroucenými zlatými rohy, zahrady plné kvetoucích stromů, na nichž houpaly se zářící lampiony a zhasínající hvězdy.

Pomalou kráčela po břehu. Vracela se mezi lidi.

A tak denně přicházela na opuštěný břeh, kde se oddávala svým snům. Myšlení, snění o vzdáleném Neviditelném a té chvíle nedostižném stalo se ji utkvělou představou, plnou blažených úvah a radostného života.

A každého dne setkávala se s námořníkem, který usedl do písku vedle ní a živě vyprávěl o svých plavbách, o dalekém světě. Dostával se do kazatelského tónu a zveličoval své ctnosti.

„Ani bouře na moři se nebojíte?“ ptala se ho Kamila, které často unikal obsah jeho výkladů.

„Bouře na moři? Ne, nebojím. Já umím utišiti moře a veleti bouři.“ Vztyčil se jako prorok.

„A kterak?“ podivila se Kamila a zahrabala ruce hluboko do bílého písku.

„Modlitbou čistého svědomí, kterým prošel Bůh...“ Pohládl si dlouhé šedé vousy, upřev na dívku bleděmodré oči se začervenalými víčky.

„A nikdy za vaší přítomnosti neztroskotala loď?“

„Nikdy.“

Sklonila hlavu a řekla tiše: „Jak ráda bych šla s vámi na moře, když jdete lovit!“

„Nedovolili by vám.“

„Ó, já bych se neptala. Nevěděli by.“

Pohládl jí opálenou ruku.

„Kdy poplujete?“

„Časně ráno – za tmy.“

„A vrátíte se?“

„K desáté hodině.“

Vstala a běžela po břehu k domovu.

„Umí tišiti bouři, umí veleti moři! Půjdu s ním! Uvidím dále, dále a spatřím blíže tvář toho, kterého budu milovati. Má oči hluboké jako moře. Hodný starý námořník mě k němu doveze.“ Zasmála se a letěla podél břehu jako vlna...

„Budu šíleně milovat. Usednu k němu a líbati budu jeho ústa, oči... A zítra si vezmou žlutou hedvábnou stuhu kolem pasu, tu nejkrásnější! Jeho paže ovinou se kolem mého těla. Těsně, těsně. Budu jeho. Připlujeme domů kdysi za večera na veliké lodi a řekneme rodičům: Zde jsme. Podejte nevěstě závoj...“

Usmívala se blaženě a chvátala.

„Ale nebude jen doba polibků, chci mu býti stále nejdůvěrnější duší. Duší. Podejte nevěstě závoj... Chci, chci... silně chci...“

Ráno oblékla se do bílých šatů, zlatě žlutou stuhou se opásala a tiše jako dech vyplížila se ven a běžela ku břehu.

Hle, moře... Táhlo se neklidné, tmavé od země k obloze. Slaná vůně prosycovala vzduch. Zelená tráva svěží a vlhká táhla se po břehu, žluté řasy zmítaly se ve vlnách jako živé.

Srdce jí tlouklo, ale nerozeznávala, zdali radostí či přece strachem a nejistotou.

Hle... námořník stojí u loďky připraven. Sítě, korky, šňůry se slaměnými chocholky, všecko hotovo k odplutí. Stojí jako přikovaný a dívá se, jak ona běží k němu. Vypadá jako duch.

„Vy jste přece přišla?“ ptá se udiveně.

„Ano, ano –“

Usmívala se a mávala rukou. Konečně skočila do loďky a uvelebila se vzadu na dně. Rozpjal starou, vetšou plachtu, vytáhl z písku kotvu a zavesloval.

„Vy jste tušil smrt synů svých; řekněte mi, tušíte dnes něco zlého?“ řekla Kamila vesele.

„Ne, netuším ničeho.“

„Tedy je bezpečno,“ vydechla šťastně a zahleděla se toužebně k hranici mezi nebem a mořem.

A pluli. Moře bylo hladké jako samet a jemné varhánky modraly se tyrkysově jako odleskem světla neviditelného původu. Obloha byla blízká a přátelská. Kamila volala představu drahého Neznámého a říkala si: „Nikde tak silně a jasně nebudu snít o něm jako teď na moři, protože jsem mu nejbližší. Ó jistě, on tam kdesi pod cedrovými klenbami čeká a stejně o mně blouzní jako já o něm...“

Její oči svítily a rty se pohybovaly...

„Milovati, šíleně milovati... Přineste nevěstě závoj!“

Dále a dále pluli. V krajinách, kde se jim břeh ztratil z očí, stávalo se moře neklidným. Stíny přelétaly vlnami jako motýli. Mraky vznikly jako nenadálý strach, a letěly a letěly jako strašidla.

„Ještě hvězdy svítí... A tam již je obloha zkrvavena sluncem. Ono vyjde,“ řekla Kamila.

Námořník vhodil do moře šňůry se slaměnými chocholky. Oranžové skvrny tančily za nimi a křivky ploutví blyštěly se v jasné vodě. Rozpjal síť. A zadíval se na Kamilu. Jak to dítě hledí vášnivě, jako někam do horečných očí! Díval se na ni. Tak, zcela tak pohlížela

děvčata, která dávno zapadla v jeho paměti. Tam v přístavech... Zahučely mu v uších opilé písňe, drnkání strun... Vytáhl láhev a dlouhým douškem se napil.

A nespustil očí z Kamily. Uchvátiti ji! Je s ní tak sám! Je s ní uprostřed černých vln tak sám. Ďábel se v něm ozval.

„Nebojíte se?“ řekl táhle.

„Čeho! Vždyť vy umíte veletí moři a bouři utiшит. A moře ani není příliš zlé. Ale učiňte, prosím vás, ať je ještě tišší. Houpe se mi poněkud hlava.“

Vzhůru, dolů, vzhůru, dolů ubíhala loďka. Kamila vžívala se do čarovného snu, že je sama na moři s milovaným mužem. Oba noří hlavy do šedivého svítání, slibujícího růže. Ona cítí rty jeho na svých, ruce jeho kolem těla, slyší srdce, ó srdce, jeho rytmus chvěje se v jejích prsou, a ví vědomím lásky, že bude mu drahou na věky věků.

„Přineste nevěstě závoj,“ šeptala u vytržení.

Námořník náhle vhodil síť do vody a prohnul se jaksi těsně a pohlížel dívce do tváře hrozně začervenalýma, ztrhanýma očima. Velmi blízko.

Poděsila se:

„Co se stalo?“

Vzal ji za ruce.

Nechápala. Vstala, napřímila se a rozhlédla se. Kolem všude moře, moře.

„Co chcete?“ vykřikla.

Moře neklidně vlnilo se a na východě, jako by vytékal z šera pramének krve z neviditelného srdce.

Námořník strhl ji dolů, sevřel její ruce.

„Co se děje?“ vykřikla.

Šedivé poletující vousy dotkly se její tváře. Odvrátila se a trhla tělem. Chtěla se opět vztyčit a vyprostit.

Její otevřená ústa zděšením jako krví zbarvená dráždila ho, jako kdysi před dávnými léty tam na druhé polokouli země ústa, podobná těmto. Kamila zmítala se a opět vykřikla.

Z mraků na východě vyplula část slunce jako žhavé oko, které se dívá z přivřených víček.

Stařec uvolnil její ruce, vrhl se jí k nohám a začal mluvit podivným hlasem a zase vztáhl ruce k jejímu tělu.

Loďka se kolíbala, strašně se kolíbala. Kamila neděsila se vody, jen s úžasem pochopila hrůzu strašných těch paží v samotě moře. Schoulila se na dno do loďky, zavřela oči a bila kolem sebe rukama.

Jeho ruce ji však zvedly. Uchvacoval ji. Otevřela oči a křičela, křičela, jako by doufala v příchod zázraku. Loďka se zapotácela. Kamila cítila, že ji uchvátil šílenec, šílenec, a že není nikoho, kdo by ji chránil, kromě moře.

Bránila se strašnými pohyby, které loďku přiváděly v kolísání ještě nebezpečnější. To již nebyla loďka, ale skořápka děsně se potácející. Kamile nastaly chvíle strašlivé.

Necítila nebezpečí hloubky, ale jen křeče zápasu. Prostor – ten jediný může ji vyprostit... Nekonečnost může skončiti tuto hrůzu...

A konečně, konečně opravdu cítila se nějakým prudkým pohybem vyproštěna z drápů, a v téže chvíli zalila se jí ústa vlnami a jen vlny tlačily ji dolů a dusily a škrtily. Loďky již nebylo, ani námořníka, ani hvězd na nebi, – jen modrá, tmavá záplava nekonečných vln, plných krvavých paprsků, jejichž průvod oči její nikdy nespattí...

Dagmar Černá

Bylo velmi deštivé léto. Dva, tři dni na počátku srpna se vydařily, ale již tenkrát byly lesy příliš modré, pak daleko široko zatahl se obzor a dalo se do deště, jako by nikdy neměl přestat. Šedivé šňůry od nebe k zemi celé dni a noci... Někdy trochu zjemněly, jako když se tká pouze závoj, ale zase zhoustly, zesílily. Z lesů se kouřilo, louky byly jako jezera, chalupy zmoklé, ptačí hnízda smetená, mladé vlaštovky ležely mrtvé pod římsami. A přšlo bez konce.

Ta hrozná nepohoda sblížila nás, lidi z města, jako společná bolest. Jindy sotva jsme se spolu zastavili na několik zdvořilých slov a často omezili jsme se na pouhý pozdrav.

Jindy rozptýlení po lesích, teď jsme se octli na společném nudném stanovisku, čekající, kdy se vyjasní.

Jako slepice v síních jedna vedle druhé, tak my se zoufale směšnými tvářemi, zahaleni v promoklé šátky a pláště, vystávali jsme na verandě hotelu a zkřehlí, omrzelí trousili jsme se do salonku, kde v kamnech zapraskal oheň a dal teprve celé scenerii výjimečný ráz učeného žaláře.

Vznikly zábavy různého druhu. Kdosi přinesl šachy, a celá skupina sledovala hru dvou, hrálo se na rozladěný klavír, zpívalo se, přišly na řadu anekdoty, hádanky, a za nimi vyprávění příhod, vzpomínek z cest, čtení myšlenek, hádání z ruky, vykládání karet.

Míjel den po dni skoro ve vzrušené náladě, neboť ta nuda měla v sobě cosi zimničného, nervózního. Obloha byla zatměna, a když se zdálo, že se prostor zvyšuje, bledne, když kdesi objevil se bílý terč skrytého slunce, přivalily se nové mraky s novými proudy deště.

Přišel takový smutný, zimomřivý večer, bez západu slunce, bezbarevný přechod v noc, děšť zpíval nad střechou a za okny. Byli jsme jako zavřeni v mušli.

Usedla jsem v rohu salonku k záhybu záclony a dívala jsem se chvílemi do jednotvárně temného hučení a chvílemi do neproměnlivého světla komnaty, kde se ve společnosti uhostila mimořádná veselost, přinášející zapomenutí nepříjemné nepohody. Jakási společenská hra – dojista hloupá – sladce je zdětinštěla. Byl v tom opravdu dojemný humor. Vousatí profesoři, růžové slečinky, jejich matky a otcové, starý dvorní rada, příliš delikátní básník se studenými rukama, všickni v jednom klubku hrozně důležitých zájmů a neodůvodněného smíchu.

Nedaleko klavíru stál v promoklém svrchníku právník Prošek, tak zamračeně, jako by přemýšlel o tom, že vyhodí hospodu s celou společností do neblahého povětří.

Trávil prázdniny u rodičů. Patrně ho také počasí znudilo, že se dostal až k rozladěnému klavíru, nebo zachtělo se mu viděti z blízka tyto lidičky, kterých si jindy nevyšimal? Toulal se po lesích vždycky sám a vyhýbal se každému na potkání. Ležival často u chalupy na sadě s knihou v ruce a kouřil.

Připadalo mi, že kniha ta je vždycky Hamsun. Nevím, proč domnívala jsem se, že čte stále Hamsuna. Mne zajímal právě svou nevšímavostí; připadalo mi také, že se stále něčím určitým v mysli zabývá. A vlastně tato jeho utkvělá, mně neznámá představa mě poutala.

A když jsem na něho pohlédla v onen večer, pomyslila jsem si, že je skoro nutné ho osloviti.

„Nač stále myslíte, pane Prošku?“ řekla jsem bezděčně.

I k této otázce jako by opravňovalo zatažené, smutné nebe.

Přiblížil se, usedl proti mně, a na tváři objevila se mu touha po sdílnosti, jako by onoho vyzvání čekal a pro ně mezi nás přišel.

„Na Dagmar Černou,“ pronesl zamračeně a tiše.

„Dagmar, zní tak spřízněně, tak slovansky toto dánské jméno.“

Neodpověděl. Společnost se právě hlučně rozesmála. Ohlédl se, a bylo patrné, že mu hluk ten je milý.

„Povídejte o ní, budu celou duší poslouchati.“

„Ano, vím.“

Vstal, zahleděl se z okna a zase usedl. Hlavu hluboce sklonil.

„Ne, my jsme nebyli rostlí pro tragiku,“ mávl rukou, jako by mluvil pouze k sobě.

„Posoudíte a dáte mi za pravdu. Bydlil jsem v Praze s kamarádem Irenem Spitrou. Nedovedete si představit život takových dvou ničemů, jací jsme byli my. Žili jsme docela tuctový nevázaný život, a bylo nám krásně – a mnohdy hodně mizerně. Za vzrušením kocovina a za rozhazováním peněz hlad a dluhy. Ale což! Všecko bylo by hezké v těch variacích hýření a plýtvání, kdyby nebylo té protivné tragiky, která se plíží zákeřně světem jako strašidlo, a když není očekávána, objeví se jako morová rána.“

Přijdu jednou domů a slyším, že vedle v pokoji Iren tluče do zdi, jako by se chtěl stěhovati. Vejdu. Stojí na židli a hází dolů kdejakou baletku a zpěvačku z šantánů, celou sentimentální galerii krásek. Ella ležela na zemi, a jeho oblíbená Mařka s máky za ušima už se viklala na hřebíčku.

„Člověče, zbláznil jsi se?“ povídám.

Obrátil se s takovou směšnou tváří, že jsem se rozesmál.

Řekl: ‚Miláčku, aby ses pak tuze nedivil. Přistěhuje se ke mně slečna Černá, slečna Dagmar Černá. Ano.‘

Zakašlal jsem a seskočil se židle a ke mně, zrovna ke mně se rozkročil. Stál jsem udivený a nechápající.

‚Miláčku,‘ on zase svým lichotivým hlasem, ‚ty nám budeš pomáhat. Víím, že jsi takto velký altruista, víím, že přejdeš lyrickým vznětům. Víš, promluvíš s tou naší kočičí francouzskou kvartýrskou, řekneš jí zkrátka, že je Dagmar tvoje příbuzná a že jí přenecháváš svůj pokoj a že budeš zatím u mne.‘

A vypravoval, že v Chýžce o prázdninách poznal Dagmar v zámecké knihovně, kde jí prý starý knihovník Továrnický trpí asi tak jako malé myši, které krmí, aby mu nežraly knih. Dagmar tenkrát prý seděla mezi starými knihami opravdu jako myška. Ale když ji Iren provázal domů, rozsvítily se jí oči a rozpjala kapustově zelený slunečník, který ho dráždil tou jasnou zeleností. Příhoda měla jistý patos, který rozčiloval, a tak se stalo, že tam někde u rybníka, kde voněla voda s rákosím a lekníny, řekl Dagmar, že ji má rád.

‚A tak dále,‘ zasmál se Iren a skákal po pokoji jako opice.

‚Tohle je nadělení,‘ pomyslíl jsem si, ale hned navečer hovořil jsem s madame a všecko jsem jí náležitě odůvodnil a vyslechl jsem si dlouhé poučení o kanárech, a jak pokrývá madame na noc klece bílými rouškami, které jsou ráno plny čmelíků.

‚Čert vezmi všecku lyriku,‘ řekl jsem si a konečně šel jsem spát.

Druhého dne večer přijdu domů, a sedí tam již Iren s Dagmar. Pozdravím a hledím z okna do úzké uličky, která se točí jako ještěř, dívám se na vlhké střechy šupinaté a vroubkované, plné záhybů a výstupků. Znáte kouty Malé Strany a víte, jak přiléhají k některým náladám.

Abyste dlouho nebyla v nejistotě: Dagmar byla docela nevhodná bytost do našeho rozhyřeného prostředí. Na první pohled jsem poznal, že je sentimentálně vážná. Byla podivně hezká. Záhadné oči, pleť, vlasy – všecko byly odstíny téže olivové barvy a všecko plno duše.

Právě Irenovi něco vyprávěla, mluvila tiše, téměř jednotvárně:

‚Řekla jsem Gertrudě: Třeba zužitkovat svobody. Víš ty, co je svoboda? Žilas někdy? Ne, tys od narození byla chůvou dětí. Už jako děcko v peřince mělas péči o jiné cizí děti, proto máš bílé oči! – Bděním nad nevinností...‘

Jak se jí divně hlas chvěl!

Vyrozuměl jsem, že Gertruda byla její stará chůva. Řekl jsem, že ještě na chvíli odejdu.

‚Nu, far well,‘ zamhouřil Iren koketně oči a vzal Dagmar za ruku.

Vyběhl jsem na ulici. Byl vlhký chlad, dláždění lesklo se černým blátem, chvílemi vítr přinášel déšť. Oblaky letěly nad střechami, měsíc jimi probleskoval a zase mizel.

Chodil jsem ponurou nocí jako odsouzený k bdění. Viděl jsem na obloze bílou mrtvolu v říze oblaků a dvě ústa připravená k polibku. Byl jsem vzrušen a nechtěl jsem si toho přiznati.

Takto nepředstavoval jsem si dívku, která měla na chvíli vystřídati rozmarnou zpěvačku. Naplnilo mě to vědomím jakýmsi trapným pocitem zodpovědnosti. Ale jakmile jsem onen duševní stav vycit'oval, ihned jsem jej odmítal ironickým posměchem. Ano, tato divagace všelijak skončí – nejen všedním adieu, říkal jsem si.

Ale co mi je po tom! Budu se vyhýbati každému účastenství. Ale i to je nepříjemné – hleděti románu do očí. Vezmi čert Irena se vši erotikou.

Podivná žena. Stále jsem uvažoval. Jaké má nervózní ruce. A pohled jako by člověka škrtil. Cosi v něm děsí. A dopustit se takového bláznovství! Tak vážná a zároveň ztřeštěná! Je cosi divně krásného v tvé ženě. A Iren! Iren! Co od něho očekává? Ale má Iren štěstí u ženských! Jaké je asi tajemství jeho kouzla? Taková Dagmar mu podlehne! V její duši je mnoho podivuhodného, s čím se člověk tak snadno nepotká.“

Prošek zapálil si cigaretu a zamlčel se, jako by utonul ve vzpomínání.

„Začal jste žárliti,“ řekla jsem, abych ho probudila k dalšímu vyprávění.

„Ano, první pocit můj k té ženě byla žárlivost, vztek proti Irenovi, protože neměl dosti vkusu (bojím se říci svědomí) nedopustit se tohoto činu, neboť on nebyl schopen lásky, to jsem věděl bezpečně.“

První dva, tři týdny jsem jich doma skoro neviděl, vyhýbal jsem se jim, ale zpozoroval jsem přesto, že se Dagmar nutí zdůvodniti svůj pobyt u nás. Navštěvovala univerzitní přednášky, psala články O dnešní morálce.

Co bylo nejpodivnější v jejím poměru, že nejevila v ničem ani nejmenší nejistotu nebo rozpaky a byla zároveň úchvatně něžná. Všecko, co konala, jako by bylo její radostnou vůlí. To dalo takovou pečeť vznešenosti jejímu výrazu, že si získala šetrnosti i naší velmi počestné madame.

Jednoho večera vyzvali mě, abych s nimi vypil číšku čaje. Usmívali se jako velmi šťastní lidé. Dagmar vykládala rozjařeně, jak včera při psaní – pohlížejíc déle na malou, jemnou housenku, která se kroutila v mihovatém podráždění – měla určitý dojem, že hledí na úsilné, hadí, omamující ženské tělo. A jakou prý jevila energii vůle ta polobytnost, jež taky chtěla, cosi chtěla. Dagmar zatarasila jí cestu, a ona se vracela, netrpělivě a houževnatě vracela. Chtěla cosi, chtěl někdo. – Ale kam...

„Jest cíl její jistější než náš?“ řekla Dagmar.

Odpověděl jsem duchaplně: „My lidé stejně směšně lezeme do marnosti po hroudě zemské!“

Usmála se a pohlédla mi přímo do očí. Nerozeznal jsem, vysmívá-li se mi nebo mně i sobě, ale tenkrát poprvé tak upřeně a dlouze na mne pohlédla. Za chvíli řekla:

„Žijeme v úpadku pýchy. Cítím to na sobě.“

Proč tenkrát pronesla tato slova? Řekl jsem trpce:

„Raněný pozbývá síly k hrdosti.“

Iren nás přerušil: „Prosím vás, mluvte rozumně.“

„Žítí silně, úrodně, velce!“ zvolala, „ale čehosi se nedostává...“

Připadalo mi, jako bychom se byli sblížili. Odhodlal jsem se ještě k otázce: „A věříte v to krásné, co žijete? I když se čehosi nedostává?“

Zasmála se zase, zvažněla.

„Jsem pouze klidná. Nebojím se zítřků. Prožila jsem trýzeň nenávisti a bolest lhostejnosti již jako dítě, a to mě učinilo připravenou na všechno, snad i odhodlanou. Budoucnost je mi snem, kterého se zřeknu, jakmile bude třeba.“

Iren stal se netrpělivým a začal vyprávěti hloupou anekdotu.

„A od té chvíle jsem Dagmar měl rád.“

Prošek zase učinil přestávku a zadíval se ven, kde hučel příval deště temně, jako příboj moře. Společnost stupňovala své výbuchy veselosti.

„A od té chvíle jsem Dagmar měl rád.“

Znělo to divně z jeho úst. Taková opravdovost citová! Viděla jsem Dagmar před sebou tak živě, jako bych ji byla znala.

„A co se s ní stalo? Kde jest?“ řekla jsem bezděky.

„Ne, ne,“ mávl rukou.

A vyprávěl:

„Víte, bylo mi volněji, když jsem býval pak sám. Vzpomínám na strýce Adeodata, jak rád říkával: Nikdy nejsem více sám, nežli když nejsem sám. Mně bylo tak. Lidé ve slunečním víření stáli mezi mnou a ní. Ano. Všichni. Byl jsem docela hloupě zamilován. Smích, radosti, důvěrnost, jejich spěch – to vše mučilo. Schoulil jsem se na pohovce a odháněl světlo jako nepřítel svého osamocení. Ku štěstí je potřebí málo, a k neštěstí ještě míň! I to říkal Adeodat. Viděl jsem jednoho dne Dagmar zářící štěstím, jakýmsi vnitřním ohněm, který vznítí Iren v nějakém zápalu své měkce nastíněné lži.“

Ale pak Dagmar sedávala častěji sama doma. Psávala nebo četla. Také dlouze přecházela po pokoji. Iren začal se toulat a nepřicházel.

A když se vrátil, býval stručný a mrzutý. Toto málo stačilo k jejímu neštěstí. Jistě bylo to málo – ztrácel Irena.

Pootevřela někdy dvěře ke mně, a stojíc na prahu tiše pronesla několik slov jako omluvu, že přichází. Jaké měla zamyšlené, smutné ty své olivové oči! Míval jsem v tu dobu pocit, že jsem řetězy připoután k nějaké tvrdé, neznámé povinnosti, zrovna fyzicky jsem cítil studenou svíravost kovu na těle. Ji uchvátit, ji přesvědčiti, že ve mně začíná teprve její štěstí...!

Ale neměl jsem práva ani odvahy. Cítil jsem, že mne vyhledává v úzkosti, která ji přepadala. Všecka její zdánlivá pevnost rozbíjela se o vznikající pochybnosti o Irenově lásce.

Přestala pracovat, psát, číst, a jen nepokojně přecházela pokojem a hleděla dolů do zvlněné uličky.

A přežili jsme zimu.

Dagmar a Iren nevypadali již jako milenci, ale pouze jako lidé žijící ve společných poměrech. Ona stále jako by ještě čekala obrat, něco určitého, jako by nebyla v něčem rozhodnuta. Podívala se na mne někdy, jako by doufala, že jí všechno vysvětlím nebo snad poradím, aby odešla.

Řekla: ‚U nás již taky začíná jaro. U rybníka již vrby jsou hodně zelené. V mlhách tančí světla.‘

A dál: ‚Gertrudě se asi stýská. To je snad jediná duše, která mě má trochu ráda.‘

Věděl jsem, že by bylo lépe, kdyby odešla. Irena opustilo nadšení a byl již jinde. Vyměnil se. Stal se milenkou jiných žen. Ne, Dagmar nikdy nebyla jeho milenkou, ale on byl milenkou její, v níž se zklamala. Jak to bylo prosté!

Jednoho večera přišel Iren veselý a stále mluvil mnoho a zbytečně, kde s kterým hercem se bavil a s kterou zpěvačkou se procházel. A povídal mnoho divadelních klepů.

‚Tak jsem si vás nepředstavovala,‘ opakovala Dagmar několikrát a sklonila hlavu.

A tak vidím Dagmar sedící stále doma u okna a dívající se do křivé uličky deštivé, uplakané jako tyto ponuré dni. Takové líné dni byly a neživé... Jednou k večeru zaklepala na mé dveře. Chvatně otevřu. Stojí přede mnou bledá.

‚Co se stalo?‘ ptám se polekán.

Řekla křečovitým hlasem:

‚Iren již nepřijde!‘

Ano, nepřijde. Nebyl doma několik dní a konečně poslal dopis z cesty. Odjíždí prý do Paříže, do Londýna. Podávala mi dopis.

Rána byla strašná, že Dagmar nebyla schopna činu. Poznal jsem teprve, jak všechny zlé okolnosti málo ji na tento nutný okamžik připravily. Hleděla do prázdna jako zbavena rozumu. A přece jako by stále ještě cosi čekala. Neodhodlávala se k odchodu.

Míjely dni. Opatroval jsem ji jako nemocnou. A byla opravdu nemocná. K večeru se jí obyčejně uvolnilo.

„Kdyby nebylo dní, lehčeji přežila bych život,“ řekla jednoho večera.

Ne, nemohu zde vypravovati dále,“ řekl náhle Prošek rozčileně.

Mladá dívka velmi červených tváří usedla právě ke klavíru a hrála Griegovu Erotik.

Vyšli jsme na verandu. Déšť zpíval přitlumeně do černé neproniknutelné tmy.

„Doprovodím vás domů a cestou povím ostatek!“ Šli jsme. Jeho hlas zimničně se chvěl. Mluvil rychleji, jako by mu mnoho záleželo na tom – dopovědět, a jako by měl strach, že ho cosi neočekávaného přeruší.

„Člověka někdy chytí řeč lyrické bolesti,“ řekl, zřetelně se omlouvaje své rozechvění.

„Dnes v tom strašném dešti stále musil jsem vzpomínati toho divného večera, o kterém vám chci povídati. Byl jsem šílený toho večera, Dagmar také. Něco zrovna vyzývavého hrnulo se k nám otevřenými okny. Dagmar to vzrušilo jako mne.

Přinutil jsem Dagmar po večeři, že pila trochu vína. Velmi se setmělo. Neurčitý zvuk ulic a řeky naplnil pokoj.

„Bude bouřka,“ řekla Dagmar.

Od zámku přicházely těžké mraky. Bouřka! Věděl jsem, že kdysi za veliké bouřky tam v paviloně parku v její krajině, v jejím domově Iren poprvé ji políbil a rozhodl se osud – její osud. A věděl jsem, že vzpomíná na ty okamžiky prvního opojného odevzdání se jeho vůli.

To mi bolestně drásalo srdce, že vzpomíná.

„Budou blesky,“ řekla podrážděně a vstala. První prořízl v té chvíli modravě a vášnivě tmu.

Měla horké ruce a nepatrně se chvěla.

„Ještě příliš daleko,“ řekla jako v zamyšlení, „půjdeme spát, je tak úzko.“

Líbal jsem jí ruce a šel jsem. Ale ode dveří vrátil jsem se a řekl odhodlaně: „Dagmar, já vás mám rád. Strašně rád.“

Zůstala nepohnuta, jako by mne neslyšela, a přece se upřeně dívala, ale tak nějak neživě, jako mrtvá. Kamsi daleko...

Zavřel jsem dveře. Hučení města, tma. A přišla noc. Blesky rozsvěcovaly pokoj

a následoval delší a silnější rachot. Blížila se bouře, rostla, až konečně hrozně rozpoutala se nad námi. Blesky projížděly, hrom řval, déšť se lil a svištivě tloukl do oken.

Zaklepal jsem na její dveře. Nesměle jsem vešel. Poprvé tak pozdě vstoupil jsem k ní. Seděla na lůžku. Neodehnala mne, ale vztáhla beze slova ruce. Ach, to bylo strašné. Ptal jsem se, bojí-li se bouřky.

Řekla: ‚Ne, je úzko; bouřky ne, bojím se čehosi. Ó, kdyby zabila!‘

Vzal jsem její ruce a klekl jsem k ní.

Dívala se blouznivýma očima zcela proměněna. Něco strašného bylo v té chvíli. Taková tma a žhavý dech a blesky a tlukot srdcí. I v Dagmar bylo něco strašného. Hleděla vytrženě jako nepřičetná.

Políbil jsem ji. Nebránila se. Líbal jsem ji zoufale. Přijímala mé divoké polibky s vláchnou poddajností. Bylo to hrozné jako zločin a krásné jako vysvobození z agonie. Ta bouřlivá noc byla velikým šílením mého srdce. Ona byla asi zachváčena těmitěž vlnami. V jejím dechu stále jsem však slyšel slova pronesená na začátku: ‚Kdyby zabila!‘

Prošek se na chvíli zamlčel, zastavil se a přikryl si rukama tvář. A opět pokračoval:

‚Ona noc skončila studeným, zmateným ránem. Vyšel jsem do ulic a chodil jsem velmi spěšně. Všecky mé pochůzky týkaly se Dagmar. Chvílemi přepadala mě úzkost a stesk po ní, jako bych jí byl dávno neviděl.‘

‚Dagmar, Dagmar!‘ řekl jsem několikrát nahlas.

Po desáté hodině vrátil jsem se domů. Vedle v pokoji bylo ještě ticho. Až ji uvidím, jaká bude? Co promluvíme? Čím si budeme?

Přecházím od oken ke dveřím. Což je možné, že by byla někam odešla? Snad ještě spí. Dojista spí...

Hleděl jsem z okna. Paláce a chrámy byly nějak tmavé jako smuteční samet, a věže ponuře vstávaly k nebi z mlhy. Nové mraky pluly, letěly. Večerní bouřka nerozjasnila oblohy a vzduchu. Slunce oranžově dívalo se do řeky a do zastíněných ulic jako oko zralé slunečnice. Mlha jako vlasy utopených chytala se topolů a jako slzy neviditelných očí usedla na zelených kopulích. Nedivte se, nedivte se, že popisuji ono ráno. Nedivte se, že takto popisuji ono ráno.

Náhle jsem pocítil strach, podivný strach. A zaklepal jsem odhodlaně, až prudce, na její dveře. Nic. Což byla by opravdu již odešla? Aby mi byla odešla pohněvána a nechtěla se vrátit! Cítil jsem dosud horké stisknutí jejích rukou.

Otevřel jsem dveře. Pokoj byl prázdný. Nebylo jí tam. Hned spatřil jsem na stole bílý lístek. Chvěl jsem se rozčilením. Útržek papíru a na něm její rukou napsáno nějak chvatně, jako v úžasu a hrůze: ‚Nenávidím vás.‘

To napsala Dagmar pro mne. A odešla ode mne. To bylo mi jasné. Všecko se zbožilo. Nuže, odešla. Dagmar, Dagmar odešla. Dagmar mne nenávidí.

Celý den jsem čekal. Nevím, nač jsem čekal, Dagmar nepřišla.

Druhého dne zase jsem stál u okna. Náhle ve zmatku představ a rozbitých úvah vykřikla jediná myšlenka bolestně a poděšeně: ona odešla nešťastná, *nešťastná!* A zároveň nabyl jsem jistoty, že odešla domů, ke Gertrudě, k rybníku, který měla tak ráda a který se právě opásával jarní zelení.

Rychle jsem se rozhodl. Jel jsem za ní. Pocítil jsem náhle sílu zlomiti její nenávisť, proměnit ji v lásku; řekl jsem si, že stvořím v ní víru v život, že ji přesvědčím o absolutnosti poslední noci, o velikém právu na štěstí nás obou; že ji sevřu v náruč a vylíbám všechny hrůzy z jejich očí a úst, které se bojí zklamání, a proto se mi zavřely. To není pravda, co napsala, vždyť jsem cítil stále na rtech její polibek, vždyť jsem slyšel její vzdechy oddané a vášnivě. Ó, tento její výkřik byl krásnou, šílenou lží. Horšil jsem se na sebe, že jsem otáleje ztratil den, že jsem okamžitě nejel za ní! Byl jsem si jist, že ji naleznou. Uchvátila mě veliká netrpělivost.

Vystoupil jsem na stanici. Měl jsem před sebou ještě dobré dvě hodiny. Vydal jsem se na cestu pěšky. I ona snad se ubírala touto cestou.

Vyhledám Gertrudu a naleznou Dagmar.

Den zrovna svítil a zpíval. Ale mne to modré jasno tlačilo jako můra. Jako by mi to světlo bralo naději, že ji naleznou.

Došel jsem konečně ke vsi příznačně chudé a jako zakleté. U kostela stálo několik žen jako zkamenělých, jako by někam hleděly a mne neviděly. Minul jsem je a cítil jsem, že se ohlížely za mnou, za mým osudem.

Došel jsem ke zdi nějakého parku. Tam asi někde bydlí Dagmar. Otec je správcem panství.

Jdu, a tam na drnu u zdi sedí malé, asi šestileté děvčátko s bílými vlasy. A dívá se na mne. Zeptal jsem se jí, kudy dostanu se do parku a k zámku.

„Nedaleko jsou vrata,“ mávla dívka rukou jako dospělá osoba. Upřela na mne oči a pronesla tajemně: „Ale včera se tam utopila jedna slečna.“

Prošek se zastavil, jako by se ve tmě byl udeřil o neviditelnou skálu nebo strom.

Tedy to sdělilo mu děvčátko.

Představila jsem si ho, jak sevřel ramínko toho dítěte, jak přiblížil oči k jejímu obličejí, že ulekané zaplakalo. A strašně se ptal, ptal, cosi ptal. A dítě řeklo: „Ano, ano, ano.“

A s hrůzou pak od toho neznámého člověka prchalo jako od strašidla a plakalo, plakalo.

„Došel jsem k nevelkému rybníku, světlému jako zrcadlo, tichému jako němé neštěstí. Stálo tam zase několik žen jako sochy se strnulýma očima. I jejich volné pohyby mluvily o neštěstí.

Díval jsem se na ten zelený břeh.

A jako stroj ubíral jsem se k nedalekému nízkému domu.

Ne, nevejdu, nevejdu. K čemu? Jen okolo půjdu.“

Prošek byl velmi bledý. Opřel se o strom.

„Ano, vím, že tam byla Dagmar,“ řekla jsem tiše.

Pokračoval stručně, skoro lhostejným hlasem:

„Spatřil jsem otevřená okna. Stál u nich hlouček dětí, dívajících se zvědavě dovnitř. I já jsem se díval. Díval ... A pak kolísavým krokem vlekl jsem se dál a dál zpět starou cestou.“

Zase dlouhá přestávka. Došli jsme až k chalupě, kde jsem bydlila, do rozsvícené bílé síně.

Od hostince zazněly výkřiky rozptylující se společnosti. Kdosi volal: „Zítří na shledanou – konečně v slunci.“

„A mně je právě vhod, když zaleze,“ řekl Prošek, „já se pak alespoň nerušeně dívám nahoru a nemusím hledět do země.“

Odcházel do tmy rychle, jako by se chtěl vyhnouti možnému setkání se společností.

Vešla jsem do svého pokoje, ale nerozsvítila jsem toho večera.

Epizody na tichém břehu

„Tak krásně jsi to řekl: ještě nás dělí dvacet pět dní. Jak nám uběhly, když jsme je nazývali posledními, a teď každý koketuje s věčností.– Ano, tajemství času, neproniknutelnost věčnosti!

Jako dítě často zavírajíc oči přemítala jsem: věčnost, co je věčnost? Co je bez konce? Co je nekonečné? V noci mívala jsem horečky a v nich cítila jsem cosi nevýslovně podivného, jakési strašné, ohromné kroužení v nekonečném prostoru a v tom snění říkala jsem si: toto je věčnost. Ale když ve dne vzpomínala jsem onoho horečnatého snu, plného halucinací, nedovedla jsem zachytit jeho obsahu. Byla jsem si toho plně vědoma, když začínal, a moje vůle poznati ono *cosi* byla docela zřetelná, já chtěla – a v přítomnosti snění domnívala jsem se, že si přinesu do bdění velikého tajemství. Ale marně. Bylo to jen cítění věčnosti... A cítit je snadnější a jistější, nežli vědět. – Jsi daleko, všude mi scházíš. Ale všecky dni zde jsou plny tebe, protože slyším, jak mě voláš, cítím přítomnost tvé touhy. A proto naše dni jen *koketují* s věčností, neboť každá příští noc je bližší luně, která nás spojí v objetí slyšitelných vzdechů a splývání duší.

Ale poznala jsem den věčnosti nesnesitelné, kdy vteřina stává se stoletím. Ale dříve ti vzpomenu několik drahých dní našeho života. Dleli jsme spolu v cizím domě v neznámé krajině, obklíčeni nahodilým nedostatkem. Jaké bohatství vzrušení a nezapomenutelného spřátelení duší spjalo nás v těchto letních nocích! Pamatuješ?

A teď teprve po vzpomínce na ně povím ti o dni věčnosti hrozně, vysávající, mučivé. Nic mi nechybělo, seděla jsem v komnatě, kde svítil důvěrně náš krb a zářilo vesele slunce, ale nebyl jsi tam *ty, ty*. Opravdu *nepřítomný*. Podnes nevím, co stalo se tenkrát s tebou, že v ten jediný den jsi zmizel, bolestně zmizel. Které hrozně temné ruce asi stiskly tvé srdce, že přestalo bít pro mne? Vytřeštěnými očima hleděla jsem v bílé vlny právě kvetoucího sadu, potok tam žalostně zpíval. Znáš-li onu píseň s refrémem „prchající vlny pláč“? Zpívala jsem ji kdysi u klavíru, a tys mě pak velmi žhavě líbal.

Bez přítomnosti tvé lásky byla by každá hodina nekonečnou nudou a trýzní nudy, nebylo by zájmu, nudilo by nebe, květy, krása, umění, knihy, život. Nesnesitelnou věčností stala by se každá vteřina, zoufalou *věčností*, která by strašila pokračováním. To jsem si uvědomila v onen nešťastný den.

A vystoupila jsem u nás na vysokou věž a dívala jsem se propastí modrého vzduchu dolů, kde vypadaly kvetoucí máky jako tratoliště krve.

A v tu chvíli, kdy jsem hleděla dolů, kdy jíkala mě závrat', vešel jsi ke mně. Tvá láska byla podivná a nesmírná, tak patrná z každého tvého pohledu, pohybu i slova.

Mé hoře zmizelo, ale přece zůstalo cosi po něm v mých prsou jako zkamenělá slza. Nevím, proč byl onen zlý, velmi zlý den.

Víš, mně připadá někdy, že jsem příliš, až hříšně šťastná. A svírá mě strach před zkázou, neboť pověz, ukaž, kde na světě trvalo *štěstí*? Mítí tebe – v tom je více blaženosti, nežli může unést malá duše ženina. V krásném vědomí, že mě máš rád, chtěla bych zemřít, nežli přijde nějaká pohroma, která mi všechno vezme.

Hled' – i moje jsoucnost jest prchající věčnost. Jen ještě rozdíl tu tam dvaceti pěti dní, které koketují s věčností, a nebyli bychom se našli tu na světě. Co je desetiletí? Co je sto let? Co je vteřina? Proti lásce, vid'!

Já jsem tvé století! Já jsem tvá vteřina! Věčnost.

Když je bouře, vzývám mračna, aby mě blesk zabil. Když pluji po moři, vztahuji ruce k vlnám, aby mě potopily, neboť bojím se budoucnosti vědomím svého přítomného štěstí. Není v tom nedůvěra k tobě, ale toliko strach před okolnostmi a dojmy, které porážejí i zázraky.“

Takto hovořila v duchu Berta, sedíc v bílém písku na břehu a pohlížejíc na modré, pokojné moře, plné podivuhodných stínů a světel. Na obzoru stály plachetní lodi jako zakotvené. Průsvitným vzduchem vysoko nesly se labuti. Celé veliké hejno labutí! Dvě čtyř tvořící úhel, jehož pravé rameno šroubovalo vzduch spirálovitě se svíjejíc a levé zůstávalo klidnou přímkou. Pohyblivý klín křídel, rozrážející vzduch, nesl se dál a dále jako přízrak.

Vedle Berty seděla krásná paní Klára v bílém flanelovém šatě a upírala černé zamyšlené oči k moři.

Náhle se zasmála: „Pohleďte na paní Truxovou. Vypadá jako opice, modlíci se k slunci.“

„Přejte jí toho,“ usmála se Berta.

„Ze srdce. Ale povězte, co jste ráno chtěla vyprávět, když vás vyrušila paní Truxová?“

„Nic zvláštního. Že jsem byla onehdy na hřbitově. Vypadá jako park. Jen tu a tam někde u cypřiše hrob, někde v trávníku kříž nebo větrem nachýlený sloup, a pak dále za jilmovou alejí řada čerstvých hrobů, plných aster. A ty staré hroby jsou pokryty břechťanem vinoucím se vzhůru do korun stromů. Došla jsem až ke konci. Spatřila jsem dole moře, žitná pole a cesty pozlacené kručinkou a větrné mlýny, nepohnutě stojící jako ramena, zdvižená k objetí nebo k tanci. Právě připlula loď. Dívám se. Lidé vystupují. Slunce svítilo velmi

prudce. Tváře občanů byly mi tak nějak jasně blízké, jako bych se dívala podivuhodnou lupou – výraz, vrásky, úsměvy, úšklebky. Vystupovali. Kráčeli dole širokou cestou. Nevím, čím se stalo, že tak určitě z karikatur tváří četla jsem jejich jednu společnou myšlenku. Věřte, že jsem se nemýlila. Byli směšní. Naparovali se každý jiným způsobem, ale všichni ve svorně radostném vědomí, že vystoupila velmi důležitá osoba z lodi Fortuna na suchou zemi. A já jsem stála na hřbitově, kde pod zemí leželi jejich předkové, všickni ruce sepjaté, oči mrtvé, vzhůru obrácené...“

Berta umlkla.

„Jakési směšné štěstí,“ řekla Klára. „škoda, že mezi nimi nebyl také rybář Erban! Víte, onedhy mi vykládal, že nechodí do kostela, protože je mnohem větší učenec nežli pastor, který přebírá stále jedinou knihu, kterou zná Erban z paměti. Ten člověk přece proplul celý svět, když byl kormidelníkem. Poznal život a jeho marnosti, svět a pomíjejícnost všeho. A dnes stojí u svého člunu, jako by vládl mořem a oblohou. Hlupák!

„Ale ráda bych vám pověděla něco o *svoji pýše*,“ zvedla se Klára.

„Povídejte.“

„Četla jsem kdesi, že ctnostné ženy nemají románů. To není pravda. Můj život je román, a jsem ctnostná. Neusmívejte se.“

„Povězte mi však, které ženy jmenujete ctnostnými.“ Klára v rozpacích upřela na Bertu oči.

„Ne, nechtějte ode mne definic, ani vůbec něco určitě vymezeného. Užila jsem banálního slova. Ale to chci říci: můj román zavinila pýcha. Každý má mě za velmi skromnou. Ale jsem taky bolestně pyšná. Ne ovšem jako starý Erban, jenž krotí mlasknutím žraloky a chvástá se neporušitelností svědomí, ani jako občané vystupující z lodi Fortuny. Ve mně je to cosi hříšného v krvi. Uvědomila jsem si to dost pozdě. Řekla jsem, že jsem ctnostná. Ale není to horoucí ctnost lásky, ale studená ctnost pýchy. Je mnoho bouřlivého ve mně, ale v krajním nebezpečí nejkritičtějších chvil zvítězila vždy moje pýcha. Budu vám jednou vyprávěti svůj osud. Věřte, byla bych schopna veliké pokory a oddanosti.“

Klára hleděla k nehybné daleké ploše moře, slzy tekly jí po tvářích. Na obzoru objevily se opět labuti. A mizely v opálově zamodralém vzduchu.

Klára odešla, a Berta hovořila s vidinou v dáli: „Miláčku, tebe bolívají tvé sny. Býváš raněn pochybnostmi o jejich vyplnění. Ty cosi chceš a nevěříš ve vyvrcholení svých cílů. Říkáš si bolestná slova skepse, ironizuješ své touhy a házíš pyšně kamením na svoji práci. Čeho tím dosáhneš? Splínu, sklíčenosti. Kdybys byl sám zde na tom pustém břehu a hleděl do

hry vln, do proměnlivé pouti oblak, kdybys poslouchal hučení bouře a viděl tiché záření hvězd!

Pochopil bys, že nic nezáleží na jednotlivci, čím se stane, a zdá se mi, o to jediné že by měl pečovat každý, aby vyvrcholil své štěstí. A bojíš-li se toho slova, řci svou *jasnost*, *klid*, *rovnováhu* v krátkém životě, a řekni třebaš *dobrotu*. I v tom posledním je krása, byť velmi zastaralá. Ale budeš-li dobrý, bude-li tě těšit má radost, mé štěstí, bude-li tvůj život mým bohatstvím, čeho žádáš více?“

Byl večer. Lesy nad mořem velmi ztemněly.

*

„Ano, před vámi mohu nahlas mysliti,“ řekla Klára kteréhosi odpůldne, když byly břehy opuštěné a moře tmavě hučelo a v nepřetržitých úderech. „Za dva dny odjedu a nikdy se asi nesejdeme. Mám potřebu zpovědi.“

„Vypravujte, poslouchám s mořem.“

Klára upřela oči k moři, zaryla ruce do bílého písku a začala:

„A dnes ani nemám nálady pýchy, v které žiji, zrovna hymnicky zpívala bych jen o své lásce. Když nás vídáte – mého muže a mne, jak kráčíme podél břehu, on nešťastný, nemocný člověk, a já vedle něho usměvavá, laskavá, zdali jste si někdy pomyslila, že jsem nevěrná, každou myšlenkou, která se rozvíjí v mé duši, každým záchvěvem srdce?

Vidíte, a já jdu s ním, podporuji těžký jeho krok, ošetřuji jeho zlé dny a noci, a přitom se opírám sny o jednom člověku, kterého již asi nikdy neuvidím, ale který ve mně žije. Má láska je směšná, směšná.“

Učinila pomlčku a pokračovala značně klidněji:

„Tedy víte hlavní, že Gustav, můj muž a já... ale povím vám začátek svého osudu. Představte si tichou, chudou měšťáckou rodinu, u které každý polibek mimo velké mateřské svolení znamená nemravnost a kde určité chování odměřené pravítkem moudrosti průměrných lidiček tvoří ctnost. Byla jsem dvacetiletá, dávala jsem hodiny na klavír, a když jsem večer přicházela domů, sedával na červené pohovce vedle otce náš soused pan Gustav Eyem. Byl velmi milý a mé duši blízký. Nosil mi knihy, dával mi noty a vyprávěl mi tichým, přátelským hlasem o světě, o knihách, které jsem četla, o životě, kterého jsem neznala. Bylo to všecko velmi krásné. Takový soulad a klid, laskavost a společný úsměv. Připadá mi ve vzpomínkách ten náš chudý pokoj s velmi světlými okny vystlaný romantickými růžemi.

Tak podle verše „Stell auf den Tisch die duftenden Reseden“, víte?

Nic nevadilo, že pan Gustav Eyem byl neduživý člověk, byl milý a právě jeho nevyhojitelná nemoc vzbuzovala soucit a důvěru. Nevím, co a jak bylo mezi ním i rodiči umluveno, ale jednoho dne přišla maminka a usedla vedle mne k pianu. Byla neděle, improvizovala jsem cosi divokého, a náhle jsem přestala ...

Bylo velmi mnoho okolků, rozpaků a slov a ujišťování.

A koneckonců vdala jsem se za pana Gustava Eyema. Opravdu dobrovolně a s plným přesvědčením krásného skutku. A stala jsem se velmi bohatou paní. Jistě každý z nás zúčastněných byl si vědom správnosti a odůvodněnosti toho kroku. Snad jediný Gustav měl jakési pochybnosti, ale ty rozptýlila matka:

„Klára je dívka dobrá, nevinná, bude vám celou duší a tělem věrná, bude vám sloužiti jako pánubohu, na nějaké špatnosti ona nemá ani pomyslení, ona je povznesena nade všecku všednost.“

Je povznesena nade všecku všednost – tu větu lidé rádi vyslovují v rozmanitém vztahu, ale vždycky má příchut' hlouposti. Cítila jsem s matkou, že je to neomylná pravda. Byla jsem neprobuzená, tiše přátelská a romantická. Když jsme se vzali, odešla jsem s ním do nádherného domu a do řetězu poznání. Jste žena, není třeba vám naznačiti zřetelněji dalších osudů manželství s Gustavem ...

Ale to podivné vám povím, že nikdy nikdo, ani on nevytušil ohromného mého zklamání, strašného prohlédnutí a rozčarování.

I v tom vězí moje pýcha. Vidím se jako malé pětileté děvčátko na zahradě uprostřed několika hochů. Měla jsem bílé šatečky a seděla jsem na kameni pod bezem. Hoši chtěli, abych si šla s nimi hrát; mračila jsem se a zvedala nosík a volala: Nechci, jděte pryč!

A nešla jsem, protože ten nejhezčí hoch mi neříkal a stál nevšímavě opodál.

Pýcha byla odevždy zaryta v moje srdce a šla a jde se mnou životem.

Jednou v lázních u moře sešli jsme se mladým lékařem, který byl Gustavovi doporučen. Léčil ho s poměrným úspěchem. Gustav si ho velmi oblíbil ...

Byl to muž, o kterém jsem se vám svěřila, že ho miluji ... Milovala jsem ho od prvního pohledu a má láska se stupňovala každým setkáním a každým slovem, které se mnou promluvil. Bylo to něco osudného, velikého. Chodil s námi stále a mezi ním a mnou vzniklo tajemné spojení, plné záhadné krásy a strašného napětí. Jako nepřítel jsme hleděli do prázdného vzduchu, bylo to zde, zde ... a proto tak vzpomínám.

Naše vzrušení nemohl Gustav nezpozorovati; byli jsme opojeni, šílení nemožností spojití se, splynouti. My jsme splývali pouhým pohledem, podáním ruky. Pochopíte, jak

žhavé to byly pohledy, jak strašné podání ruky, co v tom doteku dlaní a prstů srůstalo v té vteřině záchvěvů a křečí!

Kdysi časně ráno vyšla jsem na břeh bez Gustava v jistotě, že se sejdu s doktorem.

Stál přímý, jakoby čekající u loďky rybáře Erbana. Chvěla jsem se zimou. Břeh byl pustý, jen ptáci lítali nízko nad vlnami a slunce vycházelo veliké, rudé, smutné. Vzal mě za ruku a přitáhl ji k srdci.“

Klára umlkla a podala Bertě ruku studenou jako led. Pokračovala:

„On řekl: ‚Bud’ má!‘ a za chvíli: ‚Pojd’ do lesa, tam – pojd’ ...“

Práh lesa modral se mlčenlivý a důvěrný jako drahá komnata lesa. Byla to chvíle, na niž nikdy nezapomenu a kterou si budu věčně opakovati jako nejkrásnější okamžik života. Dívala jsem se mu do očí blízko a cítila jsem nepochopitelné štěstí. Přivinul mě k sobě a líbal mě ... Opakoval jako smyslů zbavený: ‚Pojd’, tam ...‘ Nevím, co se stalo ve mně, ale něco náhlého, jasného proniklo mi srdcem, všechno falešné jako by zmizelo: ostych, společenská forma, předsudek. Vykřikla ve mně veliká touha po trvalém, silném štěstí: býti jeho, býti jeho jako on mým, nic méně já jeho nežli jsem s ním hovořivala v Gustavově přítomnosti: ‚Budu tvojí, ale pojd’ ke Gustavovi a přiznejme se mu, že se máme rádi. A půjdu pak s tebou, kam budeš chtít.‘ Taková jasnost rozlila se mým nitrem, jásavá jasnost.

‚Pojd’, on nás pochopí, je velmi dobrým, a snad nebude ani tak příliš trpěti ...‘

Pohlédl na mne s úžasem ... A pak řekl: ‚Ale dříve pojd’ tam, tam. Bud’ mojí.‘

Měla jsem jít, snad měla jsem jít. Nevím. Ale taková strašná jasnost vědomí mě spoutala.

‚Ne, dříve pojd’me k němu, ať máme závratné právo na štěstí.‘

‚Nebojíš se?‘ zeptal se tiše.

‚Jsem rozhodnuta, odhodlána.‘

Stál bledý přede mnou. Slunce rozlilo červené skvrny po daleké ploše moře. Hleděli jsme chvíli oba na to zázračné světlo ... Konečně řekl velmi měkce: ‚To bylo by příliš kruté, necítíš, jak by to bylo kruté?‘

Necítila jsem, jak by to bylo kruté. Já chtěla jasnost lásky. A on chtěl mne, mne. Chvíli jsme zápasili skoro beze slov. A pak jsme se vraceli, vlastně já jsem se vracela, on kráčel za mnou. Já šla ke Gustavovi a on cestou mi vyčítal prudce necitelnost, bezohlednost, neženskost. Nemám soucitu k člověku nemocnému, nešťastnému, ani k němu, jenž mě miluje.

A stále držela jsem jeho ruku a trásla jsem se zimou, zuby mi chvílemi cvakaly jako v zimnici. ‚Věřím Gustavovi,‘ opakovala jsem neústupně.

Ta cesta byl strašná. Téměř u plovárny řekl vášnivě a tvrdě zároveň:

„Nechci, abyste říkala Gustavovi. Nemáte srdce ...“ A opakoval: „Nechci, rozumíte, nechci.“

Doběhli jsme k vilám a rozešli jsme se jako opilí. Měla jsem pocit, jako by mě někdo druhý udeřil do hlavy bolestně, smrtelně. Gustav mě přivítal netrpělivě a starostlivě. Sedla jsem na pohovku a řekla jsem sklesle: „Je velmi zima, půjdeme až k polednímu ven.“

Vzal mě za ruku: „Vidíš, jsi jiná nežli jindy, cosi se děje s tebou. Svěř se mi a důvěřuj mi. Já, já, nevíš ani, jak mnoho si vyčítám. Zdá se mi však, že všechno by se dalo ještě upravit. Kláro, Kláro. Mnoho na tebe myslím, když v noci bdím. Kláro, já bych dovedl i tebe – dáti – tak, šťastnu tě učiniti. Rozumíš mi? Změniti náš poměr, učiniti tě něčím jiným a neztratit tě...“ Tak mluvil a já věděla, že myslí na doktora, že takto by byl promluvil, kdybychom byli přišli oba. Ale byla jsem sama. A cítila jsem krutou pravdu, že navždy budu sama. Byl to jistě záchvat, co následovalo. V hrozném pláči slibovala jsem mu věrnost a odříkala jsem se prudce a vášnivě všeho, co by rušilo náš svazek. Zapřela jsem všechno, všechno, a zapřela jsem to i sobě.

Gustav skláněl se ke mně s takovou dojemnou vděčností, že jsem měla pocit velikého studu. Když jsme se k večeru sešli s doktorem, byla jsem upjatější a rozhodnutá.

Ještě jednou se mi doktor přiblížil před Gustavem s naléhavou, vášnivou prosbou, když tento hovořil s kýmsi u oběda.

Klamati nebudu Gustava, nebudu, nebudu.

To jsem mu odpověděla a to jsem si slíbila vášnivě a bolestně pro všechny časy.

Za několik dní na to odjeli jsme a nikdy jsem se s doktorem nesešla. Je tomu dávno, dávno. Všecko, co se stalo tenkrát, označil by snad někdo romanticky mým hrdinstvím, ale mýlili by se. Ne, já bych byla Gustava opustila, ale byla jsem pyšná zabřísti v kompromis lásky. Bolest byla bych mu dovedla způsobit, ale sobě štěstí skrývané, necelé, zbabělé, nikoliv. Ne, neomlouvejte mne.

A kdybyste věděla, jak muži provokují mé city! A jak já často slábnu vůči jejich vyzývavosti. Ale pýcha mě chrání. Čili hubí. Kdož ví? A celý můj život je snad omyl.“

Bertě nastala chvíle rozpaků, jak odpovědět ke Klářině zpovědi?

Cosi podivného třáslo se jí v srdci. Nedovedla si zodpovědět příčinu.

Konečně řekla: „Ano, to je román.“

Klára dodala tiše: „Myšlenky jaksi nepobuřují, a přece myšlenka, slovo, čin – nejsou-li stejně zodpovědné?“

„Jistě ne.“

„Alespoň v mém případě ano. Pomyslete si: stále ho klamu představami, stále se vracím tam, tam, kde se tenkrát rozlilo to rudé slunce. A myslím na člověka, který dávno zapomněl. Opakuji si věty, které pronesl, když s námi chodíval, jeho výroky mám všechny zapsány jako svaté a jeho polibky zavírají mi oči a v noci probouzejí mě ze sna a vztahují po něm ruce jako šílená. A povím vám ještě něco: Když se mi přibližují jiní a chtějí mě strhnouti, zavírám v závratí oči a říkám si: to je on, on...“

A držím se pevně svého řetězu pýchy...“

Klára vstala, rozloučila se. Odcházela po břehu bílá, jemně prohnutá, rozechvěná.

Za chvíli viděla Berta, jak vede Klára svého muže živě mu cosi vypravujíc a podpírajíc jeho nemocné tělo a zadržujíc svůj dívčí krok vedle jeho těžké chůze.

Zakýval rukou na Bertu a jasně se zasmála, jako by byla velmi šťastna.

„A snad je šťastna,“ řekla si Berta a sledovala je dlouhým pohledem.

„Takto dlouhá léta přijímat oběť je strašné. Skličující. Klára žije v pyšné póze bolestného odříkání a tím se udržuje, ale jako je to všechno zbytečné a zvrácené!“

Když on vycítil bezúčelnost a bezradnost toho spojení což nepochopil, jak je to pro něho ponižující?“

Berta vstala a vešla do vln moře. Slunce zapadalo, bílé lodi stály na obzoru. Moře bylo zase klidnější, místy jako těžký modrý samet. Hladila jemné záhyby a ponořovala se do jeho průsvitné hloubky. Plovala daleko a nechala se unášeti sotva znatelným přílivem. Ohromnost obzoru činila její dojmy silnějšími a její duši naplňovala pokorou.

Připadalo jí, že vlny září, že vzduch zpívá a jedno vzdálené srdce tluče v jejích prsou. Pohlížejíc na své mramorově bílé ruce, hladila modrý povrch a hovořila opět s vidinou v dáli: „Neobyčejná síla je v mé duši! Jsem si vědoma své ceny. A přece leží cosi těžkého na mých nadějích. Přítomnost je krásná, ale i tu cosi tísní. Víím, jest to onen den! Jakýsi jediný minulý den. Zkamenělá slza. A proto chtěla bych celým vědomím duše i těla cítiti tvou jsoucnost, přijímati tvou velikou lásku v opojném svrchovaném štěstí a v tom stavu nesmírného ujištění blaha zmizeti, nebýti dále, nečekati na bolestnou možnost pravdy.“

Snad i v tom je kus bolestné pýchy, o níž mluvila Klára, ale nepřijala bych ani vteřinu oběti tvého života. Vůči tobě, který miluješ, nemám pýchy, ale kdybych cítila zhasínání! Ty jsi podivně dobrý, tak nevšedně dobrý, že skrýváš a seškrtáváš své nejedno krásné gesto, aby zůstala utajena záře tvé duše. Ale já znám tě do hlubin srdce. A bojím se, abych někdy nepřijímala jako Gustav od Kláry místo lásky pouze dobrotivost. Ne, ne, to by nesnesla žena. Jsem pokorná pouze vůči lásce, svrchované, neobmezené lásce ... Ach, kolik dní nás ještě dělí?“

Bledě modré záření letělo po nízkých hřebenech vln jako odlesk nepřítomné luny.

Berta stála vzpřímená ve vlnách, jež přicházely a bily tříštivě do jejích prsou, a jak se přihrnuly, zmizela její hlava a zase vynořila se jako sfinx.

„Ty všecko chápeš a tak podivně mě miluješ,“ řekla nahlas, vystupujíc na břeh, a pohlédla k oblakům, jež plula tiše a vítr určoval jejich cíl.

„Nemíti tebe, tvou přítomnost v srdci, nemíti tebe?“

Veliká bolest ji tísnila. Zjevila se jí v duchu ona vysoká věž, kde tehdy prodlévala nad modrou propastí vzduchu.

A dole ty rudé máky! Jako by je zase viděla. A nelze jich rozeznati ...

A dlouho zamyšleně hleděla k moři, ku věčnosti vln.

Pravdivá historie kamenné sochy

Rameno uličky, stočené jako k objetí; a v posledním domě nahoře pod šupinatou střechou otevřel poprvé okno Hypolit. Co spatřil, co spatřil: zahrady daleké, nepřehledné, plny mandloňových květů a zelených ztrácejících se cest... A domečky, paláce jako v pohádkách, a věže. Věže jako z tyrkysu vytesané, a blízké, krásné. Zavřel oči a viděl vše jako ve snu. A opět se díval. Naproti ten barokový dům, jak tone v žlutých světlech večera! U jednoho okna hezká dívka prohlíží v kořenáči alpské fialky, hle, trochu koketuje, usmívá se, má krásné modré oči. Zase odletěla, ale za chvíli znovu se objevila, jako by se z oblak vynořila. Krmí holuby s okrouhlými zelenavými vějíři ocasů a směje se rozmarně.

Hypolit byl spokojen se svým novým bytem. Kdesi v třetím domě hrává někdo večer tiše, rozteskněně na starý šeptavý spinet, a spíše vzdychá, nežli zpívá vždycky tutěž píseň, jednu a vždy tutěž. Začíná „Soumrak slíbí hvězdy zlaté...“

Z protějších oken uličky brzy zpozorován byl Hypolit, bledý, skoro křídově bílý s dlouhým převislým nosem a černýma, pátravýma očima, s vlasy temnými jako japonský lak, rozdělenými uprostřed bílou pěšinkou. Stojí u okna, jako by cosi hledal, chtěl.

Kteréhosi dne, stmívajícího se jako za hustými cypřiši, spatřil Hypolit v protějším okně opět v jiném bytě nový, dosud nespátržený stín. Mihnul se čarovně v blízkosti světla, ztratil se v pozadí kdesi v černé skvrně tmy jako za oponou. Bylo to cosi příliš krásného! Hypolit stál a čekal. Druhého dne konečně stal se stín patrným: přiblížila se k oknu neznámá dívka s úzkýma podlouhlýma očima a táhlými splývavými vlasy, zapletenými v copy barvy starého zlata. Její pohled zabloudil k Hypolitovi a setrval.

Ten jediný pohled stačil, aby si porozuměli, že dlouho na sebe čekali. Oblaky nad střechami chvátaly, a oni dva hleděli na sebe jako učarovaní. Hypolit se vzpamatoval, postavil na okno vázu s narcisy a poklonil se protějšší dívce jako na plesu. Usmála se, pokynula rukou. A tak byli seznámeni a jaksi rozmarně spojeni.

Ona oblékala rozkošná roucha jemná, hedvábná, splývavá, plna řas a svůdných křivek a dívala se k Hypolitovi, jako by ho volala.

Jednou ji potkal na ulici ve společnosti důstojné matrony, zlatý vůz s panem arcibiskupem rachotil od paláce k bílému královskému hradu, zástupy stařen a zvědavých dětí vlnily se pohybem vznešeného kočáru, jako by byly jeho vlečkou – a tam kdesi pod zápasíci obry v bráně ku hradu stála ona, taková usměvavá, mlčící a blízká.

Hypolit si pomyslel, jak by to bylo podivné, kdyby měl cosi promluvit, nebo ona kdyby promluvila. Přežil by dotknutí její ruky? Jejích úst? Jeho tak strašně rozčiloval její vzdálený pohled, vyznání očima. Pozdravil dvorně a sestupoval ke svému domovu – – Jeho věrná drahá milénka! Jaké záchvaty rozkoše mu dávala!

Usedla do křesla, držela se těžké indické draperie a dívala se odevzdaně na něho a podávala mu své rty. Rty její svítily krví jako drahokamy. Hypolit cítil jejich vlhkost a vášnivost modrým prostorem vzduchu.

Napadlo ho cosi směšného: napsati jí na skleněnou tabuli, nebo lépe řečeno do vzduchu prstem své vyznání, přece tedy slova, slova, která podceňoval, vysmívaje se jim, zbytečným.

„Hledal jsem tě a našel, miluji tě, hvězdo soumraku mého života.“

Odpověděla mu jemným, velmi pomalým písmem na skle: „Můj vyvolený...“

Vzpřímil se nesmírným štěstím a ruku přiložil k srdci.

A psal: „Jmenuji se Hypolit, a ty?“

„Irena.“

„Irena,“ šeptal, zavíraje v závratí oči, a napsal s výrazem veliké blaženosti: „Záhadné štěstí, dotýkám se tě a přijímám záření tvých rtů, tvých očí, tvých ňader ...“

Za každým slovem byla pomlčka vyplněna vášnivými pohyby.

Irena odpověděla pateticky: „Chci býti tvým věčným světlem.“

„Zdroji mého života, Ireno, srdce mé se zpovídá a zaslubuje se ti.“

„Slyším jeho zpěv, Hypolite, a rozumím a přijímám.“

„Splývám s tebou v rozkoš nadvědomých slastí.“

„Jsme oba jedno, tajemně nerozlučné, v životě i smrti.“

Dlouhá pomlčka, vyplněná extází.

Zmizel od okna, a dívka poloomdlelá ležela v lenošce. Její šedý atlasový šat s růžovými karafiáty táhl se unyle po zemi a vlasy třpytily se jako zlato.

Kdysi stály sousedky u oken a pozorovaly Hypolita, jinde sousedky stály u oken a pozorovaly krásnou dámu. A velmi se bavily. Ptáci lítali z větví na římsy a rozpustily se smáli, obláčky přelétaly a měly úsměv na bílých křídlech, kamenné panny na obou protějšcích domech změnilo místo i postoj. Rty byly protaženy smíchem, oči posunuty sem, tam, a gesta velmi veselá.

Hypolit a Irena se tedy milovali vzduchem, tráslí se touhou, žhavěli v extázi, div neumírali v křečích. A byli velmi šťastni. On stál u okna a psal na skle, psal s virtuózní rychlostí a přijímal odpovědi, plné zápalu. Stromy kvetly a ptáci stavěli hnízda.

Irena psala: „Chci býti stále jen s tebou. Vše ostatní ztratilo mou účast. Nebudu vycházeti.“

A kteréhosi bílého rána dala si přenést lůžko blízko k oknu, s podivnou rozkoší ulehla a již nevstala. Lůžko bylo ze zlatých prutů a samá krajka, vyšívání a stuha. A tam ležela jako svatá ve vytržení lásky.

Hypolit v stupňovaném nadšení byl den ode dne bledší a průsvitnější, také nevycházel, stál u okna, psal ve vzduchu, vrtěl hlavou, posílal polibky, rozsvěcoval zelené, rudé a modré lampičky ve stínu svého pokoje, dával do váz nové a nové květiny a klečel dlouze u otevřeného okna jako před oltářem. A když se usmál, tenké jeho rty odhalily dvě řady velikých, bílých zubů, takže vypadal jako živý kostlivec.

Irena měla bledou, sladce zmučenou tvář a jasný úsměv, plný čarovných slibů. Oddávala se mu vášnivě jako oblak větru, jako mušle nesmírnému moři.

„Umírám,“ napsala kdysi na sklonku dne tenkým, bílým prstem.

„Umřu s tebou,“ odpověděl Hypolit. Přinesl rudé růže a postavil je na okno; líbal je a zase zvedl hlavu.

„Ano, díky, saji jejich vůni a s ní tvé polibky.“

„Chci tvé rty.“

„Líbej,“ odpověděla.

Přimhouřil oči a přijímal její rty dálkou.

Sousedky se velmi smály a bavily se jako na divadle. Ale v divadle byly by snad plakaly, doma se smály, a to bylo předností vzácného požitku.

Vrabci pištěli, slunce vtíravě přicházelo do všech skulin bytů. A vůně květin protějších oken se mísily.

Oblaky letěly velmi rychle, z věží nesly se slavností písňě.

Hypolit a Irena neviděli nikoho mimo sebe.

Jeden zasmušilý student, který bydlel vysoko v podkrovní komůrce, viděl oba – Hypolita v jednom okně, Irenu v druhém, a viděl mnohé věže a řeku a kvetoucí stráně.

Řekl si vážně: „Tak by měl každý člověk žít. Třebas frašku nebo drama, ale vždy plně a neostýchavě, nevidět oken ani dveří, ani všetečných skulin, ani mrtvých zdí, v kterých straší slídivé oči a uši.“ Byl to velmi romantický hoch.

Irena byla den ode dne bledší a bledší. Chvílemi kdosi zastřel záclonami okno a krásná Irena stala se neviditelnou, ztratila se jako luna v oblacích. Ale opět bylo okno odhaleno a Hypolit věrně čekající spatřil svou milenkou.

Kteréhosi večera protáhly se jeho roztoužené ruce do značné dálky, ale přece nedosáhly protějších oken.

Byla noc. Jaká byla noc! I barvy stávaly se znatelnými v její bílé jasnosti. Hrad zářil jako z mramoru vytesaný, a věže význačné jako stříbrné vztyčovaly se k moudrosti prostoru, po výškách i v hlubinách města tkvěla se rozptýlená světla s dlouhými pohyblivými paprsky.

Irena byla opět sama v komnatě. Hypolit díval se na ni, stále se díval, jako by s ní srůstal. Měla otevřené oči a rukou mu kynula, jako by se chtěla loučiti. Nepozvedla hlavy, neusmála se jako jindy.

Hypolit nakláněl se k ní z okna, házeje do průsvitné tmy rudé růže.

Ale Irena zůstala nějak nehybnou, úděsně nehybnou.

Světlo u její hlavy modravě zářilo, přibližujíc Hypolitovi její otevřené, nehybné oči, odhodlaně k němu upřené – – –

Hypolit s výkřikem klesl k zemi v hrozném záchvatu lásky. A dlouho, dlouho neprocítl – –

A když se vzpamatoval, spatřil cosi neočekávaného: protější komnata byla vyzdobena černými draperiemi a Irena ležela u okna v skleněné rakvi studená, bílá, veliké zelené smaragdy svítily jí na prsou a zlaté vlasy třpytily se rozptýlené po atlase roucha.

Jaká úchvatná krása! Jako mořskými vlnami zastřená spí pod skleněným víkem rakve!

Vyklonil se z okna a hleděl strnule k mrtvé milence.

Sousedky se také dívaly a velmi se divily.

Vzduch byl ve dne plný slunce a v noci plný lunny.

Hypolit postavil na okno veliká kola mučenek v květu a v pokoji rozsvítil žlutou voskovicí s pomněnkovým věnečkem, která kdysi hořela u hlavy jeho nebožky matky.

Táhly vzduchem sotva slyšitelné písně, tak že nezanechaly ozvěn. A umíráčky slétly se jako noční motýlové z blízkých věží. A Hypolit stál, stál... nehybný a hleděl strnule k mrtvé milence.

Měsíc velmi jasně svítil.

Hypolit bledý a studený vyšinul se v nepřemožitelné touze z okna, usedl na širokou okenní římsu vedle šedivé staré sochy, která měla ruku napřaženou k protějšímu domu. Ach, jak blízko byl Hypolit své milence! A jak ty sochy s ním cítí!

Chlad noci jej ovanul, stříbro světla jej polilo. Opřel se šedý výstupek, vypjal hlavu co nejvíce vpřed, aby blízkost mrtvé byla mu ještě bližší...

Tak, v oné póze naprostého odevzdání se nehybnosti, která v protějším okně byla zosobněna v mrtvé drahé Ireně, spatřil Hypolita oknem smutný hoch nahoře s vikýře.

Hleděl udiven dlouho, dlouho, nemohl pochopit ono mimo svět a život – až se světlo proměňovalo a bílé mlhy jako závoje padaly do trav. Hodiny odbíjely, kdesi zvony krátce zazněly a umlkly...

A když se šedivě rozednilo, s úžasem poznal onen student nahoře, že na barokovém domku v zahradě přibyla socha, opravdu socha, jako by se smutek lásky byl vtělil v kámen. Sešel chvatně dolů a prohlížel novou sochu – poznal v ní snadně muže, onoho známého, který s nesmírným výrazem lásky zkamenělý, ruku na srdci, hledí do rozevřeného okna, kde leží obklíčena hořícími svíčkami v skleněné rakvi jeho milá...

Rozednilo se. A také sousedky vstaly a sousedky z celé ulice sběhly se – ku zkamenělému milenci, k onomu, který je zaživa tolik bavíval. Bylo mnoho povídání a rokování, ale to bylo jisté, že bledý Hypolit zkameněl a podnes sedí, ruku na srdci, s vypjatou hlavou do modrého vzduchu, na římsě starého domu nad útulným mandlovníkovým sadem.

Irenu dávno pochovali pod žulový náhrobek, na kterém vadnou často věnce z lilií. A proměněný v kámen stále hledí Hypolit, zbožňující milenec do nepřístupné komnaty lásky... Dávno opuštěné.

A milenci, kteří bloudivají pod kvetoucími větvemi sadu, ukazují si rádi starou, přívětivě omšelou sochu s úsměvem smutně šťastným.

Samota

Smutek se jí do duše provalil jako těžký oblak, takový smutek mládí, jara, pochyb, nedočkavosti, bezpředmětné touhy, osamocení. Nebylo slunce, ku kterému by květy té duše se obracely, v němž by se slavnými barvami rozjásaly a uplatnily svou krásu pro věčnost. Oči jí svítily neprolitými slzami, na rtech třásla se jí slova, která neměla ke komu promluvit.

Právě teď, náhle pocítila dotek samoty, zrovna fyzický dotek neviditelných strnulých prstů. Ohlížela se poděšeně po dlouhých, prázdných chodbách, kde duněly její kroky jako ve studené hrobce, ale neviděla těch prstů, nespátřila těch zakalených, upřených očí samoty.

Vešla do prázdné třídy, kde se ještě chvil dětský dech, ale prázdné lavice nepohnutě a smutně zely, obrazy nehybně visely na bílých stěnách, nad stupínkem se tměl dřevěný krucifix s Kristem, v jehož bolestných rysech nic se nepohnulo, nezašuměly ani kroky té záhadné bytosti, jež napřahovala po ní studené, kostnaté, lačné ruce. Ale cítila, jako by šla zosobněná samota za ní, šla za ní, když sestupovala po dutých schodech, a vešla i s ní do její světnice. Natálka přibouchla dveře a otočila klíčem. Tam kdesi vzadu jako by ještě zašeptaly kroky, a ona zavřela, chtějíc jim uniknouti. Ale myšlila se: ona byla s ní. Samota byla s ní. Natálka násilně s veselým hlasem zazpívala, rozevřela přitom mladé své rty, jako by chtěla někoho zavolat, smutek rozplástiti. Věta její písni roztříštila se o vysoké stěny a zamračený strop a kanula dolů, dolů k zemi jako přetřhaná šňůra perel, které se rozkutálely do tmavých koutů světnice, zmizely a zapadly. Natálka stála se svislýma rukama uprostřed pokoje a dívala se do vybledlých květů záclon.

„Jak je podivná škola, když děti odejdou,“ řekla nahlas a pomyslila si, proč že by nemluvila nahlas, ačkoliv je sama? Ano, bude hovořiti jako by nebyla sama. Ale hned jí napadlo, že to není její hlas, kterým promluvila, že zněl cize a nepřírozeně. Se samotou by hovořila.

Ostatně k čemu hovořit, uvažovala, budu raději čísti, mamince psáti, pro svoje školní děti pracovati.

Ale teď, teď, tato chvíle jí přepadla zákeřně jako nemoc. Co jí chce ta samota, že na ni dolehla? Natálka rozevřela knihu. Ne, dnes čísti nemůže, nic nemůže, jen nechat se mučiti tou tvrdou, prázdnou chvílí, tím podivným kvílením v duši.

Upjala myšlenky k mamince: její modré poctivé oči si představila, její hladce přičísnuté hnědé vlasy, její drahými, posvátnými vráskami nastíněný obličej. A připomínala si snivé, pozlacené dny svého dětství, jak plynuly, vyzařovaly, zrály a zmizely na vždy. Kam odešly, kam? Jejich horoucí stopy naříkají teď v jejím srdci. A všechno, co se v ní chvěje,

touží, vznáší, jsou vlivy a činy její matky, všechno má z ní – z té bytosti sladké a svaté. Natálce, dítěti svému, dala svou krev, své tělo mu dala za pokrm a od začátku bez mezí a stále dávala mu svou duši. Natálka byla by se vrhla té chvíle k jejím zemdleným nohám, aby zlíbala jejich naběhlé, mnohým utrpením strhané žíly, byla by ráda položila hlavu na její laskavá, dobrotivá prsa, aby zaslechla tepot toho drahocenného srdce. Ale samota posměšně a tvrdě odstrčila její rozpjaté ruce. Jedno jedinké políbení kdyby mohla přivolati, ne, třeba jen dotek její ruky, té teplé, zatvrdlé ruky, tak bezpečně věrné a důvěrně známé. Dá bůh, zas ji uvidí, zase uslyší, zase ucítí její jasnou přítomnost... Ale což až jí nebude, až se zavřou ty modré oči, umlkne to srdce, vychladnou ty ruce? Ó, bude to, bude? Je to nutné? Neodvratné? Kdo potom potěší, kdo pochopí jako ona?

Natálka si otřela oči a sepjala ruce. Klečívá každého večera u pelesti svého lože a modlívá se za život a zdraví své matky. Smutné myšlenky, které vletěly do její duše jako ustrašení ptáci, byly také poslány samotou.

„Tak, nějakou živou bytost si opatřím, poprosím maminku o kanárka nebo hrdličku, o rybičky, a tak“ – vyhlédla oknem. Baruška, malinká její žačka, na ulici se kmitla, chovala sestřičku a cosi jí rozšafně povídala jako dospělá osoba. Něco divného zachvělo se Natálčiným srdcem, myšlenka nová prošlehla jí hlavou, takže ji sklonila a hned na to se vzpřímila: kdyby tu ve svém pokojíku měla děčko! Nejkrásnější, co si dovedla představit, bylo děťátko. Kdyby byla mladší, stačila by jí panna. Milovala druhdy své panny a ještě nedávno když ve výkladech hračkářských krámů vídala panny, bývala v pokušení, jednu tmavovlasou krasavici si koupit a posadit si ji na stolec, kde bude úkoly opravovat, čítanky probírat, z mnohých knih se učit. Což neosvědčuje pohled na takovou milou modrookou pannu s drobounkými zoubky? Ale teď už by jí panna nestačila. Vyrostla, dospěla, odloučena od maminky, touží po tepotu živého srdce, milující duše. Ano – dítě. Jsou to nemožné myšlenky? Její duše se obsypala bílými květy, jako když třešeň na jaře rozkvetne.

Ano, přijde do třídy mezi své děti, bude šťastna, velela to své vůli – bude blažena, vždycky plna vroucnosti a lásky. Ach, krásné chvíle, ale přece tady – teď míti kolébku s děťátkem, byly by nad ně krásnější. Chtěla by míti zde tu andělskou společnost, radostnou starost a péči. A v době vyučování? Však by školníková Stázička dohlédla, nakrmila je. Nakrmila? Což má na mysli určité děčko? Ano, ano, zná chlapečka droboučkého, chudáčka zlatého, chodívá k jeho proutěné kolébce a miluje velké, nebeské jeho oči, bloudící, světlé, hluboké, rozumné, jakoby rozumnější nežli lidské. A ten hošíček malý, tichý, leží stále sám a sám tam v domku vlevo od zámku v bílém prázdném pokoji, malou pusinkou saje šidítka a leží a dívá se. Natálka ho hubičkuje každý den a Natálka je proto často smutná, že ten brouček

slaboučký, tichý – není její. Líto je jí ho, jak tak bezmocně leží a nepláče, nenaříká, nepoví, co ho bolí a trápí a mučí. Venoušek sladký! Rozkoš, lidské utrpení, otázka života. Proč by jí Venouška nedali? Což nebývá skoro vždycky sám? Čí je ten Venoušek? Na vychování si ho přivezla stařena Hofmanová, která nemá zdroje mléka, nemá života pro něho. Přinesla ho odněkud zdaleka a do kolébky položila, po práci odešla. Kdo svěřil Venouška stařeně Hofmanové? Stařeně kamenné, tvrdé a mlčící? Ach, Venouška se taky dotýkají neviditelné ruce samoty, která slabý život jeho zadusí. Ach, samota zadusí, usmrtí. Natálka Venouška vysvobodí a sebe vysvobodí. Dají Venouška! Jak bude pečovat o toho andílka drahého! Chce ho, milovat ho bude, oddá se mu péčí tak vroucí, jako by mu byla vlastní matkou. On rozkvetne, zabrouká, zapláče, jak krásně zapláče, rozveselí se, ručkama zamává, vykřikne, s rozkazem skryté zmužilosti vykřikne, poroučet bude, zasměje se, pozná ji, přilne k ní, ach, jakým synáčkem bude dobrým a milým a jedináčkem zlatým! Venoušek!

Docela se vmyslila Natálka do své pohádky, přeběhla pokojík, uchvátíla klobouk a vyběhla ven. Tam venku široká, mlčenlivá tekla řeka, neslyšně tekla mezi zelenými břehy zkadeřenými křovím vrb a nad ní stály šedivé, tvrdé skály s rovným dalekým hřbetem, rovným, neobydleným. Na jiném pahorku hájem zarostlém kostelíček se zvedal do modré oblohy. Ptáci připraveni k cestě na jih lítali teplým, slunečným vzduchem, obklopovali Natálku, takže chvílemi kráčela v jejich míhavém zástupu, jako by v rukou třímala neviditelné otěže připoutané k jejich křídům a jako by ji měli oni vyzvednout k modrosti výšek. Ta pomalá řeka jako by stála a na něco čekala. Děti s jásotem vyběhly z teplých podzimních vod a utíkaly za opony vrb. A ptáci ulétali. V sadě sluncem žhavě vybarvená těžce visela jablka z požehnaných větví. Před hlídačovou boudou červenaly se lákavé hromady ovoce.

Hned za sadem stojí bílý dům. Tam leží v proutěné kolébce Venoušek. Ach, on zabrouká, vesele se usměje, pozná ji.

Otevřela vrátka, trávník s astrami a hvězdičkami starčku minula, do domu veběhla. Medová vůně čerstvě upečeného chleba ji ovanula. „Chléb náš vezdejší dejž nám dnes,“ řekla si a kráčela dál síňkou. Nikoho se nezeptá, všecko mine a k Venouškovi vejde. Zaslechla hlasy v kuchyni, ale bez ohlášení do světnice veběhla... ku kolébce běžela... Ale kde je Venoušek, kde je? Snad ho nechová někdo? Kdo? Kdo by ho choval? Hodiny, některé bijí, v síni někdo promluvil, a dveře bouchly. Venoušek opravdu není v kolébce. Prázdná stojí, jako by se nikdy nebyla zakývala, jako by v ní dítěte nikdy nebylo. I peřinka je pryč. Natálka se poděšeně rozhlédla, na stůl pohlédla, utkvěla na té podezřelé vyvýšenině, bíle přikryté. Co by to bylo?

Pozvedla plátno chvějící se rukou a strnula bolestnou hrůzou, zapotácela, zbledla: Venoušek v rakvičce leží zamodrale siný, zavřená očička, ústa přimknutá, ručičky sepnuté nad křížkem, ztuhlý, zmučeně stařecký, vážný, hrobově už tichý. Hle – člověk trpitel sám a sám. Samota zašeptala někde ode dveří šoupavým krokem a sáhla na Natálku strnulými prsty, kterými se dotýkala studené malé mrtvolky. Natálka se nemohla vzpamatovat. Opravdu nikoli v kolébce – v rakvičce leží Venoušek a neotevře nikdy již velkých, rozumných, nebeských očí...

„Nechte maličkých přijít ke mně!“ dávno kdysi řekl Kristus. A přicházejí za ním...

Brány nebeské, zdvojnásobněte světla svá, když maličký přichází k vám, posypejte se růžemi bez trnů cesty, po kterých nevinný kráčí se závojem smutku, a světice boží sejměte z něho ty těžké závoje světa a podejte mu dech křídel andělských, oblažte jej blažeností nebes!

Natálka vracela se zarmoucená plačíc do své prázdné, osamotnělé světnice. Venoušek zahynul jako ptáček z hnízda vypadlý. A její pokojík je také hnízdo studené a nevystlané peřím útulnosti a nebude tam proutěné kolébky, nebude tam nejkrásnější krásy života a nejrozkošnější rozkoše.

Natálka byla vzrušená a roztoužená, jako by z dalekých končin světa volala lásku.

A když konečně usnula, spatřila ve snu řeku modrou jako ztemnělý azur a zazlacenou sluncem. Přišla po jejím rozkvetlém břehu k nesmírné louce, která se táhla jako koberec až k obzoru. Na té louce třpytil se oslňující mozaikou drahokamů boží trůn, rajskými liliemi ověšený a nebeským ptactvem obklopený. Bůh otec milostivě seděl na nejvyšším zlatém stupni trůnu pod baldachýnem z červánků, a dole, dole po té louce vůni dýchající běžely v bílých košilkách a pestrých šatečkách děti, nesly panny a koně dřevěné s vozíky táhly, na houpacích koních seděly a zpívaly a výskaly a bičičky práskaly a věnečky do vzduchu házely a balonky vypouštěly, ovoce sladké a bohaté rozhazovaly, motýly chytaly, ptáky z ruček posílaly k nebi a smály se všecky, až do trav vysokých padaly, kutálely se po stráních a vyskakovaly a potokem stříbrným se brouzdaly.

A bůh otec, stařeček dobrotivě krásný s bílým vousem a vlasem, usmíval se blaženě a dětem kynul.

A náhle se všecky utišily a rozestoupily: nový andělíček v rubáši modrém, s nalepenými zlatými hvězdičkami se mezi nimi objevil, v ručičce křížek nesl a unést ho nemohl, div neklesl, a byl sláb, sotva že pozvedl schýlenou hlavičku k trůnu.

A ejhle, bůh otec milostivě sestoupil z místa svého, dotkl se jeho hlavičky a pokynul vpravo k zeleným loubím a k hájům nebeských růží. A jak rukou pokynul, vyběhly dětičky veselé a větší a radostně v náručí nesly plody nádherné, hroznům podobné, z nichž prýštilo teplé, nejsladší mléko.

„Napojte ho,“ velel bůh otec.

„Poslal jsem ho na svět,“ řekl za chvíli, „aby dospěv lidem na zemi vykouztlil ráje, vložil jsem do jeho duše veliký dar, aby dovedl hudbou rozechvěti struny jako málokterý smrtelník. Svěřil jsem jeho srdci naše nebeské písně. Chudým lidem jsem ho poslal, ale nerozuměli daru mému, protože ho nenamakali. A děťátko, tys přišlo sem! Já jsem tě nevolal!“

„Bude naším virtuosem!“ volali hoši a děvčata kupila se kolem nového občánka nebeského, všichni dotýkali se jeho hubených ruček a líbali jeho vlásky. Vyjasnil se pohled Venouškův, sál z mléčných hroznů šťávu nesmrtelnosti ...

Zrůžověly jeho tvářičky a rozběhl se vesele nebeskými zahradami, kterými se rozjásala zvláštní hudba. Nebyli to slavíci ani drozdi, ani vlaštovky, ani sedmihláskové, a přece zpívali v té hudbě všickni ptáci nejlepšimi tóny a nejvřelejším nadšením a kouzlem: byly to housle Venouškovy.

Natálka probudivši se zadívala se z okna do tichých stínů školní zahrady, z měsíce řinuly se alabastrové proudy světél jako z nekonečné vázy. A připadalo jí, že rozeznává zveselený, štěstím lepších končin rozradostněný obličej Venouškův; a v ručkách třímal droboučké housličky.

*

Natálka byla přesvědčena, že její sen byl zjevením božím. Když ráno vkročila mezi svoje děvčátka, vzpomněla si na starého, dobrého kněze, který druhdy vstupuje poprvé do třídy mezi malé chlapec, takto k nim promluvil: „Vítám vás, prelátové, zámečníci, dělníci, lékaři, umělci, truhláři, kupci, nádeníčkové, rukavičkáři... a všichni bratři v Kristu...“ Hle, neviděl on spravedlivýma očima mladý svůj národ pod rukama svýma? Dospělí usmívali se posměšně jeho uvítání, ale děti hleděly vážně a radostně. Každý z těch maličkých má svůj ideál budoucnosti, a jistě poctivě v něj věří, ale osud nevyzpytatelný určuje dráhu všech a vkládá mnohdy netušené poklady v duše nejzavrženějších, nejponiženějších.

Ale Natálka měla dívky před sebou a zamyslíla se nad nimi: Dorostete, zkrásníte mnohé, budete přijímatí lásku a vydávati štěstí i mnoho trpěti. Bůh vás žehnej, abyste byly dobrými matkami. Všecky abyste byly spojené se vzpomínkou na starého kněze. On byl by je uvítal: „Vítám vás maminky,“ a děvčátka by se byla zcela vážně dívala do jeho očí a byla by mu vyprávěla, kolik má každá doma panenek a jak se jmenují. Malá Vojtíšková by z kapsy vytáhla svoji panenku z hadrů a pochovala by ji a ihned uspala.

A léta přeletí jako pavučiny a budou seděti tady opravdu děti těch, které zde sedí dnes.

Natálka když zase od nich odcházela, zašla ještě jednou k Venouškovi, ale rakvička byla již zavřena.

V síni potkala jeho pěstounku, stařenu Hofmanovou s tvrdým výrazem v studeném pohledu.

„Napište matce Venouškově, že byl by se stal z jejího syna slavný umělec. Pánbůh mi to zjevil a je to jisté,“ řekla Natálka, odcházejíc do luk, tam, kde pomalu tekla tichá, hluboká řeka jako věčnost.

„Ne samota, opuštění, ale plnost života, lásky síla, radost a trvání,“ mluvila cestou, kde se stromů svítila bohatá úroda zralého ovoce.

„Chci trpěti, pokornou býti, nemám zvláštních nároků, netoužím po statcích pozemských, ale Bože, ať v záhonech mých cest vyrostou květy, které neuvadnou a vůni nevydýchají ...“

A na rozcestí pod vysokou šedou skálou, neobydlenou ve výškách rovného, dalekého temene, potkala Natálka hochu, kterému ráda hleděla ve hluboce dobré oči. Usmáli se na sebe a podali si důvěrně ruce a šli spolu dlouho a daleko.

Když se vrátila Natálka do své světnice, sklonila hlavu do dlaní a srdce se jí naplnilo vzrušením láskyplných vidin a neviditelná samota studeně přísná zlehka otevřela dveře a neslyšitelně se vzdalovala, vzdalovala od Natálčina prahu ...

Ženy

Bouřka přenesla se žhavě a smrtelně. Ublížila dvěma hochům, kteří se ukryli pod jilmem. Leželi popáleni mrtvi na márách, když jsem kráčela mimo. Celá vesnice stála shromážděna kolem nich. Jedna žena němě klečela u már s hlavou přitisknutou k zemi jako mrtvá, druhá měla zděšením tvář vztyčenou k nebi a vyrážela ze sebe hrozné zvuky...

Všecky postavy venkovanů měly cosi ponurého v držení, pohyby pomalé, strnulé...

Takový úder z modrého nebe, taková pohroma! – Omráčila je. – Stáli, stáli, až se máry konečně vybavily z bolestného sevření nešťastné matky a zvolna se pohybovaly ke kostelu... A za nimi táhla se skupina udivených lidí. Vzduch byl plný vůně, jako omlazený. V sadech visely větve přetíženy ovocem, které svítilo modří, šarlatem a zlatem a vonělo, jako by se póry jeho byly rozšířily. Potok hlasitě hučel zesíleným proudem. Všecko dýchalo plností života a velikou úrodou, jako by celá země oddychovala v požehnaném stavu.

Ubírala jsem se k bílému domku na konci údolí. Jeho okna perleťově svítila v západním slunci. V zahradě jako socha stála opřena o plot slečna Mína. Obloha nad těmi místy byla tak temně modrá, jako bývá v noci, když zmizí luna. Mnoho bělásků vyletělo z úkrytu a pletli se před mými kroky jako v tanci. Otevřela jsem vrátka...

Mína byla krásná – mramorově bledá, skoro nehybná, jen v očích hluboce modrých planul žár. Pouze chvílemi pohnula těžkými víčky. Její ruce byly bledé, studené a nervózně svíraly plot.

Slunce zapadalo v jantarové záplavě pod mlýnem v řece zlaté, zlaté a tiché, jako ukolébané.

Mína promluvila:

„Znala jste tetu Polyxenu? Neznala? Pamatuji se na ni. Takto zde stávala každého večera a dívala se, jak slunce odchází. Milovala západy. I já je budu milovati ...“

Tenkrát, když se dívala, jak barvy mizejí, byla jsem pětiletá a sedávala jsem u vchodu pod kamennou vázou. Teta byla krásná. Dnes už je legendou... Prožívala v této zahradě velikou lásku. Jezdil za ní na černém koni její vyvolený, milovaný.

A opustil ji. Ona od té doby již nikdy nevyšla z této zahrady a nikdy s nikým nepromluvila... Když se jí někdo na něco zeptal, odvrátila hlavu, upřela oči do dálky a šla po svém.“

Mína položila mi ruku na rameno a tiše zaplakala...

„Vzpamatuji se – chci býti silna,“ řekla hlubokým hlasem.

Pohlédla jsem tázavě na ni.

„Je třeba promluvit, nezávazně promluvit, tak jako vzduchu, nebi, prostoru se vyznat, abych se nezalkla. Ale pak dost. Zachytím se vaši ruky, budu-li někdy klesati...“

„Mluvíte velmi vážně a vzrušeně.“

„Ano, a chci zachovati naprostý klid. Chci... Vidím celý život před sebou v tomto dnešním západu. Celý život... Ani jediný den nebude se již lišit od tohoto dne, od tohoto večera. Vždycky tentýž západ...“

„Stalo se?“

„Ano. Zнала jste Jana Ulricha? Viděla jste nás spolu v zahradě a v polích! Miluji ho. Prožila jsem velikou lásku. Rozešli jsme se. Vyprávěti, proč se tak stalo? Nikdo by nepochopil. Ale můj život zde se končí. Teď už budu jen chodit sem tam jako bez života... V této zahradě jako zakletá či jako vracející se teta Polyxena budu bloudit... Pochybují, že si naleznou nějaký účel života. Pomyslete si – bez účelu dní, řetězy dní, let. Nemám mučednických sklonů, abych hledala útěchu v jakémsi obětování se, nejsem veselá, aby byla nasnadě možnost v zábavách nalézt zapomenutí a náhradu. Budu se smrtelně nudit. Není práce, které bych usoudila důležitost v životě tak prohraném, jako je můj!“

„Jste roztrpčená.“

„Nejsem.“

„Tedy smutná.“

„Na věky věků. Sluší ještě dodat *amen*. Vidíte, že se vzmohu i na hloupé vtípkování. Proč z modrého nebe *ke mně* nepřišel Posel boží, jak říkají naši lidé? Dva hochy zabil. A jak mně by patřil rubáš! Není sentimentálnosti, a právě proto bude strašná nuda a snad i smrt...“

„Všecko se rozřeší lépe, nežli doufáte.“

Rozesmála se zlým, krátkým smíchem:

„Ne, jak mě divně posuzujete. Smrt ... nejspíše smrt ...“

„Ve vás je přece tolik života.“

„A nemohla jste zadržeti jeho ruky?“

„Mohla, zajisté mohla. Nechtěla jsem však. A zadržeti ho? Což by měl cenu?“

„A ony – tam, které vás tolik milují?“

„Matka, sestra?... Ano, jistě vědí, ale nesmí se hovořiti. O lásce možno jen zpívat – a pak uzavřít ji v srdci. Každé usuzování, střízlivé vměšování se ji sníží. Nic na světě se nedá tak znesvětit jako láska. Nechci nic. Přijdete-li za deset, dvacet let v tato místa, budu-li živa, uvidíte mě tu stát před západem slunce jako dnes. Nebylo by divné, kdyby zde zapustily moje

nohy kořeny a proměnila jsem se v strom, hodně legendární, třeba v cypřiš, vrbu, kalinu nebo v cosi originálnějšího.

„Jak jste statečně klidná!“

„I večer dnešní je klidný. A víte, co bylo před hodinou?“

„Ano, strašná bouře.“

Slečna Mína upřeně hleděla do žlutých září a po chvíli vydechla, jako by odpovídala někomu velmi vzdálenému: „Jsem nešťastná, nešťastná.“

A náhle se obrátila, podala mi ruku a odcházela. Dívala jsem se, jak se vzdaluje po zelené trávě sadu k domu, kde zmizela ...

Před domkem zastavil té chvíle kočár tažený dvěma ponny; ani jsem ho neslyšela zahrčeti po silnici, jako by z nebe byl spadl.

Veselý smích dětský se mísil s voláním a výkřiky ...

Sestra Míniina Egida přijížděla s dětmi Violou a Arnoštem.

Babička vyšla z domu.

„Už po bouře jsme vyjeli podívat se, jste-li tu živi a zdraví,“ oznamovala Egida, zářící mládím a krásnou pohodou života.

Viola táhla z kočáru pannu, Arnošt koně. Jejich hlásky se rozléhaly zahradou jako monotónní píseň.

Slečna Mína se objevila v prvním patře u okna a zase zmizela.

Stará paní vedla dceru s vnoučaty do zahrady. „Je nejkrásnější posedění za večera po dešti vzadu na verandě.“

Celý kraj zamodral se soumrakem plným hasnoucího zlata.

Volně ubírala jsem se k verandě. Slyšela jsem, že se hovoří o dvou dětech, které zabil hrom.

Egida běžela mi vstříc. Viola seděla s pannou v náručí vedle babičky, tváříc se mateřsky starostlivě. Arnoštek švihal koníka, jako by ještě dnes měl dojetí do Prahy.

Usedli jsme.

Egida měla v pohybech cosi dráždivého.

„Míny není ani viděti,“ řekla po chvíli, „chtěla bych s ní mluvit.“

Stará paní řekla: „Mína je bez sebe, skleslá, prožila krizi. Doufám však, že se brzy vzpamatuje a docela uklidní. Jsem ráda tomu rozuzlení.“ Egida vzrušena se zvedla: „Mluvit bych s ní chtěla, celé dny na ni myslím.“

Obrátila se ke mně: „V podstatě všední věc. Rozchod. Ale v hlubinách to značí přerod celého člověka. Mína, ano, Mína...!“

Stará paní položila ruku na kypré Egidino rámě: „Víš, nekresli to tak černě, Mína je krásná.“

Egida zavrtěla hlavou: „Mína, maminko, nezapomene.“

„Odvezu ji odsud. Provdám ji. Podaří se mi to. Podívej se, tvé děti a ty, ty. Jak je ti dobře. Mně se ostatně Ulrich ani nelíbil.“

„Ach, maminko,“ vydechla Egida a vstaly, „půjdu k ní.“ Ale neodcházela...

Soumrak se stal temnějším a nad námi ozval se klavír... Schubertovo Impromptu B-dur s variacemi.

„Strýček Albín hraje,“ zvolala Viola.

„On je doma, půjdu k němu,“ vykřikl hoch a odšoupl koně...

„Dnes bylo hrozné vedro,“ řekla stará paní.

Egida stála na prvním schodu, jen sejít do zahrady. „Nechod', maminko, do úpalu v takový den,“ obrátila se Egida, „víš, jak je to pro tebe nebezpečné.“

Náhle se Mína objevila opět v zahradě. Ubírala se pěšinou mezi setmělými keři, jako by se neslyšně nesla nad zemí, bílé šaty splývaly až k barvínkovému lemu cesty. Kupodivu, Egida spatřivši Mínu neběžela za ní, ale opřela se o květinový rám. „Je krásné milovati,“ řekla a hleděla za sestrou, „i když přijde takový rozchod...“

„Mluvíš nerozumně,“ namítla stará paní s úsměvem.

„Ne, jakou krásu smutku bude teď Mína prožívati po hýření štěstí! Tisíckrát silnější bude ta rozkoš v nenávratné vzpomínce. Ne, teď jí nebudu vyrušovati...“ řekla Egida.

„Pošetilá,“ pravila matka.

„Ty to ani nechápeš, ty, maminko, která jsi žila pouze střízlivý manželský život. Všecko podle běžných zákonů. Ale Mína jako královna lásky zbavená koruny bude teď blouditi sadem a údolím a bude vystupovat až k oblakům po neviditelných stupních. A tam v nepřístupných výškách bude slaviti k šílení stupňovaná objetí, minulá, nejsoucí...“

„Egido, blábolíš za sebe i za Mínu nepřípustné věci, jako by Mína byla prožila ne pouze způsobné dvoření pana Ulricha, ale více...“

„Litovala bych Míny, kdyby byla málo žila,“ pokývla hlavou Egida, „nepochybuji však, že obsáhla celou lásku žhavě a závratně... A cítím zrovna magicky, jak se její duše rozvíla a jak se vznáší.“

„Egido,“ řekla paní přísně a vzrušeně povstala, „raději viděla bych Mínu mrtvou,“ dodala přidušeně.

Právě v té chvíli vracela se Mína ze zahrady jako duch... Pohledy nás všech – i dětí – byly soustředěny k ní.

Nikdo nepromluvil, jako by se všem zatajil dech. Byla opravdu jako přízrak. Všecko tak vzdušně bílé, jen oči zářily modrou tmou...

„Této Míno, této Míno,“ zvolaly konečně děti, jak se zastavila na verandě mezi námi, a zachytly řasy jejího roucha.

„Míno,“ vydechla stará paní třesoucím se hlasem, „tvá sestra tu mluvila rouhavé řeči.“

„Egida? Ta mluví vždycky pravdu. Se vším souhlasím, co ona řekla,“ pronesla Mína jasným hlasem, v němž se chvělo mnoho přemáhaného smutku.

Stará paní přistoupla k Míně. Tvář její stala se hněděrudou, jako z temné hlíny vyhnětěná.

„Ale, maminko, nic dále, ne, ne,“ zvolala Egida, „přenáhlila jsem se v důvěrném povídání, nepitvejte duše!“

„Duše?“ vydechla Mína.

To všecko byl okamžik...

„Tys přece, Míno, nedala nic ze své důstojnosti tomu člověku,“ začla opět stará paní... „Ulrichovi...“

„Rozumím,“ řekla Mína, a tvář její se stala ještě průsvitnější a zkrivila se jako v křeči; „není nikoho, nikoho...“ řekla rozechvěně, „kdo by měl právo vnikati, kdo by měl právo dotýkati se mých citů a rozrušení mé lásky, ale nebojím se pohrdání.“

Zamlčela se a po chvíli řekla tiše: „Ano – dala jsem všecko, všecko své lásce – jemu – Janu Ulrichovi; a nechci nic od nikoho,“ dodala zesláble a klesla na židli...

V té chvíli stará paní zamávla rukama, jako by se bránila zadušení, a její tvář ještě více zrudla, jako by se byla zvětšila. Svaly se zaškubaly. A majestátní postava těžce klesala. Egida, Mína a já jsme ji zachytly... Nastal zmatek, výkřiky a v ně vmísilo se příšerné chroptění...

Byl to jen strašný okamžik – a byl konec. – Kdosi z čeledi jel po silnici pro lékaře. Ale v té chvíli ležela již stará paní mrtva v lenošce... Mína stála vedle ní vzpřímená, bílá, jako strnulá, Egida klečela s hlavou zabořenou v klín mrtvé matky, děti schoulené k sobě seděly na zemi pod květinami a vyrážely hlasité, táhlé zvuky zděšení.

Hřích

Tesař Norbert Hájek dokončil v Lipínově u Boučků nová vrata ku stodole, bílá jako sníh, skoro bez suků, uhlazená jako hedvábí a pevná jako do hradu. Hájek celý den téměř nejedl a teď na zastávce ve třešňové zahradě u Pinskerů, ani kus chleba nepřikousnul, jsa žízniv, naráz vypil dva džbánky zasládlého piva z panského pivovaru. A ubíral se domů.

Ves opuštěná, jako ze světa vyběhlá, ležela před ním tichá, spokojená, žlutě rozsvícená zazlacenými plachtami polí. Aj, vida, jeřabiny ve stromořadí, kterým Hájek kráčí, kupodivu dozrály za poslední tři dny, zrovna hoří ty korále jako sluncem zapálené, a rybník div horkem nevyschne, den ode dne se ztrácí jako by jej země vypíjela. Hle, na Kroužilce sbírají ještě klasy, a hemží se tam více dětí nežli dospělých; ta drobotina div zemi nevybídne ke druhému květu a zraní. Do myšlenek Hájkových zalehl zpěv cvrčků. Co si ta zvířátka veselá asi myslí, že zpívají celý boží den, jako by je ten vřískot živil. Aj, husy jako růže na rybníce tvoří ostrůvky po světlých polích a ve vzduchu se třpytí plno vlaštovek. Z lesů se kouří: nový milíř postavili právě u rybníka. Padla rána. Kdo asi vystřelil a kam kulka zaběhla? Do boku srnčičky nebo kačeny? Ach, kačena smutně zaplakala, padla do rákosí. Voda šplouchá, usměvavě šplouchá, ale střelce viděti není, jen rána houkla a jen kačeny vzlykající ulétají k lesu.

Nu, však ta nová vrata v Lipínově, právě dokončená, jsou pevná, jako by vedla k pokladům, a tak heboučká, jen je pohladit. Ve vsi již komíny vykuřují, večere se vaří, ale u Žáků je chládek, straší ta nahá kostra jejich chalupy. Ale což, zjara bude se naparovati mezi zplesnivělými střechami nová, radostná jako mládeneček vyšvihnutý k námluvám. Je to přece štěstí a boží požehnání – vyhořet a dostati krásné peníze od pojišťovny, vystavěti pohodlně nanovo a ještě si zacinkati penízky v kapse! Proč by vlastně byly takové humánní ústavy na světě (humánní pojmenovali mu je, když se dal pojistit), nežli aby vyplácely pojistné? Kolik tisíc lidí jim zbůhdarma platí, a jakživa jim střecha nad hlavou nechytí, ani věchet slámy neshoří! Ochudí se ústav výplatou pojistného po požáru? Aj, kde! Pánům je výborně v bezpečí a v teple za těmi hladkými pulty, nic nedělají, leda peníze do Wertheimek zavírají, aby jim neshořely, kdyby v domě chytilo. Ale chalupy na vsích nejsou Wertheimky, a když chytí tak chytí a slavně shoří do základů jako stoh slámy.

Vida, vida, zastavil se Hájek v přemýšlení. Kachničky Jedličků, žluté jako dukáty se brouzdaly na kraji rybníků a jako hromádka důvěrná, spojená kolíbají se cestičkou k domovu. Zastavují se, zaštěbetají, zakolísají, jeden ptáček do druhého strká a zase jdou dál kolíbavě, pohodlně a rovnou domů, jako by již měly bůhvíjakou zkušenost.

Hájek došel k Rožánků chalupě. Kočárek s malým Adičkem stojí na dvorku. Michálek jim postrkuje, aby měl Adiček radost. Adiček je tlustý jako andělíčkové na Lipínské kazatelně a ručičkama hází, jako by trávu již od narození po lukách žal. Michálek se rozesmál na Hájka: „Pantáto, víte-li co nového?“

„A co, chlapče?“

„Náš, náš Adiček má zoubek. Já mu ho dnes ráno našel...“ A tvář jeho se rozšířila v blaženosti.

„Ale, ale, ale! Tedy zoubek. Pánbůh ti pomáhej, chlapče.“

Michálek byl mrzák, nohu vlekl, sotva se pohyboval. Někde v továrně v Praze mu ji stroj rozmačkal, a vyléčeného chlapce poslali na domovskou obec. A teď u starostů hlídá Adička, mazlí se s Adičkem, miluje Adička.

U krámu Safrů zacilinkal zvonek, starý Hájek si doutníček koupil, který mu zpříjemňoval tiché, zamyšlené večery na zápraží. A pak již byl Hájek za minutku doma u své chalupy.

Starý žebrák Zvoníček se šoural v prachu po silnici a mošničkou pohazoval, tak byla nějak prázdná a smutná. Někdo ho právě podaroval, a Zvoníček volal nadšeně: „Aby jim to pánbůh na stotisíckrát odplatiti ráčil, aby jim dal požehnání a štěstí na zemi a radost věčnou, na stotisíckrát, na stotisíckrát...“

Hájek ohlédl se po své chalupě, jak šindele větší a divně rukou zamávl.

„Však ti nic nepřidám,“ zasteskle vzdychl do vousků, uvelebiv se na zápraží na lavici. Kubo vytáhl, čiperně přikrojil, sirkou o kalhotu škrtl, přidržel, zabafal, a již cigárko zaplanulo a kouř se zakudrnatil nad zesivělou tváří starcovou, do vrásek milostně zalézal a polibky je vyhlazoval. Hájek přimhouřil oči a zadumal se. Čermáci na plotu naposledy zaklapali, konipáskové u potoka vykřikli a ocásky houpali, a v temné modrosti večera tančily vlaštovky, opilé vzduchem a radostí.

Od lesa třpytilo se zlatorudé světlo jako rozptýlená záře nějakého světce, který stojí nehybně a láskyplně tam na cestě ke Konvínu a dívá se zavlhlym zrakem na tichou, upracovanou ves. A vidí, jak všichni se scházejí jako ta drůbež domů, na zápraží a v sednicích usedají, chleba rozkrojují, svatým křížem se žehnají, dobytek obsluhují, dvůrky zavírají, děti svolávají, k modlitbě vybízejí a do zazelenalé, světlé oblohy zírají ve chvílích, kdy ruce prací těžké v klínu spočívají a myšlenky se rozletí do toho milého blankytu, kde první hvězdičky se usmějí. A také ten svatý vidí, jak starý Hájek sám na lavici sedě pokouřuje, utržený lístek muškátu mezi prsty mne a zamhuřuje oči. Aj, z toho nastřádaného obilíčka ve vsi voní, voní

již chléb. Z polí hedvábně to šustilo ke každé chalupě vlečkou klasů zpod plných klasů, a stodoly tíží vzdychaly. A chléb voní...

Ba, nikdo z celé vsi není bohat, ale pánbůh přece tolik nadělil, že bude od čeho žít.

A ta rudozlatá záře svatého pohasíná, les se zatemnívá a všem ve vsi dole je nějak mile slabo a únava je táhne na lože. Noc je volá.

Ale starý Hájek dokončiv hledí zpytavě do soumraku a zamyšleně poslouchá, jak zdola od rybníku psi vyjí a zdá se mu, že pod okny chalupy mezi brotanem a měsíčky něco zašustilo. Vstal, poohlédl se, ale nic. Mýlil se. Nebo čermáci v hnízdě něco na zítřek umlouvali.

A Hájek zase usedl. Cestou kolem chalupy ubírala se ještě Pecánková s nůsí trávy. Bože, jak je ta osoba pracovitá, div se nepřetrhá! A pak už nikdo nešel. Nějaký chasník se uhnul cestou ke zvonici, asi tam měl smluvenou schůzku s děvčetem.

Hájek vysedal ještě, a myšlenky se mu energicky zapalovaly v hlavě:

„Rozhodně – chalupu bych přestavěl. Až by se Kristýnka z Prahy vrátila, ať by se vdala a zbyl by nám ještě pěkný groš. Pane! Já bych si nadělal šindelů! Josífek Pinskerů by mi dříví za babku prodal a já bych přestávku věru lacino pořídil. Zbylo by, zbylo! Je třeba peněz. Kristýnka by si leccos koupila. Víím, že má Lojzka ráda, a to jeho řemeslo je mi taky vhod. Jen aby mi dal pánbůh k podniku tomu štěstí a síly.

Hřích?! Hřích?! Božínku, co to těm pánům udělá, když chudému dají pár zlatých? Dobrodiní prokážou a já se budu modlit na holých kolenou každý den, aby jim bůh požehnal a mně hřešícímu odpustil a Kristýnce se nemstil. Kristýnka je milá dívčina a zasluhuje věru, aby byla šťastna. Proč by jí člověk nepomohl, když je to možná? Je-li tam ve Wertheimce o nějaké sto víc nebo míň. Však ani ze svého nedají, z našeho, z našich peněz dají. Nikdo nezchudne, nikdo nebude zkrácen. A jsem přesvědčen, že Žák tomu kohoutu na střechu taky pomohl. A proč by nepomohl? Já platím už asekurací pět let pro nic, za nic. Pročpak platím? Ano, když ostatní neplatí, peněz nevydávají, věřím, že jim na mysl nepřijde založit oheň. Chraň nás pánbůh před ohněm!“ vydechl Hájek s hrůzou.

„Ale což, když všechno všudy napřed opatřím? Kristýnka má peřiny v Praze u tety uloženy, dobře jsem ji donutil, aby si je odvezla! Hloupé mládě, ani pochopiti nechtěla, proč. A co mi shoří? Co? Leda starý kabát, a ten uschovám do sklepa. Však jsem opatrný.“

Zazrzlá kočka zamňoukavši provlékla se pod jeho nohama.

„Nelez dnes na půdu, zrzavá!“ zamumlal do vousů, „aby ses...“

Soumrak zhoustl v tmě, hvězdy se v cípku nad chalupou rozbleskly, ale od lesů zatáhlo se nebe smutnou oponou. A tak nějak se náhle mnoho setmělo, všechno ve vsi bolestně zčernalo, barvy mizely jako ve slepotě.

Kolem Hájkovy chalupy klecatým, těžkým krokem bral se starý souseď Vesecký. Jistě se v Konvíně pozdržel v hospodě, rád si přihne a miluje dno sklenice. Jeho krok duní jako na dlažbě v ohromném kostele.

„Dobrou noc, Vesecký, zrovna zavírám a jdu ležet,“ promluvil Hájek.

„A já už taky jdu ležet,“ zavrával Vesecký a zapadal do šedivé tmy, v dále ještě prozelenalé.

Potok šuměl. Jen potok ještě se hlásil. A pak někde v poli vykřiklo něco nebo jen povzdechlo, snad zvíře, nebo jen strom. Kdož pochopí hlasů noci, když bdí?

Hájek ještě bdí. Stál jako sloup na dvůrku, a pak konečně zašel do chalupy, ale nezavřel za sebou. Rozsvítil, chodil jako náměsíční po sednici a hledal něco ve stolku. A zase vyšel ven. A do sklepa zašel. Vyšed zase rozhlédl se po dvůrku, nahnul se přes plot. Nikde nic. Ani živé duše.

„Zrzavá,“ protáhl tiše. Kočka se připlížila a zamňoukala. Chytil ji a chtěl ji hodit do kuchyně.

„I což, vzpomněl si a pustil ji zase, „nechtěl jsem si tě vzít s sebou, ale však jsi živá a zachráníš se, – a vy taky“ – ohlédl se po hnízdě čermáků, „odletíte, vidíte?“

A zašel do chalupy a pokřižoval se.

„Nu, všechno, jak to zde stojí, si lehko pořídím. To všechno je pár kousků dřeva, červotočinou prolezlého. Žížku to pamatuje. Pinsker mi dříví lacino prodá. Tak tedy s pomocí boží, ano.“

A zastavil se uprostřed světnice jako zkamenělý. Hleděl do kouta, kde žena jeho, ležíc, umírala a vytřeštil zrak, tak se mu zřetelně ukázala, a nevolá ho k sobě? Nevaruje? Bývala odjakživa taková podivínská!

„Celá ves spí,“ řekl zastrašeně a zhasl malou petrolejovou lampu a v témž okamžiku sáhl do náprsní kapsy pro škatulku zápalek.

A stál ve tmě. Jeho tělem zatřásla zimnice, jen ho uškrtit. Roztřásl se, zuby zajektal a zavzdychal: „Pane bože všemohoucí, pomoz mi!“

„Aj, však to není snad nic tak hrozného,“ zasmál se konejšivě, ale jeho duše schoulila se před tím smíchem jako zbité zvíře. Pohnul sebou a sáhl na stůl pro lahvičku. „Posilním se,“ řekl, napiv se kořalky.

Usedl k oknu a zadíval se ven.

Kam se ty hvězdy poděly? Ani jediné po celém nebi. Ale tím lépe. Tma je tma. Někdy je tma dobrá.

„Hříchu dobrá,“ ulekl se.

„Ale již by snad byl čas,“ napomínal svou liknavost. „Proč otálet? Váhat? Rozhodně líp začít dříve. Pravda. Omylem třeba starý Vesecký, jde kolem, odhodil sirku, oharek, nebo co – – také jindy noční chodec to snad učinil.“

Hájek se v těch úvahách zvedl a vyšel ven. Tiše vyšel jako duch. Bylo mu divně, jen omdlít.

„Jsem hlupák. Žák byl jistě silnější. Jaké rozpaky? Hloupá střecha chytne a bude hořet, sousedé se sběhnou, dobře, a za chvíli zase zhasne a bude šťastně konec. Bože, bože, jak se to jen stalo, abych tak byl uhořel, budu naříkat, divže jsem se zavčas zachránil! Spím a najednou praskot slyším a dusno cítím. Svátý Jene Nepomucký! Vyskočím, a nade mnou plameny! Chvála bohu, že jsem se probudil. To by mi stála ta mizerná pojistka za to, abych byl zaživa uhořel! Ale tak, když vyplatí, tedy dobře. Jsem rád, že jsem se pojistit dal.“

To všecko už si Hájek napřed odříkával, pomýšlel, jak se bude vyhořelý tvářit.

Zavrtal pohled do střechy s dozrálým úmyslem. Již včera připravil na kraj šindelů věchýtek v petroleji namočené slámy, aby se střecha bezpečně rychle vzňala.

Zase sáhl na škatulku zápalek a křečovitě ji sevřel.

„A což, abych to nechal na zítřek a dnes ještě šel spát,“ opět zaváhal.

„Ne, ne, dnes je příhodná doba, proč slabošsky odkládat? Nebo vůbec toho nechat? Ať si zapálil Žák, ať si shrábl pojistné, ať si zapálil kdo chtěl a kdy chtěl. Ano. A mohli by mi říci: Vy jste oheň založil? To ne! Jak by mohli? Já spal a dost, ještě jsem Veseckému dával dobrou noc. – A není to hřích proti pánuobohu zapalovat si vlastní střechu, ničit krov otců a chtít ještě za ten ničivý skutek odměnu? Ba, ničiti pro tu odměnu? Ničit! Vždyť nebudu ničit, ale chci stavět. Zapálení je jako rozbourání, a vystavím lepší, v každém ohledu lepší! Tedy běží tu jen o ty peníze, že je neprávem vezmu. Ale uškodím někomu? Ne! Nenaplatíme se dost? Ano! Tedy, Hájku, nebud' baba. Baba, baba,“ jektaly jeho zuby. „Kdyby mne tu Žák viděl, jak se krčím a třesu, usmál by se, obrátil by se ode mne s pohrdáním. Věru, k ničemu nejsem, ale povídám a chci a bude to! Zapálím barák. Zapálit chci! Chci mít lepší kvůli Kristýnce. Tak tedy!“

Sáhl na zápalky a vytáhl je. Skočil skrčeným pohybem šelmy pod střechu k věchýtku, na šindelích připevněnému, rozškrtnul zápalku, hodil ji na střechu v zoufalém bezmyšlenkovitém pohybu, jako by míč vyhodil, a utíkal do sednice. Lehl na postel a zase šíleně se vztyčil, běhal po sednici, krev mu ve spáncích bušila údery poplašného signálu.

Svištělo něco venku. Ne. Ano, hučí to! Kriste Ježíši! Cos to učinil, člověče, cos to učinil! Už je hotovo: hoří, hoří, hoří...

Vyběhl z chalupy. Ze střechy hřích vyplazuje pekelně rudé jazyky, běžely, běžely v plazivém šumu vzhůru, dolů, a ve chvíli celá chalupa v jednom růžovém ohni!

A v dálce zahřmělo. Bože, což dříve nezapozoroval nad lesem ten těžký mrak, který jeho chalupa barví svou krví? Ona krvácí. Ty pramínky, to je její krev a již je celá polita a kouří se z ní k nebi. Již, již – tak záhy – z chalup vybíhají sousedé, ženy křičí, ruce se vztyčují, jako v zoufalství. Proč, proč? Co je jim do jeho chalupy?

Vítr zahučel, plameny rozčechl jako chmýří, ohnivé chmýří, a zasténal, jako když někdo veliký, hrozný vzdychne. Ted', ted' hoří celá chalupa jako hranice mučednická. Hle, sednice je osvětlena, i ten kout, kde zemřela jeho nebožka žena, a ted' – se zřítilo něco a přikrylo ten památný kout. Ach, už kdyby byl konec! A ted' – ted' – co se to děje? Rozfouklo se to plamenné chmýří, jako semena květů když na jinou půdu přeletí. Kriste Ježíši – a na střeše Urbánků se uchytilo. Již hoří střecha Urbánků. Ó, vítr, vítr chce rozhazovati semena požáru. Kdo mu povel, aby spící náhle vstal a řádlil?

Ach, ted' zvonek na zvonici vykřikl a zvoní, zvoní, jako když jeho nebožce ženě hodinku vyzváněl, právě tak trhavě jako tenkrát pláče, a jistě, že blbý Emánek zvoní. Ach, blbý Emánek nemá chalupu a zvoní.

Hájek běžel na hráz rybníku a vytřeštěným zrakem hleděl ke vsi, která se krvavě zjasnila, tak že by člověk na silnici špendlík spatřil. Kde se vzal ten vítr? Vstal jako rozlícená šelma, vyřítivší se z toho záludného mraku, který se plížil po nebi přízrakem neštěstí. Jiskry lítaly, plameny šuměly, vzdychaly, žhavé jiskry lítaly v kouři jako z ohnivé pece čarodějnic. Ach, vítr chce rozsévati semena požárů! Chce! Už zase chmýří přeletělo, jako celý krvavý věnec by padl na černý hrob, který se rozplamenil, a jiná chalupa se vznála a hoří.

Starý Hájek s vytřeštěným zrakem na hrázi stojí jako umrlec. Vidí roditi se hrůzu neštěstí ze své hříšné ruky, slyší stony, nářek, výkřiky, celá ves rve se s tím strašným nepřítelem, kterého on jí pozval. Člověk zápasí. Nepřítel uchvacuje.

Překvapení a strnulost jeho jsou hrozné: jeho chalupa dohasíná, ale ve vsi hoří, stále dále hoří. Ves chytá jako papírová, chalupy, stodůlky, obilí nashromážděné, jejich práce potem skropená, úroda bohem žehnaná, úspory, živobytí, všecko.

Ani pojištění mnozí nejsou, jen málokterý soused platí si, v důvěře, že mu hořeti nebude. Co asi počne vdova Hubáčková s malou Kačenkou? Kam položí unavenou hlavu starý Novák? A soused Víteček má devět dětí jako mravenečků. A všichni nešťastníci

nešťastní! Plameny zpívají strašné chorály a žalmy a hrom zařval, mrak se otevřel a ukázal Hájkovi ohnivou metlu a rozšklebený, hrozný obličej jako zloděje, vraha.

„Já, já, já,“ jektal Hájek zimničně zuby a ústa mu zůstala otevřená.

Jeho chalupa již jen v posledních křečích se stahuje, vydychuje a jen tak smutný oharek zasrší v kotouči kouře. Ale ves, ves hoří, mlýn hoří, chalupy krvácejí jako oranžové rozříznuté jahody s červenými okraji, podle silnice protahují se jimi rudé žíly a pod lesem se plamen zamodral jako nádherné kolo chrp. Zlaté posypátko mouky vyhrnulo se do luk, a lidé černají se v tom krvavém víření a třeštění plamenů jako obři. Křik lidí a vytí psů, bučení a řvaní dobytka mísí se s praskotem a supěním požáru a padá do vyděšené hrůzné noci. A čpavý dým se rozlézá daleko široko.

Slova a celé věty doléhají až k rybníku.

„Vyved'te krávy!“ „Kriste Ježíši, kde je Josífek?“ „Maminko, maminko, maminko!“ „Trávníčků chalupa chytá!“ „Vodu, vodu!“ „Pomozte!“ „Pozor, pozor!“

Děti naříkají, ptáci vyděšeně létají a s křikem padají do trav. Celá krajina je zruměněná, rozsvícená jako krvavý sál: rybník krvavý, smutné lesy rozplameněné, luka žhavá.

Stříkačky ze vzdálených osad hrčí, trubky žalostně, umučeně výskají, voda šumí a syčí, vítr kvílí, kouř se válí strašidelně černý a rudý.

Hájek udeřil hlavou o kmen temné staré olše a zařval. Oběhl zoufale celou ves. Horko, strašně, úžasně, všude! Cos učinil! Cos spáchal!

Ves v plamenech, hle, šílení vesničanů a zvířat a plamenů a vody! Hájek už nic nerozlišuje, nerozeznává, jen slyší úpění a vidí zmítající se opilou, náruživou zkázu a cítí, že i k jeho mozku skočilo semínko požáru, v mozku se uchytilo a plameny že vybíhají z lebky jeho a jako žhavé biče šlehají mu duši. Mučit, mučit, mučit ji musejí, potrestat, k smrti zešlehat!

Zvedl ruce k nebi a zalomil jimi ve strašném pláči. Ano, musí... půjde mezi ty veliké stíny sousedů a žen a matek a starců a dětí a nemluvnátek a mrzáků a po kolenou plazící půjde a řekne: „Zde mne máte. Já zapálil kvůli mrzkému zisku, já vás do neštěstí stáhnu! Sousedé, potrestejte, utlučte zločince, vrzte do plamenů bídného žháře.“ Všickni strnou a každý zvedne ze silnice kámen a hodí jím po něm jako po psu. Po psu? Ne – pes je dobré, věrné zvíře. Psi odplíží se stranou od něho s opovržením a zavují hrůzou. Žhář! Bídník! Zloděj! Vrah! Všecko ohrozil: majetek, životy. Ach, přede všemi do prachu pokořen, vejde do plamenů, do plamenů sám vejde a klečet bude v ohni a prositi sepjatýma rukama o milosrdenství boží a útrpnost dobrých lidí jen pro svou nešťastnou, bídnou duši.

Veliké slzy zestydly na jeho tváři a cítil náhle nesmírnou skleslost a únavu.

Ves dohořívala, vnitřky posledních chalup zářily jako ke mším osvětlené kostelíčky. Jako by chroptění umírajících doléhalo k jeho sluchu z těch rozžhavených koster.

Kriste Ježíši, – a zase ten svatý – podivný, nesmírný – jako z večera objevil se u lesa nade vsí. Oči jeho, modře plamenné oči, upíraly se na Hájka, chtějíce ho přimraziti k zemi. Svatý stál a stál, do očí mu zíraje, a hle – mrak nevisel již nad lesem, vítr uletěl, mrak se vzdálil, hrom utichl.

Ach, jak by bylo teď příjemno doma v sednici chudé chalupy s chatrnými šindelemi!

A Kristýnka, co řekne milá Kristýnka, až sousedé jí sdělí: „Tady tvůj táta, kleče v prachu, vyznal se ze žhárství. Zahubil nás. A ty, jeho krev – buď prokleta na věky!“

To jí o něm řeknou, i když poklekne a v plamenech zaživa shoří. Tohle Kristýnce udělal, svému jedinému dítěti udělal. Ani Lojzík nebude chtít – dceru žhárovu. Do světa vypuzená ubohá ovečka bez domova, bez otce, bez přátel, bez věrného srdce!

A zase Hájek o olši hlavou udeřil, div se nerozskočila.

Oheň uhašen, jen rozžhavené kostry chalup se temně kouří, a čmoud dusí, čpí, proniká jako morová rána.

Zanaříkal pláč dětský, zavylí psi, ptáci zatíkali. Černé postavy ještě pracují.

Noc je teplá, ale smutná jako hodina smrti. Hvězdy svítí. A Hájek strnule hledí ke kouřícím se kostrám vsí.

Není již plamene, do něhož by šel zahynouti, a prach, v němž toužil pokleknouti, je skropen vodou a slzami. Zmalátněly ruce, které se k prosbě o milosrdenství chtěly zvednouti, zakalila se duše, která toužila dojít spasení. Byl studený, ztuhlý a držel se zoufale staré olše.

*

Ráno bílé, prochládlé, orosené přišlo a smutně dotklo se zachmuřeného koutku země. Slunce ještě neproblesklo a bílá pára stoupala ze spáleniště jako z určeného koně. Tak bílé bylo všecko, louky, lesy, obloha, a smutek se vlnil těmi požatými poli, jako bílé plátno přikrývající mrtvolu.

Prázdné, strašné stály chalupy, celá ves jako kostra zabitého člověka, ohlodaná červy a hmyzem, čmoud pronikal vzduchem a ponurý kouř vlekl a plazil se k zemi jako z Kainovy obětní hranice. K ohořelým višním přivázaný dobytek ležel zchvácený strachem, slepice seděly spící na spálených větvích a lidé v hloučcích zmučeni, zdrceni, přimknuti k sobě leželi na zvlhlých rancích šatstva a peřin: matky přimknuté kojence k prsům, děti ve vyděšeném

spánku, starci třesoucí se a bdící, muži jako odsouzení přecházející troskami zdí a doutnajících trámů. Bílé ráno řezalo do jejich hrdel a škrtilo je, div se nezalknuli. Bílé ráno vztyčuje prst a volá: „Ejhle žebráci!“

A všickni bdící a spící žhavě cítí v tom studeně bledém ránu před čmoudícími troskami svých shořelých obydlí, úrod a prací: jsme žebráci.

A tam na staré olši bezvládně a těžce se svislýma rukama visí ztuhlé tělo Hájkovo a jeho vytřeštěné oči oběšencovy, sivé, ztrhané dívají se upřeně na vyhořelou, ožebračenou ves, dívají se ve sloup obrácené, zoufalé, strašné, mrtvé.

Cizinec

Jsem smutna z podivnosti svého osudu. A sklíčena nepřemožitelným strachem. Je třeba vyprostiti se z těchto pout, jinak cítím, že bych podlehla tomu, čemu říkají naši podle lékařského názoru *psychóza*.

Ale oni všichni pozorují stav mé duše pouze jako výsledek neznámých jim příčin a ještě jen skulinami řídkých nevyhnutelných styků se mnou. Jejich úsudky jsou mylné a rady zbytečné. Jediná já znám původ bolesti, kterou chci překonat, a podstatu strachu, jehož se toužím zbavit.

Dospěla jsem vědomí, že dovedu žít kvůli Valentinovi, odpoutám-li se od přízraku, který mě děsí. Chci život vyplnit láskou k němu. Mám pocit, že otvírám okno vstříc dalekému vzduchu, plnému soumráčeného slunce. — — — A že moje zpověď dojde vyslyšení.

Ano: *zpověď – vyslyšení*. Pak teprve oddechnu si po dlouhých mukách, nebudu se lekati každého zazvonění u vrat svého domu, každého zaskřípění kroků dole v písku, nebudu si ráno říkat osudné „dnes, dnes... přijde...“

Ale budu pak všechny myšlenky a skutky soustřeďovat k Valentinovi, svému synu, a chvíle samoty oblažovat vzpomínáním...

Způsob svého života ovšem nezměním, ale výraz strachu zmizí a s ním i ono těžké prožívání dnů. V to doufám.

Před několika dny vznikla ve mně spasitelná myšlenka otevření srdce dálkám, *otevřítí*, aby bylo v bezpečí. Tedy otevřítí, *volati* do nesmírného prostoru svou *úzkost*... Aby se mi vrátila proměněna v *mír*. Po něm toužím, bolestně toužím.

Vím, *kam* posílám svou zpověď a *kdo* ji vyslyší.

*

Provdala jsem se za Vincence Herolda. Byla jsem velmi veselá a šťastná. Nepřemožitelná veselost pronikala všecky mé city. On mě velmi miloval.

Řekl: „Konečně se zastavuji u něčeho celým životem – u tvého srdce, chci je učinit šťastným.“ Měla jsem blažený pocit své krásy, podmanivé krásy. Jak jsem se mu zalíbila! Byl vážný muž, profesor na malířské akademii, a já zcela chudá, mladá, sotva se rozhlížející životem.

Druhý rok jsem učila na venkovské škole, když jsme se setkali v Praze. A záhy došlo k sňatku. Rodiče se radovali, sestra Klára, ta zamyšlená, tichá, drahá Klára se rozjasnila

v mém štěstí. „To učinily tvé oči,“ řekla, „tvé oči, Hano, které se dívají příliš daleko, kamsi mimo svět, a proto poutají!“

Ó, Kláro! Ty mě i dnes pochopíš a vysvobodíš!

Všecko, čeho je potřebí k životu rodinnému, všecko, po čem se mi kdy zachtělo, dal mi Vincenc. Zahrnul mě péčí, laskavostí, dobrotou. Bylo dojemné, jak na vše myslil, všecko obsáhl svojí láskou. Byly velmi utěšené dni. Jemu se všecko na mně líbilo, začínal mě i malovat a říkal: „Pouze skicu, zradil jsem dávno umění, jsem neschopen,“ a opět váhal: „ne, dost, nemohu, znesvětil bych tyto božské rysy.“

Odpovídala jsem mu veselostí, která mě všecku naplňovala, jako naše komnaty slunce.

Jednou začal mi vyprávět o svých minulých láskách. Byla jich hezká řada. Velmi mě bavil a já ho opět bavila poznámkami a radostnými polibky.

„A ty, ty?“ ptal se rozjařeně.

„Já též milovala,“ řekla jsem velmi vážně.

Jako dnes vidím veselé jeho oči, moudré, poctivé oči plné lásky, jak se na mne zkoumavě upřely.

„Povídej, povídej, Haničko.“

Začala jsem: „Má láska není z tohoto světa.“ Zasmál se.

„Vyrušovati mne nesmíš.“

„Nebudu, budu, jsem už velmi vážný. A povídám, že už napřed ti všecko odpouštím.“

„Milostivý králi, vida!“ řekla jsem zpupně. „Tak tedy ano, milovala jsem *podivný sen*. Bloudila jsem s ním jako s osudným příkazem v srdci. Kdybych byla malíř, vyobrazila bych jeho podobu. Můj sen rovnal se skutečnosti. Ne, krásný nebyl,“ odmítla jsem jeho poznámku, „ale můj, jedinečně můj!“

„Vylič mi ho a budu kreslit,“ zasmál se Vincenc.

„Ne, ne, dost. To nelze.“ Náhle bylo mi nějak úzko, ale zasmála jsem se:

„Vidíš, nejen ty, i já jsem milovala,“ řekla jsem dětinsky, vynášivě. „Ó, bývala jsem zrovna nepřítomná, *nepřítomná*, když se mi poprvé ve snu zjevil. Jen jeho jsem nosila v srdci, a jen o něm jsem blouznila.“

Vincenc se rozesmál: „Vidíš, ani zažárlit nemohu na takovou *jen iluzi*.“

Toho večera chodili jsme dlouho ve Stromovce.

Bylo útulno tak ve dvou na stinných pěšinách, a pak doma otevřeli jsme okna a hleděli jsme na rozsvícené město s hvězdami... A pamatuji se na oblaky, jak pluly tiše a proměnlivě nad střechami zešeřených uliček a zahrad.

*

Odjeli jsme do mužova rodného města. Měli jsme pěkný domek s terasou blízko řeky a lesa. Tenkrát blouznil Vincenc mnoho o umění. Zastavovala jsem se často udivena před jeho žalobami. Chápala jsem: touží marně po tvůrčí mohutnosti. Zklamal se sám v sobě.

Napadlo mě jednou odpovídati k jeho steskům: „Býti malířem já – mnoho, mnoho bych se nejprve učila, abych dovedla dokonale vládnouti rukou, abych měla techniku úplně v moci – a pak bych začala tvořit a komponovati barvy, chtěla bych vytvořiti, co vidím nejen kolem sebe, ale přetvořeno v sobě, jako to dělají včely. Sbírají šťávu z bylin a stvoří z ní med. Přerod. Umění je přerod skutečnosti.

A barvy, ach, tvořila bych barvy, okultní záchvěvy byly by v nich, tajemství mých soumraků a zázračných nocí... Všecko bych musila vědět a znát o svém umění, a mimo to míti ještě celý obraz tajemství nepoznaného a touženého, a pak bych začala *tvořiti*. Stíny a světla, rozmanitá světla přicházela by ke mně v ty chvíle...“

Vím, že jsem blábolila tenkrát nepředložené hlouposti, ale Vincenc je bral vážně a začal mluvit pohřební řeči svému umění.

Ale připadalo mi to velmi marné, protože jsem se nikdy nedomýšlela, že je Vincenc umělec, ale profesor malířství. Náрек pro něco nedostižného, k čemu to? Mohl by padnouti do prachu každý mimo tisíce smrtelník a plakati, že není géniem. A génius asi nejméně ví, že jím jest. Jak jsme my lidé směšní snaživci a zoufalci!

Ale tenkrát vyváděla jsem Vincence na procházku lukami k řece, a podařilo se mi rozveseliti ho. Mnoho květin jsme nesli domů a Vincenc si hvízdal nějakou neznámou píseň z opery, kterou kdysi slyšel a při níž se snad i bavil.

Ale já slyšela hučení lesů a vody a podivné vzdálené tóny, které zapadaly do trav jako vzdechy. A toho večera Vincenc poprvé blouznil nahlas o dítěti. Zrovna horečné touhy vznikaly.

*

Bylo po obědě. Vincenc usnul na pohovce. Odešla jsem s knihou na terasu, usedla jsem líně do houpací židle, abych četla. Ale vzduch byl rozechvěný, horký, plný tichého bzučení a jednotvárného šumění. Uspával... Měla jsem knihu na klíně a zavřela jsem oči. Ani

jsem snad nespala, jen dřímota se snesla na moje víčka jako tíha vzduchu... Světlo bylo tlumeno zelenými stíny stromů a loubince. Bylo mi jako v sladké mdlobě...

Nevím, jak dlouho jsem tak seděla. Ale když jsem otevřela oči, stál přede mnou *on*... Ne Vincenc, ale opravdu ten muž, o kterém se mi kdysi dávno zdálo ve spaní, skoro dětském a který se mi pak často vynořoval z duše a jehož jsem milovala. *Můj sen*.

Hleděla jsem s úžasem na ono zjevení. Nebyla jsem si vědoma, sním-li dosud. On hleděl na mne upjatě a také překvapen. Uvědomila jsem si náhle, že ten pohled mě probudil – a vstala jsem.

Cizinec učinil krok vpřed, uklonil se – představil se, prochvělo mým vědomím pouze jméno Valentin. Promluvil jakousi neobratnou omluvu. Hledá profesora Herolda, vešel bezprostředně na terasu ze zahrady, nikoho nikde nepotkal...

Byla jsem asi velmi bledá a zmatená, protože se znovu omlouval, ale v tom přicházel již muž a zbavil mě tísně.

Vzpamatovala jsem se. Cizí muž je malíř, zabloudil na svých cestách do Prahy, zajel na náš venkov, byl doporučen mému muži.

To bylo všechno zcela prosté, ale já jsem cítila v tom osudnou spojitost této události se svojí vidinou. Zde nebylo omylu, nebylo ani možného vysvětlení, snad podrážděnou fantazií. Muž, který mě před lety navštěvoval jako sen, nebyl, nebyl pouhým preludem! Přišel a hleděl na mne zrakem, který mě proměňoval, mé nitro proměňoval. Cítila jsem ho s nesmírnou jasností, ačkoli myšlení mé bylo jakoby obestřeno mlhou.

*

Znala jsem ho dříve, nežli jsem ho spatřila. Je to cosi mimo představu o skutečnosti. Vzrušila jsem se v jakési nepřipravené, bezděčné štěstí, pro život neodůvodněné. Nepřemýšlela jsem prvního večera, cítila jsem pouze, že všechno mé právě *zrozené* – nevím, jak nazvat onen stav – soustřeďuje se v mých očích, ve chvíli nervů a záření pleti, a že on vše pochopuje a přijímá stejně překvapen jako já.

Ukazoval nám skici, studie. Žasla jsem, jak všechno bylo nové a přece *mně* známé, mému snění známé. On neokrádal přírodu o její skutečnost, on z ní tvořil legendy krajín a tváří. Jeho stromy rostly nad cestami plnými dramatických stínů pod nebem, které k nim patřilo. Jeho lidé byli vyprávěči nitra, v klidných jejich pózách byla gesta duší. *Maloval barvy*, které mě rozčilovaly a zároveň naplňovaly jakýmsi ovládním sebe. Ta *záračná*

oranžová svítí mi stále před očima jako odlesk začarovaného slunce, velmi vzdáleného, tak že již pro mne přestává býti sluncem.

Vincenc byl zcela upoután cizím umělcem a zval ho srdečně k delšímu pobytu u nás.

Nastaly krásné, důvěrné chvíle společných obědů a vycházek, výměny myšlenek. Jak bledl minulý můj život! Jako neprožité byly mi dni před onou osudnou chvílí jeho příchodu.

*

Přišly však záhy též strašné výčitky. On je cizinec a já se prohřešuji na svém muži každým pohledem a všemi myšlenkami. Dni mé i noci byly spleteny ze vzpomínání na něho, z přijímání jeho tlumené vroucnosti, z hříšné radosti z jeho přítomnosti, z hrůzy budoucích dní. Všecko, co žila má duše, byl On.

V samotě snažila jsem se nabýti rovnováhy, nikoli zbaviti se svého stoupajícího citu, ale ovládati ho, býti jeho paní, abych se nikdy neoctlá v nebezpečí, že poruším klid svého muže. Opakovala jsem si neustále všechny jeho ctnosti, jeho dobrotu, kterou mě zahrnoval, jeho velikou lásku. Někdy měla jsem již pootevřené rty k prosbě: „Zavři dvěře tomu člověku, ujedme, ochraň mne!“ Ale jediný pohled Valentinův, ať skutečný, ať vzpomínkou vyvolaný, zmátl mé úmysly.

*

Vyslovil přání malovati mě. Vincenc souhlasil s velikou radostí.

V naší mansardě bylo světlo, tlumené vysokým ořechem, a na okně visely bílé mulové záclony. Ačkoli byl zvyklý pracovati ve volném vzduchu, zvolil tuto mansardu.

Sedávali jsme tam k večeru. Řekl, že tam je pro moji tvář nejvýhodnější světlo. Oblékla jsem bílé, volné roucho, v kterém mě poprvé spatřil na terase. Bylo dojistá lhostejno pro jeho práci, jaký šat zvolím, ale bylo mi, jako bych se v tomto obleku jemu nejméně vzdalovala.

Věděla jsem, že nenamaluje portrét jako zušlechtěnou fotografii, věděla jsem, že v tom, co vytvoří, budu já skryta, kterou nikdo nezná a nesmí znát, a kterou On dojistá vidí. A věděla jsem, že Vincenc nebude spokojen, že se čehosi hrozí, a protože nebude si vědom čeho, řekne, že *tohoto způsobu tvoření*. Ó, já často vycítila jeho revolty strážlivého profesora malíře, když prohlížel studie tohoto svrchovaného umělce.

A nedovedla jsem někdy utlumiti pohrdavého úsměvu, který však mi připadal hříchem.

Valentin pracoval podivně. Dříve si stvořil barvy, nežli nahodil skicu. Vidím jeho paletu, v ní dvě barvy se snoubily: fialová, oranžová.

Pozorovala jsem kdysi z vysokého vrchu v severních Čechách západ slunce: tyto dvě barvy se tam rozhořely v nesmírném kontrastu a harmonii krásy. Jako nejčarovnější ametyst a nejzářivější topas. Tenkrát již myslila jsem na Valentina a neznala jsem ho.

*

Naše seance byly klidné. On tvořil. S úžasem poznávala jsem, že uchvacuje svým dílem celou mou duši, mé myšlenky, mé tajemství...

Bylo ujednáno, že si Valentin obraz odnese. Byla jsem tomu ráda, protože alespoň nikdy nezapomene. Ani slovem jsme se nedorozuměli a přece všechno bylo mezi námi zřejmé. Nikdy se v nepřítomnosti mužově nedotkl ani mé ruky. Hlas jeho zněl tiše a monotónně, když mi vyprávěl o svém životě, o svých názorech uměleckých – i když jsme trochu filozofovali. Ach, kdož nefilozofuje? A každý se domnívá mít pravdu. A přece nic není méně skutečného nežli pravda.

Stalo se, že muž odešel na procházku dolů k řece. Valentin dokončoval můj portrét. Jindy býval muž v ateliéru, v saloně nebo dole v zahradě, ale tentokrát poprvé odešel dále. Náš hovor ostýchavě váznul. Samota nás skličovala. Così se chvělo ve vzduchu jako neviditelné ruce, které se nás obou dotýkaly. Měla jsem určitý pocit, že nás to tajemné oba strhuje k těm oranžovým a fialovým zářícím stínům.

Valentin položil náhle štětec. Hleděla jsem upřeně na paletu, na ty dvě barvy: fialovou, oranžovou. –

Přistoupil ke mně... Vzal mně za ruce a beze slova mě políbil. Sevřel mě v náruč. Líbal mě, šíleně mě líbal a já jsem skoro omdlávala v opojení.

Ale vzpamatoval se, on se vzpamatoval, zvedl mou hlavu, nabyl rovnováhy. A v tom okamžiku vykřikla ve mně hrůza nutného rozchodu.

Mluvili jsme nesouvislé věty, které nás spojovaly jako zaslíbení a zároveň rozlučovaly. A končily se takto: „Jdi za ním, jdi za ním.“ „Odjedu, ano odjedu.“ „Ano, odjedeš.“

Odešel za Vincencem. A já chvátala do svého pokoje v hrozném neklidu...

Vraceli se spolu. Ale ke mně vešel pouze muž. Oznamoval: náš přítel dostal dopis, že se žena jeho rozstala, odjede nočním vlakem... Je velmi dojat.

Hleděla jsem muži do očí jako nepřičetná, s velikým, smrtelným klidem.

Nepovšiml si a odešel opět za Valentinem.

Vše dělo se toho večera ve spěchu... Valentin poslal svá zavazadla na nádraží.

Večeřeli jsme naposledy společně.

Valentin odepjal turmalínový přívěsek a dal mi jej. Je to kámen s podivuhodnými světly: fialový a v jednom záhybu broušení svítí oranžovou...

Valentin řekl ve chvíli, když muž naléval vína: „Kdykoli jej vezmete do levé ruky, aby se dotkl prstu, na němž nosíte snubní prsten, zapomenete na mne. Je to kouzelný kámen po mé prabábě, která se vyznala v magii.“

Rozloučili jsme se s bolestným chvatem... Muž provázal ho na nádraží. Hleděla jsem za nimi do tmy. Proužek světla z lucerny plul, v červnu plul, až zmizel.

Stála jsem dlouho u okna. Život můj odcházel. A čekala jsem, že se vrátí muž, který mi dává lásku. A já ho zrazuji. A přece jsem nechala i v té chvíli zarůstati do hlubin své bytosti polibky člověka cizince, který navždy odchází...

Ulehla jsem... Ustanovila jsem si: Až se vrátí Vincenc, budu tichá, nepohnu se, jako spící, jako nepřítomná.

*

Ale vrátil se a přistoupil ke mně. Dotkl se mne rukou.

„Už odešel. Ubohý. Žena mu stůně.“

„Ano.“

Vincenc byl rozněžnělý a skoro vášnivý. Rozsvítil a opět zhasl. Otevřel okno a přistoupil ke mně. Začal hovořiti o příteli, A tolik dobrých slov promluvil. Hleděla jsem rozevřenýma očima do tmy. Viděla jsem před sebou Valentina, jen Valentina...

Muž mne objímal... Opakoval, jak jsem mu drahá...

Chtěla jsem povstati, přiznati se. A náhle řekl: „Bože, nepřežil bych ztrátu jediné tvé důvěrnosti.“

A v té noci mě pevně přitiskl Vincenc k srdci – v objetí... A já viděla ve tmě Valentina...

*

To strašné přišlo, jako rána osudu...

Byli jsme již v Praze. Stala jsem se smutnou, málomluvnou, ale Vincenc nepostrádal zmizelé mé veselosti: věděl, že se splňuje jedna jeho veliká touha. Té noci, té podivné noci odchodu Valentinova objetí Vincencovo... Ano, jistě té noci, kdy jsem ve tmě viděla před sebou odcházející štěstí – –

„Drahá ženo,“ líbával mě Vincenc v ústa se šťastnou jistotou splnění svého přání, „ty mi dáš nesmrtelnost, ty zachráníš mé stáří před reptáním.“

S tímto útěšným štěstím na rtech přicházel domů, podával mi ruce, usedal ke mně. Ten člověk mě tak miloval...

A náhle – to strašné přišlo, jako rána osudu. Je tak všední, tak prosté umřítí – –

A přece překvapí to jako mimořádný osud, když smrt náhle dotkne se někoho blízkého. Byl večer. Vincenc vesele přecházel komnatami, hovořil, připravoval si práci na příští den. A náhle se mu udělalo nevolno. Rychle sháněla jsem prostředky k úlevě, služka odchvátala pro lékaře. Ale všechno bylo marné: jeho tvář zrudla, zmodrala a změnila se výrazem děsné úzkosti. Zamával rukama, jako by se chtěl něčeho zadržeti, čeho nemohl nalézt, zachroptěl mé jméno... V té nejhroznější chvíli vydechla jsem přísahu věčné věrnosti jeho lásce... To všechno trvalo sotva dvě minuty... Nevím, zdali rozuměl, chápal, ale zachytila jsem cosi jako úsměv v křečovitých pohybech jeho rtů.

Tak snadno je ve světě nesejít se nikdy, nikdy. A zvláště když člověk chce. Vincenc zemřel a po jeho smrti narodil se *jeho* syn, zplozený té osudné noci, která následovala po onom večeru, když jsem přijímala polibky cizího muže. Valentin vlíbal mi život na rty a Vincenc zplodil člověka... Nebylo nevěry v pravém slova významu. Ale nebyl-li přítomen onen... tehda ve tmě – v mém srdci?...

A dnes, dnes, když oddělena ode všeho, vzdálena světa žiji se svým synem Valentinem – tak jsem ho pojmenovala k podivení všeho příbuzenstva – vím, že účasten byl onoho tajemného aktu i *On*, nepřítomný Valentin, neboť hoch má jeho tvář – jeho rysy, jeho oči...

Ó, z nevěry usvědčil by mě tento obraz, z nevěry, kterou jsem vinna cítěním, ale nikoliv skutečností. Malý Valentin je Vincencovo dítě... A má podobu Valentinovu. Ó, není-liž to štěstí pro Vincence, že se nedočkal *tohoto zázraku*? Byl by mi uvěřil? Pochopil? A bylo by trvalo jeho štěstí?

A vím, že se můj syn Valentin potká v životě s tím, kterého miluji. Jejich cesty se zkrátí, a On v něm pozná sebe. Kterak moudře vysvětlí tuto *přírodu*? Já budu mimo, nezúčastněna jejich úžasu.

Říkají, že jsem duševně chorá. Jak snadno a povrchně vysvětlili záhadu života!

Odstěhovala jsem se do této krásné krajiny, koupila dům, zavřela železnými vraty vstup do naší zahrady. Přicházel strach před příchodem Valentinovým. *On* byl předpověděn v mé duši. Patříme sobě... Jak bylo by možno, aby nepřišel? Třebas zdánlivě čistou náhodou? Řekl: *Nikdy se nevrátím!* Ale možnost je, že by přišel do mého domu, nevěda, *kam* vchází.

*

Uplynulo šest let od smrti Vincencovy. Malý Valentin roste stále do věrnější podoby Valentinovy. Sevřela jsem již několikrát turmalín v levé ruce, aby až k srdci dospěla má vůle zapomenouti na něho, ale nezdařilo se.

Obešly mne pouze mrákoty a kámen vypadl z ruky.

Srdce nechce zapomenouti.

Valentin je rozkošné dítě a jeho jsoucnost stačila by mi k životu, byť smutnému a zamýšlenému, ale krásnému životu. Vždyť jím vrátil se ke mně *On*.

Píši sestře Kláře tuto zповěď.

Ona všechno pochopí a dobře rozhodne, kterak třeba mé tajemství rozřešiti. Nechci, nechci, aby se Valentin vrátil. Jsem vázána přísahou mrtvého, na kterého zbožně a vroucně vzpomínám. Možná, že jsou hrůzy mé zbytečné, že Valentin je unášen dávno jinými vztahy a nepomyslí na mne. Byla bych i s tím spokojena, ale nevěřím tomu. Bylo setkání naše příliš mimořádné. *On* by přišel... I kdyby nevěděl, *kam* vchází... Nebudu zbavena hrůz nejistoty, dokud *On* nezví mou vůli, rozsah mého strachu... a neslíbí, že nikdy nepřijde, nikdy, nikdy. Neboť kdyby přišel, podlehla bych mu, nebylo by ve mně ani jediného nervu, který by se dovedl vzepříti jeho touze. A zemřela bych. Tím jsem povinna tomu, který odešel... Musela bych zemřít, a syn by byl opuštěn. A pro něho je mi třeba žít. Chci pro něho mít klid a bezpečnost do konce života...

Doufám, že budu vyslyšena.

Proto jsem se zpovídala...

Těkám zahradou, nešťastná matka, stíhaná strachem o budoucnost svého dítěte...

Až se otevrou vrátka u bezových keřů a přijde sestra Klára a řekne: „Poselství vykonáno. Buď klidna, nikdy v životě nepřijde do tvé cesty.“

Zmizí hrůza strachu...

Zúčtuji se svým životem; srovnám všecko, smírím tragiku, táhnoucí se dlouhými stíny, jež vrhá má bytost na bílé cesty, po kterých kráčím, dlouhé stíny, jako by byl stále velmi slunečný večer.

Chodím po zahradě s malým Valentinem, který se usmívá, běhá za motýly a diví se velmi oblakům, když plují nad námi a proměňují se v podivné přízraky.

Mimo svět

Setmělo se a mlha zatáhla kraj jako oponou. Bylo to na hranicích Čech. Celní prohlídka, křik a hlomoz nádražní, a vlak s jednotvárným hukotem konečně letěl dál.

„Právě zde poznala jsem Terezu Elinsonovou,“ řekla Marta v rohu útulného kupé.

Odpověděla jsem: „Kdo je Tereza Elinsonová? Nepamatuji se, že byste kdy byla o ní mluvila.“

„Ne, nikdy. Jakési dobrodružství. Právě tak jako teď řítí se vlak do tmy, v níž litaly rudé jiskry a míhala se světla, rozptýlená v mlze...“

Jela jsem tenkrát z Norimberka a zde přistoupila slečna Tereza Elinsonová. Vysoká, vzpřímená vešla, pozdravila, odložila klobouk, usedla proti mně a upřela na mne pronikavé temné oči. Dívala jsem se stále ven, ale cítila jsem její pohled. Byla jsem duševně značně stísněna i umiňovala jsem si, že se nedám do hovoru s neznámou dámou, která patrně čeká na nejmenší příležitost, aby se pobavila... Hleděla jsem zatvrzele z okénka. Ale dáma náhle promluvila s prudkostí a vřelostí, která mě překvapila a úplně pomátla mé úmysly. Úsečnými větami jala se mě obdivovat a ukončila nadšení přáním moci mě malovat a dodala rozechvěným hlasem: „Jste duši mé blízkou. Pravím to bez úvodu, neomylně!“

Odpověděla jsem jí několika rozpačitými nejasnými slovy, která se smazala v hlomozu vlaku.“

Marta se odmlčela, pokračujíc ve svých myšlenkách: „Byla to podivná žena, ale ostatně snad podivná pouze pro mne. Byla jsem tak naprosto neschopna přiblížit se její duši.“

Zeptala jsem se: „Neseznámily jste se blíže?“

„Ano. Hned ve vlaku jsme mnoho rozmlouvaly. A v Praze jsme se rozloučily se slibem, že Terezu Elinsonovou navštívím v jejím osamělém zámečku. Má krásné jméno ten zámeček. Mimo svět...“

Byla jsem ráda, že se Marta dává do vyprávění. Nic příjemnějšího na dlouhé cestě.

„A záhy potom jste navštívila slečnu Elinsonovou?“ zeptala jsem se.

Marta se zvedla, zabalila se pevněji do plédu, naklonila hlavu vpřed, takže bledá její tvář zrovna perlet'ově zaskvítila v pološeru.

„Je tu skoro intimně, že se bude dobře vzpomínati na to zapadlé hnízdo. Nu tedy. Ano, asi za týden po našem seznámení přijela Tereza pro mne do Prahy. Bylo mnoho patosu v každé její větě a v každém sebeprostším pohybu, jako by je dříve připravila i zkrášlila, ale měla zároveň v podivném odporu k této vlastnosti způsobu téměř rozkazující nadvlády, cosi tvrdého, jakým byl i její zjev.“

Když mě vyběhla k návštěvě, řekla: ‚Ale nadlouho, chcete-li navždy.‘

Zasmála jsem se tomu.

Kývla hlavou: ‚Mají tam přístup jen luna, hvězdy, slunce, tichá oblaka a přátelští ptáci.‘

Byl tichý zimní den plný slunce. Jely jsme z Prahy tři hodiny vlakem. Pozornost slečny Elinsonové ke mně byla bez mezí a stupňovala se chvílemi ve výbuch radostné vřelosti, ke které já sklíčeně odpovídala otázkami: Malujete krajiny? Pěstujete květiny? Chodíváte daleko na procházky? A vyčítala jsem si v duchu, že jsem velmi nespolečenský tvor.

Ze stanice, kde jsme vystoupily, šly jsme asi čtvrt hodiny po ní cestou k silnici, podél níž se táhl smrkový plot parku. Prošly jsme malými vrátky. Stromořadí a průsvitné cesty zatřpytily se zlatými skvrnami, a nízký empírový zámeček objevil se v jasném světle bílého odpůldne.

Služebnictvo slečny Elinsonové bylo diskrétní: starý zamračený zahradník a několik žen, z nichž jedna stařena vypadala jako kostlivec, obličej neměl svalů, jen zažloutlé povlečené kosti a v očích důlcích se chvělo cosi jako tma. Ta žena mě trochu upoutala, takže jsem se bezděky zastavila pohlížejíc na ni.

‚Tě se zvykne, to je moje Nany; je velmi užitečná, udržuje komnaty ve velkém pořádku,‘ řekla slečna Elinsonová uvádějíc mě do pokoje pro mne určeného. Byl plný odstínů žlutých barev, které velmi miluji. Patrně jsem se náhodou o tom slečně zmínila. Nad ložem visela rytina Corregiovy Dívky s labutí. Na černém mramorovém stolku pod benátským zrcadlem stála stará tyrkysově modrá váza z fajánse s kyticí rozkvetlých čemeřic. Oknem dívala se daleká zářivá plocha zamrzlého rybníka jako ohromná perleť plná duhových křivek.

Po obědě ukázala mi Tereza Elinsonová celý zámeček – komnaty intimní s mnohými vzácnými knihami a uměleckými předměty, načež jsme se odebraly do parku. Tam vybavovala jsem se pomalu ze sklíčenosti, které snadno podléhám, když cítím jistou povinnost obřadné zdvořilosti. Takové kouzelné perspektivy otvíraly se do kraje, a zase milé záhyby cest s prostými dřevěnými lavičkami a besídkami tvořily důvěrné scénérie k románům, které tu dojista byly prožity.

Ptáci přilétali nám na ruce a lítali s výkřiky nad našimi hlavami. Rozveselila jsem se s nimi a pocítila jsem konečně potěšení z té zimní návštěvy. Vzduch zrovna jiskřil, sníh se třpytil a slunce prostupovalo vším, jako tělem probíhá krev.

‚Chci, abyste tu byla šťastná,‘ řekla Tereza s přízvukem veselé srdečnosti, ‚čiňte, co vám libo, přijďte ke mně, kdy budete chtít, čtete, hrajte, procházejte se parkem, pište verše,

skládejte symfonie, malujte madonny, počítejte dráhy hvězd, filozofujte o účelnosti bezúčelného života, jen se mi tu nenuďte.

A kdybyste se přece nudila, svěřte se mi, a odjedeme, kam vám bude libo; na vysoké hory k ledovcům, nebo k modrému moři mezi cypřiše a palmy.

„Tvoříte pohádky,“ zasmála jsem se.

„Ne, vy ode mne už neodejdete,“ pronesla podmanivě hlubokým hlasem, jako by prosila a rozkazovala zároveň, stiskla mi pevně ruku a políbila na rty.

„Jak by to bylo možné?“ řekla jsem nesměle.

„Mimo svět je krásně žít,“ vydechla Tereza zamyšleně.

Vrátily jsme se do zámku. Tereza otevřela klavír. Chvíli se na mne vzrušeně dívala, načež začala hrát Beethovenovu sonátu Rozloučení. Její hra překvapila mě nejen vyspělostí techniky, ale i produševněním výrazu, zvláště Návrat přednesla s prudkou silou radosti. Ukončivši obrátila se ke mně: pozorovala, že mě dojala její hra.

„Tak málo mluvíte,“ řekla tiše, ale to je právě krásné. Návrat...“ přivřela oči, „vámi vrací se mi zase život, ani netušíte, že vámi.“ A řekla velmi tiše: „Budete-li mě mítí ráda?“

Slyšela jsem té chvíli zcela zřetelně umklé tóny právě doznělé, nepřemožitelná úzkost sevřela mi hrdlo, oči Tereziny upřely se ke mně v naléhavém očekávání, takže jsem vycítila podvědomě, že otázka její nebyla prostou srdečností ženy, které jsem sympatickou a která touží po mém přátelství. Cośi divného vyznívalo z toho tónu, snad účel celého života, ale mně nepochopitelného.

„Nejsem si dosti vědoma rozsahu toho slova,“ řekla jsem s nuceným úsměvem, „je tak nesnadno zjistit city, tím méně je předurčit.“

„Ne, nemluvte, nemluvte...“ zvolala netrpělivě a bolestně.

Vstala jsem za chvíli, abych přerušila trapné ticho. Tereza seděla u klavíru jako socha.

„Ukážete mi svůj ateliér?“ zeptala jsem se.

„Moje práce vás zklamou,“ mávla rukou, „umění, to jsou mé zapadlé sny. Jediná já, Marto, nikdy bych vás nezklamala. Známe se ještě tak málo, ale chtěla bych vás mítí tak blízko, jako bývala Berta. Ó, vy mě pochopíte, vy si dosud neuvědomujete, že jsme se proto potkaly, abychom si patřily navždy. Jak šťastný bude náš život, Marto...“

„Kdo byla Berta?“ zeptala jsem se stísněně.

„Až zítra vám budu o ní vyprávět. Dnes chci jen přítomnost, náladu očekávání. Vaši ruku mám ve své.“

Vešla Nany a vybídla nás k večeři.

„Zvyknete jí,“ pohnula Tereza opět hlavou jako při prvním vstupu do zámečku.

Po večeri vyslovila jsem přání odejít do svého pokoje. Tereza nerada mne propustila a loučila se žhavě mě líbajíc.

Ulevilo se mi, když jsem osaměla. Brzy zhasla jsem světlo, usednuvši k oknu zadívala jsem se do bílé měsíčné noci. V pokoji nade mnou, v Terezině ložnici, ozvaly se kroky od stěny tlumené kobercem a počaly se jednotvárně vracet od stěny a neustávaly jako přecházení člověka, který zapuzuje tím opakovaným pohybem bolest nebo starost. Napjatě jsem naslouchala. Kroky neustávaly a jako by se zároveň ozvalo přidušené štkání. Co to vše znamená?

Vstala jsem vzrušena. První myšlenka mi připadla – běžeti nahoru k ní, zeptati se, co se přihodilo, utišiti její pláč... Ale váhavě jsem se opět vrátila k oknu. Má-li nějaký prudký záchvat žalu, nelze ho zadržeti. Kroky konečně ustaly, ale ozývalo se chvílemi ještě táhlé zaštkání... Dívala jsem se znepokojena do ozářeného parku. Tereza umlkla.

Bylo již všude úplné ticho. A vtom dole po cestě zamihla se vysoká postava, zahalená v plášť... Tereza.

Zmizela za bílými větvemi keřů...

*

Ráno při snídani mi podala kytici růží.

„Teď v zimě, jak je to možné?“ pohlédla jsem na ni pátravě, ale ani nejmenší stopy pláče nespatriila jsem v jejích očích.

„Všecko je možné,“ odpověděla vesele.

Uspokojila jsem se zase, přinesla jsem si z knihovny do pokoje množství knih a řekla jsem si, že tu rozumně a pěkně strávím měsíc, vyjdeme si denně na delší procházku, Terezinu sentimentálnost vyléčím. Dosti dobře se mi dařil můj úmysl celé dopoledne. Odpůldne pak jsme usedly v modrém pokoji. Tereza se opět nějak zachmuřila, držela horečně mou ruku ve své. Konečně promluvila, jako by nahlas pokračovala ve vzpomínkách:

„Berta byla jemná, citlivá, její zjev byl tak duchovitý: Máte její oči. Jste jí vůbec mnoho podobna.“ Otevřela medailon s podobiznou Bertinou, zavěšený na řetízku na krku.

Usmála jsem se: „Pak se jistě neznám.“

Tereza se rozpovídala:

„Ach, podoba, to je pro mne něco jiného, nežli myslíte. Máte duši jí podobnou, jakési záření neviditelné jiným lidem. Berta žila tu u mne šest let. Neměla mimo mne nikoho na světě. Byla stále kolem mne. Pomáhala mi v ateliéru, pořádala knihovnu, noty, pěstovala mé

orchideje ve skleníku, všechna její práce soustředovala se ke mně. Tak oddaná mi byla!
Kdybyste ji byla slyšela zpívat! Měla nevelký, ale dojemný hlas. Krása jejího zpěvu záležela v přednesu. Byla tichá, pokorná a plna půvabu.

„Zde zemřela?“ zeptala jsem se.

A Tereza vysvětlovala dál:

„Ano; jsou tomu dva roky, v parku v hrobce odpočívá. Jak strašné to byly dva roky. Vámi vrací se mi život. Doufám tolik ve vás.“

Neodvážila jsem se promluvit.

Tereza pokračovala:

„Chtěla bych, aby můj domov byl vaším domovem, aby naše myšlenky splynuly, aby naše radosti byly společné. Tak míti vaše srdce, míti vaši důvěru, abyste nezatoužila po světě.“

„A vy nikdy jste nemilovala?“ otázala jsem se velmi odvážlivě.

„Což jsem se vám nesvěřila, že Berta?“ podivila se.

„Ano;“ přisvědčila jsem ostýchavěji, „ale muže.“ Oči Tereziny otevřely se v podivení.

Vstala a přecházela volnými kroky, jako by se kolébala po vlnách. Pak se přede mnou zastavila a pronesla klidně: „Ne, Marto, nikdy. To je mi naprosto cizí a nepochopitelné.“ A krátce se odmlčevši:

„Tolik krásy je v tobě!“

Vyšly jsme do parku.

„Půjdeme k Bertě,“ řekla. A několikrát cestou opakovala: „Bude noc, a luna skryje se za bílý oblak.“

Dva krásné platany tvořily vstup na nevelké prostranství, ohraničené smrky. Uprostřed stála malá gotická hrobka. Vchod zastíňovaly cypřiše. Bílá cesta, do polí zvednutá za parkem, zřetelně svítila až v ta místa, kde planula rudá lampička visící na stříbrných řetězech.

„Budoucí náš domov,“ řekla Tereza, když jsme vešly.

Tlumené pravidelné údery ozývaly se velikým tichem, jako by v podzemí tlouklo srdce.

„Co to znamená?“ ptala jsem se, „odkud přicházejí ty zvuky?“

Bílý oltář s křížem, barevná skla oken, klekátko, všechno tak prostě se mi objevilo bez záhady, a přece sevřela mě úzkost, když mě Tereza místo odpovědi stáhla vpravo k schůdkům a ukázala dolů.

Šla jsem za ní... Stála tam kovová rakev, nad ní hořela také malá lampa. Na zdi visely veliké hodiny, jejichž tikání neslo se hrobkou jako bušení srdce.

„Každé noci přicházím je natáhnout,“ řekla Tereza, „a prodlévám u ní. Čas míjí...“

Sklonila se k rakvi. Pozvedla víko... Opravdu pozvedla těžké kovové víko. Pod druhým skleněným příklopem ležela mrtvá v zeleném hedvábném rouchu, žlutá v tváři, s hlavou poněkud vlevo přikloněnou, s výrazem klidu na zavřených očích, na stisknutých rtech, na zkřížených rukou, na hladkém vysokém čele.

Stály jsme dlouho beze slova a odešly jsme beze slova. Parkem ubíraly jsme se k zámku. Zapadalo slunce, karmínově zářící jako ony lampy v hrobce. Dlouhé odlesky chvěly se po zamrzlém rybníce...

V korunách ozývaly se výkřiky ptáků a z dálky táhlé pískání vlaku...

Podivnou náladu měl večer. I v zámku v polozešeřených komnatách jako by někdo prošel byl zanechal po sobě vůni stesku a očekávání návratu.

Tereza řekla:

„Budeme večereti v ateliéru, na památku těch večerů, které odešly a vracejí se...“

Spatřila jsem tedy její pracovnu. Kamna svítila řežavým uhlím, omamující vůně plnila prostor velmi vysoký a nádherný, zaplavený rudým světlem lustru s červeným hedvábným stínidlem. Světelné skvrny chvěly se po perletí vykládaných stolicích a těžkých japonských látkách. Park vstupoval tam skleněnou stěnou zamodrale soumravný, velmi blízký.

V rohu u empírové pohovky stál prostřený stůl, u něhož ve staré porculánové váze uvadaly větve bledého rozkvetlého bezu.

Prohlížela jsem obrazy Tereziny. Mimo několik motivů z parku opakovala se po plátnech stále tatáž ženská postava, někde polozahalená v závoje, někde nahá, v podivných zvládných pohybech, až křečovitých. Cosi velmi životného bylo v těch křivkách a výmluvných postojích, ale zároveň nesouměrnost volby prostředků, mnoho odvážného, ale nedosti harmonického.

Tereza ukázala na prázdné připravené plátno: „Čeká na vás.“

A dodala po chvíli: „J'aime de vos longs yeux la lumière verdâtre!“

Vidím ji, jak se zahleděla dlouze do mých očí.

„Nedovedu nahraditi Bertu,“ řekla jsem odhodlaně s nucenou veselostí.

Mávla odmítavě rukou. Odvedla mě k pohovce. Večeřely jsme. Tereza nalévala silná vína a neobyčejně se rozjařovala.

Dokazovala mi, že jediná já mohu jí přinést štěstí, veliké štěstí pro život, že to vycítila neomylně hned tenkrát ve vlaku a že věří ve mne.

Po večeri jsem vstala a žádala Terezu, aby prominula, odejdu-li již do svého pokoje.

„Hled'te, jaká noc se blíží,“ ukázala do parku, „a vy jí chcete prchnouti.“

„Ó, neodcházejte ještě,“ prosila, „pojďte, prosím, dovoďte, učiním si skicu... Umění mi vás přiblíží, zdůvěrní... Dovolíte?“

„Zítra, ano? Je mi třeba samoty dnes, tak nutně,“ řekla jsem vlídně, ale určitě. Přivinula mě k sobě, a tak odcházely jsme dolů. Tereza vešla za chvíli ke mně do pokoje, přinášela vzácný starý šperk z chryzolitů a dlouhých temněšedých perel. Mluvila nesouvislé, rozechvěné věty připínajíc mi šperk kolem krku... Dala mi dobrou noc a vzdychla: „Kolikrát ještě půjdu v noci k Bertě.“

Za chvíli ozvaly se její kroky nade mnou jako předešlého večera. Odepjala jsem šperk a hleděla jsem na zelené drahokamy, na šedé perly a vdechla jsem zvláštní vůni toho starého zlata, které zdobilo asi Bertu, a kým asi před ní milované, dávné, dávno zapomenuté ženy...

Přistoupila jsem k oknu. Bílé záření chvělo se korunami stromů, pronikalo cestami parku a tvořilo z hladiny rybníků zrcadlo, v němž se shlížela obloha se všemi světly.

A jak jsem se dívala do bílé noci, opět spatřila jsem Terezu: zmizela v zatáčce vedoucí ke skupině bříz. Věděla jsem, že jde k Bertě...

Nevysvětlitelná úzkost mě uchvátla. Zazvonila jsem na služku. Teprve když jsem na chodbě zaslechla její kroky, vzpomínala jsem, co řeknu, proč ji volám.

Vešla bledá dívka, tváře jako pergamenové, s klidnýma, smutnýma očima.

„Proč se díváte tak nešťastně?“ zeptala jsem se jí neobratně.

„Vaše milost se mýlí,“ řekla služka odměřeně.

„Prosím vás o trochu čaje,“ řekla jsem chvatně.

Děvče za chvíli přineslo čaj. Poklonilo se a odešlo.

Těkala jsem po komnatě s neklidem a úzkostí a chvílemi hleděla jsem z okna.

Konečně jsem zamkla dveře, zhasla a ulehla... Usnula jsem. Za chvíli jsem se probudila, jakoby nějakým zmateným těžkým snem nebo nějakým šumotem. Vztyčím se. Poslouchám. Za dveřmi jako by někdo dýchal. Poslouchám napjatě. Opravdu, někdo těsně za dveřmi dýchá. V tváři cítila jsem horko a ruce měla jsem jako led. V krbu ještě řežavělo uhlí. Bílá noc hleděla tiše nezastřenými okny.

„Marto, Marto,“ zašeptal náhle tlumený hlas za dveřmi.

Zatajila jsem dech. Srdce mi hlasitě bilo.

Je to Tereza? Co chce ode mne? Proč mě teď volá jako bloudící duše, jako duch mrtvé Berty?

Strašná úzkost mě sevřela. Co by se stalo, kdybych otočila klíčem?

„Marto, Marto,“ ozývalo se za dveřmi v přestávkách bolestně a toužebně a stupňovalo se v hrůzné úpění.

Slyšela jsem tlukot svého srdce. Bála jsem se pohnout, abych neprozradila, že bdím. „Marto, Marto,“ chvělo se za dveřmi silněji jako hlas o pomoc.

Zadržovala jsem rukou tlukot srdce a bylo mi, jako bych se měla udusiti. Ne, ne, nepohnu se, neotevřu, řekla jsem si s celou prudkostí vůle a hrůzy.

Nedovedla jsem si srovnati tento prosící, pokorný hlas s tou skoro velitelskou postavou, s tou tváří pevných rysů. Konečně zaklepala Tereza na dvéře – tiše, ale zřetelně.

Připadal mi vstup Terezin v té chvíli čímsi strašlivým, nevyzpytatelným, jako by mělo vzniknouti cosi příšerného do vzduchu prostoru, kde jsem dýchala, ulehnutí na má prsa a dusiti mě, dusiti k smrti.

Ležela jsem nepohnutě v strašné úzkosti... Každé opětovné zavolání mě dusilo jako můra.

Tereza konečně utichla. Kroky vzdalovaly se nerozhodně pomalu ode dveří, ale vzdalovaly se přece. Pak se ozvaly nahoře a zanikly... Táhlé štkání zachvělo se půlnočním tichem.

Vztyčila jsem se opatrně na lůžku, vstala jsem a rozsvítila svíčku.

Náhle uvědomila jsem si, že je mi nemožno zde žítí, nemožno prožítí zde ještě jeden den a snad i noc. Nevyhnutelně odejdu, učiním něco, abych se zbavila této hrůzy. Odejdu, odejdu, opakovala jsem si zimničně. Tam za těmi nehybnými stromy s větvíčkami, vpletenými do velikého jasu azuru, za těmi malými smrkovými vrátky je svět plný bouří, zklamání a starostí, ale žíznivě toužila jsem po jeho vlnách, po jeho rvavé síle, po jeho volnosti.

Strach z otálení mnou zalomcoval.

S chvatem a tiše jsem se oblékla.

Napsala jsem na papír tužkou: „Odpusťte, slečno Terezo, odjedu hned s prvním svítáním, nedočkám vašeho příchodu. Odpusťte. Nemohu zůstat u vás.“ Papír položila jsem pod krásný náhrdelník.

Hleděla jsem z okna, jak luna blednouc odchází zvolna, jak ztrácejí se hvězdy, modrost, až se objevil za spleti korun zelenavý vodorovný proužek nového světla. Vzduch šedivěl, perleťověl, proslzoval se, zadýchával, ospaleji než v noci.

Tiše otevřevši dvéře vyšla jsem, sešla po schodech, octla jsem v parku. Chvěla jsem se, jako bych prchala z vězení a z každého okna číhalo by nebezpečí.

Zrychlila jsem kroky, zatřásla jsem se zimou. Ještě chvíli, a byla jsem za stěnou hustých křovin a ještě dále v bukových cestách a ještě dále v smrkovém lesíku – a ještě dále na dlouhé cestě u plotu.

Dvířka byla však zavřena. Ohlédla jsem se. Soumrak ležel ještě na zemi. Teď všichni spí. Asi i Tereza spí. S namáháním vylomila jsem smrkovou větévku plotu, protáhla jsem se mezerou.

Obloha klenula se nade mnou nevysoká, zatopená mlhou rána. Nikde nebylo ani živé duše.

Cítila jsem volnost mimo sebe i v sobě, tísnilo mě jen vědomí, že takto odcházím. Jak bude Tereza zklamána! Ale nikde nebylo viny, každá příští hodina mého pobytu na zámku byla by jen přitížením.

Pole daleko široko přijímala nové svítání. Obzor se prosvětloval.

Došla jsem však k vlaku.“

Marta umlkla.

„A nikdy jste se již nesešla se slečnou Elinsonovou,“ zeptala jsem se Marty, „nevíte, jak se jí dotkl váš odchod?“

„Nikdy jsem s ní od té doby nemluvila, poslala do Prahy má zavazadla beze slova vzkazu. Po několika letech jsem ji spatřila, ale ona mne nezpозorovala. Bylo to na Rigi. Seděla v trávě vedle hezké mladé dívky, držely se za ruce a hleděly dolů na zelená jezera.“

Ještě chvíli mluvily jsme o Tereze Elinsonové a zapředly jsme hovor o podivných láskách, které uchvacují srdce lidská.

Noc ve starém zámku

Přišla jsem do podivného zámku. Do samých začátků či konců, totiž zámek byl právě koupen od dědiců.

Všecky klíče zrezivěly. Do komnat opuštěného zámku nikdo po několik let nevešel.

Obývala jsem rohový pokoj vedle knihovny. Zvolna se všecko oživovalo. Okna se otvírala, nábytek přestavoval, oprašovaly se dlouho nedotknuté předměty.

Některé látky se rozpadly jako pavučiny, mnohých čas neporušil, ale jejich barva zajímavě pomasla, některé oživily opět v jásavé barvy jako nesmrtelné. V jednom sále stál vzácný klavír. Klávesy zaplakaly skoro poděšeně v hrozně disonanci.

Staré portréty prohlédly jako sezvané k společné slavnosti, když byly opět do komnat vpuštěny obzory kraje, plné slunce a modrého vzduchu.

Mne nejvíce upoutaly dva portréty v knihovně ve stejných těžkých, hnědých rámech a patrně z jedné doby, mající dole ve zlatých prouzcích vyznačena jména: Juliana, Erik.

Krásná dáma měla velmi jemně modelovanou tvář a černý splývavý vlas jako pouhý stín a velké, černé oči, hluboce melancholické. Mladý muž byl bledovlasý, se zelenýma blouznivýma očima a s měkkým záchvěvem citu na bezvousých rtech.

Vlhký chlad knihovny, otevřený slunci, prosytil se vůní růží a zlatem paprsků, přicházejících z parku.

Všecko se proměňovalo.

Park byl zázračný.

Za léta opuštěnosti vzbudil v prales květů. Úzké cestičky zarostly ohromnými kosatci a nádhernými hrozny fial, dlouho neodkvétajícími, veliké fialové a bílé zvony a zdivočelé karafiáty hřebíčkové vůně proplétaly se v chladu stínu vysokou travou, a keře růží bez kázně rozpínaly ramena jako v nekonečném objímání. A místy prorážely celé trsy kopretin, kopřiv, šalvěje, jinde šťavnaté listy devětsilu a vějíře kapradí. Bazény stály nehybné, pokryty malachitovou zelení, lavičky byly povlečeny mechem, besídky zarostlé, nepřístupné a všude chvěly se nesčetné sítě pavučin. A za každým krokem neslo se plno zvuků a šramotu – – všecky koruny a neproniknutelná mřížová křovin byly oživeny. Bylo dobře všem pospolu rostlinám i zvířatům v nerušené svobodě, v krásném osamotnění, bez lidské vtíravosti.

Každý zámek má svou skrytou historii a zde dlouholetá opuštěnost zrovna jako by hovořila o něčem záhadném.

Erik, jehož portrét visí v knihovně vedle Juliany, byl posledním majetníkem v zámku a strávil několik let svého života jako podivín pouze na moři a zemřel kdesi v Indickém oceáně uprostřed žhavého slunce a vířivého větru. Juliana byla jeho matka. Hleděla jsem znova a znova na ty dva obrazy.

Pouze ty dva portréty visely v knihovně mimo několik japonských kreseb: strašidla Hokusaiova a jedna azurová krajinka Hirošigova.

Vedle bílého krbu se zlacenými ornamenty stále téměř u stěny socha řezaná ve dřevě a kolorovaná: Orfeus s gestem otázky, očekávání, jako by hledal, nenalézal, ptal se pocestných, zpíval prosby k bohům, volal k neznámým obzorům, vzýval stíny podsvětí.

Podivno, a tento milý Orfeus měl na krku tenký zlatý řetízek a na něm dva malé klíčky.

Jako miniaturní klíče sv. Petra. Měl otevřít Hádés klíčky tak nepatrnými jako klíčky semen?

Z oken otvíral se celý kraj daleký, zádumčivý, s nevysokými kopci vrytými do jantarové oblohy, s rozházenými vesnicemi po obzoru, tu tam věž jako zvon, jako kalich květu, tu zase jako maják, dole rybník se zlatými odlesky oblohy, bílé cesty křižující se v polích, tmavé pozadí lesů a na boku výšiny hřbitov jako zahrada, v níž se leskne uprostřed na kříži zlatá záře v západu slunce. Tam kdesi leží Juliana...

Otevřela jsem knihovnu: staří klasikové latinští a řečtí, německá poezie, několik francouzských parnasistů, trochu české beletrie, mnoho knih okultistických. To jsem tak po prvním nahlédnutí poznala.

Byl večer. Všecko v zámku dělo se v začátcích jaksi výjimečně. Večeřeli jsme na verandě při západu slunce, při vyzvánění blízkých i vzdálených klekání, a setrvali jsme tam do východu luny, kdy se zamlžená krajina proměnila v modré jezero, z něhož vstávaly černé stíny.

Bylo veliké ticho, takové ticho, jež skoro překvapuje.

Odešla jsem do svého pokoje. Noc byla teplá, okna otevřena.

Park se nepohnul, stromy nezavanuly větrem, ani neviditelné harfy se v nich neozvaly jako ve dne, ptáci nevykřikli, potoky byly vzdáleny, oblak nebylo. Psi klidně spali nevyrušováni.

Vstoupila jsem opět do knihovny. Krb velmi bíle se zaleskl. A ze stěny v modrém polosvětle dívali se mne ti dva, Erik a Juliana, jako živí, ale tak upjatě, jak dovedou hledět lidé pouze na portrétech. Připadalo mi, že Erik pohnul hlavou, viděla jsem zřetelně, že Juliana obrátila přímo ke mně své tmavé oči, které pak utkvěle se na mne dívaly.

Bylo mi velmi podivno v té společnosti. Chtěla jsem pouze z knihovny vzít nějakou knihu ke čtení před spaním. A tak mi bylo, jako bych zde náhle nebyla sama. Nebyl to přece vzdech, co jsem slyšela za sebou či nad sebou?... Je přílišné ticho.

Ohlédla jsem se po knihovně. Sáhla jsem po první knize: Paracelsus... A ti ze stěny stále mě očima sledovali...

Otevřela jsem svazek v pergamentu. A náhle padl mi zrak na sešit, který se objevil v mezeře vydané knihy. Nějaký starý rukopis.

Chopila jsem se ho trochu bojácně. Vypadlo několik dopisů. Prohlédla jsem zběžně řady knih, jako bych se ještě něčeho chtěla dohledat, naleznuvši již cosi podivného. Zavřevši skříň, zahleděla jsem se opět bezděky na portréty. Pocítila jsem úzkost.

Příšerné přízraky naplňovaly setmělou komnatu. Rozšklebené nestvůry Hokusaiovy se rozmnožovaly.

Rychle odebrala jsem se do svého pokoje a zavřela za sebou dveře.

Na stole hořela lampa s rudým stínidlem. Uvolnilo se mi. Položila jsem před sebe svazek papíru, který vzbudil všechnu mou účast. Přečetla jsem na konci podpis, který mě vzrušil: Erik... Erik! Tedy on, který na mne pohlédl před chvílí z portrétu tak významně, on, který umřel ve žhoucím slunci a závratném větru v Indickém oceáně.

Noc byla velmi tichá, celý kraj modré jezero, a já našla rukopis člověka, který napsal patrně v nejkritičtější chvíli svého života všechno, co musil povědět. Ale proč? A komu?

Byla jsem já osudem určena, aby on mně svěřoval svou historii? Věděl on, píše tak určitě, že padne jeho ohromný žal a jeho veliká vidina štěstí do srdce chápajícího?

Písmo plné dlouhých rozpačitých oklik hledělo na mne:

„Čtěte a sejměte z duše mé ono tajemství opatrně, jako by vítr roznesl zpráchnivělé tělo neoznačenými stopami a spojil je s neohraničitelnými dálkami země a vod v neskutečnost.

Ach, učiniti skutečné neskutečným – to je poslední sen mého života. A proto odcházím na moře, abych se nikdy již nedotkl pevné půdy – země, která ve mně budí hrůzu hmatatelného neštěstí, hrůzu skutečnosti...“

Obrátila jsem list. Tedy mně! Bylo mi jakoby jisto, že jsem přišla do tohoto zámku skrytými vztahy donucena přečísti tyto stati zapadlého života. Cosi nebylo dopověděno v tom konci tam v dálce na moři, cosi svíjelo se ještě v temné noci nesplněno, nesmířeno.

Snad se musí každé srdce otevřít, aby krvavé světlo jeho přijala obloha, nežli je přijme věčná tma.

Četla jsem dále:

„A přece měl jsem kdysi velké vidění štěstí, věřil jsem, že je možno žít po léta v jasném vědomí, že je život krásný.

Měl jsem takových dní jen několik. Přece tedy nebyl můj život snad docela marný. Ale hrůza přítomnosti všecko minulé krásné na věky příkrývá. V parku je na kamenném sloupu velmi starý nápis: ‚Kéž možno učiniti minulé dny budoucími!‘ Ať zaroste nápis ten fialkami, které kvetou kolem. Já nepřál bych si splnění té tužby, vryté do pískovce některým z mých předků šťastnějších, nežli jsem byl já...

Zde nemohu zůstat. Připadá mi někdy, že nejsem při rozumu a hrůza mého pobytu na zámku stává se nesnesitelnou. Nemohu soustřediti myšlenek k žádné práci, nedovedu čísti veršů, není mi možno zahloubati se do jakékoli četby, hudba mě děsí, bloudění krajinou nudí, procházky parkem – ne, ne! – Stojím u okna v knihovně a hledím tam pod stromy k jednomu místu v parku. – Tam. Tam měl bych jít a položit hlavu na zem. Učinil jsem to již častokrát, ale slyšel jsem pouze divoké, bouřlivé úderu svého srdce. Rozhodl jsem se odejít...

Ano, ty krásné dny přece...

Jsem nešťasten, jsem opilý úzkostí a hrůzou.

*

Dívám se do parku. Pamatuji se na svého otce, jak sedával v slunečném prostranství, kde kvetly růže. Já teď vypadám asi jako tehda on. Zešedivěl jsem za posledních několik dní. Jak on býval průsvitně bledý před smrtí!

A matka byla krásná, plna života a záře. Býval jsem zamyšlené dítě a po otcově pohřbu seděl jsem tam také na okraji bazénu sám dlouho do večera a díval jsem se na oblaka. Nikdy nemiloval jsem společnosti dětí. Rád jsem četl a poslouchal matku, když vyprávěla. Těšily mě daleké vyjíždky na konci, ale nerad jsem jezdil na návštěvy k okolním statkářům. Měl jsem vychovatele, ale ten mě nudil a trápil; nikdy jsme si nerozuměli. Matka mě velmi milovala. Přemýšlím, vzpomínám do nejprvnějších let. Ano, bylo to vždycky. Její

láska mě činila tak zamyšleně smutným. Ona, Ona. Viděl jsem ji stále, vysokou, krásnou. Měl jsem stále její oči na sobě upřeny, její ruce se mne dotýkaly, její rty mě líbaly.

Domníval jsem se – tak že to musí být. Ona by nebyla mohla žít beze mne, a já jsem byl upoután více touto láskou, nežli by byla mohla učiniti sebevětší přísnost.

Nebylo zpočátku u nás na zámku vždy prázdno. Matka zvala příbuzné, pozvala několik umělců, pořádala v sále koncerty. Těšil jsem se ze života, byl jsem vesel. Jezdili jsme daleko koňmo, stříleli jsme, dlouho do noci bavili jsme se na verandě. Dovedu teď posouditi svůj tehdejší duševní stav. Bylo vždy cosi, co mě sklíčkovalo, aniž jsem si byl toho vědom. Vždy a všude *ona*. Když jsem se nejméně nadál, octnul jsem se před ní, sevřela mě v náruč a líbala mě. Jak mě líbala! Její rty byly více nežli rty, nežli ústa, v nich se chvělo a hořelo srdce, vášně, něžnost, hluboká oddanost. Znal jsem je v celé stupnici polibků, ve všech možných dotecích a záchvěvech. I já ji miloval, ale jinak. Jak těšily mě naše dlouhé procházky a hovory, tak děsily mě její šílené výbuchy lásky i její tiché, smutné polibky, když mívala zlé chvíle nudy a chodila zámkem, jako by se připravovala k smrti.

Čím dále, tím více jsme se odlučovali od lidí.

Matka zahrnovala mě něžností a pozornostmi, měl jsem všechno, nač jsem si vzpomněl, o čem jsem se náhodou zmínil. Ale nebylo ničeho, co by mě zvlášť bylo těšilo, čeho bych si byl cenil. Nejrady jsem býval sám, v hlubokých nocích sám.

Přemítal jsem o životě: k čemu je všechno a jaký smysl má vlastně nebo bude mít můj život? Dokončil jsem svá studia. Uvažoval jsem: není mi třeba hledati zaměstnání, jsem bohat, nemám ctižádosti, abych se ucházel o nějaké veřejné postavení, nemám zvláštního nadání, abych se stal umělcem. A diletantem? K tomu jsem příliš pohodlný a pyšný. Ani sporty mne netěšily.

Matka mě nabádala, abych si všímal našeho rozsáhlého panství, polí, lesů, té daleké půdy, jež nám patří. Soustřediti mě chtěla. Tedy jsem to činil, chodil jsem se správcem, hajným, rozmlouval se šafářem, staral jsem se... Ale říkal jsem si... proč? Jaký to má všechno smysl?

*

Matka pozorovala, jakou prázdnotou začíná strašiti má duše. Odjeli jsme tedy na cesty. Tehdy byl jsem celkem spokojen. Stále nové věci, cizí města, cizí tváře a styky. A také jsem se při vši upoutanosti oprošťoval poněkud od matky. Nemohla tak střežiti všechny mé kroky. A já prožíval drobné bouřky a chvatná hýření jako zločiny, které mě vzpružovaly

k životu. Její pátravé zraky na mně spočívaly nedůvěřivě, když jsme se ráno setkávali u snídaně i když jsme se večer loučili.

Věděl jsem, že vyplňuji celou její duši. Bylo to přirozené, vždyť jsem byl jejím jediným synem. Ale její láska obtáčela hadovitě všecku moji svobodu cítění a jednání. Teď se o tom vyjadřuji volně a uvědoměle, ale tenkrát jsem o tom nevěděl, pouze to svíralo, stalo se zrovna přirozeností příliš slabou, aby se dovedla vzepříti násilí, které se jmenovalo láskou.

Bývala na cestách klidně veselá, duchaplná, s chvílemi přílivu veliké něžnosti ke mně, po níž jsem ztrácel všecku odvahu k možným revoltám.

Každý dojista měl nás za milence nebo manžely. Ona byla plná elegance, půvabu a dívala se na mne s dojemnou oddaností, která mému chování vnucovala šetrnost podobající se zbožňování.

Prosila mě kteréhosi večera, abych jí neříkal maminko, ale Juliano, nebo ještě lépe krátce Liano, jak jí říkávali, když byla dívkou, nevědouce, že bude kdysi opravdu Lianou – opínající se celou bytostí, vším cítěním kolem...

Nedořekla...

„Liana,“ zní to exoticky, „má to přílišný patos,“ řekl jsem jako námitkou...

Bránila se:

„To je předsudek. Každé jméno jest nápadné, jen dokud nevejde v užívání.“

Říkal jsem jí tedy Liano. A putovali jsme konečně po dvou letech opět k domovu. A nikdy se mi tu tak nelíbilo, jako po onom návratu z cest. Dal jsem se opravdu do hospodářství, začala mě těšiti půda a její proměňování. Přihlédl jsem k jednotlivostem. A nezdálo se mi býti všecko tak marným jako kdysi. Vycítil jsem po prvé, že malé věci jsou složkou života a že je třeba milovati jednotlivosti, abychom dosáhli *postupu*.

Ale dnes vím, že to byla pouze nálada, neboť proč by mi bylo záleželo na nějakém postupu věci nebo událostí? V té době byl jsem však tak vyrovnaný duševně, že i Juliana věřila v harmonii mého nitra. A tehdy vymyslel jsem si nějakou záležitost hospodářskou, abych mohl sám odjet. Lákal mě život mimo naše obzory, život s prudkým žilobitím, tam kdesi venku, kde jsem býval s Julianou a kde jsem i tajně hýřival.

Opravdu se mi podařilo uniknouti. Byl jsem záhy připraven na cesty. Juliana dávala rozkazy, trochu se chvěla, ale většina její činnosti byla soustředěna k tomu vypátrat očima, *proč* odjíždím, přesvědčiti se, je-li má cesta pravdivě zdůvodněna.

*

A zdá se mi, že tam teprve začíná historie mého života, ačkoli je asi podmíněna i vším tím, co předcházelo.

Byl jsem mimo domov poprvé docela sám. Hned na přestupné stanici napsal jsem Julianě takový list, aby ukonejšil. Nedovedl by si nikdo představit, jaký úžasný pocit svobody jsem měl i při tom vědomí, že se musím opět vrátit...

Zatoužil jsem po moři – po moři, v jehož dálkách svítí nesmírná volnost, a chtěl jsem pozorovati lodí, jak plují, a vmýšlet se v osud námořníků, *připoutaných* na kolísající skořápce.

I já jsem jedním z připoutaných – a jako oni na chvíli i já se odpoutávám, zamávám divoce svými řetězy uvolněnou rukou –

Dojel jsem do Prahy. Bloudil jsem ulicemi velmi živými, byl měsíc září, měsíc patrně návratů a nových setkávání, to jsem pozoroval na hlavních třídách, přeplněných proudícím davem a přepychem...

Chtěl jsem tedy jeti k moři – a tam v závratí pohledů na nekonečné vlny kdesi v opojných náladách přístavu užití svobody tak – zablouditi, napíti se všeho zapovězeného, hřešiti, co nejvíce hřešiti, opíti své smysly, unaviti své touhy.

A zatím nemohl jsem se s Prahou rozloučiti, jako bych tajemnou silou nějakou byl připoutáván. Chodil jsem jako školák nesměle po ulicích a večer jsem bloudil jako nadšenec po Hradčanech, po Malé Straně, po Starém Městě a zastavoval jsem se s podivem nad kouzelně seskupenými střechami a věžemi s roztroušenými světly.

A tak to trvalo týden. V Praze se mi zalíbilo, opouštěla mě touha po moři. Bylo mi neobyčejně dobře *samotnému*. Cítil jsem tehda, jak každý snad člověk má zapotřebí býti někdy sám, má-li se soustředit v sebe, má-li žít kus vnitřního života. Psal jsem o tom jí – matce, a ona byla spokojena – chci-li se prý opravdu osamotnit, jako nějaký nastávající prorok? Ne, k tomu nemám schopností, ale toužím pouze po bezcílné divagaci. Tak pro náladu, pro potřebu nitra.

Toho se trochu zalekla, ale uklidnil jsem ji. A psal jsem jako povinnost denně dopis, který prodlužoval mou svobodu.

A říkal jsem si, že na svých potulkách potkám ženu, kterou si přivedu domů. Všecko moje cítění a toužení bylo erotické, tak vypjatě erotické, že jsem se nedotkl ničeho, co by rušilo mou iluzi. Miloval jsem lásku, nemaje předmětu. Žil jsem dny takového blouznění, že se mi protivila každá myšlenka na možnost nějakého hmotného splnění. A v té době strašně krásného napětí spatřil jsem Hagar Mayerovou. Snad bylo kus starého romantika ve mně,

snad prostě osud, nevím, ale já ji oslovil. Seděla nahoře nad Prahou v sadech pod velmi žlutým stromem a dívala se do zamlženého stmívání očima, které neviděly nic přítomného.

Byla mému citění podivně krásná. Oči zašedlé, vážné, skoro smutné a ve tváři tolik jemnosti. Oslovil jsem ji. Mlčela tak udiveně a pohlédla na mne pátravě.

Každý její pohyb mě očaroval.

Stál jsem před ní a hovořil jsem tak přesvědčivě, že se konečně usmála, pohnula důvěrněji hlavou a podala mi ruku.

Vyprávěl jsem jí mnoho o sobě a tím jsem ji asi získával. Ona mluvila velmi málo, ale záhy mi důvěřovala.

Nebylo jinak možno, neboť všechno mé chování bylo dojista velmi přímé. Mohla mě nemilovat, ale nemohla mi nevěřit. Ale ona mne milovala, Hagar mě milovala.

Chodili jsme spolu den za dnem. Bylo zřejmo, že je v Praze sama. Nesvěřila mi však ničeho ze svých poměrů, nežli své jméno: Hagar Mayerová. Hagar! Tolik se mi líbilo to její jméno, v němž zářily její šedé, smutné oči a usmívaly se krásně vykrojené, neklidné a přece mlčenlivé rty.

Nabídl jsem jí, aby ihned jela se mnou k nám.

Měl jsem odvahu přivést ji matce.

Dal jsem jí čísti dopisy Julianiny.

„Jak vás miluje,“ opakovala udiveně.

„Půjdeš se mnou k ní?“ ptal jsem se bojácně. Pohlédla na mne tázavě.

„Buď mou ženou!“

„Ano, budu, jsem šťastna, že budu, ale dříve jest mi urovnati některé záležitosti, musím odjet z Prahy za tím účelem. Čekej na mne. Prodlení dvou měsíců dám o sobě věděti.“

Chodil jsem s ní Prahou jako kouzelným městem; měla najatý pokoj u nějaké stařeny v starém domě mezi zahradami.

„Všecko o sobě ti budu vyprávět, až se vrátím,“ řekla kteréhosi dne tiše a pevně. A zeptala se: „Věříš mi?“

Naše žhavé, důvěrné styky byly mi jako podivný sen. Znal jsem ji, svíral v náručí, líbal, vdechoval její dech – a přece unikala mi skutečnost toho štěstí.

Kdo jest Hagar? Proč jsou jakési záležitosti, jež nedovolují, abychom šli spolu hned do společného domova? A jaké jsou to záležitosti?

Slyšela jsem její důtklivé: „Věříš mi?“

A netroufal jsem si naléhat. A pak opravdu tolik jsem jí důvěřoval. Všecko její jemné, přímé chování, krásné v klidu i vášni, dojímalo mě, poutalo navždy a naplňovalo velikým štěstím.

V té ženě bylo všecko bezprostřední, upřímné, bez přepjatosti.

A viděl jsem, jak je šťastna mojí láskou, nadějí, že bude vždycky se mnou. A to všecko vylučovalo každou pochybnost o jistotě štěstí.

To byly tedy mé dni velikého štěstí. Vidění štěstí. Ano, měl jsem je v těch několika dnech. Praha jako zázrak zjevovala se v tom tonutí mé duše. Nezapomenutelné obrazy žlutnoucích sadů, zakletých paláců, spleti střech, skupin věží a tiché, lesknoucí se řeky provázaly mou lásku...

Taková bezstarostná jistota byla ve mně... Rozejdeme se a za několik týdnů dostanu zprávu od Hagar. Pojedu do Prahy pro ni: zde sejdeme se opět.

Zatím matku doma připravím na neodvratný osud, s kterým se pak smíří, až pozná Hagar. Bude ji milovati. Jaký to bude život! Jakou náhlou důležitost pro mnohé nepatrné věci jsem pociťoval!

Hagar dala mi několik svých podobizen a různých drobností, kterými jsem doma později ozdobil knihovnu. Slíbila, že bude psát a vždycky připojí svou adresu. Byl jsem docela uspokojen. Rozloučili jsme se.

Vracel jsem se domů.

*

Jednoho večera dole v parku v besídce vyzpovídal jsem se matce...

Nepřerušila mne otázkami. Dívala se zbledlá, nepohnutá před sebe. Připadalo mi, že zkameněla. Ruka její, kterou jsem držel ve své, ledově zestydla. Neomdlela, zůstala chvíli v jakémisi strnutí, její oči upíraly se do neurčita, jako nepřítčné...

Toho jsem neočekával. Byl jsem připraven na slzy, obavy, snad i námitky, ale toto podobalo se smrti.

Vzal jsem ji do náručí, prosil jsem ji za odpuštění a mluvil jsem opět o Hagar, jaká je milá a krásná a že není možná, aby ji nemilovala, až ji spatří...

Pomalou se vzpamatovala, zdvihla se a kráčela opřena o mé rámě do zámku. Šel jsem vedle ní doufaje, že nejhorší je překonáno.

Po večeri usedli jsme v knihovně vedle sebe. Matka vyptávala se na Hagar. A já tak málo mohl odpovídati. Upírala na mne udiveně oči. Úzkostí svíralo se mé srdce. Její otázky

byly tak dovedně učiněny, že nezodpovězené utvořily řetěz nedůvěry, pochybností a podezření.

Já tehda jsem si vyčítal, že jsem Hagar Mayerovou propustil bez objasnění, že jsem připustil rozloučení. Strašlivý neklid mě uchvátil té noci a kdybych byl měl tušení, kde ji naleznu, byl bych odjel okamžitě za ní.

Ale v příštích dnech nabyl jsem opět rovnováhy, neboť přicházely od Hagar dopisy chvatné, stručné, ale plné teplé, důvěřivé lásky. Přikládám je k svému rukopisu.

Poslední byl dán na poště v Londýně a radostně mě vzrušil.“

*

Rozbalila jsem dopisy Hagar Mayerové. Psány pravidelným ženským písmem, oplývaly vřelostí a odpovídaly přesvědčivě a konejšivě na Erikovy zoufalé obavy, které za ní poslal do udaných měst.

„Až se vrátím, až ti všechno vypovím, pochopíš, proč zatím pomlčuji o účelu své cesty.

Nemělo by smyslu rozprávět před tebou teď pásma událostí, která by se ti nepříjemně vmotala do klidných a šťastných vzpomínek na mne. A nelze ani v dopise všecko tak stručně vypovědět, aby nebylo křivě posuzováno anebo závažnějším podáno, nežli skutečně jest. Proto měj se mnou trpělivost a důvěřuj mi, jako ve dnech našeho seznámení v Praze, kdy spíše měla jsem ti snad všecko vyjevit, ale byla jsem tak příliš šťastna, tys láskou svou tak příliš rozjasnil můj život, že jsem toužila odejít a vrátit se tvá, navždy tvá...“

Poslední londýnský dopis:

„Jsem šťastna, Eriku, vrátím se k tobě co nejdříve. Všecko je zařízeno. Všeljaké obavy, které mě přece jen skličovaly a které jsem ti nechtěla přiznati, jsou zažehnány. Ó, všecko ti budu vyprávět a budeš mě mít ještě více rád. Bylo nemožno k tobě se *nevrátit*, Eriku, ale vrátím se úplně *šťastna* a tvá – a v to, ačkoli jsem doufala, přece jen jsem se chvílemi bála věřit. Čekej dopis ode mne, a již mi sám nepiš. Jak se těším na shledání v Praze!“

Četla jsem další Erikovy zápisky:

„Čekal jsem pln rozechvění zprávu, že se Hagar blíží ku Praze. Pošta přichází k nám pouze ráno o deváté hodině od nádraží, dvě hodiny vzdáleného. Telegrafní úřad je pak v městečku, ležícím na opačné straně. Po poště odcházel jsem do polí, ale k práci jsem v ty dny vůbec hrubě nebyl. Často odjížděl jsem silnicí mezi lesy k městečku, kde je telegrafní úřad, maje naději, že cestou potkám poslíka.

Matka byla ke mně vlídná, ale její tvář pobledla, hovořila, jako by se jí myšlenky trhaly.

Bylo zřejmo, že mnoho trpí. Stupňoval jsem k ní srdečnost a pozornost a konejšil jsem její obavy jako nemoc, sliboval jsem jí tolik budoucí krásy, utěšoval jsem ji svou oddaností! Skláněla ke mně hlavu a líbala mě, jako by se měla loučiti.

„Ale proboha, co se změní mezi námi příchodem milované ženy?“ ptal jsem se jí jednoho dne, když jsem ji přistihl plačící v jejím pokoji.

Neodpověděla a vrhla se s nářkem na má prsa.

„Maminko, takto mi kalíš všecku radost,“ řekl jsem smutně.

„Nedbej mne,“ odpověděla tvrdě, „máš pravdu, Liana byla jen přízrak, můj přízrak.“

*

Bylo již konec listopadu, dva měsíce od mého rozloučení s Hagar minuly, týden od jejího posledního dopisu, a očekávaná zpráva nepřicházela.

Dni byly chladné a neprůhledné, tak žluté, žluté a tiché jako usnulé.

Vzmáhal se ve mně neklid marného čekání, zabíjel jsem dny v nečinnosti a prodlužoval jsem je takto v nekonečnost.

Minulo čtrnáct dní. Oznamil jsem matce, že odjedu do Prahy, a nařídil jsem správci, aby poštovní i telegrafní zásilky okamžitě za mnou poslal. Hagar dojísta ubytuje se v Praze opět v tomtéž pokoji mezi zahradami, odtamtud mi oznámí svůj příchod. Půjdu jí vstříc.

A šel jsem.

Mému neklidu byl nutný čin, uvolnilo se mi, když jsem vyšel z domova. Ale v Praze dosud Hagar nebyla. Její bývalý pokoj byl pronajat. Jako štvaný chodil jsem na nádraží ke každému vlaku, který měl spojení s Londýnem. Hagar nepřijížděla, ani z domova mi od ní nedošla zpráva.

Zoufalý vrátil jsem se domů, odhodlám čekati, čekati, neboť nezbyvalo nic jiného.

*

A nyní obrátila se situace: matka utěšovala mne. A přitom se chvěly její ledově studené ruce a její tvář mívala výraz hrozného strachu. Vzpomínám na její oči: byly nehybny, skleněny. Naříkal jsem: ‚Ne, maminko, ty sama nevěříš, že Hagar přijde, ty tušíš jako já, že se jí stalo neštěstí.‘

Dojel jsem opět do Prahy, vyptával jsem se stařeny, u níž bydlila, nemohla mi však ničeho objasniti. Radil jsem se s prozíravými lidmi, ale marně. Psal jsem do Londýna na rakouské velvyslanectví a konečně jsem do Londýna odjel, odhodlal jsem se svěřiti pátrání po Hagar londýnské policii, ale všechno bylo marné. V Londýně byla neznáma, nebylo nikde stopy po ní.

Hagar stala se nezvěstnou. Konečně po dlouhém pátrání dospěl jsem k velmi nejisté domněnce, že odplula do Ameriky. Její popis hodil se na mladou dámu, která v této době opustila Evropu, ale jména Hagar Mayerová nebylo lze nikde zjistiti. Možná, že mi udala jméno nepravé. Vrátil jsem se zoufalý domů.

Uznal jsem důvody matčiny, které radily ke klidnému vyčkávání. Buď se jí opravdu něco přihodilo, nebo nemůže, nebo nechce přijíti, nebo se jí pouze překážky vyskytly a vrátí se.

Nelze ji násilím přivést, a marno se osudu protiviti.

Matka mě ošetřovala jako nemocné dítě. Byla úplně změněna, zestárla, zešedivěla. V mé nepřítomnosti upravila mi ložnici v odlehlé komnatě s vyhlídkou do širého kraje a nepřipustila, abych prodléval jako jindy v knihovně, namítajíc, že jsou tam podobizny a památky od Hagar, kterých se k mému výslovnému příkazu nikdo nesměl dotknouti a že jsem vlastně nemocen a každé nové vzrušení že by přitížilo mému stavu. Co mi záleželo na matčinych rozmarech a na místě, kam mě ubytovala! Já všude stejně myslil na Hagar a všude jsem cítil břemeno svého neštěstí.

*

A teď už by bylo zbytečno vypisovati řadu dní, řetěz bídy bez konce. Stali se z nás obou šilenci.

‚O Hagar už nebudeme mluvit,‘ řekla matka.

‚Nebudeme,‘ přisvědčil jsem. Ale cítil jsem vždy po celou dobu let, že stále oba na ni myslíme.

Opravdu žili jsme tak zde na zámku deset let. Hagar stala se snem, s kterým jsem žil všechna ta léta.

Nestýkali jsme se s lidmi, téměř jsme nemluvili. Na počátku mé opuštěnosti vracely se matčiny výbuchy vřelosti, ale já jsem jich už nesnesl. Odmítal jsem je prudce a příkře.

Odtáhla se sklíčená, zhroucená...

Prosila, abychom se vydali opět na cesty jako tenkrát dávno, že se všechno zhojí, ale já jsem se nechtěl vzdáliti ze zámku a zakázal jsem si provždycky všechny rady.

Býval jsem příkrý a nepřístupný. Tak den ze dne žiti v hrůze nejistoty!

Stali se z nás obou šílenci bloudící vedle sebe parkem, sedící s vytrěštěnými očima za stolem, vstávající v hlubokých nocích náhle s lůžka a volající své němé bolesti do tmy a nepřátelské záře hvězd.

Vrátil jsem se do své bývalé ložnice vedle knihovny. Nejraději sedával jsem u okna mezi knihami a díval jsem se tupě na bílou cestu, vinoucí se k lesům a ztrácející se v jejich modrosti, jako bych ještě očekával, ještě doufal, že na té bílé, hadovité křivce zjeví se Ona.

A zatím často náhle neslyšitelným krokem přiblížila se matka a já, spatřiv ji, zděšeně jsem vzkřikl, jako před hrůzou skutečnosti.

Ona stále a všude mi byla v patách, stále ty skleněné oči se upíraly na mne.

Nechápu, že jsem snesl tento život po celých deset let, až se pomalu všechno utišovalo, až se ten život stával jednotvárně klidným, bezbarvým, a Hagar Mayerová mi někdy připadala pouhým preludem.

Vraceli se mi řidčeji výbuchy zoufalosti, a dni plynuly mi čím dále tím stejnoměrněji. Takový jsem byl lhostejný, bezcitný, někdy jako neživý. Chodil jsem se správcem poli, probíral jsem v knihovně staré svazky, psal jsem někdy ztřeštěné sloky, které jsem opět páčil.

Žil jsem někdy dojistá delší dobu ve stavu jakéhosi polovědomí.

Matka míhala se mi před očima jako pouhý stín zlého života, jako bolest, která nemizí. Pohled jejích skleněných očí byl mi tím, čím asi živočichu žijícímu ve tmě příliv prudkého, denního světla. Jiných vztahů mezi ní a mnou nebylo, otupěl jsem k její lásce, oddálil jsem její něžnosti.

*

A přece – opět ona mě vyrušila v této úplné otupělosti. Vzkázala pro mne. Vejdu do její ložnice: seděla šedivá, vyhublá, se šíleným výrazem v tváři na lůžku a volala sotva srozumitelně: ‚Eriku, Eriku.‘

Poprvé po dlouhé době jsem se vzpamatoval a pocítil lítost, vida ji tak trpící, dojistá blízkou smrti.

Poslal jsem pro lékaře, začal jsem ji ošetřovati, soustřeďoval jsem se k ní: hle, ona, jak mě vždy milovala, alespoň jí jsem v těch letech neštěstí měl přinést trochu lásky, zjasnit její život. Hle, co jsem z ní učinil!

Seděl jsem stále u ní, hladil její řídké, bílé vlasy, dotýkal jsem se jejího čela.

Chvílemi upadala v bezvědomí a opět se probouzela a pronášela nesouvislé věty jako v horečce. Snad i jindy tak mluvívala v pomatenosti, ale já jsem nevěnoval pozornosti smyslu jejích slov.

Pamatuji se, jak blouznila: ‚Posaďte se sem, drahá slečno, syn vás očekává, Erik vás očekává.‘

Hle, stále Hagar – dojistá zjevuje se jí Hagar.

‚Jel za vámi do Prahy, ano. Vráti se, vrátí!‘

‚Doufám, že budeme šťastni, všickni šťastni, ale, chápete, moje srdce...‘

‚Já ho milovala!‘ Poslední slova pronášela se strašně bolestným přízvukem. ‚Moje srdce stalo se hadem, který nepřestává zatínati jedovaté zuby.‘

‚Já se dusím, dusím, Eriku, Eriku.‘

Byly to strašné chvíle. Zvedal jsem jí hlavu, otvírala ustrašeně oči, lapala po vzduchu, a ztěžka se vždy uklidňovala.

‚Zahoditi je – ne, ptáci by je přinesli! Zahrabati – ne, vyrostly by ze země. Hoditi je do rybníka – vypluly by. Musím je vzít s sebou, jen já, já!‘

Byly chvíle, kdy tiše hleděla na mne opět úplně při vědomí a svírala mou ruku.

Jednou pronesla několik docela přičetných slov.

‚Eriku, jsi dosud mlád, zapomeň na to, co se stalo, vzpruž se k životu, až odejdu odtud. Ty nejsi ještě u konce. S tím vědomím kdybych mohla zemřít, že se tvůj život zlepší. Eriku, Eriku.‘ A opět přišlo cosi, co přerušilo souvislost jejího myšlení a zkřivilo hrůzou její tvář.

Kupodivu připadalo i mně tenkrát možností ještě se probrati z toho zakletí.

Umiňoval jsem si, že odcestuji, že se podrobím i nějakému léčení, abych se zbavil melancholie, které jsem se tak poddal.

*

Přišel večer jejího odchodu. Ležela v agonii celý den... Zdálo se, že pouze přestane dýchat a bude konec.

Ale když se objevilo zapadající slunce mezi stromy a padlo na její hlavu, otevřela náhle oči, vzpřímila se s výrazem hrozného zděšení...

Stál jsem nad jejím lůžkem sám. Nezapomenu na ten strašný cizí výraz, který úplně změnil její tvář a oči vytřeštěné hrůzou.

„*Orfeus, Orfeus,*“ vykřikla a natáhla křečovitě ruku, „on sem přichází...“ A padla zpět na polštáře.

Po krátkém, ale krutém zápase zemřela. Usedl jsem k ní a pohlížel na její do klidných linií tuhnoucí mrtvou tvář, kterou tiše osvětlovalo zapadající slunce. Zatlačil jsem jí oči, urovnal vlasy. Chtěl jsem odejít, když právě slunce dospělo po obličejí až k jejím prsům. Bílý oděv byl pootevřen a cosi se zablesklo v jeho mezeře. Sklonil jsem se: měla na krku na řetízku zavěšeny dva malé zlaté klíčky.

Mechanicky jsem jí zvedl hlavu, stáhl řetízek a dal jej s klíčky do náprsní kapsy, Pak jsem vyšel a oznámil lidem: Paní je mrtva.

*

Byl jsem v zámku sám. Žil jsem několik dní v otupělosti, které jsem tak přivykl. Minulé dni se mi v myšlenkách postupně vybavovaly – představa za představou. Nezavolány vracely se ke mně poslední věty matčiny, její výkřiky, její blouznění. Kteréhosi dne seděl jsem v knihovně. Zrak můj padl na sochu Orfeovu. Slyšel jsem znova poslední matčiny výkřiky. Hle, dojistá této soše platila její poslední slova. Jak je to podivné! Jak dlouho již zde stojí tento nesmrtelný pěvec, kdo asi z předků mých dal postavit tuto sochu?...

On hledal Euridiku... jako já Hagar. Toť asi ona spojitost v matčině výkřiku. Spatřila mne a domnívala se, že kráčí k loži on. Ubohý Orfeus!

Přistoupil jsem k soše a prohlížel ji s pozorností, které jsem jí nikdy dosud nevěnoval. Dobře řezaná práce, trochu naivně kolorovaná, a právě ta primitivnost ji činí milou.

Jak jsem se dotýkal sochy, zavadil jsem prstem o zřetelný nepatrný otvor pod levým ramenem. Sehnul jsem se: opravdu, byl to malý klíčový otvor.

Vybavila se mi představa dvou klíčků, které jsem sňal z matčina krku. Zdali je však ještě mám? Zapomněl jsem na ně docela. Hledal jsem v odložených šatech a našel jsem je. Ty dva klíčky patrně zapadají do skrytého zámku v soše, ale proč je nosila matka na krku?

Nějaké její vzpomínky snad vězí tam někde v tajné přihrádce.

Vložil jsem klíček do otvoru pod ramenem sochy, otočil jím dvakrát. Opravdu patří do tohoto zámku, ale tajná přihrádka se neobjevila. Hledal jsem otvor pro druhý klíček. Celou sochu jsem ohmatal, až konečně dole pod ohbím pravé nohy našel jsem druhý otvor. Klíček správně zapadl, otočil se... Ale na soše se ničeho nezměnilo.

Sňal jsem klíček a zavěsil řetízek Orfeovi na krk. Zavrával jsem v tom pohybu a zachytil jsem se jeho rukou... A v tom okamžiku stalo se *strašné, to strašné*: socha vydala zvuk, jako když se přesmykne velmi pevné pružné péro, a otočila se, odstoupila od stěny, odrazila mě stranou, zmizela ve stěně. Zároveň z nitra stěny způsobeným pohybem cosi vystouplo a zhroutilo se.

Polekán vidím: místo Orfea stojí vedle krbu starodávná malá lenoška a na ní a pod ní *to zhroucené, to strašné!*

Připadalo mi, že šílím...Zatmělo se mi před očima a pozbyl jsem vědomí.

Když jsem se vzpamatoval, zvedl jsem se ze země, a zmateně jsem se přesvědčoval, není-li nikdo nablízku, a zavřel jsem dveře knihovny na klíč.

Přistoupil jsem k lenošce.

Hrozná předtucha vznikla ve mně. Tak jako by má hlava náhle byla zjasněna, jako bych všechno minulé i přítomné lépe chápal a rozeznával...

Hagar – Hagar... Tato hromádka rozpadlých kostí a polozetlelých šatů není nikdo jiný nežli Hagar.

Jal jsem se s horečnatým, šíleným chvatem zkoumati... Ano... Hagar. Na zemi ležela náušnice, kterou jsem znal, takové neměla žádná jiná žena. A zde tyto prsteny. I ten ode mne... Hagar. Má Hagar!

Pohyby mé byly tak rozechvěné, že všechno pod nimi se rozsyřovalo...

Ústa má byla suchá, otevřená, srdce mé bušilo, jako by mělo puknouti.

Někdo zaklepal na dveře, volali mě k večeři...

„Přijdu,“ řekl jsem s přemáháním nahlas, „mám tu práci.“

Jak všechno mi bylo jasné! Měl jsem pocit, že se mi v mozku zrodilo zdobnělé slunce, které mi sežehne poslední zbytek rozumu a všechno, všechno spálí.

Zmocnil se mne chvat. Jednání mé nevznikalo z myšlenek, popud byl jako odjinud, neboť myšlenky mé žily ten minulý tragický čin mé matky, která Hagar zazdila, jediným otočením pohyblivé sochy zazdila.

Jak všechno mi bylo strašlivě jasné...

Vedle knihovny stále ebenová skříňka se starými prvotisky, kterých děd nakoupil. Otevřel jsem skříňku, vyklopil její obsah a jal jsem se do ní opatrně klásti ostatky nešťastné Hagar. Dotýkal jsem se ústy těch mrtvých vyschlých rukou, zpuchřelých šatů... líbal jsem zpráchnivělou tvář... Ó, jistě, kdybych byl vědomě a opatrně sochu obrátil, byl bych ještě spařil Hagar neporušenu... Prudkým pohybem se zpráchnivělá mrtvá rozsypala.

Vložil jsem všecko do skříňky, pouze prsteny jsem si navlékl na prst... a zavřel jsem skříňku.

V noci, když všickni sloužící v zámku spali, vyšel jsem do parku a vykopal jsem hluboký hrob tam vzadu, kam nikdy nikdo nechodívá, tam, kde je na kamenném sloupu vyryto ‚Kéž možno učiniti minulé dny budoucími!‘ Tam, kde stromy sklánějí se až k zemi a kde na jaře kvetou fialky.

Spustil jsem tam ebenovou skříňku a zasypal jámu.

Bylo záhy na jaře. Naházel jsem na holé místo různých semen a obrátil jsem tam pruty břečťanu, který ovíjel modřín.

Něco z mnohého se ujme, snad vše.

*

Lenoškou jsem opět pohnul, péro sklaplo, jako by vydalo výkřiky, Orfeus vystoupil ze stěny.

Všecky své záležitosti jsem ukončil. Jsem odhodlán navždy odejít. Uzamknu zámek. –
– Odejdu na moře...

Nikdy se nedotknu země. Budu žít v kruhu věčně zavřeném kolem kolísavé lodi. Nikdy nepřistanu, leda abych vyměnil loď, když jedna unavena bude odpočívati. V přístavech se dlouho nezdržím. Můj život nemá přístavu... Jen tak zbavím se hrůzy, která mě zde štvě nesmrtelným chropotem, skrytým ve zdi.

Minulost se mi stane snem...

Toužím po slunci a modrém vzduchu moře, po hrůze bouří, po závratí lodí, po šílení větrů, po smrti, která se zjevuje na černých vlnách za děsivých nocí, toužím po burácení zběsilých vln, po nesmírných utišeních vody podobající se skleněnému víku ohromné rakve.

Chci býti cizí mezi věčně cizími, nepřístupný, živý mrtvý, který nemá vztahu se zemí – pouze s jejími sny, mrtvý, který místo v zemi bude někde na přídi tančící lodi přísti své sny o velikém štěstí, které trvalo několik dní... a toužiti po chvíli, kdy moře přijme ten můj zbytečně prožitý život...

Pak kdosi otevře můj zámek...

Pro poklid nás všech odešlých zločinných a nešťastných čtěte a sejměte s duše mé ono tajemství.“

Dlouho seděla jsem bez pohnutí.

Konečně zavřela jsem zápisník a připojila k němu dopisy.

Byla velmi jasná, tichá noc. Park byl proniknut stříbrem luny, po cestách chvěly se bílé stíny jako pohybující se vzdušné postavy s dlouhými závoji.

Vešla jsem do knihovny. Orfeus byl v úplném stínu. Z věže byly hodiny táhlým, tenkým zvukem. Připadalo mi, že v dálce na obzoru vyvstává loď s vysokými stožáry a pluje neslyšitelná, poloprůsvitná. A té chvíle padl světlý odlesk plynoucí lodi na portrét Erikův a zahalil jej v oblačný přísvit... A slyšela jsem zřetelně jako zavanutí listů, které se v parku pohnuly tichým vzdechem: „Hagar, Hagar...“

Smrt Ofélie

Modlitby mé byly vyslyšeny, můj synu! Ty nejsi již jen chimérou, ty jsi, ty přicházíš...

Tobě, synu můj, budoucí můj živote, nesmírný souhrne mé lásky a vášně a něžnosti a síly, tobě, nenarozený dosud, ale již zplozený, žijící dávno v mé vůli a nepřemožitelné touze, tobě, který vypovíš všecko, co zůstalo uzavřeno v mé duši, protože jsem žena, tobě, který narosteš k slunci ze soumraku mé sladké melancholie, tobě, synu můj, píši tyto věty, abych měla jistotu, že mě uslyšíš, kdybych odešla dříve, nežli budu moci otevřítí tvoje srdce, abych tě přesvědčila, že jsoucnost tvá byla nutna, že všecko, co jsem žila, bylo jen proto, abys žil ty, ty, kterého jsem volala a pro kterého zemřela Ofélie.

Je třeba, abych ti dala jméno? Ó, hlava má vztyčuje se k nebi v touze o nejsladší zvuky, které by se vtělily v tvoje jméno. Budu přemýšlet, které jméno – tobě. Dnes však – ne. Dnes chci ti pouze říci, že Ofélie zemřela. Naposledy, již naposledy ozdobovala se květinami a dýchala svoje šílené věty...

Ofélie zemřela.

Ó, jak jsem milovala umění! Dala jsem mu skoro celý život, všecku sílu a schopnost tvoření, dala jsem mu mládí, bouři své vášnivé krve, své dny a noci, plynoucí nepřetržitě v bojích a strádání, ve vítězstvích a únavě, v očekávání a zklamání, v radostech a slzách...

Ale svěřuji ti, že na tebe vždycky jsem myslila, tebou se vždycky utěšovala, v tebe věřila, že budeš mou poslední velikou metou života.

Tehda, když jsem šlela láskou k Ivanovi, už tebe jsem tušila ve své horečce snů. Pro tebe bylo všecko...

V květnu jsem naposledy hrála Ofélii. Oficiálně odcházela jsem na dovolenou. Nikdo, nikdo nevěděl, že jdu tobě vstříc, že jdu za svou *vidinou*, kterou chci z nekonečnosti snů přitáhnouti svou magickou vůlí k svému srdci a rozžehnouti v ní život.

Hrála jsem, a divadlo bylo plné. Nedostala jsem růží ani vavříků, protože nikdo netušil, že se loučím. A já jsem se loučila! Loučila se životem, který jsem dosud žila, s uměním, se vším, abych přišla na rozcestí, kde tě budu očekávat.

Nikdo by byl nechápal, kam odcházím...

Ať všecko zvíš, můj synu: začátek začátků, nejskrytější svůj původ!

Vrátila jsem se po divadla domů. Ještě jsem zaslechla kočár, když jsem otevřela dveře salonu. Naposledy mě přivezl z divadla domů. Ivan vyšel mi vstříc ze svého pokoje.

„Ofélie,“ řekl.

Byl květen. Měla jsem náhodou tenké bílé šaty. A nesla jsem si přece trochu květů. Červené růže. Nevím, kdo mi je poslal do šatny.

Když jsem poprvé hrála Ofelii před léty, před mnoha, mnoha léty, dal mi Ivan rudé růže a strašně mě líbal...

Ty polibky jsem cítila, když jsem letos v květnu se loučila. Ty polibky jsem cítila v krvi, když jsem se vrátila naposledy domů jako – Ofélie.

„Ofélie,“ opakoval Ivan.

Nastavila jsem mu rty a on je líbal.

A pak tichý měsíc plul oblohou velmi dalekou a zasmušilou, a já ležela, dívajíc se do bílé noci, osamělá, zamyšlená...

Tebe jsem hledala v těch světlech vznikajících jako zázrak nad bledými záclonami... Té noci jsem tvořil osud, *tvůj osud*. Žila jsem té noci velikou vůlí. Budiž krásným dědictvím tobě má energie té noci. A velmi osamělá jsem byla.

*

„Ofélie umřela,“ řekla jsem Ivanovi, tvému otci, druhého dne ráno, a vyšla jsem ven...

Měla jsem v mysli jeho úsměv, kterým mě políbil, nežli jsem odešla.

Pustila jsem se do hluku města. Takový nápadný byl chvat a všude zjevné okrašlování, protože velmi svítalo slunce. I pohyby lidí byly jaksi vyzývavější a patetické, slunečníky měly křiklavé barvy a klobouky byly plny květů. Šla jsem stále ulicemi, až mi zmizely, a octla jsem se kdesi za Prahou, kde jsem dosud nikdy nebyla. Případalo mi, že je veliký svátek.

Stále myslila jsem na tebe. Ani na okamžik jsem tě neopustila. V mém srdci už jsi žil...

Pamatuji si datum. Květen...

Nechápu a nedopátrám se příčiny, proč můj muž tak úporně se bránil tvému příchodu.

Všecky ty stokrát opakované důvody jsem vyvrátila... Umění mé prý by utrpělo – – tebou!

Nevěřím tomu, tebou prohloubeno by se bylo teprve zvedlo v celé náruživé síle uplatnění všech životních poznání. Ale budiž, opouštím tedy umění, abych žila *jen tobě*.

Moje bytost prý zjemnělá, podivná, vzrušená není dosti pojištěna proti pohromám fyzických událostí, kterými bylo by mi projíti, abych tě přivedla na svět.

Jsou to pohádky, což? Ó, jakou mám sílu! Vedla bych tě hrůzami pekel a začarovaných končin v údolí hloupých slz, kterému říkáme život, abych si v tobě pojistila příčinu života a účel smrti.

Ale doufám, že nezemřu, aniž bych si tě vychovala a dala ti posvěcení veliké lásky.

Byl květen a šla jsem si pro sílu k slunci a květům, neboť věřila jsem, že až se vrátím domů, podám ti ruku...

*

Šla jsem jakýmsi neznámým stromořadím ovocných stromů. Všecko bylo v květu. Stromy jako samé svatební myrty. Tak bílé, tak bílé, až opojně bílé. A z města zněly hudby, blízké i vzdálené hudby. Mé srdce tlouklo...

*

Vrátila jsem se domů. Tak nikdy jsem se jasně neviděla, jako toho večera ve velkém zrcadle v pracovně. Byla jsem krásná jako v předvečer svatby, když jsem s Ivanem chodila po nábřeží. Jak jsem milovala, milovala Ivana! Jak je mi drahý dnes!... Ale dnes!... On dal mi tebe!...

Zvony se rozezvučely... Ó, jak zněly toho májového večera zvony! Stále je slyším. Bylo více v jejich písni nežli vyzvánění k modlitbě, bylo v nich vyzvání k lásce, k tvůrčí mohutnosti, k nadšení nejvyššímu, jaké je dáno člověku, aby se stal nejvyšším podle svých sil a předurčení.

Cítila jsem v srdci velikou pokoru, když jsem usedla s Ivanem ke stolu. Díval se na mne a zdá se mi, že mě pochopoval. Viděl růsti mou vášeň za bouřlivých večerů v horách, za slunných dní na březích moře, za tichých nocí v Praze. Věděl a pouze váhal.

Toho večera jsem řekla... „Chci trpěti, mám vůli trpěti, my lidé jsme plni chyb a stínů a je třeba našeho pokání, je třeba trpěti. Kdo jen uchvacuje rozkoše a nikdy netrpí, zlého se dočká.“

Bála jsem se, že mluvím trochu přepjatě, ale bylo třeba lsti, abych ho přesvědčila, že tvůj příchod je *nutný a neodvratný*.

Jsem přesvědčena, že tě uvítá radostně, pouze chápati nechtěl tvou příští jsoucnost. Bude tě však nesmírně milovat! On tě nezná. A lidé nedovedou milovati záhady, chiméry, jak

toho ony zasluhují. Dnes jsi ještě jemu opravdu chimérou. A já tě již nevýslovně miluji.
Životem tě miluji.

Řekla jsem Ivanovi, že mi nestačí jeho láska. Vyzpovídala jsem se mu z veliké lásky k tobě. Byla to opravdu krize. Řekla jsem, že chci, chci... Osudovost mé energie – a tak to všelijak nazýval. Měl ještě sto pádných důvodů proti tobě.

Ale znova ho omlouvám: *neznal tě.*

Uchvátil mě strach, což kdyby zítra, již zítra bylo pozdě a já tě nenaleznu v temnotách?

Ivan mě zapřísahal, abych upustila od své touhy, že je to sázka o život.

Nevím, proč se tolik obával, ale konečně – sázka o můj život; ano, necht' o můj život. Já chci přece *tvůj život, tvůj život*. A tvůj život bude mým životem i po mém životu.

To nejlepší, co je ve mně, dám tobě, v tobě vyvine se každá má schopnost v tvůrčí sílu, cítím neomylně, že je třeba tebe, abych měla význam já. To, co přímo já tvořila, byla bublina proti tomu, co stvoří *muž mnou stvořený!* Ivan má přízračný strach z tvého příchodu. Není-li to pýcha, obávající se zastínění?

Stále ještě mluvím o tom večeru májovém.

Otevřeli jsme okna do zahrady. Noc svítila miliony květů a vůní. Jako žhavé slzy třásly se ve tmě žluté plameny luceren po návrších a hloubkách města.

Voda hučela.

Podivné mlčení bylo v nás. Rozsvítili jsme lampy, usedli ke stolu a opět jsme zhasli. Hudby opět zazněly z dálky.

Ivan vzdychal: „Má Ofélie...má Ofélie!“

Usmívala jsem se šťastně a řekla jsem tišeji nežli on: „Ofélie umřela.“

U nás bylo tma. Viděla jsem veliké hvězdy mezi záclonami... A tebe, tebe, můj synu.
A v onu slavnou, velikou noc byl počat tvůj život...

*

Stále jsem se dívala na veliké hvězdy mezi záclonami, až bledly, bledly a bílý proužek světla přicházel do ložnice...

Usnula jsem v modlitbě plné víry. Vzývala jsem tajemství, které nás obklopuje, které neviditelně vstupuje do krve veškerého tvorstva a rostlinstva a dotýká se i kamenů a hroudy zemské, vzývala jsem je svrchované, nevyzpytatelné, aby přistoupilo ke mně a vdechlo do mne část svého zázraku. *A v onu slavnou, velikou noc byl počat tvůj život.*

To je historie tvého původu, můj synu! Ty nejsi již chimérou, ty jsi, ty přicházíš. Desiderius budiž tvé jméno, ty toužený, ty vytoužený! Počat jsi byl v máji, v den svatého Desideria.

Chtěla bych radost svou vykřiknouti celému světu a zároveň skryti ji přede všemi. Všecko, co mě kdy mučilo, různé malichernosti, jež dráždily mou pýchu a ješitnost, křivdy, které mě pokořovaly, všední události, jež mě popuzovaly k hněvu, všecko zmizelo. Stávám se *tvůrkyní* a jsem si tím jista, že vytvořím krásného člověka, byť bych ničím nepřispěla k jeho vychování – neboť jsem naplněna blaženou krásou a láskou. Myšlenky mé jsou jasné, jako by byl onen den a ona noc, jež následovala, v níž svítily veliké hvězdy: vzpomínám na nejlepší chvíle svého života, na radosti své práce, svému umění, na milé lidi, s kterými jsem se potkala, všemu zlému odpouštím v tichém zapomenutí, prožívám znova a znova velikou svou lásku k Ivanovi, který mi dal tebe.

A tebe očekávám. Moje myšlenky, prozracené láskou a vzpomínáním jsou zároveň očekáváním.

Ráda sedávám u okna nad zahradami, jež jsou plny písni a vůní.

Je žhavé léto, ale zůstali jsme v Praze. Nechci se vzdáliti z místa očekávání. Nestýská se mi po širokých obzorech horských, neboť můj zrak vidí dále za nejotevřenější kruhy světa, nestýská se mi po lesních tišinách při hudbě stromů a potoků, neboť mám v duši záplavu všech rozkoší. Zavírám oči a vidím všecko nejkrásnější, přibližuji si ráj sněním o tobě.

Ivan přichází tiše, jako by se bál, aby tě neprobudil... Ale tvoje lůžko je dosud nedotknuté, ale cosi vznáší se již nad blankytnou záclonou, která se jemně, sotva znatelně pohybuje, když se dotknu bílé peřinky...

Ivan hovořívá již se mnou o tobě, a vycit'uji z barvy jeho hlasu, jak tě má již rád.

*

Bolesti a útrapy, které na mne doléhají, jsou krásné a přijímám je jako laskání veliké milosti. A jsou nutné, má-li míti život rovnováhu a nezevšedněti řada záchvatů rozkoše. Je kupodivu, jak ráda snáším všechny těžkosti, které jsou v souvislosti s tvým příchodem. A jak bývala jsem netrpěliva při sebemenší churavosti a choulostivá až k rozmazlenosti.

A nebojím se ničeho. Přivedla bych si tě propastmi hrůz a zoufalství, můj Desiderie...

*

Minul dlouhý čas...

Ivan je pln starostí a obav, ale já jsem klidná. Dívám se do zahrad, jež jsou studené a bílé, a vídám v modrém, rozjiskřeném vzduchu krásné tvoje oči a úsměv, který mě líbá... Divím se, že jsem celý dlouhý život žila bez tebe, bez tvé přítomnosti významné a drahé. Připadá mi, že teprve tebou stávám se šťastnou a milující ženou.

A dobrým člověkem... To učinil tlukot tvého srdce. Naslouchám té podivné, důvěrné, nejkrásnější hudbě jako snu o nesmrtelnosti, jako slibům o věčné radosti. Desiderie...

Dlouho jsem ti nepsala... Cosi zmizelo... Cosi opravdu *zmizelo*? Dlouho jsem nepsala... Netroufala jsem si.

Tobě synu můj, ano tobě píši tyto věty, – neboť věřím svou strašnou láskou, že je uslyšíš, i když cosi zmizelo z tvé přítomnosti. Můj Desiderie...

Ach, přišel bílý, příliš jasný den, a náhle všecko zčernalo. Poslední, co mi utkvělo před očima, byly hodiny – vidím vodorovné černé ručičky na ciferníku, jako by přerézávaly bílou rozšklebenou tvář svým stínem.

Těmi černými ručičkami všecko zčernalo, pokoj zaplavil se stínem, moje oči, moje prsa, srdce – – – A strašná bolest mě škrtila. Byl pocit v těle strašného škrcení, jako by se ty ručičky hodin byly svázaly černě, neúprosně v ukrutný uzel a rdousily můj život zároveň s tvým životem, Desiderie...

Ale tys přišel, synu, tys žil. Slyšela jsem tvůj výkřik, nezapomenu tvého hlasu. Tys žil... A to je mi útěchou v neštěstí, teď, kdy jsi mrtev.

Umírala jsem s tebou, ležela jsem studená a nehybná a lhostejná jako kámen. A zase jsem konečně spatřila tvář hodin, ručičky obě byly zdviženy jako sepjaté ruce k nebesům... Venku zvonily zvony.

Vyslovila jsem tvé jméno... A z šera ložnice vynořil se Ivan. Můj drahý Ivan! Uchvátil mě za ruce a líbal je... A líbal tiše s teplou bolestí mé čelo a vlasy. Pochopila jsem, že mnoho trpěl, a zdálo se mi, že jsem i v mráкотách cítila tyto polibky.

Dávala jsem se na něho... Četla jsem v jeho zraku nepokoj a strach...

Ale já věděla, žeš mrtev, Desiderie. Uvědomila jsem si to v jednom okamžiku bolesti – když umlkl tvůj výkřik a již se neopětoval.

„Ale žil, opravdu žil?“ ptala jsem se Ivana.

„Žil, žil,“ opakoval něžně.

„Kde je?“ zeptala jsem se.

„Pochován...“ A dodal úzkostlivě: „Ale ty, ty jsi mi zachráněna.“

Usmála jsem se. Víím, že jsem se usmála, ale on si nesprávně vykládal můj úsměv...

Přišel pramen slz...takových teplých a ulehčujících.

Dívala jsem se na Ivana slzami, Desiderie. Jak Ivan zestárl v té době několika dní, ubohý tvůj otec!

Tvé lůžko je prázdné. Modrá záclona nehybně visí k bílým peřinkám.

Ležela jsem dlouho malátná. A přemýšlela jsem o tvém návratu. Ale nevyslovila jsem svých nadějí...

Držela jsem se rukou tvého otce a sledovala tep jeho krve a říkala jsem si, že je to hudba tvého srdce.

Ty jsi žil, Desiderie, a vrátíš se, abys žil znova.

*

Odešly mrákoty prorývané záchvaty žalu.

„Ty ses mi vrátila z půl cesty na onen svět,“ řekl Ivan, když jsme poprvé jeli k tobě na hřbitov.

Vím, že má tvář povadla, oči vpadly, úsměv ztuhl, vlasy pozbyly lesku, a vím též, že sil mi ubylo.

„Je třeba se zotaviti, toužím po tom,“ odpověděla jsem...

On nepochopil důvodu toho přání. Tiskl mi horoucně ruku. Plný vůz byl květin: fialek, růží, frézií, tacet, konvalínek, narcisů, pomněnek.

Nevím, které máš radši. Vezla jsem všechny.

Je březem. Připadalo mi, že jsem rok nebyla venku, že jsem dávno neviděla hemžení lidí a neslyšela hovorů města.

Když jsme vystoupili z vozu, chvěla jsem se opírajíc se o rámě tvého otce. Pozoroval to. „Máme syna,“ řekla jsem s úsměvem, kterým jsem se mu chtěla odměniti za jeho lásku a péči.

Jeho tvář je zrcadlem mého neštěstí...

Došli jsme k naší hrobce, k budoucímu příbytku nás všech... Poprvé čtla jsem zlatě vyryté jméno tvé na černém mramoru: *Desiderius*.

Hle, – tam bude napsáno i jméno mé i jméno Ivanovo, tvých rodičů...

A kdysi po letech i jiného...Čí ještě kdysi jméno?

Ó, proč jsem vyčarovala si pohádku u tvého hrobu, synu... Celý běh obnoveného života.

*

Ivan mě odvezl k moři. Jsem úplně pozdravena. Mé touze po tobě, mé lásce k tobě nikdo tak nerozumí jako moře. Celé dni sedím v bílém písku a dívám se do modrého záření dalekého prostoru. Myšlenky mi unikají, bolesti ztrácejí se jako mlha, která zahalovala mou duši, a zbývá mi jen srdce s velikou touhou po tobě.

Připadám si někdy stromem, který se zvedá ze země ke slunci, aby se obalil květem a vydal ovoce. Ivan přichází, hladí mi ruce a všecek září radostí, že jsem zase svěží, jasná a klidná.

Dnes usedl ke mně. Rybáři sušili sítě nedaleko a bílé plachetní lodi blížily se ku břehu. Moře mělo barvu mechu, který pokrývá půdu u nás v lesích, kam zřídka dopadne paprsek slunce. A bylo nehybné jako skleněný příkrov, jen odstíny se měnily.

Dlouho jsme mlčeli.

Řekla jsem konečně velmi tiše, ale hlas se mi chvěl:

„Kdyby se Desiderius vrátil!“

„Odtamtud není návratu,“ zavrtěl Ivan hlavou a pokračoval velmi rychle, až se zajíkal:

„Žil chvíli, řekněme hodinu, ostatně ani hodina to nebyla. Dnes truchlíme pro jeho odchod, ale za sto let nebude-li to lhostejno, žil-li vteřinu nebo dvacet nebo osmdesát let? A pak – život je bolest, utěš se tím, že by se jeho životem byl probudil řetěz bolestí.“

Ach, můj muž začal filozofovati!

„Nemyslíš, že by bylo nejlépe, kdyby lidstvo vymřelo?“ řekla jsem vesele.

„Nestane se to asi,“ usmál se a řekl vážně: „Ale přijímejme velikost moře, nadýchejme se klidu, který se nás tu dotýká jako tajemnými neviditelnými křídly – a upokojme se provždy.“

Řekla jsem tiše: „Moře je zázračné, opravdu, zaceluje rány, utiňuje nárek – *odvahu* – a *rozmnožuje touhy*.“

Z vršku od skupin košů přiběhly k nám smějící se děti v bílých a rudých šatečkách s nahými kolínky.

„Jak jsou krásné a šťastné,“ zvolala jsem.

Ivan mě odváděl k večeri a byl velmi mnohomluvný. Víím, proč byl takový. Ale přes všecku zbožnou snahu nepodařilo se mu vyplašiti z mé duše onu touhu, aby ses vrátil, synu náš.

*

Moře se zneklidňuje a k večeru velmi bouří. Je mi to vhod. I moje duše je zvlněna vášněmi. Krev má volá po tobě.

Neustane, dokud se nevrátíš. Chodívám po břehu sama a nahlas tě volám.

Nikdo mne neslyší. Ale slyší mě přece – vzduch, moře, slunce, tajemství...

Cítím jakýsi kouzelný návrat mládí. A to jsi ty, Desiderie... Ty se již vracíš v tajemství mé krve. Ach, dnes letěly nad mojí hlavou labuti. Sledovala jsem je, až zapadly. Dnes přistál mladý tmavý rybář ke břehu a měl plné síť ryb se zlatými skvrnami. Dnes našla jsem v písku jantar jako svítící slzu. Dnes přinesl mi Ivan krotkého šedivého papouška, kterého koupil v rybářské chatě. Jakou radost budeš z něho mít, Desiderie! Dnes je tak nepochopitelně příjemno, jen ty všude scházíš...

Ivan je zarmoucen, že mě ovládla tato veliká touha. Opravdu, *ovládla*. Nic ji neutiší, nic ji nezkrátí.

*

Když včera večer moře bouřilo, štkala jsem s ním. Ivan mě musil držeti pevně v objetí, jinak bych se byla vrhla do tmavé propasti ječících vln. Ó, Bože, já tam zřetelně viděla tvoje oči, planuly modře a smutně, jako by mě lákaly...

A dnes je moře opět tiché a hladké, jako tajemný smutný samet. A já ležím v písku, slzy tekou mi chvílemi z očí, a zase volám, tebe volám.

Ivan se mne děsí. Trpí a naříká, že mě ztratí. Ale všechny rozumové důvody padají do mé duše jako ke dnu moře. A nade vším vítězí výkřik žhavé touhy po tobě.

„Ty šílíš,“ řekl dnes Ivan. A strašně mě líbal.

Ó, Bože, jeho vůle, jeho filozofování – jak je všechno marné.

Vedeme se... Ale připadá mi, že já vedu jeho. Moře je tiché a hladké jako tajemný azurový samet...

Tak lichotivě dnes líbalo mé tělo! A když jsem zavřela oči, bylo mi, jako by mě unášelo k tobě...

*

Žiji dny podivné závratí. Měla jsem určitý dojem, že mi unikáš po vlnách v místa, kam nedosáhá lidská moc, ale náhle objevil ses mi zřetelně v blízkosti dohledu v dnešním zarůžovělém soumraku. Vztáhla jsem po tobě ruce. Ivan pochopoval neodvratnost tvé jsoucnosti. Poklekl. Nikdy jsem ho neviděla tak pobledlého a vzrušeného. Tvůj otec plakal, ponořiv hlavu do mého klína.

*

Jsme zase v Čechách. Nic není krásnějšího nežli od moře vrátiti se do našich lesů, na naše cesty a meze, kde jsme se v dávných dobách potkávali a milovali, kde známe každý průsek svítící červánky, každou hráz pokrytou zvonky a slzičkami.

A míti plnou duši moře a jeho dalekých obzorů, jeho vášně a klidu!

Nikdy v celém životě nebyla jsem tak šťastna jako nyní. Nikdy. Můj synu, ty se mi vrátíš! Počat jsi u moře – a vtěluješ se v moji krev v čarovných komnatách lesů a hájů, zamlklých tichem očekávání, kterým se ozývá jen dech listí a křídel a neviditelných duší.

Nikdy jsem nepila krás země a oblohy jako teď. Chodím a přijímám.

Pro tebe přijímám polibky krásy. Bloudíme s Ivanem po lesích a usedáme do mechu. Čekám, kdy uslyším hudbu tvého srdce. První tvůj pozdrav.

Vidím tě maličkého, jako andělíčka, obklopuji tě hračkami, vidím tě vyrostlého mezi knihami, zamyšleného nad prvními záhadami života, vidím tě rozteskněného touhami mládí a rozechvěného láskou, přibásňuji si k tvému obrazu něžný, kvetoucí zjev dívčí.

Polibky, které mi Ivan dýchá na čelo, rozmnožují se do budoucnosti v tisíce nehynoucích darů tvým dětem, Desiderie...

*

Bylo nutno vrátit se do Prahy. Mlhy se stáhly jako záclony melancholie. V Praze je příjemno. Mlha, soumraky i noci jsou plny světél na nebi i na zemi.

A všechny mé bolesti utiňuje a všechny mé mdloby křísí důvěrná, nejkrásnější hudba jako sen o nesmrtelnosti, jako slib věčné radosti: tlukot tvého srdce.

*

Ano, něčeho se bojím – ne bolesti, ne zápasu, ne hrůzy oněch křečí – – – ale své tváře, vlastní své tváře.

Hledívám dlouho do zrcadla a vzpomínám obrazu Ofélie. Nejsem jí už podobná. Pleť má nabyla barvy hlíny. Cosi děsivého je v mé tváři. Mé oči mají hloubku, jako by se dívaly kamsi do nepřístupné propasti. Neželím své krásy, ale bojím se této podoby. Jako by se zjevoval tam v zrcadle někdo cizí, kdo mi chce ublížiti.

Lékař dochází pravidelně k nám a vypravuje o divadle. Řekla jsem mu dnes: Ofélie zemřela, a nepřivoláte jí. Chci přemýšlet a hovořiti pouze o tobě, připravovati cestu do světa tobě, Desiderie.

Chci stále slyšeti rady a býti věrna každému pokynu, abys dospěl tam, kam tě volám, a stal se tím, čím žiješ v mých snech.

Dnes večer zahalena vyšla jsem ven naposledy před tvým příchodem. Nechci, aby mě lidé teď spatřili. Vešla jsem do kostela. Nikdo mne neviděl a neslyšel... Jen Neznámý. Tajemství.

*

Desiderie. Smutná jest duše má až k smrti... Stalo se cosi hrozného.

Ležela jsem na pohovce v ložnici. Ivan vešel, řka: „Nevyrušuj se, miláčku, je tu doktor, zakouříme si spolu a pak přijdeme k tobě.“

„Dřímám,“ řekla jsem zemdleně.

Bylo ticho. Jen papoušek, šedivý tvůj papoušek chvílemi se zasmál.

Vstala jsem. Nevím, proč jsem vstala a vešla do salonu... Z Ivanova pokoje ozval se jejich hovor...

Ó, proč jsem vcházela do salonu! Usedla jsem do houpací židle... Zaslechla jsem několik podivných slov... Oni hovořili o *mně*. Napjala jsem sluch...

Nu, vím, že je Ivan plný obav o mne, ale i doktor? Opravdu – i on... Všecka jsem zestydla. Z poplašných slov zvěděla jsem svůj ortel.

Slovo za slovem určovalo můj neodvratný konec... Jsem smrtelně unavena a nepřežiji tvého narození. Nedočkám se prý tvého příchodu, ty toužený, ty milovaný.

Lékař mluvil jako soudce, a já byla odsouzena. Ivan několikrát zasténal a promluvil, jako by se dusil.

I já jsem se dusila. Krev stydla v mých žilách a srdce bušilo, ach, bušilo, div neohlušilo sladkou řeč tvého drahého srdce.

A dál – Co přišlo dál, bylo horší všeho předcházejícího. Zřekla bych se onoho štěstí – shledati se s tebou, radosti z tvého života, dospívání a rozvoje – za cenu vědomí, že budeš žít, jak jsem toužila. Bože, vždyť já jsem prožila již svůj život a mohla bych odejít na prahu tvého života. Zadívala jsem se daleko – slunečná perspektiva tvého věku zářila mi jasně jako nejskutečnější, nejprudší přítomnost.

Desiderie... Ale oni tam cosi hovořili o *tobě*. Nechácala jsem dobře, opouštěly mě smysly. Ale cosi mluvili o tobě, že tvůj příchod bude *tvoji i mojí smrtí*.

Nevím, snad jsem nerozuměla dobře.

Probrala jsem z mrákot. Lékař mě křísil. Ivan klečel přede mnou.

Položili mě na pohovku.

Pohlédla jsem na ně. Nepřiznala jsem se, co jsem slyšela, ale oni vytušili. A oba jali se podivně hovořiti, plno naděje a radosti shrnovati přede mne, aby pomátli a obratně zvrátili, co jsem vyslechla, aby smazali strašný dojem. Mlčela jsem a mlčím. Jen hledím do prázdnoty, kde není ani barev ani hvězd.

Chtěla jsem ještě jednou vyjít ven, ale nebylo již možná. Poslala jsem si tedy pro zlatníka a prodala jsem mu všechny skvosty. Peníze odnesl Ivan. Zná chudé mladé muže, kterým budou prospěšny. Já si tím podplácím Prozřetelnost, aby se jakousi vlídností sklonila k mým prosbám o tvůj život...

Začínám opět věřiti v tvůj život a přestávám želeť svého předčasného odchodu. Ivan mi přísahal, že bude-li třeba jediné oběti, budou obětovati mne pro tebe. Ivan mi slibuje ostatně, že všechno dobře se skončí, lékař mu přizvukuje. Ale nevěřím jim.

Cítím, že v tu minutu, kdy procitneš, obestře se můj život hlubokou tmou. Odcházím, Desiderie, ale věřím *v tvůj příchod, v tvůj život a jeho pokračování...*

Já cítím, že žiješ a nepřestaneš žít, až já zemřu. Je to neomylné, jisté. Přicházím k této víře svou vůlí. *Dám ti život. Vztyčím se nad bolesti, vnesu se nad mrákoty, vzmužím se v osláblosti, až ke smrtelnému zápasu budu křísiti vědomí, že ti dávám život.*

Vidím daleko.

Můj Desiderie, svůj život zasazuji do tvého srdce, dávám ti v dědictví sílu lásky a mohutnost krásy. Ty budeš oblažovati nejprve otce, později srdce, které si vyvolíš. Mne, matku svou, již jsi oblažil před branami života...

*

Epilog:

Dívala se melancholickýma očima do bílého záření snu, který zemřel zároveň s ní.

Přízračně krásná byla její vášeň, která ji uchvátila nepřemožitelnou, ničivou silou. Ne v její smrti, ale v její strašné touze planula tragika jako žlutá vosková svíce nad budoucím mrtvým snem.

O mnichu Synesiovi

Jeli jsme vozem celý den a zase celý den pod nesmírně vysokým, žhavým nebem, které bylo tak průsvitně modré, jako by připouštělo pokračování do nekonečna.

Třetího dne octli jsme se v údolí vášnivě plynoucí řeky, plné rozmarných křivek a volajících vln, prostoupených horkými vřídly vyvěrajícími ze země. Obzor, který nás po dva dny provázel, ztrácel se v zeleném lemu dubových lesů, v proměnlivé hranici skal, které se zvyšovaly, jak se údolí víc a více úžilo. Nebe modré ztemnělo, jeho průsvitnost zmizela. Bylo cosi kouzelného v tom sevření země, zelených trávníků a bujného rostlinstva.

Každou zatačkou hučící řeky a novým sevřením jako bychom vstupovali do jiné a jiné zahrady. V závratné výšce kroužili supi nad svým strmým skalním obydlím, nízko po větvích lítali drobní ptáci, do květů usedali motýli kovového třpytu.

Potkávali jsme stáda ovcí, pasoucích se po šťavnatých stráních, salaše melancholické, opuštěné, jako zakleté, míjeli jsme tábory kupců a podloudníků a loupežníků, odpočívajících ve stínu košatých lip a ořechů na pestře pruhovaných houních s turbany, fezy, zlatým a stříbrným šněrováním na šatech, a naslouchali jsme jejich polohlasitým kvílivým zpěvům, slyšeli jsme duté výstřely z pušek, spatřili jsme dlouhé průvody vesničanů, ubírajících se do horských monastýrů s očima upřenými k zemi, jako by hledali cosi ztraceného.

A tak bylo patrné, že i toto velmi skryté, velmi křivolaké a neschůdné údolí je dosti oživeno, a že v samotě, ku které se ubíráme, nalezneme hluboké ticho, ale nikoli opuštěnost.

Konečně otočila se řeka vpravo smělym obloukem, šuměla tlumeně melodickými vzdechy mezi bíle rozkvetlými břehy, skály se rozstoupily v okrouhlý sál s temně zeleným sadem a vinicí, z nichž vyzíral šedý, dřevěný monastýr s ambity a pavláčkami, se střechou a věží pokrytou malachitovými skvrnami mechu.

Řeka s oklikou odcházela, a my jsme se zastavili u vrat monastýru. Vrátný udeřil na zvon, vpustil nás na nádvoří, kde kvetl růžový a žlutý ibišek a procházeli se bílí mulové se zvonky na krku.

Igumen otevřel nám tři bílé, prosté komnaty a vyptával se nás na účel cesty, na naše přání a dobu pobytu v klášteře, konečně bavilo ho zvědět, odkud a kdo jsme. Zahleděl se na mne překvapen a pronášel zamyšleně: „Z Evropy, ze severu, z té země za Vídní – Čechy – pravíte opravdu Čechy? ...“ A dodal skoro slavnostně: „To se potěší nás drahý bratr Synesius, představím vám ho, světec, světec našeho monastýru. On je z té země...“

A hovořil velmi živě s kazatelskými gesty:

„Bratr Synesius je nejen pravý křesťan, nejen dokonalý mnich podle všech nejpřísnějších zákonů církve a řádu, ale je asketa v každém ohledu, veliký postník, není nic jiného nežli fazole bez omastku a chléb a pije naši zázračnou vodu. Je to člověk světec, filozof a veliký rádce každého, kdo přijde k nám, vztáhne ruce a duši otevře. On promyslí vše, zahloubá se do nejhlubšího nitra a promluví – a lidé, přicházející zoufalí, smutní, bezradní, odcházejí urovnání duševně, utišení a s pevným cílem v srdci.

Bůh nám ho poslal. Nic o něm nevíme, nežli že přišel z Čech. Pamatuji, jako by to bylo dnes, a je tomu již deset let. Byl to pěkný muž s očima modrýma jako noční obloha. A smutný byl jako nejsmutnější den v postě. Přišel, poklonil se až k zemi, a prosil o přijetí mezi nás. Když jsem ho pozvedl, spatřil jsem pramen slz, které vytékaly z jeho očí. Políbil jsem ho – a byl náš. Ale ví Bůh, nepomyslil jsem si, *kdo* přichází, že přichází člověk, který nemá v srdci nic světského, jako by ani ze světa nepřicházel, člověk čímsi podivným, rozumu lidskému nepochopitelným odlišný ode všech nás a snad ode všech lidí na světě. Až ho poznáte, dáte mi za pravdu.“

Vedl nás v pozadí monastýru na dřevěnou pavláčku s fialovými plamínky, pnoucími se až ke střeše, ukázal vzhůru na skálu:

„Vidíte konec skály až tam u oblohy?“

„Vidíme v ohromné výši.“

Skály vystupovaly velmi příkře, tvoříce jakousi hradbu klášteru proti severním větrům, prohýbaly se, vystupovaly v závratí k azuru temnými, protáhlými hroty.

„Pozorujete po skále odtud vzhůru nezřetelné rýhy, jakési stupně a podle nich jako nit táhnoucí se řetěz? Vidíte až nahoře, tam nejvýše, skoro nedohledně vysoko – lesknoucí se plochý kámen? Teď se třpytí v západním slunci, teď – vidíte? A supi tam krouží...“

„Ano, vidíme vše, je to strašná výška!“

„Uvidíte více...“ řekl igumen se záhadným pokynem ruky.

A vedl nás do zahrady, která se ukrývala mezi skalními stěnami, chráněna proti větru a zimě, přijímající stále slunce. Jaké nádherné hrozny visely z keřů k zemi – jantarově žluté s rubínovými skvrnami a jaké broskve sametově zlaté svítily na větvích!

Vůně večera, prosvětleného posledním sluncem, chvěla se modrostí vzduchu, když mniši vcházeli do bílé síně k večeři.

Neviděna byla jsem přítomna příhodě na dvoře, při níž jsem poznala mnicha Synesia.

Sestoupila z mezka žena mladá, velmi pobledlá a sklíčená: „Tři hodiny cesty jedu, vrátím se ještě dnes, je úplněk, dojedu snadně; poklonila jsem se ikonám, Boha o slitování prosila. Ty, svatý muži, to jediné mi pověz, co mám činiti. Muž, který mě učinil matkou

svých dětí, přetvořil se, chodí za jinými, nevšímá si mého nářku a žalob. Trpím krutě a chce se mi umřítí.“

„Ženo, nejsem svatý muž, jak jsi řekla, jsem hříšný člověk! Raditi není těžko, těžší je poslechnouti rady, ale rád povím ti všechno, co soudím o tvém neštěstí. Máš děti, pravila jsi?“

„Ano, hocha a dvě děvčata, nejmladší tříleté.“

„Máš-li ráda svého muže?“

„Mám ho ráda, jinak bych se tolik netrápila.“

„Zůstaň s ním a měj strpení. Čekej, že se vrátí k tobě, nevtírej se mu svým zármutkem, zdvojnásob všechny služby a vlídností a péči svou o něho a o děti, buď dobrou, jako je milosrdenství přátelství. Je to příliš těžké, co ti radím, ale je to jediná možná naděje k nápravě.“

„A nepomůže-li všechno to?“

„Nebude-li mít dosti síly a vytrvalosti, odejdi se svými dětmi od něho. Ale doufám, že se tvůj osud rozluští lépe, nežli si troufáš tušit.“

„A kam bych měla jít?“

„Svět není uzavřen pro nikoho, měj odvahu k životu...“

„Děkuji ti! Uzavřu v prsa slova tvá.“

A žena sedla na meška a brala se ze vrat monastýru všechna zaplavena rudou září slunce.

Tak mi znělo všechno zrovna biblicky s jistým patosem východu a zároveň s příděchem lidské prostoty, která nehledá spojení, nerozlušťuje, ale přímo určuje směr myšlenkám i skutkům.

A byl to Synesius. Opravdu zajímavý člověk, vysoký, v černé sutaně s ponurým a zároveň světlým zrakem.

Kráčel zvolna po dřevěných stupních do knihovny.

Byl večer úplňkový, v němž hvězdy ztrácejí se v jasném záření lunny, která všechno polévá medově laskavým světlem, tichým a roztouženým.

Se Synesiem jsme se nesešli. Měl asi práci v knihovně a sotva se dotkl potravy, odešel z cely kamsi v jasnou noc.

„Uzříte zázrak,“ řekl igumen.

„Zázrak?“

„Synesius...“ řekl igumen tiše ukazuje temný stín, pohybující se od keřů révy ke skále. Bylo v té chvíli cosi napjatého ve vzduchu, nesmírné ticho... a pouze kdesi v uzavřené

cele nahlas modlil se některý mnich, jenž chtěl snad rozjasnit blud nebo pochybnost svírající jeho prsa nebo vymodlit si něco?

A temný stín přizehl se ke skále, srostl s ní a jak měsíc ji zaplavil, bylo patrné, že stín onen táhne se vzhůru... Opravdu vzhůru! Synesius stoupal po neviditelných stupních vzhůru...

„Ty stupně si sám vytesal, aby si učinil skálu přístupnou – vlastně to nejsou ani stupně – jen jakési vryté plochy, o něž by se noha opřela... Pozorujete, jak rychle stoupá? Je to nepochopitelné, nikdo by se toho neodvážil... Vidíte jej?“

„Ano, stoupá, ponořuje se v bílé měsíčné světlo.“

Hleděli jsme vzhůru. Synesius po příkrém žebříku své skály vstupoval k nebi, jež tmavě modré, hluboké, tiše klenulo se nad ním a nad námi – nerozluštěné tajemství. Měsíc planul, hvězdy sotva znatelné třásly se v úkrytu světelného azuru.

Až nejvýše a nebes utkvěl ten sotva viditelný bod – člověk.

Igumen vyprávěl:

„Tam nahoře zavěsil řetězy ukončené ocelovými kruhy, připoutává se rukama ke skále jako odsouzený. A tam ve výši se modlí. Celou noc prodlévá tam v divokých a hrůzách světla a temnot nočních, pod křídly dobrých i zlých mocností. Dnešní noc je nádherná, ale představte si noci deštivé, chladné, s děsem strašných větrů a bouří. Ani jediné noci po celých deset let nevynechal bratr Synesius svou skalní modlitbu ve výšce. Až teprve k ránu sestupuje, drže se mrtvě zkrhlýma rukama řetězu, který připevnil ke skále jako cestu k vysvobození.“

Modlí se za nás všechny, za celý svět, a kdykoli sestoupí, a sestupuje neviděn přece každého rána, nežli se světla probudí, stává se méně člověkem a více světlem. Ale nesnese projevu úcty, ani podivu, ani chvály. Každý sebe nepatrnější náběh k počtě velmi ho skličuje a činí ho plachým a nepřístupným.“

S úžasem hleděli jsme vzhůru na toho člověka, sotva postřehnutelného nejutkvělejším pohledem, mlčícího nebo volajícího k nebi... Jakési výkřiky nesly se dolů zesláblé dálkou: skřeky supů nebo pláč nebo modlitby toho člověka?

Nevyčkali jsme sestupu Synesiova. Postava jeho ztratila se úplně v stínech skály.

„Jistě přijde den, kdy nalezneme ho pod skalou mrtvého, kdy se zřítí, až odepne se od kamene příliš slab, aby sestoupil, až zachvátí ho závrať, kterou přemáhá silou modlitby. Nebo je nezranitelný, nesmrtelný?“ Tak loučil se s námi igumen před první nocí strávenou v monastýru.

*

Ráno vešli jsme do klášterní podzemní kaple, která se velmi nepatrně zvedala nad zemí novým přístavkem s malým barevným oknem. Světla nevnikalo mnoho, a tak původní kobkový ráz staré tajné křesťanské modlitebny byl dosti zachován. Stříbrné lampy před ikonami osvětlovaly nepatrný okruh a nechávaly celkem nevelký prostor v plném stínu.

Jen v jedné části pronikalo oknem plavé a růžové polosvětlo a jím zářila freska, představující zápas andělů s ďábly. Kolem ikon bylo rozvěšeno mnoho drobných stříbrných předmětů, obětovaných za uzdravení: ruce, hlava, nohy, srdce. Mnoho srdcí.

Několik poutníků klečelo porůznu před ikonami. Klášterní zvony tesknými údery v přestávkách ohlašovaly liturgie. Starci a mniši s igumenem v čele vcházeli do kobky: „černé vojsko boží“.

Ihned zpozorovala jsem Synesia, ale seznámila jsem se s ním až po poledni v knihovně, v bílé, obdélníkové knihovně, plné svazků starých křesťanských knih a plné modrého světla, padajícího z osvětlených skel velikými, mnohohlíkovanými okny.

Synesius byl vysoký, příliš vyhublý, průsvitně bledý, s velikýma modrýma očima se zarudlýma víčky úplně bez řas, s bezvousou tváří, s nervózními rty, s ostříhanými vlasy. Chování jeho bylo prosté, docela neprorocké, nic nebylo v jeho gestech z oné ponížené povýšenosti světců z povolání, žádný falešný patos předstírané dokonalosti, ani sebemenšího nadnášení vlastní osoby.

Bylo zjevno, že sebe nechce v ničem uplatnit, že se vyhýbá každé prokázané pozornosti.

Když zvěděl o mém původu, když uslyšel mateřskou svou řeč, nedovedl však utajiti pohnutí. Vybídl nás stručnou větou do sadu a tam přemožen jako náhlou mdlobou, usedl na dřevěnou lavičku pod broskve a zamlčel se v rozpacích, jako by nedovedl nalézt omluvy pro svoje vzrušení.

Za chvíli vstal a procházeli jsme se po sadu.

„Viděla jsem vás včera nahoře na skále,“ řekla jsem, ukazujíc na příkře vybíhající hrot kamene k nebi, „tak každé noci vydáváte život v nebezpečí?“

Odpověděl tiše: „Život v nebezpečí, jak je to málo! A pak – to nebezpečí láká, je v tom kouzlo. Bývám tam rád. Je mi to již potřebou. Tělesná bolest a únava přehlušuje bolesti duše, utiňuje bouře.“

Hovořili jsme chvíli o klášterním životě, přešli jsme na Čechy.

„Nemám, na koho bych se zeptal, pouze jedna žena,“ zamlčel se, „ale o té – není možná, abyste věděla.“ A po chvíli dodal: „Je nešťastná...“

Slunce zářilo té chvíle prudce na jeho skálu, osvětlovalo každou skulinu, pozlacovalo každý záhyb a třpytivě zjasňovalo kroužící supy, kteří vypadali zdola malí jako vlaštovky.

Usedli jsme na pavláčku ke stolům. Hosté i igumen kladli broskve a hrozny na dřevěné mísy, mladí mniši přinášeli sedlé mléko v malovaných okrouhlých mísách, bílý chléb a ovčí sýr.

Byl tichý, žhavý letní den, plný bzukotu a vzdáleného hrčení odcházející řeky.

Synesius pohroužen v přemítání, jako by zapomněl, že není sám. A náhle pohlédl na mne, jako by zkoumal, jako by váhal, sklonil hlavu, opět pátravě upřel duchovitý pohled na mne a řekl polohlasem, jen mně slyšitelným: „Mám v bibliotéce napsáno několik statí svého života. Nevím ani, proč jsem to psal. Zde by tomu nikdo nerozuměl a netušil jsem, že dojde až sem někdo z Čech. Tak mimo svět. Snad to byla jen nutnost zpovědi. Odevzdám ji vám. Dovolíte? Bude to úplné rozloučení se vším minulým, ač minulost nelze smazat, ale je snad možno se z ní vysvobodit.“

A za chvíli řekl: „Jen Ji kdybych mohl vysvobodit. Smrt Ji vysvobodí.“

*

Četla jsem dlouho do noci v bílé komnatě při světle voskových svíček rukopis Synesiův, toho podivného člověka, který zatím klečel nahoře na skále v ohromném prostoru oblak a hvězd.

„Jsem jistě z těch nejnižších lidí na zemi, proto snad mě tolik lákají výšky! Jeden z nejposlednějších, nejhříšnějších, nejnešťastnějších, jako bych byl trestán za to, že jsem kdysi velmi, velmi mlád toužil po výminečném štěstí.“

Ona, *ona* je ještě nešťastnější ve skutečnosti, ale doufám, utěšuji se tím, že nechápe tak silně celý rozsah toho neštěstí a že čas otupuje její citlivost. Vím, když jsem jí dával navždy sbohem, že mi uvěřila. Líbala mě s podivným klidem, pouze v očích, v těch ponurých očích, které vždycky budu vidět před sebou v hlubokých nocích, v těch očích zaplanula úzkost – ještě o mne, o mne! Jsem někdy v pochybnostech, zdali mi rozuměla. Tam v chladné hovorně bylo tak těžko srdci roztátí po dlouhých létech odcizení, těžko dátí rozmluvě všecko teplo, kteréžto by bylo třeba ku opětnému sblížení, ale které bylo po léta spoutáno olověnou tíží. Ale uvěřila mi.

Ó, měl jsem říci více a jinak, ale přece mi uvěřila, že položím ostatek života na kamenný oltář země.

Proč se všechno tak stalo? Proč se nestalo jinak? Kolik lidí právě takových, jako jsme byli my, žije v klidu neb v prudké činnosti vyvolený krásný život neb dobrý všední život!

Všecky příčiny jsem uvážil, všechno prozkoumal a od začátků všech kořenů sledoval průběh našeho života až k oné katastrofě. Dopátrati se toho osudného *proč! Proč?* Jako černý, strašlivý, už zrezavělý hřeb bodá mi do mozku tato otázka nerozřešená. Teď v bezpečném zátíší, teď, kdy jsem dospěl vrcholu skály, kde mohu se nerušeně oddávat přemýšlení, chci napsati věrně, jak jsem žil a kam jsem těmi cestami došel. Až vypíši vše minulé, budu v psaní pokračovati...

Pominu události celkem bezvýznamné, které nejsou s hlavním osudem v souvislosti, neboť co důležitého obsahuje život takových obyčejných lidí v malém městečku? Pracují, aby se užívali, trochu se milují a z malicherných příčin na sebe nevraží, bývají nespokojeni s tím, co mají. Ale tato obvyklá prostřednost naše nevybočila v krásný, šťastný život, ale v úžasný zmatek a hrůzu.

Náš domek stál za městem pod višňovou stráň, před vrátky byly kamenné schůdky, na dvorku studna a dva kaštiny. Jak rád jsem jako dítě sbíral kulaté, hnědé kaštiny s bílými skvrnami, jak rád jsem běhal po višňovém sadu a česal višně s bratry Vojtěchem a Karlem!

Otec chodil do továrny. Po odbyté škole i bratři šli pracovat do továrny. Já jsem byl nejmladší.

Nepamatuji se, že by u nás v rodině bývala vzájemná něžnost, ale nebylo také surovostí ani větších mrzutostí.

Bratři se někdy hádali, byli smělí, prudcí, odvážní, ale zlí, myslím, že nebyli. Otec mnoho nemluvil, byl to muž odměřený a nepřístupný. Matka byla vznětlivá a dovedl jsem teprve později posouditi, že otce milovala žárlivou, podivnou láskou. Jako k nám dětem, tak i matce byl otec velmi skoupý na srdečnost.

Pamatuji se pouze na jediný jeho projev vřelejší ke mně a nikdy jsem toho nezapomněl. Jednou v neděli odpůldne oběma dlaněmi mi pohládl hlavu. Byl jsem asi šestiletý. Řekl, že mám strniště na hlavě, zasmál se a podíval se vřele a vesele na mne. Toho vlídného pohledu nikdy nezapomenu, ani toho doteku rukou, ale hlavně toho pohledu.

My děti žily jsme v onom nedostatku něžnosti jako v obvyklé nutnosti, nepohřešovaly jsme jí, ale matka patrně celá léta trpěla tím nedostatkem.

Když jsem byl propuštěn ze školy, byl jsem dán k přímluvě učitelově místo do továrny na výpomoc do střižného obchodu. Měli jsme mnoho práce, ale zbývalo i dosti času ku

přečtení knihy, k hovoru, k učení. Měl jsem vrozenou chuť k práci, zimničnou zvědavost poznávat nové věci, neznámé si učiniti známým, vzdálené blízkým. Měl jsem do života smělé plány dopracovati se bohatství, dobrého postavení ve společnosti, vyrůstí nad poměry rodičův a sousedů. Cítil jsem v sobě sílu a schopnost k tomu.

Byla to mladická ctižádost, spojená s odvahou docela zdravého zrna.

A tak všechno se u nás bralo pravidelným tokem života, u mne plným snů.

Až přišel onen večer.

Vrátili jsme se všichni z díla, povečeřeli jsme a usedli na schůdky před vrata. Už se stmívalo, když k nám přišla návštěva: matčina nejmladší sestra. Sloužila v Praze, pro churavost bylo jí opustiti místo. Prosila pokorným hlasem, aby směla u nás zůstatí, až se k nové službě zotaví.

Byla podobna naší mamince, ale byla krásná, všechny rysy měla jemnější, barvu pleti a vlasů význačnější – bílá a tmavá, světlo a stín.

Všem se nám líbila.

Otec ji vybídl, aby jen zůstala u nás jako doma. Běžel jsem načesat višni. A celý večer pak všickni jsme na ni hleděli, dojistá, aniž bychom to byli vyslovili, všickni jsme se jí podívovali.

Zdánlivě nestalo se nic zvláštního, a přece té hodiny, kdy mezi nás přišla Ema, vplížilo se ono osudné neštěstí.

Cítil jsem záhy napětí ve vzduchu, ale dlouho nechápal jsem příčiny, až se projevila docela zřetelně: otec zamiloval si Emu. Dojistá hned první setkání s ní v onen večer jejího příchodu působilo na něho setkání omráčivou silou! Nás všech jako by se byla srdcem dotkla. A žel, nebyla dobrá, nebyla dobrá!

Otec zpočátku jenom potají, ale konečně zřejmě ji vyznamenával; jeho chování se měnilo, byl to jiný člověk, nežli jakého jsme ho znali. Také ona dávala se jeho vášni uchvacovat, až jí podlehla.

A celý náš život se proměnil.

Těžko zachytit v paměť spletená vlákna všech denních sporů, urážek a zmatků, která nás zamotala v neustálý neklid!

Otec stal se drsným, popudlivým vůči matce a nám, protože jsme překázeli jeho strašné vášni. Hle – to, po čem matka po celá léta manželství hladověla – viděla teď v nadpomyslné síle vzrůhati se pro jinou –!

Ustupovali jsme však, a společné bolesti, křivdy spojovaly nás čtyři v podivný svazek. Skrčeni sedávali jsme v síni a hovořili o nich, stále o nich, nebo jsme mlčeli a přemýšleli o nich. Já jsem opustil knihy a na mém mozku jako by byl ležel rozžhavený kámen, který mě zbavoval rozumu, a jen krev bouřila a kypěla. Tak bylo i s bratry i s matkou. Stále hůře a hůře, až jiskry bolestného hněvu v nás zmohutněly v bezuzdný požár.

V našem domku byl vypovězen zjevný boj: my tři synové s matkou a proti nám otec s Emou. Boj vystupňoval se do nepřičetnosti. Otec náš štvál a týral. Ema se vysmívavě nadnášela, matka šílela. Dobově ona bouře dlouho netrvala, ale mně zdá se býti celými věky.

Nevím, kdo první vyřkl ono slovo: musí býti konec. Učiníme tomu konec.

Na pohled nevinná věta. Snad jsem ji v prudkosti hněvu pronesl já. Nevím, snad Karel, snad Vojtěch, maminka ne. Z té věty však se vyvíjelo ostatní.

Rudou příšerou stala se krev naše v žilách a v mozku a tepala stále strašným rozkazem; musí býti tomu konec. Jako by to tedy ani nebyla krev, ale plamenný zákon. A tedy konec. Pominuli jsme se s rozumem, my všickni, spjati hrozným záštitím. Se žhavostí pudu, s nutností, jakoby na vteřiny vypočtenou valil se osud nás čtyř.

Byl podzimní večer. Takový nevlídný, vlhký. Toho dne nás otec nemilosrdně vyhnal. Domek uzavřeli, Ema čekala na otce uvnitř.

A my jsme čekali u stráně vyhnání, bez přístřeší. Proč jsme se nesebrali a neodešli? Bože, proč jsme se jen nesebrali a neodešli! Šílené záštití, nepřátelství bolestně vypjaté jako by nás bylo drželo neviditelnými řetězy k našemu domku.

Čekali jsme, až otec půjde z práce. Nebyl jsem si jasně vědom, co chceme u stráně na té osamělé kamenné cestě, ale vím, že oči Karlovy a Vojtěchovy svítily jako vlčí, i mé oči asi svítily jako vlčí, a třásli jsme se a v rukou svírali jsme kameny. Matka stála za námi jako zjevení hrůzy v tváři s krevními podlitinami, které jí způsobil *on*. Jeho rány hořely na jejím obličejí a jeho krok zazněl konečně na kamenné cestě. Blížil se, až došel k místu, kde my jsme stáli, zatajujíce dech. Zaklel.

Ted' se utkáme, ted' se vyrovnáme!

Obklíčili jsme ho. Karel něco promluvil o Emě a matce, Vojtěch po něm. Otec opět zaklel a rozehnal se holí, jež zasáhla matku. Prudká rána dopadla přes její čelo.

A pak už byly jen mráкотné okamžiky, ani výkřik se neozval, jen bušení srdcí a vzdechy hrůzy a tupých ran a táhlé chroptění. — — —

— — Strašné ticho potom. — —

Odplížili jsme se k domku a sedli na schůdky. V osvětlených oknech spatřili jsme Emu. S vytřeštěným zrakem pohlíželi jsme k stráni jako zkamenělí. Vášně ulehla vedle nás na

zem jako zbitá fena. Jako by nejen jeho, ale i naši krev rudými praménky pila tam ta rozvlhlá půda.

Vystřízlivěti po krvavém šílení je hroznější nežli nejhroznější smrt. Od té chvíle začal se vrývati do mozku onen hřeb, ono nezodpovězené proč.

Proč jsme neodešli s matkou z domova, jenž se nám stal peklem? Proč jsme zabíjeli? Ale krev se výsměšně šklebí a zaplavuje život rudými vlnami.

*

Všecko, co následovalo, přetvořovalo mou duši, zvyšovalo bolest, která se usadila v prsou na místě srdce jako závaží. Hrozné dni soudu minuly pro mne jako v polovědomí. Ortel byl mi lhostejný. Matce byl přisouzen doživotní žalář, mně desetiletý, Karel a Vojtěch byli popraveni.

Záviděl jsem jim a zároveň jsem prožíval nesčíslněkrát muka takového odchodu ze světa, živě si představoval všechny odstíny těch hodin a chvil, slyšel jsem zněti ponurý umíráček a s úzkostí jsem se vmýšlel v duševní stav matčin.

Byl jsem odveden do trestnice, kde jsem prodlel osm let, dva roky byly mi prominuty.

Při různých mechanických pracích měl jsem příležitost mnoho přemýšlet, pátrati v sobě a mimo sebe.

Všecka má minulé ctižádost, chuť k životu, touha vyniknouti, byly nutně podlomeny. Vyšel jsem ze žaláře pevně odhodlán ukončiti někde v skrytosti život, umučiti v sobě zbytek tělesných sil, které se někdy vzpouzely poslušnosti.

Navštívil jsem naposledy matku. Za Prahou na nepřehledné pláni stojí veliký dům, kam jsem se k ní odebral. Čekal jsem v stinné, prochládlé hovorně. Jeptiška ji konečně přivedla. Nezapomenu té chvíle, kdy jsem ji opět spatřil, zestárlou, v trestnických modrých plátěných šatech. Všecko, co jsem chtěl říci, zlomilo se v pláči, a co jsem činil, jako bych byl strojem, polibky, pohyby, všecko mi připadalo úžasně strnulé a hrozné. Náš hovor byl bezvýznamný, skoro rozpačitý, ale líbal jsem ji zoufale, strašně, horečně. Poprvé a naposledy jsem líbal lidskou bytost. Poněkud se přece vzchopila, jako by v tváři zaplanula, v očích zlítostnila, po chvíli však hleděla opět tupě před sebe očima vpadlýma, plnýma těžké zádumčivosti, očima, které jistě stále sledují průvod zlých dnů a dokud budou hleděti, nikdy nezbaví se stínu, který se vloudil do nich oné osudné, strašlivé noci.

Milosrdná sestra, velebná matka Rita, se vrátila, citlivě pohlížela na ni a pološeptem mi o ní vypravovala. Sklání se nade všechny ty duše, jako by přijímala jejich neštěstí za své a jako by snímala jejich viny, alespoň pro všechny má své důvody, aby je ospravedlnila a přiblížila vykoupení. I ke mně byla citlivá a blahosklonná. Sledoval jsem bezděky zraky těch dvou žen, odsouzených do smrti pod jednu střechu, která jedné je vězením a druhé domovem. Rozloučil jsem se s matkou. Odcházel jsem navždy. A již jí nikdy nespátřím. Nikdy nikdo z lidí nepřiblíží se mému srdci.

Toulal jsem se půl roku v cizině až jednoho dne přišel jsem ku zdejšímu monastýru, kde jsem byl vlídně přijat.

Nevědí zde o mé minulosti. Pouze igumenovi jsem svěřil, že přijímá velikého hříšníka.“

*

Pohlédla jsem z okna. Příliš jasná noc osvětlovala ve výšce teď zřetelně temnou postavu Synesiovu. Četla jsem dále:

„Hned první noci po přijetí v monastýru měl jsem strašné vidění: ve veliké výši na skále zjevila se mi tvář otcova s tímtež pohledem a úsměvem jako tenkrát, když pohládl mou hlavu...

Zavřel jsem oči, abych se soustředil v sebe a zapudil přízrak, ale jakmile jsem oči otevřel, hlava ukázala se mi opět, ale ne již usměvavá, ale s výrazem hrozného zděšení...

A druhého dne nato začal jsem činiti onu strmou skálu pro sebe schůdnou: vyhloubil jsem místa, aby se o ně zadržely nohy, zatloukl jsem tu a tam železné tyče a spojoval jsem je řetězem – vždy výš a výše.

Když jsem po prvé vystoupil až nahoru, stáli všichni mniši, kteří mě varovali, dole, očekávající, že spadnu do propasti a roztříštím se.

Kus skály, který sta a sta let ve výši trčí nehybný v slunci a vzduchu, čekající na život semen zalétlých vzhůru, snad se někdy utrhne a zřítí, ale já nikoli. Já toužím nahoře umřítí jako jedno z marně zasazených semen.

Nemám závratí, mám pouze věčné pochybnosti. A slyšel jsem, jak zdola řeka za mnou hučela: otcovrah. A ještě nahoře ozvěna mezi skalami volala: otcovrah.

Tvář otcova se mi stále šklebila vstříc: k ní jsem stoupal...

Nahoře, když jsem se zastavil, vydechl... tvář otcova zmizela. Poklekl jsem na skálu a připoutal k poslední zaražené tyči dva řetězy s kovy pro ruce, kdybych přece podlehl závratí, abych byl připevněn.

Nahoře v bezpečí budu se volně ponořovati v nekonečný prostor a tajemství.

Obsáhl jsem pohledem veliký kruh, modrý jako moře, hlubokou vzduchovou propast a nadpomyslně i v té výši vysokou klenbu, plnou světla. Ta světla jsou hvězdy, jsou záhadné světy. Byl jsem tak překvapen novostí prostředí, že jsem dýchal vzduchu a přijímal záření jako v horečce. Ohromnost úděsně prázdná mě objala: tak úžasně *mnoho* a *málo*. Mnoho ve skutečnosti a málo pro chápání lidského mozku. A uvědomoval jsem si celou nicotnost lidské jsoucnosti, a přece na té tvrdé skále cítil jsem bušiti srdce... plné bolesti... Veliké srdce.

*

Stoupati vzhůru stalo se mi životní nutností, jakousi cestou velebného, touženého konce. Spřátelil jsem se s výškou, znal jsem její hlubiny, její široké rozpětí se všemi hranicemi stínů v otevřených obzorech, vnikal jsem v její tajemství nahoře, tajemství, které spojuje v řád a zákon ony podivné hvězdy a slunce.

Jest tedy *zákon*, jakýsi řád, podle něhož je nutno žítí v tomto neohrazeném prostoru, ať jsme sluncem nebo člověkem nebo kamenem.

A kde naléztí rozluštění toho tajemství? Viděl jsem některé hvězdy podobny krvavým ranám. A v jedné zmlžené noci třásly se hvězdy dole, kdesi dole, jako světla ztroskotané lodi tonoucí, tonoucí.

Modlil jsem se nahoře za mír a odpuštění nám všem, kteří jsme šli mimo zákon, kteří byli čímsi nenadálým nebo podivně nevysvětlitelným stržení z cesty...

Chtěl jsem činiti pokání na té tvrdé skále. Kdo, kdo je *Onen*, k němuž vrhám své rozdrásané srdce?

Kam je vrhám?

Volal jsem: Odpověz, odpověz, slitovniče...

A stalo se cosi neočekávaného: ze štěrbin skalní vylétl sup mnou vyplašený ze spaní, zamával nade mnou křídly a urval mi kus masa z nohy, která ze sutany visela bezvládně dolů. Mláďata v hnízdě křičela, samice je utěšovala hrčivým hlasem jako předoucí kočka a já jsem se skrčil ke své skále a pláč, usedavý pláč zalomcoval poprvé od dlouhé doby mým tělem. Skropil jsem svou skálu slzami, slaným, hořkým křtem bolesti.

Hle, a právě té noci modlil se dole před ikonou bratr Aurel, klaněl se do umdlení bohorodičce, opakuje nesčetněkrát: – Raduj se, raduj se, raduj se! – Omračoval se tím utkvělým pozdravem. Až náhle usmála se bohorodička na obraze, a zřetelně mu odpověděla: – I ty se raduj! –

Aurel zvěstoval igumenovi a starcům tento zázrak.

Celý monastýr byl u vytržení a slouženy liturgie před vlídnou matkou boží, která se usmála a promluvila.

*

Vítr tak podivné věci povídá, záludně se vtírá v duši. Viděl jsem, jak rve oblaka, jak zhasíná hvězdy a zastiňuje zemi prachem a horami zlých stínů. Slyšel jsem, jak řve urputná rouhání *všemu*, čemu se tam dole lidé koří! A já, já jsem *opakoval* jedné noci některé jeho věty, věty jedovatého zoufalství a pochybností.

Proč se učím dole v knihovně, čtu, bádám? Proč přijímám poutníky, já hříšný, já bezmocný, k němuž hledí ony prosté duše s dětinskou důvěrou, věříce v moji pomoc? Hle, jak oni se mýlí, tak i já se klamu, že *mne* někdo nahoře vyléčí. Jsme všichni nebozí a příliš nepatrní pro pozornost někoho mimo nás.

Vidím propast. A je to země a v ní pohybuující se stíny – šíleně třešící radostmi a žalem, vlekoucí se jako vyvolení v cárech, zabíjející se, objímající se, mávající zbraněmi a prapory a závoji pýchy a vykračující pyšně jako maškarádě. Ach, a ty stíny jsme my, všichni my. A prázdno je nad námi, prázdno nad námi!

Kolikrát ještě vystoupím vzhůru, nežli můj stín zmizí v stínu temnějším, nežli je život: v jeho věčném záporu.

*

Dlouho jsem nenapsal ani slova.

Těžko dostal jsem se dnes dolů k zemi, mé ruce ztuhly v zlém, studeném větru. Dovlékl jsem se do cely a zář mě obklopila jako plameny. Má krev tak plápolala. Hvězdy nahoře byly rudé, zase jako krvavé rány, nebe tmavé, vzduch temný jako eben. Ó, co je ono neznámé, neproniknutelné *mimo* nás a z jaké příčiny jsme my? Čtu staré knihy, ale všechny moudrosti moudrostí jsou pouhým tušením a pohádkou.

Mnoho vybádal lidský rozum, ale nedopátráme se tajemství našeho určení. Ničeho. Ni-če-ho.

A jak zde ležím v plápolu své krve na lůžku, cítím, že všechno, co podnikám, je marné, a že jediný smysl by měl *život*, kdybych měl někoho, nevím ani koho, živou bytost s laskavými očima, upřenými do mých, s rukama, které by křísivým dotekem obrodily mé myšlenky a rozmotávaly provazy, které spoutaly mé kroky.

Jsem *pomíjející* a pouze někdo také *pomíjející* by mě uzdravil.

Ale i to je marné, protože nespílitelné, protože přelud, jako *Onen nepomíjející* v prostoru, kteréhož jsem vzýval.

Jsem vyloučen. Skála. Jen skála mi zbývá. Neměl jsem přijít mezi ně. Snad lépe by bylo potloukati se ve vlnobití prudkého života. Jsem zde přečeňován a stydím se za to. A tím více se odevzdávám tomu *mimo svět, mimo život*. Všichni domnívají se, že nahlížím do nadpřirozených záhad tam nahoře na skále, ale oni svým dětinským zrakem dole vidí více než já v ohromné, volné výši! Dnes pravil mi bratr Aurel, ten snivý nadšenec, že mluvím v noci na skále s anděly, že spatřil vlající křídla v jasném svitu luny. Hle – a všichni z nich, i ten nejposlednější – mají více pro život spasitelné víry nežli já.

Bratr Kazimír celý den se klaní a modlí a jí zbožně kukuřici, a není neklidu ani v minutě jeho duši. Bratr Eustach chodí stále za ovce a zpívá jim své tiché litanie, a není neklidu ani v minutě jeho dnů. A mnozí bratři hřeší na půdě Hospodinově podivnými hříchy, a přece není neklidu ani v minutě jejich dnů. Igumen oplakává jakési zašlé štěstí, hraje na harfu a svůj cit odevzdává květinám a ptákům, a není neklidu ani v minutě jeho dnů. A někteří z bratrů i starců nejsou prosti malicherné nevraživosti, vyvolávají půtky a hněv, ale i ti jsou sami sebou spokojeni.

Všem jsou ti Aurelovi *andělé* bližší nežli mě, který stoupá jako Jakub ve snu – po žebříku k nebesům.

Mým klidem je únava, únava k smrti... Má víčka jsou těžká, mé údy olovnatější. A neprospívám nikomu. Modlitba má nerozpoutá okovů a nepromění jich v růže.

*

Supi zvykli mé přítomnosti. Usedají přátelsky vedle mne, když je vyláká světlost noci z hnízd. Mniši také přivykli mým nočním odchodům, ale přece pohlížejí na možnost prodlévati několik hodin denně na skále jako na zázrak. A je to jen vůle touhy po něčem strašně ohlušujícím, pronikavě omamujícím. A vůle touhy vypátrati obsah života a smrti.

Nepodaří-li se mi poslední, první dojistá nemine se cíle. Únavy mé a pocit opojení vzduchem a volným prostorem dávají mi klid, něco takového, že se zvolna přibližuji rostlině, která se uchytila na skále a žije prostý život bez otázek a zmítavého nepokoje a bez strnulého, zděšeného pohledu do černé propasti, zírající velikou jistotou svého práva na všechny a pohlcující všechny.

*

Ničeho jsem se nedopátral ve výšce. Nejsem dále, nežli byl sv. Augustin, když se mu zjevilo pachole mušlí přelévající moře do důlku v písku. Prostor je ohromný a záhadný. Ale přepadají mě teď často nahoře mrákoty, takový příjemný stav očarování prostorem. Zavírám oči a vidím hvězdy a zřetelně cítím, jak závratě krouží vesmírem.

A když se na východě objeví proužek přicházejícího světla, nerad sestupuji, nerad se loučím a někdy, opojen, již, již pozbývám sil k sestupu...

Ale jasno je v mé duši, podivné jasno, o němž nedovedu rozhodnouti, odkud přišlo.

Ó, kdybych mohl tu záři vnuknouti i *Její* duši, těm truchlivým očím v dáli, kdybych mohl zhasnouti její utrpení! Původem nejhroznějších bolestí je nitro člověkovu, jeho duše.

V nejistotě cílů a v jistotě smrti uměti prožítí kus prostého života, jaké je v tom štěstí...!“

*

Tímto povzdechem končily se zápisky Synesiovy. Svázala jsem rukopis do desky a zhasla jsem voskové svíčky. Noc byla dosud jasná, modrá, s bílým nádechem, jako bývá mlha nad mořem.

Zahleděla jsem se ještě jednou na zprohýbaný hřeben a hrot skály, vrytý do svítícího azuru.

*

Ráno probudilo mě již plné světlo. Pozorovala jsem nezvyklý ruch v monastýru, snad poutníci přišli odněkud zdaleka k zázračné vodě.

Když jsem však vyšla, objevilo se mi cosi neobyčejného: všickni starci i mniši stojí kolem Synesiovy skály, někteří nehybní jako sochy, jiní v živém hovoru a pohybu, několik

právě přítomných poutníků klečí s hlavami pozdviženými, jako by vzývali nebesa, i hosté, kteří se mnou přicestovali, hledí upřeně na skálu, již prudce osvětlenou sluncem.

„Mnich Synesius se nevrátil,“ zvolala mi vstříc jedna z dam, všecka vzrušena.

„Synesius se nám dnes ráno nevrátil,“ vydechl igumen jako v horečce.

„Synesius se nevrátil!“ opakovali druzí polohlasem.

Minul dávno soumrak, vyšlo veliké, ohnivě rudé slunce z měkké mlhy, vyplulo, zrůžovělo. Nastalo probuzení země a jejích tvorů, a Synesius se nevrátil. Mniši vycházeli z cel s růženci, hleděli vzhůru, čekali, že se vrátí, že snad výminečně setrvává na modlitbách, namáhali zrak, aby spatřili, zdali sestupuje. Ale marně. Synesius se nevrací. Celý klášter shromáždil se u skály.

„On přijde, chce prodloužit své modlitby,“ řekl mladý, snědý mnich, „chce snad celý den setrvat a v noci se opět vrátí.“

„Setrvá celý den,“ opakovali někteří.

Supi kroužili nad skalou, slunce pánilo, obloha byla modrá, vzduch se chvěl.

Igumen přikázal konati pobožnost za šťastný návrat bratra Synesia. Mniši jako stíny tichými kroky vcházeli do modlitebny. Zvony pronikavě zakvílely. A za chvíli ozvalo se z chrámu hlasité modlení.

Velmi usilovně hledíce našli jsme na skále temnou skvrnu, lišící se od barvy kamene jen nepatrným odstínem, ale pohybu jsme nedovedli rozpoznati.

Hodiny mījely...

A opět všichni mniši obstoupili skálu a poutníci vrátili se na svoje místa.

„Vždycky jsem se toho obával,“ kýval hlavou igumen.

Slunce bodalo žhavostí. Od západu přicházely zvolna těžké, zahnědlé mraky.

„Přijde-li bouřka, co se s ním stane?“ zalomil rukama kdosi z hostí.

„Kolik bouřek již přečkal šťastně na skále!“ ujišťovali mniši.

A mraky táhly blíž a blíže, až se dotkly skály, až zastřely nejvyšší hrot; silně zablesklo, takže na místech, kde asi klečel Synesius, objevilo se rudé vyšlehnutí plamene v záplavě oblak.

Hrom zarachotil... Z mraků lil se prudce déšť, sjížděl po skále jako statisíce vzkříšených pramenů, a mrak se opět rozplýval, skála zrovna zpívala a vzdychala šelestícími stružkami oblačných vod.

Záhy se opět vyjasnilo.

„Bylo by vůbec možno vystoupiti nějak vzhůru a pomoci mu? Jestli ho tam přemohla slabost?“ Tato otázka prošla očekávající skupinou jako plížící se strach.

A každý si odpovídal, zkoumaje tu závratnou cestu: skála vznáší se vzhůru v přímkách, místy vybočuje, takže se sráz stává šikmou vypuklinou; tyčky, kterých se Synesius zachycoval, jsou velmi řídké, řetěz jest snad pomůckou dobrou, ale pouze pro toho, kdo velmi jistě kráčet.

Mniši zapěli podivnou smutnou píseň: On snad ji uslyší, potěší ho. Igumen dal opět vyzváněti. Přinesli kadidelnici, okušovali skálu, aby vystoupil až k Synesiovi vonný oblak dýmu.

A tak v úzkosti minul den. V noci nikdo neulehl. V přestávkách se modlili a zpívali. Všickni rozrušení očekávali jsme svítajícího rána.

Noc byla opět tak jasná jako nad mořem, když je velmi ticho a modro s tajemnými závoji. V jedné chvíli byl hrot skály tak silně měsícem osvětlen, že se u ní objevila temná, velmi zmenšená, nehybná postava Synesiova, ležící na kameně. Nebo jsme se mýlili? Nebo se nám to jen zdálo?

„Pokusím se vystoupiti: byl bych šťasten, kdybych ho zachránil,“ řekl mnich Eustach.

„Kdyby se ti podařilo vystoupiti – co potom? Nemohl bys ho snést, ať je omdlelý nebo vysílen, nebo mrtev,“ řekl igumen.

„Vína bych mu podal, omyl bych ho octem, objal bych jeho nohy,“ namítal Eustach.

„Pokus se, bratře, ale nevěřím, že by se ti to podařilo! *Tam* nikdo nevystoupí,“ zavrtěl smutně hlavou igumen, „a bojím se, abys životem nezaplátil svou odvážnost.“

„Chodím s ovceři po velmi příkrých skalách.“

„Tedy Bůh ti pomáhej!“

Bratr Aurel řekl: „I já se pokusím. Andělé mi pomohou, ti, kteří ho ostříhali deset let a s nimiž nahoře hovořival...“

A ostatní muži mávli buď nedůvěřivě rukama, nebo nahlas vyslovili svá mínění:

„Tam se nikdo z obyčejných smrtelníků nedostane.“

Luna zašla. Hvězdy šedým soumrakem pobledly, ztajovaly se. Svítalo.

Očekávání všech se stupňovalo. Synesius dávno ztratil se v stínech a v soumraku.

Mnich Eustach připravil se na cestu. Igumen ho políbil a požehnal mu. Eustach pomalu stoupal, přidržoval se opatrně řetězu. Nikdo z diváků se ani nepohnul, zraky všech visely na něm. Šel stupeň po stupni výše... zapotácel se, vykřikl, a dole všickni jako ohlasem vykřikli po něm. A zase výše. Již dostoupl k místu, jež se zkrucuje vpřed jako vypjatá lví hrud' s roztaženými tlapami. Tam je třeba čehosi nadlidského, nějakého buď akrobatského, ve výsledku až nadpomyslného výcviku nebo nevysvětlitelného rozmachu vůle.

Takové výkony nejlépe se pochopí, když se jim dá pečet' zázraku. A není-li to nejjistější a nekrásnější jméno pro všechno nevyjádřitelné, nepochopitelné?

Ale mnich Eustach marně se namáhal přemoci tvrdou křivku skály nepřátelsky prohnuté, ukazující hlubokou propast dole a nepřístupnou klenbu nahoře. Kolísaje, vracel se dolů.

Smrtelně bledý a třesoucí se klesl dole na kolena tváří k zemi.

„Neodvažuj se,“ volali k Aurelovi, ale ten již vystupoval se zářícíma očima plnými víry, že v nejosudnější chvíli přijdou andělé a vynesou ho, vždyť mu Bohorodička odpověděla: „I ty se raduj.“

Říkal si tiše: „Andělé, pojd'te ke mně... andělé, pojd'te ke mně,“ a chvěje se nábožným vzrušením, stoupal vzhůru.

Minula hodina trapného očekávání v obavách, že mladý muž se zřítí.

A opět bylo patrné, že váhá, že ztrácí odvahu, – – a konečně také mnich Aurel sestupoval bezmocně mezi nás.

S pláčem vrhl se na prsa bledému mnichu Konstantinu.

Očekávání v monastýru trvalo dále, ačkoli naděje se stále zmenšovala...

„Synesius se už nevrátí,“ řekl igumen truchlivě a přísně.

„I kdyby byl živ, byl by nutně za tak dlouhou dobu příliš zesláblý. A cesta dolů je horší nežli vzhůru,“ pronesl jeden z mnichů.

Konstantin řekl: „Umřel jako světec.“

A někteří šeptali: „Opakoval často, že je veliký hříšník, odmítal náš podiv.“

Aurel drže Konstantinovu ruku ve své, řekl zamyšleně: „Nikdy jsme nepozorovali hříchu na něm: tvář jeho zářila.“

Eustach řekl: „Nebyl pyšný, nedbal o nic pozemského.“

A jeden mnich dodal: „A byl shovívavý k našim hříchům, nepohrdal nikým.“

A Kazimír, který seděl na zemi jedl kukuřici, pravil: „Ode všeho jídla mi dával.“

Někdo ve skupině přitisklé na skále promluvil: „Zdali ho zachvátila smrt, nebo dobrovolně se trval nahoře chtěje tam umřítí?“

Veliké mlčení nastalo po oné otázce.

K večeru přišli noví poutníci, obklopili skálu. I mniši stále bděli, jen chvílemi opření o skálu podřimovali.

Noc byla jasná. Bílé obláčky ve výši přelétaly a zacláněly poloprůsvitnými řasami tajemný cíp skály a zase odhalovaly místo Synesiovo.

Mnich Aurel opakoval si jako dítě: „Andělé ho vzali do nebe, andělé ho vzali do nebe!“

*

Když se po kraji roznesla zpráva, že se mnich Synesius nevrátil z výše, lid v zástupech hrnul se k monastýru. Skála byla obležena. Věřící hleděli v úžasu vzhůru a padali v modlitbě k zemi.

Jedna žena, neobyčejnou příhodou velmi vzrušená, volala štkajíc: „Milosrdenství boží jsi nám vykoupil, veliký mučedníku!“

A jedna dívka vyprávěla, že v noci viděla postavu Synesiovu v stříbrné záři vznášející se nad skalou k nebi.

Mnich Aurel přisvědčil: „I já ho spatřil! Ano, i já ho tak spatřil té noci.“

Ženy přinesly ve velikých koších růže a poházely jimi zemi i skálu, takže se zdálo, že vystupuje ze samých růží.

A nahoře bylo veliké, slavné ticho, jen supi stále kroužili kolem jednoho stinného místa jako černí noční motýli, a skála celá se prozlatila zapadajícím sluncem.

A když luna nejjasnější ozářila plochý kámen Synesiův, neobjevila se již temná postava ve výši, jen kámen se leskl jako stříbrný...

Pán lesů

Jan Ečer usedl konečně jako vysvobozen z bolestného doteku světa v komnatě prince Kolumba. Miloval ten tichý salonek v lesním zátiší, nezměněný, jako když naposledy odcházel odtud do Prahy a připadal si podobný princovi Kolumbovi, který před mnoha lety odcházel na moře, kde se skončil jeho bohatý a dobrodružný život... Lesy, drahé, věrné lesy kolem dřímají a Jan Ečer zavírá oči, aby slyšel ono blahodárné ticho světa tišin, aby se zotavil z porážky stokrát již utržené ve světě hluku a bouří...

Silně a barevně vtíraly se mu obrazy minulých vteřin čili dnů. Viděl Prahu, kterou opouštěl v nejčasnějších hodinách ranních, jako vytesanou z chalcedonu, věže, obrysy domů, stromy a vše rychlostí šílené jízdy měnilo se jako v horečném snu, všecko jako zabloudilé křivky a paprsky a chaos, a přece cítil jakousi pošetilou bolest, které unikal na svém automobilu; zjevila se mu i smrt, jak si ji v jedné nešťastné chvíli přivolával a dětinsky zabarvoval svým věčným romantismem, ale smrt se mu poklonila a zasmála se křečovitým výsměchem.

A náhle vzpomněl mladého básníka, který mu nedávno v opojení říkal směšné věci, jak by prý měl žít. Záhadně mluvil ten lyrik. Což je to vše možné? Mluvil o vybrané kráse prostředí, o požitcích vymyšleného vkusu, o harmonické kráse života.

A vzápětí spatřil Ečer Ninu, jakou ji nejvíce miloval, s tím pyšným, vyzývavým výrazem v očích.

A prožil znovu onen neblahý okamžik, kdy ji našel ve společnosti *toho* člověka, našel a pochopil vše ve chvílích velikého pokoření...

A konečně si řekl: Ach, což – žena – nepředvídaný předmět bolesti a rozkoše. Unikal jí i sobě, nejvíce sobě, když letěl bílou silnicí a míjel velké plochy kvetoucího vřesu. A tenkrát v zlatých rojích táhly včely...

A bylo mu nudným mysliti na sebe, tak ho v oné chvíli zaujaly včely a rovné plochy zafialovělých, k nebi se tulících strání. Miloval vždy protivy, a cítil možnost a krásu po ztřeštěné době lásky vstoupiti do kláštera, a proto unikal, proto zapadl do svého věrného lesního útočiště v komnatě legendárního prince Kolumba.

Strýc, lesní rada, a teta přijali ho jako nejmilejší, nejzkaženější dítě. Jan byl jim čímsi příliš vzácným a vítaným v jejich osamělosti.

Chodil po komnatě a zase usedl k oknu, do něhož svítily zamlžené, temně zelené a oranžové pruhy lesů.

Naslouchal tichu měsíčné noci a říkal si: „Proč jsem přijel? Co zde chci?“

Což se nedívá i zde přímo do očí Nininých, do úzkých, vábivých štěrbin, kde se leskne, opalizuje tajemné světlo, které se stane buď září světice nebo ohněm pekelným? Měl hrůzu před touhami těch očí, jež ho vysávaly, jež se k němu upíraly prameny zla, přijímající sílu duše, děsil se a podléhal i v té chvíli jejich strašnému kouzlu.

Vstal a dotkl se záclon, pak nábytku.

Princ Kolumbus skončil nešťastně. Tak se s ním vždy v době pobytu u strýce rád ztotožňoval, miloval představu jeho bytosti!

Teta byla velmi milá a laskavá. Náhle vzpomněl si, že jí večer nepolíbil ruku. Bože, jak možno zapomenouti. Ale umiňoval si, že zítra jí políbí dvakrát obě ruce. Taková je ustaraná a dobrotivá.

A strýc také. Ti milí staří lidé!

Ale proč zase zapadl do jejich klidu, proč je ruší?

Chce naslouchati tichu měsíčních nocí? A nic víc?

Srdce mu tlouklo... Cestou, když se jeho automobil řítíl bílým vzduchem a protínal život barev a čar, měl jakousi představu, jež ho těšila, hříšně těšila. Míval podobné vrtochy vždy po neštěstí v lásce, když ho žena zradila, když mu žena vzala kus života...

Zapadnouti do lesů, zavřítí se do salonu prince Kolumba, přečísti si několik stránek knih, které onen dávný hrdina četl, nežli se rozletěl do výhně smrti, usednouti, nechat se hladiti starými sentimentálními lidmi a přitom osnovati zákeřné, zločinné plány. Zločin tak zaujme duši a tedy tak osvobodí srdce od bolesti, zasazené láskou.

Zločin. To slovo vyvstalo před Janem Ečerem jako hora s ledovými krami a s žhavými paprsky slunce. Zločin. Ano: přijel zapomenout a hřešit, aby zapomněl...Dotýkal se vrcholu stromů průsvitných pinií a plakal...

*

Celé dni bloudil v lesích. A cosi strašně, odhodlaně vyvstávalo v jeho duši. Proč přišel sem do podivuhodné samoty, kde tiše padající list je hudbou, kde vzdálený šelest potoka je rytmem velikého ticha? A neslyšitelné kroky...

Jan Ečer sledoval *nebeské stopy* jelenů na větvích stromů, seděl celé hodiny na kraji louky, kam přicházela stáda jelenů s laněmi i se šmolkami a kolouchy. Díval se na ně vroucně, ale nejvíce pozoroval hlavního jelena. Jaký byl ušlechtilé krásný, plný horoucí síly, vystupňované čímsi démonickým.

Od té doby, kdy ho Jan Ečer spatřil tak jasně, zblízka, kdy světla zářivých jeho očí dotkla se Janovy touhy, nemyslel již na nic, nežli na něho: uchvátit hlavního jelena. Příčina jeho příchodu byla rozřešena...

Noci byly snivě bílé jako nejčistší nevinné růže.

*

Neviděl dalekých perspektiv lesů, nezastavoval se nad měnícími se barvami nádherných korun, pronikal jen každou myšlenkou a záchvěvem podrážděných nervů houštiny keřů a stromů, sítěmi pňů k onomu nádhernému zjevu lesů, k hlavnímu jelenu, pánu lesů.

Proto přišel sem Jan Ečer. Přiznal si to a schoukl se i napřimil zároveň jako před zločinem, osudem určeným, neodvratným.

Lesník, ačkoliv miloval jemného, bolestně se usmívajícího synovce, láskou plnou slabostí, nebyl by nikdy dovolil, aby hlavní jelen, majestát lesů, dostal smrtelnou ránu. A nad to v říjnu, v době tak vzrušené... K tomu ani strýc neměl práva.

Nesouvisle, tesklivě zmínil se jednoho večera o hlavním jelenu, že ho kdesi spatřil, jak z pastvy šel na *modlení a pokladl se*. Jan se ke konci své řeči krátce a bolestně zasmál.

Strýc mávl rukou: „Na toho ani nepomysli, hošíčku!“

„A což pytláci?“ řekl Jan se zatajeným dechem.

Strýc vypouštěje kotouče dýmu, odpověděl:

„Jak by si troufali! Je to král, takový hlavní jelen...“

Teta prostírala na stůl a tiše hovořila.

„A v kterých místech bývají jejich milostné schůzky?“ obrátil se Jan opět za chvíli ke strýci.

„Již zase myslíš na jelena. Ach, což! Nedaleko vlčích jam je říjiště. Ale konečně můžeš je spatřit i jinde, je to docela milé dobrodružství – stopovati je. Říje jelena patří k nejúchvatnějším požitekům myslivce! Nezapomenutelné, když jelen majestátně vystoupí z houštiny, natáhne krk a zatroubí svoji svatební výzvu, druzí mu odpovídají a rozvášní se daleko široko hlučná hudba lásky.“

Vím, že rád chodíš sám, dobrá, dívej se, ale radím – ne příliš zblízka. Takový paroháč, pán harému, je krásný šílenec.“ Starý pán se utkvěle zadíval Janovi do očí...

„Ach, strýčku, vypravuj, chtěl bych být šílencem, jako tvůj jelen.“

„Opravdu je jako nepřítel, celá jeho bytost je *láska*. A pozoruj, jak laně jako udiveně polozděšeně se dívají a jak laskavě ho napomínají.“

„A přece po něm touží,“ řekl Jan.

*

Nedaleko vlčích jam Jan Ečer slabýma rukama svýma vykopal jámu... A chodil po lesích jako nepřítel, a přece jako nejslídivější nepřítel...

V myslivně připravil si tajně veliký koš na jelení parohy... Ale jak dopustí se onoho *zločinu*, aby nebyl prozrazen?

Ach, řítí se bezpodmínečně k onomu okamžiku. Nechce býti vypátrán nebo usvědčen jako vrah hlavního jelena, ale i kdyby byl prozrazen, vykoná svoje dílo. Je to nutné. Celá jeho bytost řítí se k onomu okamžiku strašného zabití... Krev jeho se chvěje nezkrotitelnou touhou po oné oběti. Zdá se mu, že za oním cílem již ničeho není, co by ještě vyžadovalo zájmu.

Jan Ečer ho spatřil, jak pomalu si lesem kráčel, jako by o něčem vážném přemýšlel, a pak šel tiše, hrdlo kupředu, jako veliký myslitel. Jednoho rána v trysku překřížil Janovu cestu, parohy skláněl ku hřbetu, překvapujícími, krkolomnými skoky octl se u řeky, která vybíhá obloukem až za březové výšinky a přeploval proud jako z pouhé svévolnosti a rozkoše... A přece ne nadarmo: tam na druhém břehu stála laň, krásná, skromná, čekající jako panna...

A zase ho spatřil běhajícího lesem, jako smyslu zbaveného, k zemi hlavu skloněnou.

A toho večera Jan Ečer také tak běhal šerými cestami s hlavou skloněnou.

A hlavní jelen večer řval, měsíc svítíl a Jan stál u vrátek školky jako náměsíčný s ústy pootevřenými. Dech zatajoval.

Ano, jelen se mu zjevoval jako přízrak... Pyšný nesl parohy a zvolna kráčel modřínovou alejí. Parohy jako les rozvětvené, bájená koruna nad nádhernou hlavou, bidlo rozjívené jako stříbro, nad kořenem perlami poseté, hroty jejich svítily jako staré zlato.

*

A podivno, jelen jako by byl více nežli nemá tvář, snad již znal Jana. Tolikrát zjevil se mu tento člověk jako slídící příšera, pronásledující jeho rozvášněné kroky. Zarazil se, zatřpytil očima a pohnul hlavou v děsu a mizel v houští. Jako by pudově tušil nebezpečí z té nepatrné, zhroucené bytosti, svíjející se pod tlakem utkvělé, stupňované vtíravé představy o smrti *krále jelenů*, pána lesů.

Do nejbloodnějších podivností prožíval Jan Ečer okamžiky svrchovaného vzrušení, které bude žít, až se jelena zmocní. Střelí, střelí a snad ještě střelí, až tepající srdce bude zasaženo a tvor hýřící láskou bude padat do zaroseného hlubokého smaragdového mechu... Proud potu stékaly Janovi po čele a skráních, utíral je šátkem a strnule pohlížel do tmy. Pak se ho zmocní, krále lásky, jehož srdce dotluče jako půlnoc na jeho dlani, jelen bude ještě teplý a bude zvolna chladnouti ztřeštěnost jeho samčí vášnivé rudé krve, a stejně bude chladnouti Janova krev a srdce bude mu konečně volněji tlouci... A usedne k mrtvému do bledého mechu a obejmě pyšnou jeho šíji. Ó, jak mu srdce buší! Odprosí jeho veliký majestát... Pokoří se hrůzou, pak odejme mu parohy s posvátnou obřadností. Ony zlaté parohy pýchy, plné perel a měsíčních paprsků, které se vznášely k nebesům.

A nastane trudná práce pohřební. Zatáhne jelena do jámy, zasype ji hluboko k nepoznání... A se zatajeným dechem vítězně a bojácně ponese si domů parohy. Byl tak soustředěn k tomu dílu odvažlivému a zlému, jako by již ničeho jiného nechtěl od života... Jen co zavře za sebou dveře v komnatě prince Kolumba! Skutek bude vykonán, krev se utiší. Parohy již nějak dopraví do Prahy. Cítil vřelost krve v tepnách a rozkoš strašlivé úzkosti. Neproměňuje-li se sám v pána lesů, v neomezeného pána lesů?

*

Strýc není doma, odjel do města, vrátí se až druhého dne. Ach, není doma! A Jan té noci měl sen: prince Kolumba spatřil, vkládajícího do koše ohromné zářící jelení parohy. Jan se tou živou představou probudil, vykřikl – vztyčil se a vidí, vidí v měsíčním svitu opravdu prince Kolumba skloněného nad košem. Třeští? Princ, jak ho vídal na podobiznách, vychrtlý s plamennými očima a vodorovnou vráskou nad očima... dotýká se vítězoslavně parohů v koši, zářících jako drahokamy.

Jan vytréštěnými očima se díval, načež si zastřel oči a opět pohlédl... Přízrak zmizel...

Přemýšlel pak o tom snu ve dne v hlubokém lese, bledý, opřen o sosnu, s ručnicí v ruce.

„Princ Kolumbus míval možná též podobné myšlenky,“ usmál se a poslouchal. Slunce zapadalo a prosvětlovalo paseku do nachové záře. Jan čekal. A poslouchal. Kdesi velmi daleko zněly lidské hlasy a umlkly. Vzduch sotva slyšitelně šuměl křídly hmyzu, padáním listů

a velmi skrytým rytmem hrčení potoka, a ještě mísilo se cosi v ony zvuky, jakoby tiché, rozvášněné kroky, jako sahání do větví, jako chvění se a trhání pavučin.

Jan viděl v té chvíli jako zázrakem celý svůj prázdný minulý život a třásl se podivným strachem a strašnou touhou složit *konečně* v ohni hlavního jelena.

A v té chvíli tiše, zvolna, skoro plaše přišla na říjiště stará laň, opatrně se ohlížela a nadnášela. Za ní neslyšně přistupovaly ostatní laně a pak slavným, královským pohybem blížil se hlavní jelen, vedlejší jeleni zůstali daleko za říjištěm. Oči laní leskly se jako černé turmalíny.

Jan chvěl se v tragičnosti napětí, oči maje přivřené, rty pootevřené.

A cosi podivného se stalo: jelen, neobezřetný ve chvíli závratné říje, spatřil Jana, člověka-vetřelce, a opatrně se zastavil a díval se zlobně na něho jako na rušitele nejdůvěrnějších svátečních chvil života. Poznal toho tvora zákeřných zraků a upřeně se díval, jako by si opakoval: odstup, odstup. Zazlacená větev buku ho ještě řídce zacláněla jako atlasová opona. Ale člověk tam, tam stojící vidí a číhá.

Čekal. A naslouchal jako prozřetelnost... A jako by si zatvrzele opakoval: odstup, radím ti, odstup.

Jan se však nehýbal, upíraje zraky na velkolepou postavu nádherného jelena v krajkoví buku.

A teď, právě v tom okamžiku pohnula se v rukou Janových zbraň, kámen v jeho prstenu se zatřpytil rudým ohněm...

A v tom osudném okamžiku volným pohybem hlavy vyřítil se jelen na širé říjiště a šilným útočným letem, parohy vzad nakloněné, přiskočil k nepřipravenému Janovi, který namířil ručnici, ale v tom již jelen ostrými očnicemi zasadil Janovi krutou, smrtelnou ránu. Ručnice padla. Jan klesal. Ale napjal zase odvážně ruce, hledal cosi jako spásu, ale jelen, opět zběsilý vášní zasadil mu ránu smrtelnou.

Té chvíle rozevřel Jan hrůzou široce oči a spatřil laně přiblíživší se v rozhodné chvíli a rozestavené kolem v temně rudém slunci s očima turmalínovými, zděšenými... A viděl nad sebou náruživě hněvivý zrak rozlíceného jelena s neúprosnou zbraní nad čelem bojovně sklenutým.

Laně se dívají. Jak ho budou milovati – pána lesů, hrdinu, že usmrtil člověka, problesklo Janovi ještě duší.

A pozbyl vědomí. Jelen bil do jeho prsou vztekle svými parohy, bodal, jako by chtěl srdce rozdrásat. Laně se dívaly s rozkošnickou trýznivou touhou a tiše vzdychaly.

Nad vysíleným, umírajícím člověkem, zbloudilým v čarovný okrsek neohraničené živelné vášně, vztyčil jelen majestátně svítící svou královskou korunu a opouštěje mrtvého, odcházel pyšně a vášnivě k oddaným, dojatým, podivujícím se laním, jež ho pokorně následovaly.

A měsíc svítil. Potoky šuměly a vzdychaly, les mlčel a usínal, člověk se ztišil, ztišil do velikého, neproniknutelné temnoty... Srdce jelenů bila, a měsíc svítil, stříbrně svítil...

Přílohy

Ediční zpráva ke *Ztracenému slovu*

I. Geneze textu

Povídka *Ztracené slovo* je součástí povídkové sbírky Růženy Jesenské *Z nepřístupných zahrad* (1912). Sbíрка vykazuje jisté dekadentní rysy, postavy se často nacházejí v samotě, ať už fyzické či duševní, jejich vztahy se světem a ostatními postavami jsou pokřivené, city jsou vyšinuté z běžných citových konvencí. Opakovaně se objevují nositelé tajemství, osudového určení, mnoho postav je úzce svázáno se svými předky a jejich činy, dokonce natolik, že minulost rodiny předurčuje celý jejich život. Také scenérie jsou nevšední, objevují se zde motivy kláštera, zámku, uzavřených paláců apod. Výrazné jsou motivy smrti, smutku, duchovního vztahu k Bohu. Této charakteristice odpovídá také povídka *Ztracené slovo*.

Tento text byl vydán dvakrát: poprvé časopisecky v časopise *Zlatá Praha*, 1910–1911, č. 28, podruhé v již zmíněném knižním vydání, v němž se jedná o osmou z celkových jedenácti povídek. Mezi oběma verzemi textu jsou značné rozdíly, nejvýraznější je zřejmě odlišné zakončení: v časopisecké verzi je rozsáhlejší, podrobnější a explicitně vyslovuje smrt jedné z postav, zatímco knižní verze pouze naznačuje. Dále podáváme přehled změn, k nimž v jednotlivých vydáních došlo. Časopisecké vydání je značeno zkratkou názvu ZP, knižní vydání Z. Neevidujeme změny interpunkční, opravy zjevných tiskových chyb a změny v zdůraznění slov (proložení, kurzíva). Zachyceny nejsou ani změny grafické (odstavce, pomlčky apod.).

Přinesli (ZP) — *Přinesly* (Z); *tak prudce hořelo, tak pálilo!* (ZP) — *tak prudce hořelo!* (Z); *již byla polosrozumitelná*, jako smazaná. (ZP) — *byla již* jako smazaná. (Z); *potuloval, a všichni* (ZP) — *potuloval. Všichni* (Z); *A té noci, která vyvrhovala Dýninu hrůzu, chodil Vít neklidně ve svém pokoji, Ada tiše v druhém křídle zámku hovořila se Stanislavem, a všichni bděli zneklidnění očekáváním.* (ZP) — *chybí* (Z); *manželství s Jakubem,*(ZP) — *manželství,* (Z); *ji* (ZP) — *jí* (Z); *Dívala se do příkrého světla jeho odcházení.* *Nechápala* (ZP) — *Nechápala* (Z); *z toho aktu* (ZP) — *z aktu* (Z); *přivola sem* (ZP) — *sem přivola* (Z); *Pohlédla na Jakuba, jako by to nebyl on; připadal* (ZP) — *Pohlédla ještě na Jakuba. Připadal* (Z); *jako omámená trýzní pronikavých bolestí lidských* (ZP) — *trýzní pronikavých bolestí omámena* (Z); *vydechla* (ZP) — *vydechla* (Z); *Netýká se umírání toho člověka celého vesmíru?* (ZP) — *Nesouvisí umírání toho člověka s celým vesmírem?* (Z); *neznal, ona byla netečna ke mnohým jeho vniterným výbuchům. Nechápala odůvodnění jeho poesie. To byl veliký její hřích. Bylo jí jasno, že byl univerzitním profesorem, že denně dojížděl z Routova do Prahy, že měl rád*

mladé, ztřeštěné studenty a v důvěrných chvílích vychovatelské horlivosti káral jejich výstřednosti, stíhal v myšlenkách nedostihlé mladé jejich lásky, podezřívával jejich ctnosti. Ale nedovedla si představit, že po trudech rigoros a střízlivosti přednášek dovedl psát verše. Jen cítila, proč nebylo v nich ohně štěstí ani tragického záchvěvu. A kdykoli odhodlala se k těmto meditacím, odsuzovala se slovy dávné klášterní představené: „Jste, Dýno, necitelná, netvor ...“ „Jsem,“ řekla si toho smutného jitra Dýna, „jsem přesycena knihami, uměním. A život mi uniká.“ Každý (ZP) — neznal. Každý (Z); rozzpívali (ZP) —rozspívali (Z); jako ustrašeně. (ZP) — ustrašeně. (Z); květů (ZP) — květův (Z); v mráкотách, přijímala trochu vnucené jí potrawy, slyšela (ZP) — v mráкотách, slyšela (Z); cosi úžasného hrulo (ZP) — cosi hrulo (Z); bolestná, bílá. (ZP) — bolestně bílá. (Z); vzletět (ZP) — vzletěti (Z); obzorů. Opět se vrátila k tomu slovu: vytvořiti k jeho poctě básně. Vyrucily se jí z duše sloky kdysi ctěných veršů jiného básníka, ne Jakuba Smiřického. Pohlédla (ZP) — obzorů. Pohlédla (Z); otci! Obrátila se k Adě, usmála se a začala tiše polosrozumitelně recitovati ony sloky podivné, prosté a hloubkou svých symbolů závratně složité. Vít (ZP) — otci! Vít (Z); objal. Její tajemně pronášená slova byla mu svrchovaným výrazem její bolesti, hraničící s nepřičetností. Jeho oči žhavěly, rty byly suché a horké. Uchvátil matku a líbal její ruce. Viděl (ZP) —objal. Viděl (Z); Ne, Ve (ZP) —Ne, ve (Z); ku poslednímu (ZP) — k poslednímu (Z); do vzpomínání (ZP) — do vzpomínek (Z); Dýna, „alespoň snad směšný, já (ZP) — Dýna, já (Z); tolik výjimečného kouzla! (ZP) — tolik kouzla! (Z); měla v tom stavu nepochopitelně (ZP) —měla netušeně (Z); šla, až k balkonu. (ZP) — šla k balkonu. (Z); I Vít přistoupil blíže a zavřel knihu, ale schýlil hlavu, aby nebudil pozornost. (ZP) — chybí (Z); To slovo (ZP) — To banální slovo (Z); A jmenoval (ZP) —A v souvislosti se svým úmyslem jmenoval (Z); neb milenec neb ctitel (ZP) — neb milenec (Z); „máme v žilách královskou krev. (ZP) — koluje nám v žilách královská krev. (Z); na samotě? Ne. Musím do lázní. Jsem (ZP) — samotě? Jsem (Z); chci třpyt života (ZP) — chci lesk života (Z); dědictví. Pátral (ZP) — dědictví. Sňatek jeho otce byl také značně romantický. Pátral (Z); A našli opravdu (ZP) — A našli tam v zapadlém městečku opravdu (Z); strýc náš (ZP) — náš strýc (Z); říkali zmrzlíci. (ZP) — říkali sousedsky zmrzlíci. (Z); několik visí. (ZP) — několik viselo. (Z); posadil ke stolu ... (ZP) — posadil ke stolu jako hosta ... (Z); víno (ZP) — vína (Z); těch zvuků (ZP) — těchto zvuků (Z); ležícího v mechu (ZP) — v mechu ležícího (Z); Toho Vojtěcha bych jistě milovala (ZP) — Toho Vojtěcha ženy jistě milovaly (Z); zázračná voda!“ (ZP) —zázračná voda! «řekla Dýna. (Z); Ada se zasmála a vzala Víta za ruku. „Ty se učíš! Věčně pilný hoch,“ zasmála se. „Žije mimo život,“ řekla Dýna. „Mimo život,“ opakoval si Vít. A přijímal všechno, co slyšel a viděl, jak složku svého vlastního života. — „Maminka (ZP) — Ada se zasmála. Vít zvolna

odešel do světlého prostranství parku, kde kvetly růže. » Maminka (Z); větvičky bezu. (ZP) — větvičky jasmínu. (Z); Výkřik (ZP) — Tón (Z); Beru (ZP) — Přijímám (Z); smála se (ZP) — zasmála se (Z); řekla Ada. (ZP) — řekla se smíchem Ada. (Z); otce i mne žádal (ZP) — požádal (Z); Ano stalo se. Byl pro mě mužem veliké úcty. Otec mi ho vřele doporučoval.“ (ZP) — Máš pravdu. Maminka byla tenkrát již dva roky mrtva a otec mi ho vřele doporučoval. « (Z); „Je podivno, jak brzy zemřela,“ (ZP) — »Ó, jak maminka naše brzy zemřela, « (Z); „říkalo se, že se nastydla (ZP) — »prý se nastydla (Z); byli (ZP) — byly (Z); Lépe bylo by vzpomínati (ZP) — Lépe vzpomínati (Z); se modliti. (ZP) — modliti se. (Z); bouřlivá. Já prostě řekla mater Isidoře, že už toho máme dost. Já (ZP) — bouřlivá. Já (Z); vypíchala na obraze (ZP) — na obraze vypíchla (Z); bude tím více trpící milovati (ZP) — bude trpící tím více milovati (Z); A prosím tě, co že tenkrát řekl o matčině portrétu Ivan Rus, víš, o tom v saloně pod verandou, v tom indickém šálu?“ „Že ten obraz je jako od Zuluagy. Ona Španělka.“ „Ano. Tak! A tys jí podobna, Dýno. Závidím ti. A proč, řekni mi, tak náhle opustila jsi všecku pražskou společnost?“ (ZP) — A tobě, Dýno, záviděla jsem, že jsi krásná. Kdybych já měla tvou tvář, světa bych dobyla. Ale ty? Ničeho nikdy nepodnikáš, žiješ jako jeptiška ... i společnost jsi opustila. « (Z); vás. Ptej se, proč jsem mezi vás přišla. Ve mně (ZP) — vás. Ve mně (Z); někým minulým, nějakým svobodným zednářem nebo illuminatem nebo Rosenkreuztrianem. Apoštolovat, vzbuzovati dobré, svobodné myšlenky. (ZP) — někým minulým. (Z); slabou. Brzy ztratila jsem zájem. Jisté je (ZP) — slabou. Jisté je (Z); vážní. Co vzbuzuje pro ně u jistých kruhů úctu, je pouze maska. Pomlouváte se (ZP) — vážní. Pomlouváte se (Z); analysovat (ZP) — analysovati (Z); cosi zbylo (ZP) — cosi zde ve mně zbylo (Z); poety (ZP) — malíře (Z); Vít odešel, našly ho v záhonech růží, rozkvetlé ořezával, a byl celý večer zamyšlený a malomluvný. (ZP) — Vít se vrátil a položil matce do klína kytice teple červených růží. (Z); na Routově. Dýna si oddychla. Měla ráda Adu, její veselost a často rozpoutanou náladu, ale nesnášela dobře přítomnost Stanislava Reicha, jeho vojenskou nadutost a podivnou čestnost. A byla přesvědčena, že Ada vedle oddanosti k svému muži zahání nudu množstvím flirtů. Dýna s Vitem nepromluvili (ZP) — na Routově. Nepromluvili (Z); je příjemno na Routově bez hostí, (ZP) — je příjemno bez hostí, (Z); večer. Dýna starala se o něho. Zřídila (ZP) — večer. Dýna zřídila (Z); rouch, které tak milovala, chtěla (ZP) — rouch, chtěla (Z); vystupňovala. Koupila mu psací stůl a položila naň dvě nejkrásnější knihy Ivana Rusa v pergamenu svázané, neboť věděla, že Vít píše tajně verše. Přissávala se celou duší k oné vidině (ZP) — vystupňovala. A sama poutala se vždy více k oné vidině (Z); hřích proti otci, nevěru ... (ZP) — hřích proti otci ... (Z); Je úžasné, jak dlouhé dny její byly vyplněny představami (ZP) — Dny její byly vyplněny představami (Z);

krásná *Gruzinka*, ale byla *Rumunka*. (ZP) — krásná *Rumunka*. (Z); *ji* (ZP) — *jí* (Z); *Vždy*, když *luna byla* (ZP) — *Když byla luna* (Z); prvním *mém plese* (ZP) — prvním *plese* (Z); *píšeš taky verše* (ZP) — *píšeš verše* (Z); „*Ale otec by jim nerozuměl.*“ (ZP) — »*Ale otci by se nelíbily.*« (Z); *byla ženou* (ZP) — *byla dcerou* (Z); „*A jak tatínek sem na Routov přišel?*“ *zeptal se Vít.* „*Ani nevím. Byl snad otcem pozván. Sešli se někde ve společnosti v Praze. Já tu žila* (ZP) — *Dýna hovořila: Já tu žila* (Z); ptáků: *kosy, drozdy, hýly, pěnkavy, čížky, stehlíky, strnady, skalní vrabce, sedmihlásky, zvonky, slavíky, sovy, vrány, tuhýky, ale ostatně řekni si* (ZP) — ptáků: *řekni si* (Z); *Když otec zemřel* (ZP) — *Když můj otec zemřel* (Z); jednu po druhé ... *Vylétli* (ZP) — jednu po druhé. « *»Ach, pamatuji na to jako ve snu,« řekl Vít. Dýna pokračovala:* » *Vylétli* (Z); *snažení. Mluvil o svých pracích, předčítal mi své verše, které přivezl otci s věnováním. Učinil* (ZP) — *snažení. Učinil* (Z); *záměry.*“ „*Znám všechny otcovy verše,*“ *řekl Vít,* „*sám taky píšu verše. Ale měl jsem tatínka příliš rád, abych mu ukázal své verše.*“ *Dýna se zasmála. Zamyslíla se* (ZP) — *záměry.* « *Dýna zamyslíla se* (Z); *nad tříletým životem* (ZP) — *nad životem* (Z); *tenkrát zde byl* (ZP) — *tenkrát když tě otec poznal byl zde* (Z); *jeho knihy?*“ (ZP) — *jeho obrazy?*« (Z); *žeřavelo* (ZP) — *řežavělo* (Z); *Při upravování* (ZP) — *Upravujíc* (Z); *veliký, průzračný* (ZP) — *veliký a průzračný* (Z); *Vít miloval knihy Ivana Rusa, a když hovořili spolu o autoru jejich, vyprávěl Vít, co o něm slyšel v Praze, že se snad záhy do Čech vrátí opět, a obyčejně sliboval matce, že ho sám jako nadšený ctitel vyhledá a na Routov přivede.* *Chlad* (ZP) — *Chlad* (Z); *starých knih dávno odkvetlých květin* (ZP) — *starých a dávno odkvetlých květin* (Z); *nejraději co nejrychleji* (ZP) — *nejraději a co nejrychleji* (Z); *rakouskoitalské* (ZP) — *rakousko-italské* (Z); *sklonění spolu nad* (ZP) — *sklonění nad* (Z); *záření slunce* (ZP) — *zářícího slunce* (Z); *Opakuju,* (ZP) — *Opakuji,* (Z); *úžasné chrámy ...* (ZP) — *nádherné chrámy* (Z); *Israelity* (ZP) — *Izraelity* (Z); *Je to cosi úžasného* — (ZP) — *Je v tom cosi děsivě krásného* — (Z); *zřítily se* (ZP) — *sřítily se* (Z); *jejich vzepětí ...* (ZP) — *jejich v zápětí ...* (Z); *tato výsostná neřest* (ZP) — *tato neřest* (Z); *určité, ustálené jméno.* (ZP) — *určité jméno.* (Z); *Mysterii. Mysteria amorosa ...* *Miloval jsem* (ZP) — *Mysterii. Miloval jsem* (Z); *ony věty.* (ZP) — *ozvěnu oněch posledních slov.* (Z); *události.* „*Ztracené slovo,*“ *řekla Dýna,* (ZP) — *události. Dýně připadalo, že tajemný nález starého rukopisu má určitý vztah k jejímu životu, že je zřetelnou odpovědí k jejím otázkám, rozpakům a předtuchám.* »*Ztracené slovo,*« *řekla přesvědčivě* (Z); *včas* (ZP) — *v čas* (Z); *výsostnost lásky* (ZP) — *výsost lásky* (Z); *Vít vybízel matku do parku* (ZP) — *Vybídl ji do parku* (Z); *mají hloubku. Otec odešel, ale ty jsi našel vlastní místo i mimo Ivana Rusa, který se jistě odněkud až sem dívá ...* „*Dívá,*“ *odpověděl Vít.* „*I v noci se dívá k nám a vidí všechno mimo sebe i nás, vidí nekonečně daleko. Prošel všemi pásy země i moře, všechno žil a přežl,*

minulé i přítomné. Až se k nám vrátí, všechno nerozhodnuté v nás rozhodne, o všem nás poučí. Věřím v něho.“ Dýna se zaradovala i polekala. Jistě Vít jednoho dne přivede Ivana Rusa ... Vesnice (ZP) —mají hloubku. « A říkala si: » Ivan Rus kteréhosi dne přijde na Routov. Vesnice (Z); liliovníků (ZP) — liliovníkův (Z); břehy Berounky (ZP) — břehy řeky Berounky (Z); vzdychnou (ZP) — zavzdychnou (Z); chladu (ZP) — chladnu (Z); připravené. Vít jezdil do Prahy, přinášel zprávy o Ivanu Rusovi, kde právě dlí a kdy asi navrátí se do Čech. Na Routově (ZP) — připravené. Na Routově (Z); úžasně. (ZP) — čarovně. (Z); Nic banálního, všechno mimořádné (ZP) — Všecko mimořádné, (Z); Vít z Prahy přivezl (ZP) — Vít přivezl z Prahy (Z); Vít ovšem netušil, jaké má tato Vidina vztahy k jejímu životu, spatřoval v horování matčině prostý zájem (ZP) — Vítovi nebylo jasno, jaký má Ivan Rus vztah k jejímu životu, spatřoval ve všem prostý zájem (Z); a částečně vztahoval ono matčino utkvívání k Ivanu Rusovi ke své osobě, ke svému stvoření, že ona chce (ZP) —a domníval se, že si matka přeje, že ona chce (Z); rozluštěno někým (ZP) — rozluštěno jeho nadání někým (Z); V té době obapolného sdělování a důvěrného roztoužení přivedl sousední továrník na Routov svou dceru, jako by ji chtěl ještě v dětském seznámení se s budoucím pánem na Routově sblížit. Vít ochotně prováděl dívku knihovnou, parkem, zastavili se před matčíným pavillonem, zastavili se před vodotryskem a besídkou, kde kvetla nádherná skupina folkamerií, květin milovaných dávnými lidmi, kteří měli tajné spolky a horovali pro velké utopie. Dívka se mnohému divila a z rozpaků se smála, Vít ji vyzval do salonu, aby hrála na klavír. Zahrála způsobně nějakou píseň beze slov, sklonila hlavu. Dole v parku silně zatleskal její otec. Vít daroval dívce dvě poslední knihy veršů Ivana Rusa. Usmívala se a odešla s otcem opět so bílého domu u továrny. Dýna večer opakovala Vítovi hovor s továrníkem, líbí se mu Routov, přál by si jednou spojit Vítu se svojí dcerkou. Vít díval se dlouze na matku, jako by nechápal. Konečně řekl s úsměvem: „Ztracené slovo!“ Dýna se zamyslí. „Nemysleme na to,“ řekla za chvíli, obrátivši oči k vysoko rozklenuté obloze plné hvězd. Vít opakoval tiše: „Nemysleme na to.“ A usednuv blízko k Dýně, objal její hlavu. Jí bylo, jako by cítila oporu drahé květiny, důvěrné ruky, milého přítele. Řekla: „Je krásné, když není člověk opuštěn, a přece je tak vzdálen všeho, tak sám jako my zde.“ „Ale přijde Ivan Rus!“ řekl Vít. „Bojíš se jeho příchodu?“ usmála se Dýna. „Někdy mi připadá, že ho nedovedeme pohostit.“ „Vždyť není král.“ „Ach, král! Nebál bych se příchodu králova, ale Ivan Rus ... Což neznáš jeho knih? Je tak mimosvětský.“ „I my jsme mimosvětští.“ (ZP) —Ale přece čehosi se děsil, a čehosi jiného, nežli posudku slavného umělce. Hovořil s matkou o jeho díle, vyslovoval svůj vlastní názor o jeho obrazech, které poznal, Neuvědomoval si příčiny, ale cítil hlubokou nespokojenost s matkou i sám se sebou. (Z); stanoviska ...“ (ZP) — stanoviska ... « řekl stísněným hlasem.

(Z); *ničeho* definovaného (ZP) — *něčeho* definovaného (Z); *Dýniny* ruce (ZP) — *matčiny* ruce (Z); *budoucích* setkání (ZP) — *budoucího* setkání (Z); *mateřsky, jak je nejlepší* (ZP) — *že je nejlepší* (Z); *jí* pohlížel (ZP) — *jí smutně* pohlížel (Z); *bytostí ... Veliký klid třpytil se nad zemí v nadpomyslném obzoru neslyšitelně existujících životů ... Vít* (ZP) — *bytostí ... Vít* (Z); *do oněmých* prostorů (ZP) — *do oněmělých* prostorů (Z); *v úžasu* (ZP) — *v neklidném úžasu* (Z); *fantisticky* (ZP) — *fantasticky* (Z); *jako dotýkání se jejich rukou* (ZP) — *jako dotek jejich rukou* (Z); *Ráno* (ZP) — *Následujícího dne* (Z); *Srovnal v pergamenu svázané knihy Ivana Rusa a vyšel ven.* (ZP) — *Vyšel ven.* (Z); *Toulal se dlouho po lesích a v zamyšlení* (ZP) — *Toulal se po lesích a zamyšlen* (Z); *liliovníků* (ZP) — *liliovníkův* (Z); *ryhou* (ZP) — *rýhou* (Z); *Rozsvítil zápalku u samé štěrbin.* (ZP) — *Posvítíl si sloupkem do štěrbin.* (Z); *někde se rozšířila* (ZP) — *někde se i rozšířila* (Z); *soustředění* (ZP) — *soustřediti myšlenky* (Z); *cítění* (ZP) — *cit* (Z); *jaký budeš mítí dojem* (ZP) — *jak na tebe bude působiti* (Z); *mateřidoušky* (ZP) — *mateří doušky* (Z); *rozkázat* (ZP) — *rozkázati* (Z); *skličeneš* (ZP) — *s nenadálým strachem* (Z); *řekl si Vít* (ZP) — *zděsil se Vít* (Z); „*nepokrytě se k tomu přiznává.*“ (ZP) — » *proto mě sem vyzvala, aby se nepokrytě k tomu přiznala.* « (Z); *k toužení* (ZP) — *k touze* (Z); *verše* (ZP) — *podivuhodné verše* (Z); „*Veliké skály, nepoddajné v zápasech,/ jak těžký Osud strmí v mojich snech. / Kdo vsunul je v můj život, zaklel tam,/jak zákon utkvělý,/ by tříštily mé hvězdy, slunce zatměly,/ by přimkly ke svým tvrdým, chladným tmám/ mé srdce žhavé, aby vtevalo/ do hluchých, nepřístupných stěn/ svůj nesplněný o Věčnosti sen,/ až bíť by přestalo ...*“ (ZP) — *chybí* (Z); *nežli* (ZP) — *než* (Z); *úžasná jeho zemdlenost* (ZP) — *podivná jeho zemdlenost* (Z); *gestech* (ZP) — *pohybech* (Z); *jakoby* (ZP) — *jako by* (Z); *terase* (ZP) — *terasse* (Z); *z terasy* (ZP) — *s terassy* (Z); *let* (ZP) — *let snů* (Z); *objetí mělo by býti prvním jejich pozdravem* (ZP) — *prvním jejich pozdravem mělo býti objetí* (Z); *přítomnosti ducha* (ZP) — *duchapřítomnosti* (Z); *do jeho pokoje* (ZP) — *do atelieru a do jeho pokoje* (Z); *Usedl* (ZP) — *Prohlédl kresby, usedl* (Z); *na úsudku poety* (ZP) — *na úsudku toho* (Z); *o svých verších* (ZP) — *o svých obrazech a verších* (Z); *slova cosi slibují* (ZP) — *slova se podivují, slibují* (Z); *že se chová* (ZP) — *že sám se chová* (Z); *Nechápal ...* (ZP) — *děsil se.* (Z); *stehlíků* (ZP) — *stehlíkův* (Z); *Kdy byl bych úplně šťasten?*“ (ZP) — *Je možno, abych byl šťasten?* « (Z); *v těch drahých* (ZP) — *v drahých* (Z); *tento svět* (ZP) — *svět* (Z); *ty těžké* (ZP) — *těžké* (Z); *Jeho kresby* (ZP) — *Moje kresby* (Z); *jeho verše* (ZP) — *moje verše* (Z); *jeho život* (ZP) — *můj život* (Z); *vykvetl tento život* (ZP) — *vykvetl* (Z); *já jsem byla* (ZP) — *já byla* (Z); *zadržela si* (ZP) — *zadržela* (Z); *vstupu* (ZP) — *vchodu* (Z); *nikde ... Proč* (ZP) — *nikde ... Rouhal se: »Proč* (Z); *pokoji* (ZP) — *pokojíku* (Z); „*Ne, ani stoleté Falernské, ani Opiminské,*“ *řekla Dýna vesele, „ale pouze Mělnické* (ZP) — » *Pouze Mělnické,* « *řekla*

Dýna vesele, (Z); poslední. Životní vyznání (ZP) — poslední životní vyznání (Z); ke konci (ZP) — ku konci (Z); jsem (ZP) — sem (Z); stínů (ZP) — stínův (Z); záření (ZP) — záře (Z); gestem (ZP) — vzdechem (Z); o to byly nejžádoucnější (ZP) — byly nejžádoucnější (Z); k šílení, zatemněné rozumu a zapomenutí (ZP) — k šílenství a zapomenutí (Z); Smrt Caligulovu, strašnosti Neronovy, však o tom později. Nebyl jsem elegantia arbiter, nebyl jsem ani Martialem, ale žil jsem u něho rok ve Španělsku, když se tiše díval do zářící oblohy a řekl smutně: — Ani stránka mé knihy není cudná. Byl nejčtenějším a nejhledanějším. Vyhovoval císařům, kteří seděli v cirku od noci až slunce vysvitlo, císařům neronského regimu a těm, již rychle po sobě následovali.“ Dýna (ZP) — Smrt Caligulovu, strašnosti Neronovy. « Dýna (Z); Pokračoval jako nepřítomný: „Jedna kurtisana, Acco, nechtěla spatřiti zrcadla, protože by ji bylo usvědčilo, že stárne. Přidržel jsem jí ho před oči. Dýno, okamžitě zešedivěla, její bezzubá ústa zůstala otevřena, oči naplnily se slzami — zbláznila se a zemřela ... Tak pošetili jsme my lidé, Dýno. Ach, v Římě (ZP) — Pokračoval jako nepřítomný: » Ach, v Římě (Z); necht' okoušíme (ZP) — okoušíme (Z); Pasiphae (ZP) — Pasyphae (Z); únos Nymf satyry. Všude (ZP) — únos Nymf satyry. I já maloval podobné scény. Všude (Z); chtěl na konci mítí (ZP) — chtěl mítí (Z); Měl strašné nápady, kruté ničil, koho měl v nenávisti. (ZP) — Kruté ničil, koho nenáviděl. (Z); vroucímu přilnutí (ZP) — vroucí přilnutí (Z); Dýno, jste příliš seveřankou (ZP) — Dýno, nevím, pochopíte-li jak zničený jsem člověk, o sobě jsem vám hovořil, jste příliš seveřankou (Z); rozvratnost (ZP) — rozvrat (Z); onoho výsostného citu (ZP) — onoho citu (Z); A musím opět dále, opět v neurčito, (ZP) — A jest mi jíti opět dále, (Z); po oplatce (ZP) — po oplátce (Z); onoho povznesení ... Odejdu zase. Mám vyhlídnuté místo, tam nerušeně budu dívati se do závrátí nebes a hlubin moře ... Připravovati se k odchodu.“ (ZP) — onoho povznesení ... (Z); Bylo jí v duši, v hlubinách cítění, (ZP) — Bylo jí v duše hlubinách, (Z); ticho příjemně působilo (ZP) — ticho působilo (Z); před úžasným (ZP) — před krásným (Z); Měl rád Ivana Rusa nejen v jeho umění. I když s ním zde hovořil, měl k němu důvěru, podívoval se jeho výrokům, cítil s ním onu uchvacující skleslost, chápal touhu zavřených jeho očí, které příliš mnoho viděly, chápal, že chtějí spánek zachraňující přede vším vzrušujícím, co trvá a uchvacuje a rozvracuje ... Ale teď stál nehybný, jako zkamenělý ... (ZP) — Stál nehybný, jako zkamenělý ... (Z); se vracel ku zpytování oné perleťové celly ... (ZP) — zpytoval onu perleťovou cellu ... (Z); Ivana Rusa ... Dva drahé lidi ... Postoupil několik kroků (ZP) Ivana Rusa ... Postoupil o několik kroků (Z); do tmy. (ZP) — do prosvětlené tmy. (Z); k nejzadnějším dvířkům. Rozednívalo se. Připadalo mu, (ZP) — k nejzadnějším dvířkům. Připadalo mu, (Z); Měli půdu zvelebovati (ZP) — Půdu zvelebovati (Z); měli den ze dne (ZP) — den ze dne (Z); srčení (ZP) — crčení

(Z); menuet (ZP) — menuett (Z); Řekl si náhle po dlouhé chvíli otupení a jakoby usínání: „Přijde hlad, ohlásí se pud po životu, touha po světle, po vyjití z hrobu ... A nechci vyjít ze skal, nechci spatřiti světla, které mi neslíbí dne ani noci vyvolených mým srdcem.“ Opět se utišil. A za chvíli zavzlykal, vstal. Učinil několik kroků zpět k jeskyni, zapotácel se jako v závratí. Náhle vyňal z náprsní kapsy zbraň. Jen zůstatí, nevrátit se, nevrátit — chvělo se mu v duši. A rána třeskla se jen jako by někdo zatleskal, pak ve skále se ozvala jako přidušený výkřik a dále jako zasmání, a ještě dále jako vzdech. Vít mrtev spočinul na vlhké zemi. A všechno, co rozvracovalo jeho nitro, stalo se té chvíle minulým marným zápasem, pohádkou.

X. Když se rozednívalo, odešel Ivan Rus z pavillonu, řekl Dýně, že odjede s Vítem ranním vlakem do Prahy. Rozloučil se tklivě a s úsměvem na rtech. Dýna zůstala v perleťové komnatě. Necht' tedy odjede. Všecko byl omyl, celý život byl omyl. Ted' bude sama s Vítem hospodařiti beze snů, které podvádějí jsoucnost člověkovu. Její myšlenky roztráštěly se, otupěna seděla v křesle vyčkávající skončení všeho. Necht' Ivan Rus odjede, když odjeti je nutno. Ještě deset, dvacet let ... Nuže, ještě třicet let. Jaký je rozdíl: třicet vteřin? Dýna svírala ruce v pevném přesvědčení, že zvítězí nad ztroskotaným snem. Položila hlavu na opěradlo a plakala, dravě a žhavě plakala, aby se proplakal slzami do smutného osudu osamění. „Víte, Víte,“ zvolala v jedné chvíli úplného nedoufání v mír. Jako polo v mdlobách dlouho setrvala v křesle ... Stále viděla ještě před sebou Ivana Rusa, slyšela jeho slova, viděla jeho zsinalou tvář; cítila jeho žhavou ruku jak sevřel její, a cítila jeho chladné rty, jak ji na rozloučení políbil. Ty chladné úzké rty, chladné přílišným libáním ... Park se prosvětli, stromy opadávaly, vítr opět vstal. Viděla z okna, jak lidé přecházejí, jdou po práci, kdosi hvízdal, služka na schodech k pavillonu popěvovala ... Šla pro ni? Což smí někdo vejíti? Proběhla komnatou, kde kvetly ještě růže Marechal Niels, jako nějaký žlutý zázrak smutečních vrb, vyšla chodbou po schodech do parku ... „Vše je ztraceno,“ napadlo jí a když potkala služku, zeptala se: „Kde je Vít, již odejel?“ „Asi mladý pán odejel, není doma.“ Odejel. I host odejel ... Celý den bloudila jako nepřítomná parkem, komnatami. Večer Vít nepřijel. Asi proč? Jest asi s ním. Usmála se smutně. Seděla ve svém pokoji jako bez života... Vít se nevrátil ani druhého dne. Dojela do Prahy. Řekla: Kde je Vít? Proč se nevrací? Nikdo o něm nevěděl. Ivan Rus již odejel z Prahy i z Čech. Vrátila se na Routov. Její příbuzní hledali Víta. Dýna hleděla do žloutnoucích tónů jeseně, poslouchala vzdechy větví a vln řeky, čekala, kdy se Vít objeví. Nepřicházel ... Což je možno být a náhle nebýti Příbuzní starali se o rozluštění záhadného zmizení Vítova všemožně, prohledali zámek, pavillon, vřkolí, vyslychali služebnictvo. Kdosi tvrdil, že odjížděl ráno do Prahy, jiní souhlasně vypovídali, že ho naposledy spatřili večer onoho osudného dne. Všecko pátrání zůstalo bezvýsledným. Dýna s nikým nemluvila. Chodila

parkem, jako by stále někoho hledala nebo očekávala- Přijížděla Ada, aby jí obstarala nutné záležitosti, aby dohlédla, je-li na Routově vše v pořádku, a opět odjela. Dýna si říkala: „Byl tu opravdu toho jednoho dne a jedné noci Ivan Rus, nebo je to pouze můj sen? Byl tu opravdu? A ty věci, které povídal, nevymyslila jsem si je prostě jako souhlasné akordy své nálady? Byl tu opravdu?“ A jindy si říkala: „Kam odešel Vít? Nešli spolu do vzdálených končin země, Ivan Rus a Vít Smiřický?“ Její myšlenky se zastavovaly nad těmito nerozřešenými otázkami. Nikdy neplakala, ale život připadal jí dlouhým, unavujícím čekáním. Ani slova nepromluvila, jako by byla oněmělá. Hovořila pouze myšlenkami. Zimu přežila skoro v polovědomí. Celé hodiny stávala na jednom místě a dívala se do neurčita, nebo ležela na pohovce a upírala oči ke stropu, nebo přecházela pokojem jako stroj. Kdyby jí nebyli přinesli jídlo a neupozornili, že je čas k obědu, nebyla by jedla. A přece myšlení její nebylo zastaveno, ale podobalo se prudkému snění, při němž tělo je v poměrném klidu zdánlivě nezúčastněno. Na jaře procitla z oné polomdloby, začala se starati o květiny v přední části parku, dala ukliditi v pavilloně, který pak uzavřela, prošla knihovnou, dotkla se Vítových houslí- Nalezla poslední jeho báseň ... Opakovala si: „Veliké skály strmí v mojích snech.“ Vyšla z parku po prvé do údolí, kde již kvetly petrklíče po stráních, fialky pod křovím. Došla až k poustevně, pohlédla do soumraku jeskyně, opřela se o skálu ... Bylo jí podivně, jako by ji vzduch opojoval, zavřela oči, cítila blízkost někoho drahého ... Dlouho tak setrvala jako ke skále připoutána ... Nedaleké vrby byly rezavé, a ptáci zpívali, žluva s výkřikem přeletěla, hučení řeky bylo prudké, hluboké. Dýna rozpíjala ruce, tak že vypadala, jako na kříži napiatá. Bylo jí rozkoší, že vítr dorážel k její tváři, že cítila neživotnou studenost skály, i že byla samo k smrti zemdlena a jako by tušila blízkost Smrti ... Kdosi příliš drahý dotýkal se jejích myšlenek jako v nich přítomný, jako nejen v jejím srdci přítomný, ale v blízkosti, za oponami skal ... Dýna spojovala svůj osud s těmi temnými stěnami, v jejichž hlubokém stínu jí připadalo, že skryto na věky odpočívá ono pro všechno lidstvo a jeho osvobození z mátoch zmatků tajemně z t r a c e n é s l o v o. (ZP) — Zde ho nikdo nikdy nenalezne. Nikdy ... (Z).

II. Ediční řešení

Pravopisné jevy jsme upravili podle dnešních pravopisných zásad, v případě možnosti jsme zachovali původní podobu. Do vyšších rovin jazyka jsme nezasahovali a plně jsme respektovali autorský projev. Upravili jsme také grafickou stránku textu: namísto proložení jsme užili kurzívu, francouzské uvozovky jsme nahradili běžnými uvozovkami. Řídili jsme se příručkou *Editor a text* (2006) a *Pravidly českého pravopisu* (Academia, 2010). Ve většině případů jsme řešili obdobné ediční problémy a postupovali stejným způsobem jako u sbírky *Mimo svět*, odkazujeme tedy na její ediční poznámku. Některé charakteristické nebo naopak specifické typy úprav textu uvádíme v následujícím výčtu.

Opravili jsme překlepy a pravopisné chyby, např.: *přinesly* — *přinesli*; *vzpoměl si* — *vzpomněl si*. U lexémů, u nichž se změnila pravopisná podoba, se řídíme současnou podobou (*pavillonu* — *pavilonu*, *pathos* — *patos*, *cella* — *cela*). Opakovaně jsme upravovali podle dnešní normy *s* na *z*: *shroutil* — *zhroutil*; *fysicky* — *fyzicky*; *rozspívali* — *rozzpívali*; *pensionátě* — *penzionátě*. Opravovali jsme také zastaralé tvary jednotlivých pádů: *motýle* — *motýla*; *květův* — *květů*; autorské tvary jsme ale ponechávali, např. *na španělském mulu*. I slovesné tvary jsme pozměnili podle dnešních pravidel: *béře* — *bere*; obdobně jsme upravovali kvantitu: *metamorfosa* — *metamorfóza*; *saténový* — *saténový*; *bohemský* — *bohémský*; *Italie* — *Itálie*. Spřežky sjednocujeme do dnešní podoby (*vpravo*, *podruhé*).

Zdůraznění slov ponecháváme, pouze ho graficky zachycujeme kurzívou namísto původního proloženého písma. Ponecháváme také tři tečky, neboť nesou význam. Nezasahovali jsme ani do specifické slovní zásoby autorky, např.: *vyzíraly*, *pobledlé*, *rozšíleným*, *prozlacení*, *zbujná*. Zvláště ponecháváme podobu *pro Boha*, protože u tohoto výrazu není podle kontextu jistý citoslovečný význam. Antická jména vesměs ponecháváme v původní podobě, případně upravujeme podle podoby uvedené v *Dodatku Pravidel Českého pravopisu*²⁸ (např. *Lykurg* — *Lykurgos*, *Demokrit* — *Demokritos*, *Domitian* — *Domitianus*, *Dioklecian* — *Diocletianus*, *Aquilla Severa* — *Aquilla Severa*, *Pasyphae* — *Pasifaé*).

V jednom případě jsme zaměnili podle kontextu velké a malé písmeno (*Zděsila se rouhavosti své myšlenky, vyplývající jako nutnost závěru: – A jejím štěstím. — Zděsila se rouhavosti své myšlenky, vyplývající jako nutnost závěru: – a jejím štěstím.*), v jiném případě měníme podle kontextu běžné písmo do podoby kurzívy (*zaloví*).

²⁸ *Seznam antických jmen*. In *Pravidla českého pravopisu*, Praha: Academia 2010, s. 379–389.

III. Vysvětlivky

svlačec — popínavá rostlina s bílými nebo růžovými nálevkovitými květy;

C'est un grand Rien — Je to velké Nic;

zahrada Kinského — zahrada rozkládající se na Petříně, založena v r. 1828 knížetem Rudolfem Kinským;

liliovník — Liliodendron tulipifera, cizokrajný strom s velkými laločnatými listy a velkými zelenavě žlutými květy, u nás pěstovaný v parcích;

Rožmberský rybník — také rybník Rožmberk, největší z treboňských rybníků, zal. 1584–1590 Jakubem Krčínem z Jelčan, rozloha 648 ha;

svatá Klára — sv. Klára z Assisi, společně s sv. Františkem založila řád klarisek, zemřela r. 1253, r. 1255 byla svatořečena, je patronkou Assisi, klarisek, pradlen, pozlacovačů, výšivkářek, sklenářů a malířů skla, televize; vzývána je při horečkách a jako ochránkyně slepých;

svatý František — sv. František z Assisi, zakladatel řádu františkánů a spoluzakladatel řádu klarisek, zemřel r. 1226, r. 1228 byl svatořečen, je patronem např. Itálie, Filipín, ekologie a ochránců přírody, chudých, kupců, krejčích, tkalců, tapetářů; vzván je proti bolestem hlavy a proti moru;

Kateřina — sv. Kateřina Alexandrijská, umučena pohanským králem Maxenciem, patronka pařížské univerzity, advokátů, filosofů, studentů, pedagogů, teologů, dívek, knihtiskařů, švadlen, soukeníků a řemeslníků pracujících s kolem nebo nožem, věžňů; vzývána při migréně, postižení jazyka, při smrti a při hledání utopených;

Lidvína — sv. Lidvína, od 15 let ochrnutá a celý život trpěla těžkými bolestmi; pravidelně měla zjevení, obracela na víru a byla štedrá k potřebným, zemřela roku 1433, roku 1890 byla svatořečena; je patronkou nemocných;

janovec — janovec metlatý, žlutě kvetoucí keř;

kamej — (polo)drahokam s reliéfní řezbou (šperk);

gobelín — dekorativní nástěnný koberec, obvykle s uměleckými vzory nebo obrazy;

Jakubův žebřík — Jákobův žebřík, odkazuje na biblický příběh (Gen 28), v němž Jákob spatřil ve snu žebřík a anděly;

štuky — plastická nebo ornamentní výzdoba z rychle tuhnoucí hmoty, skládající se z mramorové moučky, pojiva (sádry, vápna) a písku;

válka rakousko-italská — také prusko-rakousko-italská válka nebo třetí italská válka za nezávislost r. 1866, vedlejší konflikt prusko-rakouské války; Itálie získala touto válkou Benátky;

Das Leben gleicht der Reise, so sagen die Weisen... — Život je jako cesta, říkají mudrci ...

Soyons unis d'une chaîne constante... — Buďme jednotní, stáli ...;

hermetický — tajný, mystický;

Kornelius Agrippa — Heinrich Cornelius Agrippa von Nettesheim (14. září 1486, Kolín nad Rýnem–18. února 1535, Grenoble), německý humanistický učenec, okultista, právník a lékař; jeden z údajných předobrazů Goethova Fausta;

Herpentilus — pravděpodobně Herpentil, jeden z autorů *Fünf Bücher der Schwarzen Magie* (Pět knih černé magie);

nigromantický — černokněžnický;

císařovna Marie Terezie — Marie Terezie Valpurga Amálie Kristýna, arcivévodkyně rakouská, královna uherská (1741–1780) a česká (1743–1780), markraběnka moravská (13. května 1717 Vídeň–29. listopadu 1780 Vídeň), nejstarší dcera císaře Karla VI.; na trůn nastoupila v důsledku pragmatické sankce, manželka císaře Františka I. Štěpána Lotrinského, matka šestnácti dětí, mimo jiné císaře Josefa II. nebo francouzské královny Marie Antoinetty;

Siena — město ležící v Toskánsku (Itálie), založena v 1. stol. př. n. l.;

basis – základ, esence; nebo také krystal;

chrám Šalamounův — chrám postavený králem Šalamounem v Jeruzalémě, stojící na Chrámové hoře (také tzv. První chrám); zničen v r. 70 při dobytí Jeruzaléma římskými vojsky;

Abraham — biblický patriarcha, otec syna Izáka, kterého jeho manželka Sára porodila v pokročilém věku (90 let);

Jakub — míněn Jákob (biblická postava), syn Izáka a Rebeky, vnuk Abrahama, otec 12 synů; v mládí získal právo prvorozeného výměnou za mísu čočovice od svého bratra Ezaua;

Josef — syn Jákoba (biblická postava), prodán svými bratry do otroctví v Egyptě;

Mojžíš — biblická postava, adoptivní syn egyptské princezny židovského původu, vyvolený vůdce Izraelitů; vyvedl národ z egyptského zajetí, společně prošli Rudým mořem;

Memfida/Memfis — také Mennofer/Mennefer, hlavní město starověkého Egypta v období Staré Říše;

Heliopolis — pravděpodobně řecké jméno egyptského starověkého města Iunu, které se nacházelo blízko Mennoferu;

Lykurgos — zde myšlen pravděpodobně řecký řečník a státník (390–324 př. n. l.);

Solon — Solon, athénský básník a zákonodárce (638 - 555 př. n. l.);

Orfeus — postava z řecké mytologie, syn Múzy Kalliopé a boha Apollóna, hudebník a pěvec řeckých mýtů, známý především svou láskou k Eurydice, pro kterou se vypravil do podsvětí –

cestou ale nedodržel podmínky a otočil se, takže Eurydika se vrátila zpět do říše mrtvých; Orfea roztrhaly opilé bakchantky;

Pythagoras — Pythagoras ze Samu (okolo 570 př. n. l. ostrov Samos – po 510 př. n. l. Krotón v jižní Itálii), řecký filosof, matematik, astronom a kněz, známá je především Pythagorova věta;

rčení o putování duší — Pythagoras duši člověka rozděluje na tři části, totiž na mysl (nús), rozvahu (frenes) a touhu (thymos). Mysl a touha je i v ostatních živočiších, rozvaha však pouze v člověku. Vláda duše sahá od srdce až po mozek. Ta její část, která začíná v srdci, je touha; rozvaha a mysl jsou její části (začínající) v mozku, jejichž kapkami pak jsou smysly. Část obdařená rozvahou (fronimon) je nesmrtelná, ostatní jsou smrtelné. Duše přijímá potravu z krve. Pouty duše jsou žíly, tepny a nervy. Když je však při síle a sama v klidu, jsou jejími pouty slova a činy. Když byla vyvržena na zemi, bloudí ve vzduchu, podobná tělesu. Správcem duší je pak Hermés, proto je nazýván Průvodce, Strážce brány i Podzemní, neboť přivádí ze země i z moře duše už odloučené od těl. Čisté duše jsou vedeny na nejvyšší místo, zatímco nečisté se nemohou přidružit ani k nim ani k sobě navzájem, nýbrž jsou spoutávány Erinyemi v nezlomných poutech. Veškerý vzduch (aér) je plný duší, které se nazývají daimoni a héroové. Od nich lidé dostávají sny a znamení nemoci (i zdraví) – a ne pouze lidem, nýbrž i ovcím a ostatnímu dobytku, jehož se týkají očišťování a zažehnavání, veškeré věštění, věštbná znamení a podobné věci. Pro lidi je prý nejdůležitější, zda duši přimějí k dobru nebo ke zlu;

Herodot — Herodotos z Halikarnássu (asi 484 př. n. l.–asi mezi lety 430 a 420 př. n. l.), první významný antický historik („otec dějepisu“), autor Dějin;

Demokritos — Demokritos z Abdér (přibližně 460–370 př. n. l.), řecký filosof, jeden ze zakladatelů atomismu (filosofického směru, který chápe vesmír jako složený z nedělitelných neměnných a věčných částíček, které se pohybují v prázdnu);

sedmiramenný svícen — symbol judaismu, symbolizuje sedm dní stvoření;

dvanáct býků — dvanáct býků tvořilo podstavec litého moře (obrovské nádrže, kterou kněží používali k mytí, objem 66 000 litrů, váha až 27 tun), umístěného v jeruzalémském chrámě; býci v Bibli symbolizují sílu;

chleby — pravděpodobně tzv. chleby vystavení, nacházející se v jeruzalémském chrámu, jednalo se o dvanáct prstencovitých nekvašených chlebů, byly považovány za svaté a jíst staré (vyměněné) chleby mohli pouze kněží;

knihy se sedmi pečetěmi – kniha zmíněná v biblické knize Zjevení;

Heloisa — Heloisa (kolem 1095–16. května 1164), milenka Petra Abélarda, který byl jejím učitelem; většinu života strávila jako jeptiška v klášteře;

Laura — pravděpodobně myšlena Laura de Noves (také de Sade, 1310-1348), francouzská šlechtična, které Petrarca věnoval své básně (*Sonety Lauře*);

Královna ze Sáby — biblická postava, vládkyně starověkého království zmiňovaného ve Starém zákoně, podle legendy láska krále Šalamouna;

Trianon — Velký Trianon (postaven 1687–1688) či Malý Trianon (postaven 1762 – 1768); zámky, které jsou součástí Versailles;

svatý Augustin — sv. Augustin, biskup v Hippo; 34 let spravoval svoji diecézi a zveleboval ji četnými kázáními a spisy, kterými současně bojoval proti soudobým bludům a objasňoval víru; dochovalo se 113 jeho spisů, z nichž vynikají *Vyznání* (z r. 400), *O Trojici* a *O městě Božím* (z r. 426); patron teologů, knihtiskařů, pivovarníků;

inkvizitor Fernando de Baldes — pravděpodobně Fernando de Valdés y Salas (1483-1568), inkvizitor a prezident královské rady Kastílie, jeden z autorů seznamu zakázaných knih;

Hiram — podle legendy stavitel jeruzalémského chrámu;

sotto voce — měkké tóny;

menuet — (zvl. v 18. stol.) skladba ve tříčtvrtečním taktu mírného tempa, zejm. jako taneční (třetí) věta klasické symfonie;

rorátový — vztahující se ke katolické adventní ranní mši, zřejmě používaný při ní;

klekání — zvonění k modlitbě ráno a večer;

údolí Skardsheidi — Skarðsheiði, sopka na Islandu, nadmořská výška 1 054 m;

Buddha — Siddhártha Gautama (přibližně 564/3 př. n. l.–13. října 484/3 př. n. l.), zakladatel buddhismu; narodil se jako princ královského rodu Šákjů, do 29 let žil pohodlným životem syna místního vládce, oženil se a měl syna; poté se věnoval hledání duchovní cesty a předávání svého učení žákům;

Osiris — také Usir, egyptský bůh podsvětí a smrti, ale také znovuzrození, plodnosti a úrody; zabit svým bratrem a rozřezán na kusy, jeho manželka Eset však všechny kusy našla, složila a oživila, což se jí ovšem nepodařilo úplně (proto je bohem podsvětí a mrtvých); s manželkou Eset má syna Hóra;

Isis — také Eset, velmi uctívaná egyptská bohyně, manželka Osirida, symbol mateřství a oddané lásky;

erika — vřesovec; keřík nebo stromek rodu *Erica* s neopadavými jehlicovými lístky a drobnými kulovitými nebo zvonkovitými kvítky různých barev;

Byblos — místo na fénickém pobřeží, kde Eset našla truhlici s Osiridovým tělem;

rezeda — rýt žlutý/rezeda žlutá, 20-60cm vysoká bylina se žlutými květy v hroznu;

myrhový strom — tzv. balzámovník, strom, z něhož se získává myrha;

via sacra — Posvátná cesta, nejstarší a zároveň nejslavnější ulice antického Říma;

chrám Míru — chrám vybudovaný císařem Vespasiem;

náměstí Caesarovo — Caesarovo fórum/Forum Iulium, založeno Juliem Caesarem r. 54 př. n. l.;

ambra — vonný výměšek vorvaně, užívaný dříve při výrobě voňavek;

Hyacint — božský hrdina z řecké mytologie, byl proslulý svou krásou; z jeho krve prý byla stvořena rostlina hyacint;

Sybaris — starověké město v Kalábrii založené během řecké kolonizace, s vysokou životní úrovní; v r. 510 př. n. l. byla dobyta a zničena;

Tarent — italské město v Apulii, leží na pobřeží Jónského moře, zal. r. 706 př. n. l. Řeky;

nymfy — (v řec. mytol.) nižší bohyně zosobňující přírodní síly (ve stromech, horách, moři aj.); přeneseně krásné ženy;

Columna lactaria — sloup na římském fóru Holitorium, místo, na něž mohli rodiče odkládat své nechtěné děti;

Esquilinus — návrší ve středu města Říma, severně od Kolosea, jeden ze sedmi pahorků, na nichž stál starověký Řím;

Porta Metia — jižní městská brána v Trevíru, před níž se rozkládalo pohřebiště;

socha Priapova — řecký bůh plodnosti;

Caligula — Gaius Caesar Augustus Germanicus, římský císař vládoucí od 37-41 n. l., známý svou krutostí, zavražděn pretoriány;

Nero — Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus, římský císař, vládl 54-68, zavraždil např. matku Agrippinu, manželku Octaviu, adoptivního bratra Britannika a vychovatele Senecu, rozpoutal velké pronásledování křesťanů po požáru Říma roku 64;

Trimalchion — postava z Petroniova *Satyriconu*, arogantní bývalý otrok, který se stal bohatým;

Zoilus — řecký gramatik, filozof a literární kritik (400 př. n. l., Amfipoli–320 př. n. l., Chios);

Leda s labutí — socha Léda s labutí je římská kopie podle Timothea (4. stol. př. n. l.), dnes v Kapitolském muzeu v Římě; či obraz Leonarda da Vinci nebo Corregiova Léda s labutí; možná míněn stejnojmenný obraz Michelangela Buonarotti; Léda (latinsky Leda) je v řecké mytologii dcera aitolského krále Thestia, syna boha války Area; stala se manželkou spartského krále Tyndarea, porodila čtyři děti: Kastór a Klytaimnéstra byli potomky

Tyndareovými, Polydeukés a Helena dětmi Dia; Lédino objetí s labutí bylo v helénistickém i pozdějším umění oblíbeným motivem;

Ganymed a orel— římská mozaika nebo socha Ganymédés unášený orlem z pol. 4. stol. př. n. l.; kopie dnes umístěna ve Vatikánském muzeu; možná socha Ganymédés s orlem, římská kopie podle originálu Praxitelovy školy (poč. 3. stol. př. n. l.); Ganymed/ Ganymédés, syn trojského krále Tróa a jeho manželky Kallrrhoy, Zeus z něj udělal číšníka bohů, později zaujal místo v souhvězdí Vodnáře;

Danae a zlatý déšť — obraz od Tiziana (1553); Danaé – dcera argejského krále Akrisia a jeho manželky Eurodiky, matka hrdiny Persea (proslaven tím, že setnul Medúse hlavu) – Zeus k ní pronikl v podobě zlatého deště a zplodil s ní syna Persea;

Pasifaé a býk — Pasifaé, manželka krétského krále Mínoa, dcera boha slunce Héliá, podlehla posvátnému bílému býkovi a porodila Mínotaura;

satyrové— bytosti mající lidskou postavu, ale koňské nebo kozlí uši, ohon a kopyta, žijící v lesích a na horách jako průvodci boha Dionýsa, vyznačují se prostopášností a smyslností;

bakchanálie — ve starověkém Řecku a Římě slavnosti k počtě boha vína a úrody Dionýsa (Bakcha); v přeneseném smyslu bujná, nevázaná, výstřední zábava, orgie, hýření

Priapos — viz Priapova socha;

Julius Caesar — Gaius Julius Caesar (12. /13. 7. 100 př. n. l. – 15. 3. 44 př. n. l.), římský vojevůdce a politik, z jeho jména pocházející tituly caesar a císař;

Servilia — (104 př. n. l. – 42 př. n. l.), milenka Julia Caesara, matka Bruta;

Curio — zřejmě Gaius Scribonius Curio Burbulicus (zemřel 53 př. n. l.) – římský státník a řečník; nebo jeho syn Gaius/Quintus Scribonius Curio (zemřel 49 př. n. l.), přítel Pompeia, Julia Caesara, Marka Antonia a Cicera;

Octavianus Augustus — (23. 9. 63 př. n. l. – 19. 8. 14 n. l.), první císař římské říše, zakladatel julsko-klaudijské dynastie, vládl 27 př. n. l. – 14 n. l.;

Julie — Julie starší (Iulia maior, 39 př. n. l. – 14), dcera císaře Augusta a jeho druhé manželky Scribonie, vychovávána otcovou druhou ženou Livií Drusilou, poslána na pět let do vyhnanství na ostrov Pandateria;

Tiberius — Tiberius Julius Caesar Augustus (16. 11. 42 př. n. l. – 16. 3. 37), římský císař 14-37, nevlastní syn Octaviana;

Caligula — Gaius Caesar Augustus Germanicus (31. 9. 12 – 24. 1. 41), římský císař 37-41, zavražděn pretoriány;

Marcus Lepidus — Marcus Aemilius Lepidus (90 př. n. l. – 13 př. n. l.), patricijský římský politik, vládl v období II. triumvirátu s Augustem a Marcem Antoniem;

Mnester — herec pantomimy, zemřel 48 n. l.;

Claudius — Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus (1. 10. 10 př. n. l. – 13. 10. 54), čtvrtý římský císař, vládl 41-54, prohlášen pretoriány císařem po smrti Caliguly;

Messalina — Valeria Messalina (17/20 n. l. – 48 n. l.), římská císařovna, třetí manželka císaře Claudia, podle tradice vedla nespoutaný sexuální život;

Agrippina — Iulia Agrippina (6. 11. 15/16 – březen 59), dcera vojevůdce Germanika a Agrippiny starší, pět let manželka císaře Claudia, její syn Nero se stal pátým římským císařem, zavražděna vrahem, kterého Nero najal;

Acté — Claudia Acte, milenka císaře Nera, pocházela z Asie, původem otrokyně;

Poppea Sabina — (30–65), římská císařovna, druhá manželka císaře Nera;

Commodus — Lucius Aurelius Commodus (31. 8. 161 – 31. 12. 192), římský císař, panující 177-192, nejprve spoluvládce svého otce Marka Aurelia, po 17. 3. 180 jako samovládce, první císař, který se narodil vládnoucímu císaři;

Marcus Aurelius — Marcus Aurelius Antonius Augustus (26. 4. 121 – 17. 3. 180), římský císař 161-180, jeden z tzv. adoptivních císařů;

Marcia — Marcia Aurelia Ceionia Demetrias, milenka císaře Commoda;

Narcissus — v řecké mytologii lovec, známý svou krásou, po spatření svého odrazu se zamiloval sám do sebe;

Domitianus — Titus Flavius Domitianus (24. 10. 51 – 18. 9. 96), římský císař 81-96, mladší syn císaře Vespasia, velmi tyranický, zavražděn svými odpůrci v čele s manželkou Domitií;

Heliogabal — Heliogabalus/Elagabalus (204–222), římský císař, panoval 218–222, zavražděn vojáky;

Hieroclus — filozof (2. stol.), autor knihy Elements of Ethics;

Alexandr Severus — Marcus Aurelius Severus Alexander (1. 10. 208 – únor/březen 235), římský císař panující 222–235, poslední člen rodu Severovců, zavražděn spolu se svou matkou vojáky;

Diocletianus — Gaius Aurelius Valerius Diocletianus (244 v Dalmácii – 3. prosince 312 nebo 316 ve Spalatu), římský císař 284–305, byl prostého důvodu, původně voják;

Aquilla Severa — Iulia Aquilia Severa, druhá a čtvrtá žena císaře Elagabala;

almandin — druh granátu, těžen v Alabandě (Turecko), vyskytuje se v ČR, Rakousku, Indii a Japonsku.

I.

Dýna seděla v křesle a dívala se upřeně v tvář umírajícího svého muže Jakuba Smiřického.

Hrůza, zděšení vyzíraly z jejích očí, úžas tuhnul v pobledlé její tváři.

Viděti agonii – smrt, cosi tak neočekávaného a tolik smutně předurčujícího v době, kdy život byl jí láskou, kdy milovala nevyžitou a neuvědomělou silou jeho radosti a jeho zápas!

Dva celé dny již trvala její muka. Přinesli Jakuba náhle a těžce onemocnělého. Byl horký letní den prodýchaný růžemi z parku a vůní vzdálených svlačců, skrytých v nízkých křovitých vrbách u Berounky, a slunce tak prudce hořelo!

A od té hrozné chvíle Jakub umíral. Ještě promluvil, naposledy promluvil: „Dýno, Dýno, jak jsem tě polekal!“ Ale slova byla již jako smazaná.

Byl zmatek a poplach. Na zámku v Routově právě dlela sestra Dýnina Ada se svým mužem setníkem Stanislavem Reichem. Syn Smiřických Vít přiběhl z odlehlého údolí, kde se tak rád potuloval. Všichni se zhrozili nenadálého neštěstí.

Dýně v těch dvou dnech přicházely jako průvod všecka minulá léta manželství, viděla jako prelud první dny lásky skoro nezřetelné a příliš nevzrušující, vzpomínala všech dnů tichých a laskavých, ale vše jako přelétavé doteky obrazů, které se vracejí a ztrácejí. V ničem jí nebyla úlevou přítomnost Adina a švagrova, ani Vít jí neutěšoval, žila pouze hrůzu strašného divadla, které jí poučovalo o marnosti a nejistotě štěstí a klidu.

Jakub byl před onemocněním šťasten, ona klidna. A teď nastal zápas – který skončí pouze jeho klidem. Zděsila se rouhavosti své myšlenky, vyplývající jako nutnost závěru: – a jejím štěstím. Což je to možné?

Nechápala jasně, že ten zápasící člověk je její muž. Hrůza zachvacovala ji z aktu umírání a nikoli z intimního soucítění. A přece – proboha – přece ho milovala...

Opravdu milovala? Strach před odpovědí zhroutil její tělo, zkřivil její tvář.

Jeptiška, telegraficky přivolaná, seděla v soumraku komnaty, v ruce měla růženec a spala.

Bylo Dýně náhle nepochopitelné, proč Stanislav sem přivolal tuto bílou a růžovou, sametovou tvář milosrdné sestry. Pocítila hořkost a zároveň touhu vybavit se z nesnesitelné chvíle dušení. Bylo jí, jako by se měla zalknouti, a tma před očima rozsvěcovala se jí v ohnivě

kruhy toho slunce, které tenkrát žhavělo do okna jídelny, když kdosi vykřikl, a když přinášeli Jakuba.

Tiše a bolestně vešel do ložnice Vít. Byl mladý, štíhlý hoch, teplého pohledu, pobledlé, dívčí tváře.

Dýna se ohlédla... Hle, není-li to Jakub?

Není a je... Jakub odchází, a Vít zůstane...

Ale *odchází* je málo řečeno, neboť nebylo by hrozné prostě odcházeti. Jakub se brání, chroptí, mučí se, dusí, a jeho: „*Dýno, Dýno*“ ještě kmitá z očí skleněně zabodnutých do neurčitého prostoru a dálky.

Dýna vstala, Vít ji zachytil za ruce, přiblížil se k ní, jako by ji chtěl obejmouti.

Dýna cítila, že musí přijmouti vzduch, jiný svěží vzduch, sice že déle fyzicky neovládne svého těla, aby neskluslo.

Pohlédla ještě na Jakuba. Připadal jí krásný a změněný a zmučený čímsi hroznějším a lepším nežli smrtí...

Co se děje? Nebyla s to nabýti plného vědomí přítomné chvíle, tiskla dlaně k očím, třela si čelo, odhodila věnec vlasů vzad, a trýzní pronikavých bolestí omámena vešla do salonu s vyhlídkou na park, právě se rozednívající...

V dálkách kdesi rodila se již světla příštího dne, tenké, zelené proužky prolétaly se nádherou korun, záplavou korun staletých stromů.

Zvolna zachycovalo se o větve růžové světlo a zlaté odlesky ještě neviditelného slunce, veliké stromy ještě narostly, jako obři.

Dýně bylo, jako by někdo za ní stál. Ohlédla se. Ne. Nikdo. Jakub umírá, jeptiška spí, Vít tam kdesi stojí jako udivený, ano, lékař prošel salonem, nevšimla si ho, ó, ať ji chvíli, jen chvíli nechají, aby vydechla, aby nabrala odvahy dívati se dále až ke konci. Nesouvisí umírání toho člověka s celým vesmírem? Jistě, ano. A dole stromy stojí tak pokojně a prosvětlují se radostně jako včera. A zítra... Co bude zítra?

Dívala se dychtivě, jako by pila příchod slunce, jeho barvy plny žlutých světél, kterými bude příštího večera zhasínati.

Ale dnešní její schopnost viděti je vydrážděna hrůzou a vystupňována myšlením.

Napadlo ji, jak mnoho skrývá se na hlubokých dnech duše, co nikdy nepronikne na povrch.

Ani Jakub její duše neznal.

Každý vzdor vždycky v sobě přísně krotila, každý vlastní úsudek, sebeprudší, přizpůsobovala okolnostem, ovládala své myšlenky i sny.

Nikdo jí nikdy nevyzval: jednej svobodně. Její duše byla sevřena jako osudným příkazem. A teď - co se děje?

Stála před vycházejícím sluncem v úzkostlivém sevření hrůzy, a zároveň pociťovala cosi jako křídla. Vylétnouti z těchto pout a nikdy se nevrátit.

Byla jako omráčena. Slunce konečně vyplulo rudé a veliké. Dívalo se jí do očí.

Připadalo jí, že stojí tak u okna již dlouho, měsíc, rok. Její nohy zarůstají do země. Jakuba není, Vít proměnil se v podivného zlatého a modrého motýla, odlétl, – Ada s Reichem odcestovali do velikých světových lázní, kde vždycky Ada velmi okřeje a Stáňa se rozmrzí na svět.

Park byl zaplaven rudým světlem jako o nějaké slavnosti. Ptáci kdesi vykřikli a zase umlkli a pak se rozzpívali... Vodotrysk tíše a smavě šuměl.

Dýna cítila, že ji kdosi bere za ruku – Vít a lékař, oba soucitně a ustrašeně.

Vít, ubohý hoch, ano, ale proč doktor tak hledí, jako by chtěl plakat?

„Milostivá paní,“ řekl a třikrát oslovení opakoval.

Odstrčila je, vešla do ložnice. Jakub ležel již na lůžku zažloutlý a skoro jako šťastný. Smrt... Tedy to je *smrt*...

Dotkla se ho rukou. Je to Jakub...

Vrátila se do vedlejší komnaty. Lékař i Vít stále za ní. Pohlédla dlouze na Jakubův portrét. Hle, oči – tvář – osudně proměňují se. Jiný člověk hledí na ni z rámu.

Stála jako v sochu proměněná.

„Je to hrozné, co se právě stalo,“ řekla nahlas.

Nerozuměli jí.

„Metamorfóza,“ řekla jasně a pohlédla v synovi oči.

Lékař pronesl vážně: „Je třeba síly... je třeba žít pro toho, kdo zůstal.“

Vít sevřel opět její ruku, jeho zraky žhnuly bolestí a láskou.

Dýna se příkře, krátce zasmála. Vít zavzlykal.

Dýna pozvedla ruce, měla pocit touhy odejít do slunce a květů a býti sama a smáti se dlouze a tíše...

A strhnouti snad i Víta v tu rouhavou, zlou náladu.

Ale přemohla ji slabost spánku podobná dlouhé mdlobě.

Když se vzpamatovala, ležela na pohovce v malém svém pokojíku. Bylo všecko právě minulé jako velmi daleko. Ada seděla u ní, Vít stál u okna, švagr Stanislav Reich přecházel od okna ke dveřím, chvílemi ji pohladil.

Vít byl jako o mnoho let dospělejší a díval se na matku očekávaje, jaké hluboko sahající vzrušení zasvítí z jejích opět se rozevírajících očí.

Dýna se vzchopila a kráčela jako náměsíční z komnaty, procházela světnicemi a chodbami s jistotou cíle. Všichni šli beze slova za ní jako ustanovený průvod. Vešla do velkého sálu. Tam ležel již na katafalku v dubové rakvi Jakub. Svíce nebyly rozžaty, jen v hlavách jedna hořela.

Bylo jí neobyčejně jasné všecko. Uvědomovala si, že zemřel předešlého dne ráno a že ona prožila celou dobu jako v mrákotách, slyšela slova útěchy, ale nevnímala jejich obsahu a zavírala oči: cosi hrnulo se k ní, jako oblak, kterým viděla podivuhodné obrazy a příběhy a který se opět rozplýval v tmě bezvědomí.

Bylo žhavé poledne, kdy umlkly všechny hlasy v polích, jako by se zastavil dech a tep života, jako by se oblenil oběh krve všeho stvořeného. Stromořadí parku svítilo, dálka údolí bělala se jako postříbřená, skály odrážely světla bolestně bílá.

Dýna si řekla: „Teď kráčí ona bílá, vysoká postava tam údolím, vyrůstá až nad skály, odchází, a opět se zastavila.“ Utkvěla pak pohledem na Jakubovi.

Jak je klidný a šťastný! Úleva ode všeho spočívá na jeho ztuhlých rysech. Smrt je nejkrásnější, co člověka na světě očekává. A bez výjimky *každého*. Smrt všecko vyrovnává, smiřuje, definitivně ukončuje. Jaký laskavý a příjemný výraz má na čele a na rtech mrtvých Jakub! Pocítila velikou něžnost k němu a zároveň touhu k jeho počtě vzletěti na křídlech slunce a pohyblivých písni. Připadala si té chvíli jako vytržená bylina ze země, cítila krásu a volnost odpoutání od půdy a cítila omamný vzduch, plný dalekých, do nekonečna otevírajících se obzorů.

Pohlédla na Víta.

Jak je podoben otci!

Vít přistoupil k matce a prudce ji objal. Viděl poslední pohled otcův, slyšel poslední výdech umírajícího, byl zraněn poznáním smrti.

Ada odváděla Dýnu ze sálu od Jakubovy rakve.

„Máš před sebou život, který musí ti být drahým pro Víta,“ řekla neobratně a trochu obřadně.

„C'est un grand Rien,“ odpověděla Dýna, „život, veliké Nic. Chci západy slunce a veliké Nic. Veliké Nic,“ opakovala se smíchem, který děsil.

„Pojď, odpočineš si!“ řekla Ada.

„Ne, ve středu slunce stojí kdosi, ten chápe jeho slávu i tragiku. Má absolutní krásu. Nevěděla jsem o tom, až dnes, když jsem obsáhla význam života a smrti. Miluji život a kořím se smrtí.“

Ada plakala a vedla sestru do nejvzdálenějšího pokoje, kde byly spuštěny záclony ještě od toho dne, kdy řekl Jakub: „Dýno, letos pojedeme na jih.“

„Jak jste všichni obřadní a jako neupřímní,“ řekla Dýna.

A za chvíli: „Toho zápasu kdyby nebylo! Je mi tu všechno příliš těsné.“

„Maminko, pojď se mnou ven do údolí pod skály. Víš, jak v nich kdosi mluví a zpívá? Ne, teď ne, maminko, až slunce dojde k poslednímu mlýnu, a bude stín. Maminko...“

II.

Vít seděl s knihou v ruce v zahradě a poslouchal hovor matčin s tetou Adou. Obě ponořily se do vzpomínek, jedna druhé připomínala kouzlo, smutek i krásu minulých let.

Ada měla černé krajkové šaty a rudé růže ve vlasech a na prsou, oči jí hořely, smála se a kouřila cigarety, Dýna byla oblečena v smuteční jednoduchý saténový oblek, její tvář prozrazovala zamyšlení a touhu všechno vybadat, co způsobilo náladu toho dne, který právě žila. Víta si nevšímalý.

Byl teplý zářijový večer plný vůně a světla a stínů.

„Ne, to byl směšný bál tenkrát,“ řekla Dýna, „já byla ještě plna zbožnosti z kláštera. A ty ses tam zasnoubila.“

Ada se rozesmála: „Reich měl kníry jako z drátů a oči jako lampy, kterou vedou člověka do záhuby.“

„Bludičky?“ usmála se Dýna.

„Ani bludičky ne. Ostatně, Reich je hodný člověk a mně je s ním veselo.“

„Tenkrát na bále byla taky princezna Lujza, naše sousedka z penzionátu, pamatuješ?“

„Jak bych nepamatovala. A víš, jak naše sestra Věra vstávala, když svítil měsíc?“

„A tančila jednou až k oknu a na mne kývala.“

„Bylo to onoho roku, kdy pak zde na Routově umřela.“

„Přála jsem si vždy býti náměsíční, jako ona,“ řekla Dýna, „bylo v tom tolik kouzla! Dojista měla netušeně krásné pocity.“

„A což kdyby byla spadla z okna, když tenkrát v létě vystoupila až na římsu a šla k balkonu?“

„Ó, v takovém vytržení je neobyčejná síla vůle dojít cíle,“ mávla rukou Dýna.

„Pamatuješ se, jaká byla v rakvi?“

„Jako anděl, jen oči otevřít a promluvit ono slovo, které nikdy nevyřkla.“

„Naše rodina je podivná, věru,“ pohodila hlavou Ada, „onehdy jsme hovořili o tom se Stáňou. Vyzvěděl náhodou úplně zaručená fakta o otcově dobrodružství z mládí. Ach, o tom ty snad ani nevíš.“

„Povídej, povídej, Ado.“

„Tak. Náš otec jako student dlel v cizině, zatím úplně osiřel. Když se vrátil, sešel se s přáteli hned prvního dne v hostinci. Pilo se víno, vyprávěly se příběhy z mládí. A tu ve zvýšené náladě vyslovil otec úmysl, že si v Praze *zaloví*. To banální slovo *zaloví* zdůraznil. A v souvislosti se svým úmyslem jmenoval dámu, hraběnkou Marii Agatu Doubravovou. Přítomný nápadník oné dámy vzrušen povstal a vyzval mladého ztřeštěného barona Gyskra na souboj. A tak se i stalo. V zahradě Kinského pod liliovníky právě zlatě kvetoucími konal se památný souboj. Bylo vystřeleno, a zase vystřeleno. A ženich neb milenec hraběnky Marie Agaty padl. Ano, byl to kníže Rudolfsberg.

Baron Gyskra, náš budoucí tatínek, pak odjel do Ameriky. Marie Agata vdala se později za knížete Vyškovského.

Gyskra žil v Americe podivně, trochu bohémský život, trochu aristokratický, ale zamiloval se tam do krásné, žhavé dívky tanečnice, prý dcery ruského cara Mikuláše, a vzal si ji za ženu. To byla naše maminka. Její otec, totiž manžel její matky, tak – nikoli car Mikuláš - vyráběl likéry a náš tatínek ty likéry pil - víš, sto skleniček, víš?“

Ada se smála a cigaretu odhazovala.

„Car Mikuláš,“ opakovala v zamyšlení Dýna, „a je to jisté?“

„Jisté,“ zasmála se Ada, „koluje nám v žilách královská krev. Teď ať se mi Stáňa nediví, že mám ztřeštěné choutky. Jak mi stačiti život zde na samotě? Jsem krásná, chci lesk života, chci dobrodružství a vášeň!“

„A dál?“ zeptala se Dýna.

„Tedy dále tu historii. Otec vrátil se s matkou do Čech a chtěl dosíci dědictví po rodičích. Jeho vina soubojová dávno byla promlčena. Bylo mu jen dokázati, že otec jeho byl s matkou opravdu oddán, že jest legitimním jejich synem, aby nabýti mohl jejich dědictví. Sňatek jeho otce byl také značně romantický. Pátral, přemýšlel. Konečně našel v Invalidovně starého otcova sluhu. Ten se pamatoval, že milostpán baron kdesi na cestě do Itálie vystoupil a tam se s krásnou dívkou dal oddati v bílém kostele na stráni. Ale kde to bylo, dávno zapomněl.

Zapomněl. Učiněn zajímavý pokus. Otec sebral starého jednohého vojáka a jeli. Povzbuzoval ho, aby bedlivě pozoroval krajinu, snad pozná stanici, kde asi starý pan baron vystoupil, kde se cestou zdrželi... Ubožák byl v napětí, jako by mu šlo o vlastní život... Vlaku ulétal, řítil se dál a dál. A konečně – náhle – stařec zatřásl se a strašně vykřikl: „Zde to bylo.“

Vystoupil tedy. Vojín vedl je jako v deliriu. A našli tam v zapadlém městečku opravdu na faře v matrikách, co chtěli. A otcí připadlo dědictví – Routov, který je teď tvůj, a dům v Praze, který je náš. I zadržené renty byly otcí vyplaceny.“

„Pamatuju se jen, že jednou otec mluvil s matkou o životě v Americe a jednou vyprávěl o svém strýci, jak podivný ho stihl osud. Myslím, že o tom ani nevíš, Ado, jmenoval se náš strýc Vojtěch. Byl husarským důstojníkem a byl roku 1830 u Mělníka v Hlavně Sudovu posádkou.

Každého večera se scházeli v malé, intimní hospůdce. Kdosi vyprávěl, že v tamější krajině vyskytují se podivné zjevy takzvaných fextů. Jsou to mrtvolky, které nepodléhají hnilobě, proměňující se v uschlé hmoty, v jakési nebalzamované mumie. Jsou to ostatky lidí, kteří se zapsali ďáblu a stali se nezranitelnými, po smrti neshnijí. Lidé jim též říkali *sousedsky zmrzlíci*. V kostnici na hřbitově hodinu vzdáleném prý takových fextů několik viselo. Byli vyhrabáni ze země a tam pro strach pověšeni.

Víno měli ti lidé v hlavě, všemu se divili, mnoho rozjímali. Vojtěch Gyskra nabídl se, že takového fexta z komory přinese. Vzbouření a podiv ho podráždil. Osedlal koně a jel. A opravdu, neblahého vysušeného člověka přivlékl s sebou. Sebral ho v kostnici, posadil ke stolu jako hosta... Bylo v tom žertu cosi rouhavého a nebezpečného.

Všecka společnost prohlížela s hrůzou a hloupými a zděšenými vtipy mrtvého, vyschlého občana.

„Ale odnésti ho zase zpátky, ano!“ křikl kdosi. A náš Vojtěch beze slova objal fexta, vyšel z hospody, vsadil si ho před sebe na koně a uháněl do půlnoční tmy.

V hospodě utíchal hovor. Cosi strašného všecky sevřelo. Nalilo se opět vína, a výkřiky opojení zvedly náladu. Ale čekali, všichni čekali návratu Vojtěchova. Hodiny mýjely, jejich soudruh se však nevracel. Nastalo konečně znepokojení, porady – snad odejel přímo do kasáren. Kdosi vyřkl podezření, nestalo-li se mu přece něco zlého. A to stačilo. Všichni přátelé vyjeli mu vstříc do temné neprůzračné noci. A jeli němě temnou, neprůzračnou nocí až k oné kapli, až k onomu hřbitovu. Fext visel tam pokojně v kostnici na hřebíku a nikde nehnul se ani lupínek. Vraceli se... A tu podle lesa jedouce zaslechli stenání. Přiblížili se k místu těchto zvuků a našli tam v mechu ležícího přítele, našeho strýce Vojtěcha Gyskru.

Již ho ani živého nedopravili do Hlavna.

Zemřel v jejich přátelském kruhu, nevypověděv svého tajemného osudu... Koně zbloudilého našli až druhého dne v lesích.“

Dýna umlkla. Ada zavřela oči. Za chvíli řekla: „Takové události mám ráda. Toho Vojtěcha ženy jistě milovaly, byl odvážný a nebojácný.“

„Taky hezká legenda je o zdejším poustevníku. Sto let žil pod skalou v skrytém otvoru, prohlubni vlhké a temné, aby činil pokání za zradu, které se dopustil na své milé, jež se proto utopila. Znáš onu jeskyni? Prýští pod ní naše zázračná voda!“ řekla Dýna.

Ada se zasmála.

Vít zvolna odešel do světlého prostranství parku, kde kvetly růže.

„Maminka naše byla krásná,“ vzdychla Ada, „já jsem však po otci, ty, Dýno, po matce.“

Dýna mlčela. Lámala zamyšleně větvičky jasmínu. Stíny rostoucí v cestách a stromech byly perleťové a přelétavé, velmi temně šedé. Tón žhavé barvy místy se pozvedl výše, jako do věží ke zvonům... „Pamatuješ se na ten večer,“ promluvila opět Dýna, „kdy nebylo soumraku, ale jen rudé západy a po nich noc? Tenkrát přijeli na Routov tvůj muž a profesor Jakub Smiřický a onen mladý, divný člověk, Ivan Rus. Ach, tedy pamatuješ, ačkoli jsi nepřijela, ale tajemné vztahy jemně cítících duší naleznou pásmo porozumění. Jakub Smiřický mě dobýval tichým způsobem dobře vychovaných lidí, bavil se při tom s tatínkem. S Ivanem Rusem chodila jsem v parku a zabloudila až do polí a pod skály. Mluvil tiše a bezvýznamně a přece horoucně. Nevyřkl však slova, které by osvobodzovalo. Došli jsme až k poustevně. Hleděl na mne změněným zrakem, ale ničeho neřekl.“

Dýna velmi snížila hlas, takže Vít neslyšel jejich slov:

„Jsem přesvědčena, že mě miloval, *ale nikdo z nás nevyřkl pravého slova*. A tak bylo vše marné!“

Ada se zasmála: „Ne, tys sentimentální, dětinská, kolik takových pololásek já měla a mám v životě, jsou snad ze všeho nekrásnější.“

Dýna zvýšila hlas: „Přijímám život vážně, Ado!“

„Ach, ano,“ zasmála se Ada, „máš syna a jeho přítomnost je vážná, vid' Víte?“

„Kdyby nebyl Jakub zemřel, nebyla bych si toho všeho uvědomila,“ řekla Dýna jako pro sebe, „ale vím, že cosi tkví přede mnou.“

„A byla ze všeho svatba,“ řekla se smíchem Ada.

„Přistoupil ke mně profesor Jakub Smiřický a energicky požádal o moji ruku. Máš pravdu. Maminka byla tenkrát již dva roky mrtva, a otec mi ho vřele doporučoval.“

„Ó, jak maminka naše brzy zemřela,“ řekla Ada, „prý se nastydla na výletě při velikém lovu Rožmberského rybníka. My jsme byly v klášteře a víš, jak jsme se celý měsíc modlily vždy od šesti do sedmi hodin za spásu její duše? A ty, hříšná, říkala jsi: ‚Bez našich modliteb bude spasena. Lépe vzpomínati nežli modliti se.‘ Tys byla tichá revolta, já bouřlivá. Já měla vždycky chuť jim něco rozbít, třeba Jezulátko nebo sošku některé světice. A povím ti, já jsem to byla, která tenkrát na obraze vypíchla oči svaté Kláře. A říkala jsem si: ‚Ať je ráda, teď ji bude trpící tím více milovati svatý František... Ona ho tím lépe oslepena uvidí, duševním zrakem uvidí.‘ Vidiš, jaký jsem byla romantický zločinec. A tobě, Dýno, záviděla jsem, že jsi krásná. Kdybych já měla tvou tvář, světa bych dobyla. Ale ty? Ničeho nikdy nepodnikáš, žiješ jako jeptiška...i společnost jsi opustila.“

„Opustila,“ opakovala Dýna, „nehodila jsem se mezi vás. Ve mně byla vždy touha po činu. Již jako děvče v klášteře snila jsem o tom zařídití obsáhlý spolek pro pozvednutí ctnosti a krásy života. Dnes mi je to ovšem směšné. Ale tenkrát jsem horovala, já dítě, jako kdysi před sto lety horovaly dospělé osoby; měla jsem tu ideu naočkovánu v krvi někým minulým. A zklamala jsem se ve všech i v sobě. Poznala jsem naši společnost ješitnou, marnivou a malichernou. A sebe slabou. Jisté je to, Ado: Vy ženy netoužíte býti krásnými, ale nápadnými, a vaši muži nejsou vážní. Pomlouváte se, závidíte si, ničíte se. Nemáte srdce a nemáte smysl pro pravé štěstí. Ado, ani já ho neměla, neboť jsem byla vychována v průměrném řádu vašich kruhů. Odpuť mi, Ado. Smrt Jakubova, vůbec vědomí smrti způsobilo mou přímou, vědomí smrti – toho slavného a truchlivého aktu.“

„Byl by velmi smutný život, kdyby se takto měl analyzovati, Dýno. Tys velmi přemrštěná žena a přece jste žili se Smiřickým tak klidně, zdávalo se mi, že až nudně.“

„Ano, všechno bude přiměřené. Ctím jeho památku. A budu ho milovati ve Vítovi, ale ještě cosi zde ve mně zbylo mimo.“ A nedopověděla.

Zjevil se jí obraz mladého malíře, který s ní krácel toho dávného večera k poustevně podle skal. Jeho oči byly tak blízké, jakoby přítomné, jako by se dívaly do jejích...

Vít vrátil se a položil matce do klína kytice teple červených růží.

III.

Na podzim Dýna s Vítem osaměli na Routově.

Nepromluvili o tom, že je příjemno bez hostí, ale oba to cítili, neboť chápali krásu hlubokého ticha, dalekých obzorů s proměňováním barev vzduchu, silného, dobrého a naplněného světly a vůněmi, neboť milovali samotu, v níž je slyšeti tepot srdce a

nejvzdálenější myšlenky minulých i přítomných lidí – bylo možno čísti je z oblak, hvězdnaté oblohy, ze zatmělých zahrad a hovořící řeky.

Dýna začínala nový život. Rychle vše na Routově upravila, dala různé rozkazy ke zvelebení ovocné zahrady, parku, spořádala své záležitosti finanční, změnila některé komnaty; o různých minulých vztazích, které její mysl rozptylovaly, říkala, že vyhrabala neujatá semena ze země.

Vít jezdil denně do Prahy do školy a vracel se večer. Dýna zřídila mu malý ateliér, plný uměleckých drobností a rozkošných rouch, chtěla, aby Vítova záliba v kreslení se vystupňovala.

A sama poutala se vždy více k oné vidině člověka, kterého poznala před mnoha lety a který odešel a nikdy se nevrátil.

Připadalo jí někdy, že Vít pohlíží na ni pátravým zrakem, který jí vyčítá hřích proti otci...

Ale bylo pozdě udeřiti na poplašný zvon. Myšlenka na Ivana Rusa ovládla Dýnu strašnou silou, jako by blesk poznání byl teprve teď vznítit její krev k pohybu a její duši k životu.

A tak v napětí Vítova mlčení a Dýniných pohledů do tajemné budoucnosti uplynula zima. Dýna byla jen asi dvakrát v Praze. Dny její byly vyplněny představami, rovnými životu.

Ale i mladý Vít žil dvojitý život: ve škole skutečnost práce a dotýkání se světa a doma zcela volnou fantazií, kterou mlčelivě a plnou zbožnění ovíjel svou matku.

Když sníh sešel a na skalách se zatřpytily prameny stékající vody, poprvé živěji spolu pohovořili Dýna s Vítem.

Chodil po zahradě a do svého pokoje nosil si z bibliotéky knihy. I Dýna nosila si knihy. Pohlédli na sebe, usmáli se.

V krbu ještě hořela polena dříví, a po stráních olesněných kvetly již sasanky a petrklíče, v údolí blatouchy a podběl.

Dýna vyprávěla synovi o životě v penzionátě, připadalo jí to jeho věku nejpřístupnější, neboť tenkrát i jí bylo sedmnáct let.

Svatá Klára, Kateřina, Lidvina byly vzory její a toužila trpěti jako ony a dáti život za něco strašně krásného. Ada pokoušela ctihodné sestry všemu se vysmívajíc a stále žádala o více jídla. Ze všech chovank líbila se Dýně nejvíce princezna Lujza, která ničeho si nevšímala, měla svou celu, a říkaly jí – krásná Rumunka. Její otec měl zámek kdesi v horách, a protože své dcerky nenáviděl, vzala mu ji její babička, odvezla a zde vnučku skrývala.

To prý bylo jisté, že ji otec týral hrozně – ze spaní ji v noci budil a do ledové vody ponořoval, jako hoch musila na koni jezdit míle a míle cesty v horách, a povídaly se nejtlučenějším hlasem i takové věci, že za temných a jen lunou bíle jako v katedrálách osvětlených nocí dával svou dceru napospas svým zpitým rozšíleným soudruhům šlechticům.

Když byla luna v úplňku, hrávala v klášteře princezna Lujza na klavír a vždy tutéž píseň, podivnou, jako nářek. Dýna si ji pamatovala a zahrála ji Vítovi. Jeptiška pravidelně přichvátala a sevřela Lujze ruce a tiše, tiše vydechla příkaz představené, aby klavír umlknul... Ale ona píseň přece jen Dýnu probudila, když luna svítala.

Vít zeptal se: „A co se stalo s tou princeznou?“

„Na prvním plese na Žofině jsem ji spatřila zase,“ řekla Dýna, „měla milence, šla za ním, kam jí velel, úplně se mu vzdala. Později jsem se dověděla, že zestárlá zemřela opuštěná v bídě.“

„Už zestárla?“ zeptal se Vít, jako dospělý člověk.

„Ano, někdo velmi brzy je starým,“ řekla Dýna.

„Mně se zdá, že i já budu brzy starým,“ řekl Vít.

Pohlédla na něho, měl přivřeně oči před zapadajícím sluncem a velmi rudé rty. Cosi blýskalo v jeho očích, co nedovedla Dýna rozřešit. Je to jiskra ducha, vzlet, pohnutí krásy nebo zloba?

„Nemám rád lidí,“ řekl náhle.

„Mnoho je třeba milovati,“ odpověděla, „mládí žhavě miluje. Stáří pouze lituje, chápe a odpouští.“

„Miluji,“ zašeptal do sebe.

Kdysi vyšla s Vítem dolů k řece. Vrby již měly zvláštní rezavou barvu, z níž chtěly vzplanouti třásně květů. Slunce hrálo, ptáci třeštili, zpěv jejich překvapoval horoucností, prameny ústící v řeku vzlykaly, a dole při zemi se cosi chvělo, jako by tam vznikala něčí dech, teplý a znatelný dech.

Dýna si řekla: „Až přijde noc, usednu na terasu, povolím myšlenkám.“

Vít kráčel vedle ní vysoký štíhlý, již o hlavu vyšší než ona, trochu zamračený a šlehal prutem temné šlahouny janovce podél cesty a hvízdal. Dýnu to rozčilovalo, chtěla úplné ticho, řeka příjemně hučela, ptáci zpívali, jejich kroky skřípaly v písku docela harmonicky k tomu divokému jaru, bylo mnoho opojného ve vzduchu, ale toužila po sotva slyšitelném promluvení, ale nic jiného.

Vzala Víta za ruku, kterou mával prutem, promluvila, aby ho upoutala:

„Dědeček tvůj chodíval tudy se mnou. Jak býval veselý!“

„Strýc Reich mi říkal, že mnoho pil,“ řekl Vít.

„Snad. Není divu. Otec mé matky měl továrnu na likéry,“ zasmála se Dýna.

Vít se zastavil: „Já nikdy nevezmu do úst lihového nápoje, ani kouřiti nebudu.“

„Ano, budeme žít z pramenů čistých vod a světla slunce,“ řekla Dýna vesele.

Kývl hlavou.

Podivila se: „Kde se to však v tobě vzalo?“

„Což otec nebyl dokonalý?“ zvolal Vít.

„Otec, ano, máš pravdu, dokonalý,“ odpověděla Dýna, přidržela si vlající černý závoj.

Za chvíli se otázala:

„A ty píšeš verše, Víte?“

Mlčel, pohlédl na matku a pak řekl: „Ale otci by se nelíbily.“

Dýna jala se vyprávěti o svojí matce, jak byla krásná a jak naposledy přišla za svými dcerami do kláštera, nesouc v ruce kytici bílých růží. Kupodivu, jak Dýnu ta kytice znepokojovala. A tenkrát viděla matku naposledy.

„Ale krásná, ještě krásnější je Dýna,“ řekl si Vít a zadíval se na matku. Její jemná, štíhlá postava vznášela se jako sen, tvář rýsovala se v perleťovém vzduchu jako kamej a oči měly hloubku takových propastí, v nichž tonou ohromné výšky.

„Babička byla tanečnicí,“ zeptal se Vít.

„Bývala, ale nikdy se o tom nemluvilo.“

„Což tančiti není krásné?“ podivil se Vít.

„Krásné ano, ale matka byla dcerou barona Gyskry...“

„Tatínek mi jednou vyprávěl, jak tě zde na Routově poznal a jak si se mu líbila, baronesa Gyskrová – pojmenoval tě tenkrát.“

„Líbila,“ usmála se Dýna, „měla jsem bílé, růžově kvítkované šaty. Ada se vdala brzy po smrti matčině, poznala Reicha v Praze, Ada se trápila všude, kde nebylo společnosti, v klášteře bývala trýzní sester. Zazlívala jsem jí, ale teď si myslívám, že dobře činila, že byla zbujná a vzdorovitá, že vynalézala odvážně nejlstivějších prostředků, aby jeptišky vzrušila, aby docílila jejich zděšení a pohoršení.“

„Teta Ada je velmi veselá, často jsem se přesvědčil, mně připadá, že si stále vymýšlí věci, jak by se lidem vysmála, i těm které láká, aby ji milovali!“

Dýna upřela oči na Víta, usmála se:

„Zatopíme si v modrém salonku, povečeříme a zahrajeme si Mozarta, chceš?“

Vraceli se k zámku.

Dýna hovořila:

„Já tu žila podivně, Víte. Celé dny jsem se toulala parkem a v údolí, četla jsem a hrála na klavír, trochu vyšívala, ale stále jsem byla sama. Otec bavil se po svém, buď hrál v karty s panem farářem a pili likér, nebo se obíral svými klecemi a ptáky, měl zde v údolí nachytaných různých druhů zpěvavých i jiných ptáků: řekni si kterékoli jméno ze zdejšího ptactva, otec měl všecky. Klece visely v zasklené chodbě v přízemí. Když můj otec zemřel, tenkrát byly tobě tři roky, po pohřbu všecky klece jsem zotvírala, jednu po druhé.“

„Ach, pamatuji na to jako ve snu,“ řekl Vít. Dýna pokračovala: „Vylétli všichni do lesů, na stromy a skály. Byl to nezapomenutelný dojem. Podnes slyším některý z těch udivených pronikavých výkřiků, když rozpjali křídla a vyřítili se do modrého rozsvětleného vzduchu, některý chvíli seděl, díval se jako zpitomělý před možností svobody... Ach, znám ten stav... Byla jsem taky jako zakřiknutá, když jsem přišla z kláštera. Ale uchýlila jsem se od vyprávění o sobě.“

V té samotě a nevymezeném prostoru mého mládí, ničím nevyplněném, blouznila jsem o nějaké oběti, kterou bych měla lidstvu přinést, o nějaké výjimečné činnosti. Četla jsem o sveticích a měla jsem touhu do krajnosti dát svou sílu a schopnosti. Chodila jsem v parku na večer kolem bazénu a vodotrysku a říkala si, že je nutno cosi vykonati. Zachycovala jsem hovory otcovy s farářem anebo s některým hostem z Prahy, činila jsem si své úsudky, když hovořili o národnostních poměrech. Připadalo mi všechno snadné – jíti, odvážiti se, všecky lidi vznítiti k činům, aby všude byla spravedlnost a štěstí. A lidé, kteří se o jsoucnost té svrchované krásy lidského bytí nepřičinili, a přece měli povinnost a sílu – byli v mých očích zbabělí. Chtít a všechno je možné.“

„Ach, maminko, ty jsi byla naivní,“ řekl Vít.

Dýna se zastavila a velmi zvažněla.

„Ano, naivní, a přišel na návštěvu profesor Smiřický. Vykládal mi v zahradě po obědě o Praze, o lákavém životě v záři svítlen a v blízkosti umění o shonu po práci a snažení. Učinil rozhodný dojem na mé kvítkované šaty a mé záměry.“

Dýna zamyslíla se nad životem v Praze, tichým, nepodobným snu, který ho předcházela. Brzy odstěhovali se na Routov, Dýna opustila Prahu zklamána a toužící po tichu skal a lesů. Od té doby dojížděl Jakub do Prahy, později i Vít.

„A tenkrát když tě otec poznal, byl zde přítomen i pan Ivan Rus?“ pronesl Vít tiše, stísňeně.

„Byl. Miluješ jeho obrazy?“

Vít mlčel. Za chvíli se zeptal: „Kde nyní žije Ivan Rus?“

„Nevím,“ odpověděla Dýna. „Kdesi v cizině. Dávno žije v cizině, snad v Paříži, v Římě, snad ve Španělsku nebo v Africe.“

Vít řekl: „Maminko, připadá mi někdy, že v Praze potkám pana Rusa a přivedu ho na Routov.“

Dýna užasla. Sevřela Vítovu ruku.

„Ale ukážeš mi své verše?“ řekla.

Vcházeli do vrat zámku.

„Ukážu. Někdy. Ale nejsou-li verše jen pro toho, kdo je napsal? Měli by mít vliv ohromných nestvůr strojů, velikých lodí, vytvořených skutečností s nejfantastičtějším obsahem, aby chytily, aby měly platnost a strhly – jako ony výmysly lidského důvtipu dávají úžas podobný smrti.“

Dýna vedla syna do salonku. Psi přiběhli za nimi, usedli na koberce. Sluha rozžal světla, služka zatopila v krbu. Přinesena večere. Nad klavírem visela maska Beethovenova a zasklený Mozartův rukopis, darovaný dědovi.

„Vytvořiti krásu života,“ řekla Dýna.

Vít upíral k ní žhavý zrak.

Odpověděl: „Mnoho se ztratí asi z toho, co člověk chce.“

Tvrdość života jako diamant utkvěla před ní po Vítových slovech, ale jako oslňující diamant.

Sedla ke klavíru, Vít ladil housle.

Měsíc svítil do oken.

Hráli sonáty Mozartovy, Vít tesklivě, Dýna čistě jako odplouvající perlicí se vlny v potoce.

„Každá pravá hudba a poezie má v nitru bijící srdce – a slzy,“ řekla Dýna po menuetu F-dur sonáty Mozartovy.

Vít mlčel. Rozešli se v pozdní hodině.

Dýna usedla na terasu, přemýšlela. Řeka hučela jako zastřena v závoji. Hvězdy svítily jasně a velmi vysoko. V parku vzdychal vodotrysk a padaly listy.

Dýna přitiskla ruce k horkému čelu...

Měsíc plane jako nejodvážnější myšlenka na nebi, a přece jako nejskromnější projev nebeského světla. My lidé jsme takové měsíční shromáždění na zeměkouli ve vesmíru, vedle bobrů, vos, mšic, mravenců. Jaká je podstata, jaký důvod naší jsočnosti?

Máme zákony, politiku, papeže, císaře, šlechtu, sociální otázky a mnoho jiných otázek, máme trůny, svobody, otroctví, nesrovnalosti v pokroku a odvaze.

Kdo asi nad námi útrpně křiví ústa v pohrdání neb v podivu, jako my nad nervózně hemžícím se mraveništěm? Či nikdo?

Hvězdy svítily tiše, tajemně, mlčelivě. Ničeho neprozradí hlubiny moře ani výšek. Nejlépe když obzor myšlenek se zúží kdesi v jemný gobelín na stěně salonu, kde tlukou dvě srdce.

„Cosi úžasného vykonati v životě,“ řekla si Dýna jako kdysi v mladosti, „ano stvořiti Jakubův žebřík do nebe, archu Noemovu nad potopou nebo babylonskou věž prostředností života...“

Odešla z terasy do salonu, pohlédla na otevřené noty, zavřela je, zavřela klavír, uklidila tři, čtyři knihy.

Přistoupila k zrcadlu, odepjala vlasy, zatopily ji jako tma noční, cítila jejich tíhu, jako stíny nocí dlouhých, osamocených.

Utkvěle myslila na vidinu toho muže, který jednou v životě ji navštívil.

„Přijde touto cestou,“ řekla s jistotou, dívajíc se k stromořadí v parku.

V dálce míhala světla vesnice, štítý skal vynikaly jako stožáry temných lodí.

Dýna sešla dolů, chodila parkem.

„Co učiniti, až Ivan Rus přijde, aby jeho duše se zděsila, aby utkvěla v novém životě jako zavolaná? Aby zapustila nesmrtelné kořeny?“

Park dýchal kouzlem prvních jarních nálad. Noc byla jako veliké zrcadlo, v němž každý se uzří v pravé podstatě.

Vít seděl ve své ložnici, myslil na matku.

Kolika je třeba jar, aby člověk dospěl výše a krásy, a kolika, aby zahynul?

Vstal, sebral svazek papíru s verši, četl je.

Byl zklamán strašlivě. Vyspěl asi za poslední den o mnoho let, neboť včerejší verše jsou staleté, nemožné. Hodil je do krbu, kde řežavělo dříví jako miniatura mučednické hranice.

„Tvořiti nové,“ řekl si teple a s nadějí.

Ulehl, zabořil hlavu do podušek a dal se do pláče. Cítil dravou, nevysvětlitelnou bolest, přísnou, vnikavou až do hlubin srdce.

Věděl, kdyby se odhodlal jít k ní, k Dýně, a vylíti v její klín všechny slzy, že by se mu ulevilo, ale nedovedl toho.

Vstal, otevřel okna a poslouchal, jak daleko volá zapomenutý hlas. Čí? Nechápal čí, ale věděl, že zapomenutý hlas.

IV.

Upravujíc Routov neopomenula Dýna jaksi pro svět rodinný otevřítí odedávna zapomenutou a do zrezavění zámku zavřenou knihovnu.

„Obnoviti její význam a účel,“ řekla si. Dala vyčistiti stěny, pokryté freskami a štuky, oprášiti skříně a stojany, otevřítí okna, pokryla koberci parketovanou podlahu, postavila několik křesel a stůl do komnaty, kde stál pouze veliký globus. Nalezla na půdě starý gobelín, opravila jej a pověsila do knihovny – Zkáza Troje.

Sedávala nad těmi scénami dávno sněných mýtů často a říkala si: „My zde žijeme na dně světa. Jak krásně je žítí na dně světa, jako na dně moře, a cítiti veliký a průzračný svět nad sebou a čekati, stále doufající čekati.“

Chlad, zvláštní, nasycený vůní starých a dávno odkvetlých květin vždycky vanul v knihovně, i když všecka okna otevřela slunci a zahradě.

Dýna nezatoužila po společnosti, ani Vít.

On vracel se z Prahy nejraději a co nejrychleji na Routov. Zámek byl opravdu útulný, a Dýna přicházela Vítovi vstříc přátelsky. Oba se zahloubali do knihovny. Probírali staré knihy, podívovali se, hledali, usuzovali, hovořili o zálibách předků, o duševní vyspělosti jejich. A stalo se, že Vít našel řadu dopisů a rukopisů. Namáhal se rozluštit staré písmo. Nalezl dopisy záhadně zahynulého Vojtěcha Gyskry, několik teplých, snivých slok milujícího člověka – nějakou bledovlasou komtesu, která patrně listy po tragice Vojtěchově věnovala rodinnému archivu, našel dopisy pradědovy, psaní z Itálie v době války rakousko-italské; mnoho listů, jejichž obsah byl vždy vzdálenější a nejasný. A konečně objevil svazek zápisků nějakého Edmunda Gyskry, prapraděda, asi z roku 1740.

Zavolal matku. Šeříky voněly, jasmíny rozkvétaly, oblaky pluly, a oni seděli skloněni nad dávnými řádkami žlutého papíru a luštili. Podařilo se jim alespoň fragment přečísti. Vždy po odjezdu Vítově do Prahy Dýna zavřela sešit, odešla z knihovny a chodila v parku, blouznila svoje životní cíle, rozechvěna touhou a vírou v příští velikých dnů. A zase usedli a četli a pak se usmívali a hovořili... Oba měli radostný dojem zářícího slunce nad sebou, vůní rozkvetlých keřů, vědomí prudké síly v sobě a skrytosti, v níž se nalézali u svých zažloutlých listů. Četli:

Začátky jsou nemilosrdné, a snad je nejkrásnější ono nevinné živoření, nežli člověk dojde ku břehu, k zálivu své vlastní krve. – Jsou tři pilíře života: moudrost, krása a síla.

Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země pak byla nesličná a pusta, a tma byla nad propastí, a Duch boží vznášel se nad vodami...

Das Leben gleichet der Reise, so sagen die Weisen...

Soyons unis d'une chaîne constante...

Byl jsem tři léta v zednářské loži Tří sloupů věčnosti. A toužil jsem zaříditi bratrstvo čistší, bez oné falše a ješitnosti a nepravých zájmů, bratrstvo Hvězdy a Kříže...

I my toužili po tajemství vyráběti z olova zlato, i my chtěli objeviti kámen mudrců a naléztí léky proti všemu ve znamení lásky, ale hlavně chtěli jsme spravedlnost a prostotu jasnosti, zhostiti se falše forem a úlisnosti předstíraných ctností.

Měli jsme hermetické a mystické knihy, třetí knihu Kornelia Agrippy De Spiritibus magii opata Tristenia a téhož Citationes daemonum bílý a černý Herpentilus, obřadní knihu naši, Fabra Sol resplendens a jiné knihy kacířské. Ano, čítali jsme knihy nigromantické a kacířské, snad i v rituálech našich byly nekřesťanské články, snad formule přísahy přijímání byly strašlivé, a snad mnoho proklínání a bezbožnosti chvělo se v celém svazku našem, ale jisto je, že chtěli jsme vznešené, nadpomyslné.

Císařovna Marie Terezie byla vlídná, shovívavá, ale nikdo nás nepochopil, každý jen odsuzoval. Náš drahý soudruh de Toux byl c. k. dvorní komisí odsouzen k smrti, ale trest zmírněn mu ve vězení a vypovězení, ach, všichni pykali za své ztřeštěné ideje, i já, tři měsíce jsem byl vězněn, ale zapomněl jsem již všech útrap. Nepoznal jsem hříchu, až skrze Zákon. Opakuji, podtrhávám.

Krásné ideje tvoří lidé a opět kazí je lidé. Co lidé úžasného vystavěli. Viděl jsem nádherné chrámy... Konstruovali v krychlových rozměrech, v tom vězí ne jeden důvtip. Kdesi tkví střed, jakési těžiště celku; v Sieně ve středu Kristovy ruky, podávající večeri, nebo jinde basis padá do klína Marie Panny...

Je třeba děditi slova otců a dědů...

Hlavním symbolem všeho je chrám Šalamounův. A za moudrost mnozí děkují

Egyptu –

Hleďte na dějiny Abrahama, Jakuba, Josefa i Mojžíše. Mágové z Memfidy a Heliopolis byli sloupy, k nimž se putovalo v tajemství.

Lykurgos a Solon čerpali u nich svoji morálku, Orfeus se u nich zasvětil. Pythagoras sál z nich své rčení o putování duší, Herodot obdržel množství svých vědomostí, Demokritos svá tajemství. Tak Mojžíš užil svého velikého vědění, vyvedl Izraelity z otroctví. Je v tom cosi děsivě krásného – odvésti zástupy z otroctví.“

Následovaly jemné kresby starých egyptských ornamentů...

A dále psáno: V chrámu, z něhož vystoupil velekněz, byl sedmiramenný svícen, dvanáct býků, chleby a kniha se sedmi pečetěmi... Hledali jsme nových cest, a nenalezli, chtěli jsme stavěti nové chrámy, a zřítily se první pilíře jejich vzápětí...

Je pozdě se vším. Umřela Heloisa, Laura, Královna ze Sáby a mnoho jiných...

Umřela i moje bílá Janina Stanislava, která seděla o velké slavnosti v ebenovém křesle a usmívala se na mne, která mi podala ústa k políbení, když jsem se vrátil z žaláře, která mi dala srdce se sedmi pečetěmi...

Chtěl jsem jí na Routově v parku vystavěti pavilon, cosi kouzelného, jakýsi stín Trianonu, kam by mimo nás nikdo nevstoupil...

A ona umřela...

Svatý Augustin má dávno rozluštěné své mušličkové tajemství s mořem, a já dosud nevím, co je mým úkolem na světě.

Kdysi mi řekl starý kněz na Routově, že v Německu v století šestnáctém za pouhých sto let upálilo se 200.000 čarodějnic...

A téhož dne našel jsem ve staré kronice o velikém inkvizitoru Fernandovi de Baldes, že v sedmdesátém roce svého věku odsoudil pětadesátiletou paní Marii z Burgundu do žaláře, protože kdesi řekla, že křesťané nemají víry ani zákonů. Byla pět let v žaláři trýzněna a konečně devadesátiletá skonala na mučidlech.

Stačilo to úplně k mé skepsi o štěstí lidském, ostatní věci dávno přečtené jsem si obnovil, o tisících mučeních a hrůzách člověkem zbabšných, o soustavném sebetrýznění a utlačování všeho lepšího a vznešenějšího, o pronásledování lidí lidmi, až se tato neřest stala vidinou chorobných mozků, nemocí, které lidi dali již určité jméno.

Běda lidem, kterým svítí slunce a neumějí využití ke štěstí jeho zlatých, tvořících paprsků, neumějí přijmouti darů nabízených jim tajemným vesmírem.

Pouze svíjeti se umíme jako červi na zemi. Jsme nestateční a neodvážliví, a konečně smutní, čehož nelze zapřít.

Byloť úkolem všech mysterií starověku nalézt *Ztracené slovo*.

Všichni se přiznali truchlivě v posledním stupni všech tajuplností, že právě slovo, opravdové slovo, které člověk před pádem zcela ovládal – což značí vůli boží v sobě jako pravdu uskutečnit – tedy *ztraceno* jest...

Ztraceno jest Ono slovo. A člověk klopýtá, potácí se, bloudí, nenalézá...

Ono slovo, cíl a brána veliké spásy k jasnosti klidu a štěstí jest *ztraceno*...

Kdo, který člověk svěřené ono slovo – ztratil, zpronevěřil?

A kdo naposledy ono tajemství věděl?

Hiram, jenž stavěl Šalomounův chrám a byl zavražděn? – A devět mistrů, kteří ho hledali, pochopili, co bylo jím ztraceno, když pod dřevy cedrovými a jasmínovými ho našli a když Šalomoun zlatý trojúhelník dal k náhrobku jeho vsadit?...

Ztracené slovo zůstalo po všechny věky ztraceno, nerozlušťujíc osud člověkův, který tápá v soumraku svých zaslepeností i rudých vášní i ve tmách svých hříchů...

A při všem zápasu vyzývá věčnou vidinu lásky, jako největší Mysterii.

Miloval jsem osudovost své krve, rozvířené pro ideje, které zklamaly. Ale i láska umřela. Nemusíme ošetřovati jejích kořenů. Žijí teď v Routově jako stín minulosti.

Jednoho dne jsem vykřikl v knihovně: Stín budoucnosti. Slyšte všichni právě přítomní! –

Dýna i Vít se zachvěli. Ohlédli se současně, jako by byli slyšeli ozvěnu oněch posledních slov.

Jaké to vše byly chaotické myšlenky a události.

Dýně připadalo, že tajemný nálezný rukopis má určitý vztah k jejímu životu, že je zřetelnou odpovědí k jejím otázkám, rozpakům a předtuchám.

„Ztracené slovo,“ řekla přesvědčivě, „v tom zvučí pravda. Mnoho ztraceného štěstí umře v prázdném prostoru bezdůvodně a marně, jen protože my lidé neumíme promluvit pravé slovo neb vykonat pravý čin včas, což je ostatně totéž. Schází nám moudrost, energie vůle a zasvěcení, vznešenost nadvlády a výsost lásky.“

Vítovi připadalo, že matka mluví tímž patosem jako praděd kdysi, že vznešenost jejich vět se chce přiblížit nejbojradnějším proslovům starých lidí plných horování a víry.

Vybídl ji do parku a tiše přeříkával jakési sloky.

Dýna poslouchala a opakovala vzrušeně:

„Tvé sloky mají hloubku.“

A říkala si:

„Ivan Rus kteréhosi dne přijde na Routov.“

Vesnice bude setmělá, jen dvě, tři lucerny budou kdesi rozsvícené. Skály jako temné opony budou spuštěny proti západu, a hvězdy zazlatí se velmi vysoko.

Řeka bude zpívat svou píseň sotto voce, jenom dýchati, lupeny na stromech a ve květech jenom dýchati, křídla včelí a motýlí budou jenom dýchati, i ptáci na římsách zámku a na větvích liliovníků a lip a bezů. Ale neumlknou. Listí zašumí. Nejvzdálenější břehy řeky Berounky za smutnými vrbami s velikými svažci zavzdychnou.“

Dýna stavěla v parku nedaleko zámku pavilon. Vymyslíla si tajemnou skutečnost čehosi podivně krásného, jako by pokračovala ve snu dávného prapraděda, jehož zápisky četla s Vítem v knihovně. Zkomponovala svůj Trianon, lišíc se od Versaillského stoletími a obsahem, ale měla pro něho žhavé prozracení celé iluze, převyšující onen dávný zapadlý rozmar.

Celé dny v úpalu i chladnu byla přítomna práci, přikládala nejen ducha, ale i ruce k dílu.

Její smysly hořely, její duše hořela v onom tvoření podivuhodného útulku lásky.

Za každým nově položeným kamenem opakovala si naději, že Ivan Rus přijde, aby vešel do svatyně pro něho připravené.

Na Routově kmitla se Ada se svým mužem, pohlíželi na dílo Dýnino jako na výstřední čin, bezúčelný a marný, ale nemohli upřít krásu rozčlenění, originalnosti kompozice. Ještě věž, pavlač, výstupek balkonový svrchní komnaty, ještě mramorové schody k síni vstupu do přízemí – pochopovali, ale nerozuměli úponkové jemnosti onoho levého křídla, které tvořilo nejtajemnější komnatu uvnitř úplně perleťovou jako zavřenou mušli, utvořenou pouze pro objetí a kouzlo polibku, s okny jako safíry upřenými do daleké, nejdálnější noci, kterou je možno vidět do pradávna času a vidět obrazy nejtřeštěnějších vidin pravěků, v které je možno utonout s bijícím srdcem a neumřít, komnatu s poduškami skoro oblakovými a s lunou zářící k nim...

Kdo by mohl pochopit! Vnitřek domku zařídila Dýna čarovně. Snesla v ty světnice nejlepší umělecké předměty, nejvybranější koberce a látky v možnosti svého majetku. Nebyla královnou, a měla choutky královen vychovaných v přepychu citění a styku s uměleckými lidmi.

Ale ač nespokojena pro sebe, byla si vědoma, že uspokojí Ivana Rusa. Viděl mnoho, snad všecko, ale zde vznikl taky jakýsi jedinečný výtvar obrazivosti síly a lásky. Všecko mimořádné, všecko až lstivě zkombinované.

Napsala odvážlivě Ivanu Rusovi jednoho dne, kdy jí Vít přivezl z Prahy jeho adresu:

„Přijďte na Routov, kde Jste prodlel jednoho dne do půlnoci. Šli jsme spolu k poustevně a zpět podle skal. Bylo ztraceno ono slovo, které se chvělo v srdcích našich před nehybným vznosem skal k nebesům, přijďte, aby ono slovo bylo promluveno, a osud proměněn. Váš dům zde čeká.“

Odpověď přišla velmi neočekávaně a vzrušila nejen Dýnu, ale i Víta.

„Přijedu, až se vrátím do Čech. Zajisté v oné kouzelné končině Snů je dnes krása velikého smíření.“

„Dýna je šťastna čímsi mimořádným,“ řekla Ada svému muži na cestě z Routova do Prahy, „ale obávám se, že není dobře při rozumu. Nevybídla nás, abychom si prohlédli pavilon, chtěla jsem tam vejít, když jste obědvali, ale bylo zamknuto.“

Stanislav odpověděl: „Přímo jsem ji požádal, aby nám ukázala vnitřní zařízení, ale odmítla s roztomilostí docela nepřilehlou. Ráda se nás zbavila...“

„Mám o Dýnu strach,“ řekla Ada, „promluvím zítra v Praze s Vítem. Je to rozumný hoch!“

„Ztřeštěný jako jeho matka!“ mávl rukou Reich. „Měla jsi jít se mnou do jeho takzvaného ateliéru. Co ten kreslí!“

Vít kreslil podivuhodné věci, kterých Reich nepochopoval, měl vidění nejsoucích bytostí, které symbolizovaly jsoucnost různých sfing společenského života. Delikátně luštil záhady formy a obsahu. Dýna říkala si, že ve Vítovi přichází snad veliký talent. Psal i verše, které Dýnu uchvacovaly krásou a těšila se, co jim řekne Ivan Rus.

Hovořovala s Vítem často o jeho příchodu. Vítovi nebylo jasno, jaký má Ivan Rus vztah k jejímu životu, spatřoval ve všem prostý zájem o velikého umělce a zvláštního člověka a domníval se, že si matka přeje, že ona chce, aby bylo odhadnuto a rozluštno jeho nadání někým zvláště povoláním.

Ale přece čehosi se děsil, a čehosi jiného, nežli posudku slavného umělce.

Hovořil s matkou o jeho díle, vyslovoval svůj vlastní názor o jeho obrazech, které poznal. Neuvědomoval si příčiny, ale cítil hlubokou nespokojenost s matkou i sám se sebou.

„Nedovedu vyřici svých obav. Myslívám si často, že jsem nešťastný člověk, nemající určitého, pevného stanoviska...“ řekl stísněným hlasem.

Sevřela jeho ruce a dýchala na ně teplo svých úst.

„Prosím tě, neutvářej si v sobě něčeho definovaného. Všecky vyměřené osudy zklamou. Miluj, co cítíš, že tvá duše chce milovati...“

Vít se rozohnil, mluvil nesouvisle a konečně vydechl: „Ano, milovati tebe. Tebe, tebe...“

Vzlykal a líbal matčiny ruce.

Nepolekala se, neboť mysl její utkvívala přílišně žhavě v iluzi budoucího setkání.

Mluvila konejšivě a hladivě, že je nejlepší způsob nalézt si právě v té chvíli ženu, když zbožňujeme matku, po jejímž vzoru pátráme, hledající věrných očí života.

Neodpovídal, jen jí smutně pohlížel do očí a říkal si v duchu: „Ztracené slovo. Všecko v životě je hrou onoho ztraceného slova. Vždycky, když se vyvrcholí cit, ztrácí sílu nedostatkem projevení, zpečetění slova.

Vyhrabati ono slovo z hlubokosti země, ono slovo, snad zkamenělé, snad proměněné v kov nebo v neznámý, neviditelný prvek, záhodných vlastností, vyhrabati ono slovo z hlubokosti země, kde tlí ono dávno umklé srdce, které znalo tajemství slova, dávající naprosté štěstí.“

„Ne, o čem přemýšlíš,“ řekla Dýna, „pověz, pověz...“

Zavrtěl hlavou.

Rozešli se. A každý díval se samotěn z okna své komnaty do průsvitné noci...

Skály tměly se, a v jejich údolích leskla se podivuhodná světla jako průvod tajemných bytostí...

Vít hleděl do noci jako do oněmělých prostorů světa. Tak jako by nebylo neštěstí, dýchala tiše a laskavě ta noc, a přece každé tepající srdce je zřídlo tragiky, každá vzrušená duše.

VI.

Naplňovala se doba očekávání. Ivan Rus napsal z Říma, že vrací se do Čech, označil den, kdy asi přijede na Routov.

Dýna byla všecka proměněna. Vít pozoroval ji v neklidném úžasu: byla vzrušena, netrpěliva, a zkrásněla jako by rozkvetla. Propletla si temné vlasy zlatými starými šperky, oblékala nová, skoro fantasticky jednoduchá hedvábná roucha.

Chodila po zámku, v parku, jako když nikoho nevidí a jen se dívá k určitému, vysněnému okamžiku v budoucnosti.

Když se Vít vrátil z Prahy, jedině tenkrát utkvívávala na něm tázavýma očima, neřekne-li jí, že již potkal Ivana Rusa, že přináší vzkaz od něho.

Vít opakoval si stokrát za den: „Jaká je krásná!“

Splnila jeho prosbu a hrála s ním. Ukončili F-dur Mozartovu sonátu menuetem... Čímsi tak drahým jako dotek jejích rukou, jako věčné přilnutí jejích rtů k jeho zavřeným očím – byl mu onen menuet. Slyšel jej ve snu a plakal.

Následujícího dne byla neděle. Vyšel ven. Toulal se po lesích a zamyšlen na zpáteční cestě k domovu údolím zastavil se před poustevnou.

Řekl si: „Ku hvězdám pne se z liliovníků a smutečních vrb a krvavých buků domek pro toho, jehož Ona očekává, jehož my očekáváme.“

Vešel do jeskyně. Skalami ozývalo se jasné, štkavé zurčení skrytého pramene, jehož číše v nedaleku tvořila studánku s vodou, pověstnou zázračnou léčivou mocí.

V jeskyni bylo teplo a šero. Vít rozsvítil voskový sloupek. Dávno usmyslil si prohlédnouti důkladně místo, kde dlouhá léta žil osamělý člověk. Pátral po zemi, po krápníkových a lesklých vápenitých stěnách. Šeptání vody rušilo ho jako něčí kroky nebo hlas. Díval se však dál a spatřil v prostranné místnosti puklinu, ohmatal kámen stěny, byl povolný, odstranil jej, puklina se zvětšila.

Snažil se projítí rýhou skály. Byl velmi tenký a pružný. Posvítíl si sloupkem do štěrbiny.

Řekl si: „Sídlo pro něho pne se ke hvězdám z keřů růžových, které příštího června rozkvetou...“

Vzpomněl si na prastrýce, o kterém napsal baladu, jak záhadně skončil život v dobrodružství s fextem. Protáhl se otvorem. Octnul se v dlouhé chodbě.

Jeho rorátový sloupek vrhal smutné, začervenalé světlo v úzkou tajemnou cestu ve skalách... Zvědavě a odvážně kráčel dále.

Zdálo se mu, že slyší vzdálený zpěv, a opět onen drahý menuet, potom šepot pramene a tlukot něčího srdce.

„Kam asi vede ona chodba, snad k hodinu vzdálenému hradu, nyní zřícenině... Dále není možno snad jítí...“ Měl pocit, že se někam propadne.

Cesta se točila, stoupala, klesala, někde se i rozšířila.

Vracel se. – Chlad jím lomcoval. Když vystoupil konečně do modravého večera, když uslyšel z vůkolních vesnic klekání a ubíral se k domovu, bylo mu jako by se vracel z veliké dálky. Doma Dýna nezeptala se ho, kde byl.

Povečeřeli skoro s chvatem.

„Máš asi práci do školy,“ řekla a odešla do pavilonu.

Vít osaměl.

Nemyslí na školu, nebyl schopen soustřediti myšlenky k učení. Šel do knihovny. Četl v zápiskách prapradědových.

„Jak miloval onen blouznivý muž, a není ho více,“ řekl si, a opakoval: „není ho více. Ani otce mého, ani děda, který miloval ptáky, ani všech dávných, kteří měli různé osudy. A já mám osud všech jich v krvi, jako větve stromu mízu všech kořenů. A to je osud jejího květu a plodu.“

Opět si připomněl: „Ztracené slovo.“

Zamyslel se nad problémem toho prapradědova výroku, který vlastně vznikl v daleké minulosti.

Vít pociťoval tesknou osudovost nepromluveného slova. I on je zamlklý a tlumí nejžhavější cit, nedá proniknouti vlastní podstatě, ani matka nezná celou temperamentnost jeho duše. Vše je přitlumené v něm jako onen pramen ve skále.

Vyšel do parku. Byla velmi tichá noc, plná hvězd. Domek zářil jako vidění mezi korunami podzimních stromů.

Spatřil náhle na prostranství před vodotryskem matku. Polekal se, chtěl se vyhnouti, nebýti zpozorován, ale šla přímo k němu:

Usmál se. „Ty nespíš?“

Vzala ho za ruku. „Pojď do pavilonu, jak na tebe bude působiti teď večer.“

„V noci,“ opravil ji Vít.

„Tedy v noci.“

Vešli. Rozsvítla světla. Vít měl trochu závratí ze všeho. Ano v noci. Svítily hvězdy. Měsíc byl srpem. Vedla ho do všech pokojů, i k výstupku bílé věže i do ložnice i do oné perleťové komnaty, kde se chvěla vůně fialek a petrklíčů a mateřídoušky jako v údolí Skardsheidi, když velmi svítí slunce.

Ukázala na bronzovou sošku Buddhovu:

„Takový klid abys měl, Víte, klid ne Buddhův, ale umělců, kteří sochu tvořili... Buď umělcem absolutní vášně a svrchovaného klidu...“

„Klidu se nedá rozkázati,“ řekl Vít.

„Ale utvořiti život, Víte, vzdělávati půdu. Dostuduješ, budeš zde vzdělávati půdu... Sváteční chvíle dají ti tvůrčí moc psáti verše a kresliti... Tvůrčí moc, Víte!“

„A co ty budeš dělati?“ vydechl Vít s nenadálým strachem.

„Ach já! Ty máš před sebou život tvůrčí, já? Já ještě jednou sevřítí v náruč svého Osirise...“

„Slunce?“ řekl Vít.

„Ano, zašlo mi kdysi. Osirise... Jsem ubohá Isis hledající ho po světě... Připadá mi někdy, že zmizel za oponami našich skal.“

Vít se zachvěl, vzpomenuv poslední své cesty ve skalách...

„Ale on se vrátí,“ řekla vesele, „pod naší ohromnou erikou v parku ho naleznu; přece nevyrostla a nevykvetla zde nadarmo? A živého naleznu ho, ne jako Isis rakev Osirisovu na Byblosu.“

„Miluje ho,“ zděsil se Vít, „proto mě sem vyzvala, aby se nepokrytě k tomu přiznala.“

„Proč již Ivan Rus nepřichází?“ zeptala se náhle, „již měsíc čekáme, již skoro měsíc dlí v Čechách.“

„Má asi mnoho přátel.“

„A my?“

„Jsme mu asi vzdáleni,“ řekl a věděl, že ji zraní, opravil se rychle: „Snad má v Praze nutné styky...“

A nevěděl, co by dále řekl, aby její bledost proměnil v barvu radosti...

Podala mu, aby se vyprostila z rozpaků, alabastrovou skříňku, zdobenou zlatem a perlami: „Hleď, ještě trochu růžové, vonné masti je v ní po nějaké dávné Římance.“

Za chvíli řekla: „Neuměli na světě lidé žít.“

Pohlédl na ni smutně. Cosi čarovného tkvělo ve vzduchu, v němž byly ponořeny krásné, vzácné předměty. Komnaty vybízely svým kouzlem k touze a horování.

Vít svezl se do hlubokého křesla a díval se na matku, jak duchovitě přecházela, díval se, jak okna modře svítila do noci, která v parku byla modřejší a kouzelnější nežli na široké cestě k vesnici, a svůdnější v oné komnatě, nežli všude na světě. Viděl průzračností temných stínů celý svět a četl v jeho dějinách i svůj osud.

„Jsi tak mlád,“ promluvila Dýna.

Ano, proč právě *to* řekla. Nezavdal jí příčiny.

Vyšli spolu z domku.

Bylo hluboké ticho, které působivé hojivě na vznícené bolesti. Vít pak odešel klidně do svých komnat... Dýna dlouho stála u dveří, za nimiž zmizel.

A Vít napsal té noci podivuhodné verše: A k nim připsal: Je třeba, aby byly tiše čteny.

VII.

Přijeli tímtež vlakem. Vít poznal Ivana Rusa hned na nádraží. Řekl Adě, která se chystala na Routov: „Nejezdi teď, teto, mamince je nejvolněji, když je samotna. Trpí svým splínem.“

Ada se trochu zamračila, ale konečně řekla: „Máš pravdu.“

Ale Vít poznal Ivana Rusa ihned, ačkoli byl jiný, než si ho představoval. Přistoupil k němu, představil se. Jeli spolu.

„Čím to, že jste mne poznal?“ ptal se Ivan Rus.

„Nevím, ale myslím, že je ve mně vznícené jasnozření mé matky.“

Ivan Rus byl krásný člověk, ale Víta překvapila podivná jeho zemdlelost, jevící se v tváři, pohledu, pohybech... Byl vyhublý, zestárlý, jako by skleslý pod velikou nějakou, neviditelnou tíhou...

Přijeli na Routov. Dýna stála na terase. Park zazlacený všemi tóny uvadání ležel před ní. Dýna vypadala, jako by chtěla přiblížit se k vysoké kvetoucí erice, z cizích krajin přivezené a vypěstované dávným pradědem.

Vít připadal jí vyrostlý, byl velmi tenký a bledý, měl v očích stín Smiřických a na rtech úsměv jakoby Dýnin, ale toho všeho jen přelétavě si všimla, jakýmsi zesíleným vnímáním prostředí v okamžiku velikého napětí. Utkvěla na Ivanu Rusovi celou duší... Vesele zamával kloboukem, pak rukou... Byl to on? Jak podivně se změnil! A přece byl to On. Když setkali se v komnatě, kam Dýna vešla s terasy, podali si ruce značně rozpačití, a Dýna v té chvíli si teprve řekla, že Ivan Rus měl přijít večer. Překáželo jí denní světlo, cítila nevolnost z přítomnosti Vítovy, nedovedla si říci, co by chtěla... Ten člověk stal se jí za posledních let snů tak blízký, že prvním jejich pozdravem mělo být objetí.

A jejich setkání bylo sice srdečné, ale zcela obřadné. Otázky, odpovědi, pohoštění, výroky, všecko jako bývá na světě, když se lidé sejdou po dvaceti letech.

Dýna zvolna zvykla jiné jeho tváři. Jen hluboké oči byly tytéž a hlas a některý prchavý úsměv.

Dýna věděla, že je nutno krásně prožít den, aby se duše prostoupily, a pak bude večer, noc, uvede ho do jeho království, řekne mu, že na něho čekala, že je možnost vzkříšení onoho ztraceného slova...

Její bytost se všecka soustřeďovala ve zповědi, kterou chtěla složit před oním člověkem, jemuž se klaněla jako Bohu a v něhož doufala, že jí dá ono veliké štěstí, které ona vyčetla jako možnost z obsahu života žitého, viděného, cítěného, vysněného.

Jaké hlubiny měly ony noci, které žila a do nichž se dívala, jaké svůdné věci vyprávěly jí knihy i lidé i příroda... jaké úžasné krásy procítila její duše, a snilo její srdce! Poví mu všecko, až budou sami.

Zatím je třeba duchapřítomností pro obvyklé formy. Vybídla Víta, aby přinesl básně. Ivan Rus však odešel s Vítem do ateliéru a pak do jeho pokoje.

Prohlédl kresby, usedl do křesla k jeho stolku, vzal ho za ruku, pohlédl mu do očí:

„Tedy vy jste její syn,“ řekl.

Četl verše, pohlédl opět na něho... Vít byl by nejraději zaplakal, ne, nezáleželo mu na ceně veršů té chvíle, ani na úsudku toho, který je četl. Cosi jiného rvalo mu klid. Nechápal sám, co chce, co chce. K Ivanu Rusovi vcítil teplou úctu, skoro bolestnou úctu, jako by

prozíral, že je to člověk nešťastný, a zároveň hořelo v něm cosi strašného. Nevěděl, jak nabýti rovnováhy.

Nevnímal jasně slov Ivana Rusa o svých obrazech a verších, jen chápal, že ta slova se podivují, slibují a radí a jsou velmi přátelská. Cítil ruku jeho na své, uvědomil si, že sám se chová velmi nemotorně.

„Milý mladý příteli, začínáte, kde já končím!“ řekl Ivan Rus, když spolu odcházeli do parku, kde Dýna čekala.

Ivan Rus podíval se krajině, vysokým skalám, nádhernému sadu a podivuhodnosti kouzelné stavby v parku.

„Je pro vás vytvořena!“ řekla Dýna.

„Pro vás,“ opakoval Vít dušeným hlasem. Podivil se, děsil se.

Bylo veliké odpolední ticho. Světla jako by se vznášela k nebi rozzářenému, aby tam na noc utkvěla. Květiny voněly – rezedy a petúnie, a skály se opět třpytily jako stříbrné. Údolí do dálky se táhlo, řeka svítila a tiše šuměla. Na bodláčí u parku páslo se hlučně hejno stehlíků. Od luk kráčela stáda krav. Kdesi zpívaly děti, a v dálce dohořivalo slunce.

Kráčeli podle skal, jako kdysi dávno...

Vít chvílemi šel podle nich, ale zase loudal se opodál, aby hledal v sobě odpovědi pro svůj neklid a chaos dojmů...

„Jsem mlád,“ říkal si, „mlád. Proč tedy tak trpím? Proč není ve mně veselosti a radosti, toho velikého daru mládí? Je možno, abych byl šťasten?“

Přemýšlel, díval se na matku a Ivana Rusa, krácející spěšně před ním, vzdalující se...

„Tenkrát, kdyby nikdo nikdy již na Routov nepřišel, kdybych ani já nikam mezi lidi neodcházel a zde žil jen s Ní.“ Řekl si tiše: „S Dýnou. Ona je nejkrásnější z lidí, nejvíce cítí a chápe.“

A tak býti vždy spolu! Blouditi v drahých skalách, pozorovati svět, čísti knihy, těžké svazky... Vše by stačilo. Hrát, pěstovati květiny, mazlíti se s půdou a nejvyšším hvězdným nebem... Ale – je všechno marné.

Moje kresby v ateliéru zakrní, moje verše uschnou jako rudé růže, a můj život? K čemu vykvetl?“

Rád by se byl té chvíle podíval na sebe do zrcadla studně nebo pramene... Jak je prostřední všechno, co je On! Ani krása, ani šerednost, ani talent, ani schopnost... A tam ve skále je tajná chodba jako svinutý had. Uštkne...

Dýna se ohlédla... Zastavili se. A opět šli dále. Hovořili. Zvedl se vítr. Přelétaly táhlé mraky.

Dýna řekla: „Jako tenkrát jdeme spolu.“

Ivan Rus odpověděl dojat: „Tenkrát. Ano, víte-li, milostivá paní, že jsem tenkrát byl velmi vzrušen?“

„Vím. I já byla vzrušena... Pamatujete se, zde na cestě k malému mostu potkali jsme poslední lidi z práce jdoucí, a pak již nikoho...“

„Pamatuji se...“

„Čekala jsem tehda stále, co řeknete. Mluvili jsme všelicos, ale to pravé...“

„Zůstalo nevysloveno. Neodvážil jsem se.“

„Ztracené slovo,“ řekla Dýna.

„Ano, ztracené. Pomyslel jsem si tehda, vraceje se do Prahy, že podruhé bude příznivější všecko. Nevím, co jsem čekal lepšího v sobě a v poměrech... A pak již bylo pozdě. Ztracené bylo navždy ztraceným. Ale což, dnes – kdy je vše protrpěno a usmířeno, mohu vám se přiznati, že jste byla jedinou mojí světlou, velikou láskou, paní.“

Dýna všecka vzrostla a rozsvítila se.

Pohlédla šťastně na něho...

Vítr urvával jejich slova, mávnul Dýniným závojem a vlasy, a přece slova přišla jako šťastné úryvky k Dýně, k Ivanovi...

Jen Vít jich neslyšel...

„I vy jste byl mojí jedinou láskou,“ řekla Dýna.

„Toho údolí zde nikdy nezapomenu.“

„Bude vaše.“

„Moje.“

„Vše bude vaše!“

„Ne, jest mi zůstatí velmi chudým, neboť nezasluhuji bohatství života.“

Zasmála se, řekla cosi, ale vítr odnesl její slova. I on promluvil, ale zůstala jen slova:

„Nutnost posledních dnů.“

Vít jich doběhl. Pobízel je, aby se vrátili. A vždyť právě došli poustevny.

Dýna mávla rukou, zadržela klobouk...

Pohlédla na Ivana Rusa...

„Ano, zde je poustevna,“ řekl tiše.

Vešli všichni. Stáli beze slova. Pouze Vít věděl o tajemném vchodu do chodby.

Zavřel oči. Vzal matku za ruku, sevřel ji.

„Víte?“ řekla tázavě. Opřel se o stěnu.

„Jsi ty sentimentální,“ vydechla. „Pohleděte na něho!“ usmála se na Ivana Rusa.

I on ho vzal za ruku.

Vít cítil mdlobu touhy tam, tam v soumraku skal umřítí v přítomnosti těch dvou šťastných lidí. Připadali mu velmi šťastnými, jako když se díváme na průvod usmívavých lidí o nějaké slavnosti.

„Jak burácí vítr!“ řekl Ivan Rus.

„Vrátíme se domů. Večery bývají tiché. I dnešní bude tichý,“ řekla Dýna.

„A každý den jezdíte do školy?“ zeptal se Víta Ivan Rus.

„Každý den.“ A řekl sám sobě: „Ale zítra nepojedu do Prahy. Není možná.“

Odcházel z poustevny, Vít měl pocit úplné vyspělosti. Bylo mu osmnáct let. Řekl si: „Již nejsem dítě, abych nesměl zodpovídati za své skutky. Cosi jest již dnes ve mně zmučeného, ale neuvědomuji si, co by to bylo. Jen to mi je jasné, že jsem zbytečný... Nenalézám důvodu pro svoji jsoucnost.“

Nebylo slova, které by ho bylo ujistilo:

„Každá sebenepatrnější jsoucnost má důvod a určení, které nelze podceňovati.“

Cítil se strašně sám. Měl jít ke svým knihám, nebo do knihovny ke starým pergamenům nebo do sálu ke klavíru neb houslím, nebo do parku, kde se zatřpytil měsíc, ale šel způsobně do jídelny, kde seděla matka s Ivanem Rusem v živém hovoru. Vycítil opět zbytečnost své přítomnosti.

Krátce povečeřev, odešel. Nepovšimli si ho. Cítil závrať a cosi v prsou jako ránu.

Je krásně nebýti, nejít již ani o záhon dále nežli k pavilonu, nežli k růžové erice...

A nic a nikam a nikde...

Rouhal se:

„Proč jsou jedinci stvořeni k ničemu, k nijakému zázraku ani kráse ani k dobru...“

Jako on. Pouze aby překáželi a tížili.“

Ulehl ve svém pokojíku na pohovku... Usnul. Dýna tam vstoupila, hledajíc ho, a spatřila, že spí.

Odešla opatrně po špičkách... Byla potěšena, že syn spí.

Jeho sen se jí třpytil v modrém vzduchu. Vyprávěla pak cosi milého Ivanovi. A pak již bylo všude modro se zlatými světly ve výši, a ticho. Vítr ulehl. Stíny svěsily se jako černá křídla...

Dýna napjala studené ruce vstříc Ivanu Rusovi. Sevřel je a hladil. Pak řekl: „Jsem rád, že jsem se u vás zastavil, že jsem vás ještě jednou v životě spatřil.“

„Dovedu vás do vašeho domu,“ řekla rozechvěně. Vstali, šli. Nikoho nepotkali v chodbách ani na schodech ani v parku.

Noc byla tichá a zamodralá.

VIII.

Noc byla tichá a zamodralá. Žluté koruny stromů měly nádech starého zlata, erika mezi zámkem a pavilonem zfialověla, po cestách táhly se stíny a v povadlých trávníkách svítilo cosi jako nasypané perly. Všecky skuliny v stromoví připadaly jim hlubšími, park jako zvětšený, dálky vzdálenějšími, obloha vyšší.

Dýna vznášela se jako přízrak, její oči, zvětšené tmou, žhavěly jako tajemná světla. Uvedla Ivana Rusa do domu. Rozsvítila všechna světla... Rozkvétala krásou v jeho překvapení, jak se podívoval, jak se stupňoval jeho úžas...

„Jak je možno, že zde jste vytvořila takové kouzlo? Zde? Pomněte, přicházím právě ze starého Říma, z toho Říma, jenž zanechal pouze zříceniny a sen.“

Usmála se a vedla ho síní, konečně do čarovné komnaty perleťové. „Náš sever má kouzlo Tisíc a jedné noci v tomto budoárku. Ale vše jak je svrchovaně jednoduché a přitom císařsky nádherné. Ani jediná podrobnost neruší ladnosti celku. Opravdu, podmanila jste si mou zemdlenost, vzrušila jste mě v dojem, který vynucuje v oči slzy... Jsem v komnatách královských a přece tak čistých jako cella prvních křesťanů.“

„Číníte rozdíl mezi pohanstvím a křesťanstvím?“ zeptala se Dýna šťastně usednuvši proti Ivanovi. Noc modrá dívala se průsvitným velikým oknem, hvězdy chvěly se jako přiblížené, a z krbu růžově rozsvíceného šířila se vůně, jako ze semen myrhového stromu.

Dýna nalila z křišťálové láhve vína.

Ivan se usmál: „Setické víno, které by svým žářem sních k tání přivedlo?“

„Pouze mělnické,“ řekla Dýna vesele, „ale vám asi milé, severním původem milé ...“

„Ano, při víně se volněji myslí a upřímněji hovoří, člověk zbaví se obřadné upjatosti. Ne, připadá mi tato návštěva jako poslední životní vyznání a rozloučení se vším, co bylo.“

„Tak smutně a záhadně se vyjadřujete,“ řekla Dýna.

„Poznáte ku konci, že příliš jasně mluvím. Hled'te, jsem u vás a snad ani netušíte, jak jsem podivný člověk. Prošel jsem celým dějištěm člověkovým; všemi stoletími, všemi ztřeštěnostmi a všecky jsem uznal, ničeho nezavrhnul. Ale chápete, jak jsem unaven?“

Dívala se na něho nepřekvapena: „Věděla jsem to, vždyť jsem Isis. A dole ta erika – víte?“

„Od toho jasného večera, kdy jsme spolu šli jako dvě děti podle skal údolím, žil jsem proměnlivý život plný vzrušení a též i nudy. Naposledy žil jsem starý Řím; pronikl jeho duchem úpadku.“

„A jak jsem byla vaší jedinou, světlou láskou?“ řekla Dýna odvázně vracejíc se k předvečernímu jeho výroku na procházce. Všecko, co bylo dále promluveno, bylo jí příliš zdoluhavým tempem a příliš zabíhajícím od pravého cíle.

Pohlédl na ni měkce. Mlčel.

Za chvíli řekl: „Ano, opravdu čímsi jako nerozřešenou otázkou krásy života...“

Dýna vstala, postavila se k oknu, tak že vypadala, jako by vycházela z modravých stínů a záře noci. Mluvila nepředvídaně klidně: „Čekala jsem vás. Dožila jsem se jistoty, že jediný vy jste mužem, jehož mohu milovati. Čekala jsem tu na vás. Je možno snad napravit omyl minulých let, je možno snad nalézt ono nešťastně ztracené slovo... Ono slovo, které nebylo promluveno mezi námi. Miluji vás. Toužím po vás každý zachvěním nervu a každým úhozem krve. Má duše je vás plna. Taková je má láska: všecku bytost vaši prostoupiti, viseti na ni životem, každou myšlenkou, nejjemnější péčí. Spojiti se takovou obapolnou nutností života, býti druh druhu sluncem, stínem i chlebem i vodou života, býti krátce jedno ve dvou! Ach, vím, že jsou lásky různé, mnohé přinášejí veliké záchvěvy, jiné okamžitá vzrušení do extází, přelétavé ohně a požáry smrtelné. Ale moje láska hluboká jako obloha a moře, osudová jako mé narození a smrt, je cosi zde u nás v údolí skal a hučící řeky na severu vzniklého, a tu lásku vám podávám...“

Poslední slova mluvila Dýna smutně, neboť ona slova měla již potřebu býti ztlumena jeho objetím, jeho blízkostí, alespoň vzdechem jeho nadšení.

Sklonil hlavu do dlaní a tak zůstal dlouhou chvíli. I Dýna usedla do křesla, dívala se však upřeně na něho.

Konečně zvedl hlavu. Připadalo jí, že jeho zrak bloudí kdesi mimo tuto pro něho připravenou komnatu.

Řekl tiše: „Ano láska, taková láska, ale té jste nebyla schopna tehda... Dnes již nelze vzkřísiti, co ani nebylo k životu zrozeno...“

Poznal jsem všecka zasvěcení mysterií tohoto preludu, celým světem jsem prošel, ale všude tato Prasíla, která má tvořiti postup života, vzlet života, stávala se jeho negací, jeho úpadkem, protože nebyla přijímána tak, aby se stala radostnou krásou, která trvá a sílí, ale pouze krásnou radostí, prchající, vysilující a žádající v obnově rozkoší marně stupňovaných sil, do zničení a nudy a znechucení. Nemůže býti láska bez vzrušení smyslů, ale je smutné, je-li pouze hlasem smyslů. Ach, chtěl jsem hovořiti tytéž věci jiným tónem, odpusťte. Ale nutno

již říci všechno, abyste pochopila můj osud. Není nahodilé, že jsem řekl: Přicházím ze starého Říma. Ať jsou má slova symbolem nebo skutečností. Vím, že dovedete věřit obojímu.“

„Věřit obojímu,“ řekla Dýna.

Ivan Rus vyprávěl přivíraje oči. Dýna sevřela jeho pravou ruku:

„Představte si mne denně kráčejícího po via sacra před západem slunce od amfiteátru a chrámu Míru kol náměstí Caesarova ke koloseu, kde vůni vydychovaly křoviny a stromy a nehybně stály sochy s teplým gestem poezie. Vidíte onen pestrý život? Na nosítkách, nesených abesynskými otroky vznášely se ony ženy, oblečeny tkaným vzduchem nebo ukazovaly se nahými pod oblaky tylu... Skvosty se třpytily, vějíře z pávích per chvěly, eunuchové, krásní hoši, trpaslíci a flétnisté kráčeli v průvodech, někde na lehkých vozích sama kráaska řídila koně, někdy i na koni přicválala, nebo na španělském mulu, jež negr vedl. I pěšky mnohé kráčely, hrály si koulemi z křišťálu neb ambry, některé nesly slunečníky a vějíře, a kolem nich hemžily se otrokyně.“

Mladíci pobíhali tam s prsteny a tógami v elegantních záhybech, vlasy pečlivě načesané, navoněni. Někteří na odiv stavěli svaly, vojenský krok, jiní krokem pomalým kráčeli s nakadeřenými vlasy a napudrovanými obličejí.

Ach, byli to většinou gladiátoři a otroci. Viděl jsem jednoho dne starého Sergia, milence Hippie, ženy senátorovy. Měl pouze jednu ruku, jeho tvář byla plna zrůd, ohromný vzrůst vlasů sahal mu až na nos, maličké oči stále slzely, ale byl *Gladiator*. To proměnilo ho, jako by byl Hyacintem, tak že ho Hippia milovala více, nežli své děti, vlast, sestru a muže.

Pozoroval jsem němou řeč prodejnosti, a sám jsem tonul jako všickni. Vše přicházelo za hranice psychických možností, Sybaris dobyla sedm pahorků Říma, a Řím byl parfumován jako Sybaris a Babylon. Ach, vzpomínám, Tarent měl štíhlé hochy s průsvitnými šaty jako nymfy, a slyšel jsem, jak Quartilla řekla vážně: Má bohyně nechť mě ztrestá, pamatuju-li se, že jsem kdy byla neposkvrněna...

Ženy často novorozeňata rdousily. Každého rána mrtvoly nalezeny po silnicích na prahu domů, pod sloupovím. Někdy je v plenkách položily na břeh lacus Velabrensis nebo na zelený trh nebo ke Columna lactaria. Ale byl jsem i na Esquilinu, pahorku smutném a příšerném, místu zaříkání a magických obětí, kam otroky pohřbívali bez rubášů. V noci ani živé duše tam nebylo, jen zloději a čarodějnice tam přicházeli. Na konci Esquilinu blízko Porta Metia měl kat dům obklopený šibenicemi a kříži, na nichž viseli odsouzení. Ohromná socha Priapova bděla tam. Tam spatřil jsem ženy: přicházely při měsíci trhat bylin, sbírat kostí a vlasů oběšenců. A přinášely též děti za oběť. Pochovávaly je zaživa... Musely ony děti býti rodičům ukradeny, neb jinak jejich mozek a játra neměly moci vzbuzovati lásku. Dýno,

poslyšte: lásku buditi, nenávisť k někomu buditi u osoby milované neb u muže způsobiti naprosté ochlazení – byly nežádoucnější léky.

Ztratiti schopnost lásky – šíleně se báli...

A v tom bodu kotví všecka hrůza úpadku Říma, Dýno, Dýno!! *Afrodiziaka* přivedla ony duše k šílenství a zapomenutí všech věcí.

Smrt Caligulovu, strašnosti Neronovy.“

Dýna opět nalila vína. Pohlížela na Ivana Rusa užaslá a úplně stíhající jeho obrazy jako právě žitou skutečnost...

Pokračoval jako nepřítomný:

„Ach, v Římě byli polomuži, hermafroditští kněží, kteří znectili pohanské náboženství. A ono často opakované: Pokud žijeme, okoušíme život – trpce zasáhlo mé srdce.

Byl jsem u Trimalchiona jednoho dne v noci, byl jsem podruhé při hostině u propuštěnce Zoila.

Dýno, viděl jsem sály nádherné, jejich nástěnné malby míhají se mi před očima: Leda s labutí, Ganymed a orel, Danae a zlatý déšť, Pasifaé a býk, tance satyrů, bakchanálie, erotické scény pastýřské, vidím mramorové sochy únos Nymf satyry. I já maloval podobné scény.

Všude na lampách a svícnech skví se obraz téhož božstva lásky, nábytek má kozlí nohy a rohy, poháry, džbány, skla, všude vládne Priapos, jemuž znějí opojivé přípitky.

Dýno, byl jsem všude, kde *egoismus* slavil orgie, jako za času Caesarů, kteří byli jeho zosobněním.

Jakou ohromnou perlu daroval Julius Caesar Servilie! A chtěl míti zákon, aby mu dal právo na všechny ženy... A Curio o něm řekl, že je manžel všech paní a manželka všech mužů.

Octavianus Augustus miloval svou dceru Julii, konal hostinu dvanácti božstev. Tiberius v stáří maličké děti labužnický zval svými rybičkami, ohromnou sílu maje v levé ruce, roztříštil jedinou ranou dítěti hlavu, Caligula měl svého Marca Lepida a Mnesteru, byl více ukrutný než marnotratný, nebo obojí, Claudius zblbnul nad Messalinou, Nero básnil své plavby za láskou a zločinem, své šílenství se Sporem, Agrippinou a usínal v loktech snivé Acté a jako pochodeň hrůzy nade vším svítily oči Poppei Sabiny.

Commodus, syn Marka Aurelia, miloval Antera... Jeho palác uzavřený byl plamenem hýření, dráždil se do smrtelných extází, nosil ženské šaty. Krutě ničil, koho nenáviděl. Marcia ho otráвила, a protože neumíral dosti rychle, Narcissus ho zaškrtil. Byl ukrutnější nežli Domitianus, nemravnější nežli Nero.

Heliogabal, kněz slunce, nádherný, úžasný, oblečen v hedvábí a řetězech, perly a drahokamy v korunách a po šatech, veřejně Hierocla líbal, miloval lázně velkých společností, chodil po domech, hýřil, ach hýřil, promlouval ke všem jako kněz slunce, pak zmizel a vrátil se v kostýmu kurtizány.

Šílil a třeštil, cestoval se šesti vozy, s kuplíři a dívkami a hochy. V koupeli měl vždy ženy kolem sebe, předstihl v neřestech Nerona, Caligulu i Tiberia. I peníze bral od soudruhů svých přestupků, starce zahanboval, jsa oděn v purpuru císařském. Nezachránil Alexandr Severus nic, neboť Diocletianus odvedl vestálku Aquilu Severu a po ní měl tři ženy a pak sám chtěl státi se ženou a vyvolil si chotě... Slavil svatby s okázalostí.

V osmnácti letech byl zabit...Jím končí závrat' Říma...! Hled'te, Dýno, jak nicotný je život člověkuv, když zakotví na pouhém rozkošnictví, když pozbude přilnutí duše k duši a když pomocí jedů k nemožnostem a šílení vydražďuje ochablé pudy? Dýno, nevím, pochopíte-li jak zničený jsem člověk, o sobě jsem vám hovořil, jste příliš severankou a příliš čistou ženou, abyste pochopila rozvrat všeho toho prostředí, jehož úpadek dal vzniku křesťanství. Proměna ovšem byla pouze povrchní, neboť jen vnější znamení se proměnila, a do světlých gest křesťanství nepřestaly kanouti jedy oněch afrodiziak...

Ale to již není cílem mého vyprávění.

Kde krása vykvetla opravdová, nechť jí jest vzdána pocta, kde zvedla se vznešená láska, ať trůní jako purpur slunce nad námi!

Ale jest málo onoho vznešeného cítění. Já sám jsem ho promarnil, nenávratně promarnil. Vyprávěl jsem vám dosti. Porozuměla jste jistě.

Umřela ve mně schopnost onoho citu, který by nás vysvobodil z pochybností, Dýno.

Vidíte. Vaše sídlo je kouzelné, byl bych jistě vyvolen pro štěstí jsa obdarován tím osudem, vámi, Dýno. A jest mi jíti opět dále, a tentokráte nenávratně.

Odjedu, zmizím. Nechci kdesi na prahu národního oslavování civěti a vztahovati lačně ruce po oplátce, která se teplem těla svine, vyskočí a skroutí...

Dýno, dnes u vás sedím a zpovídám se, a ráno odejdu. Půjdu a nikdy se nevrátím. Nikdo nespatri mých stop, ani země ani moře ani poušť ani obloha...

Nikomu nejsem povinen říci, kam odcházím. Ani vám, ačkoli vy jste se přiblížila mé duši jako žádná žena dosud... „

Dýna sepjala ruce, sevřela jimi jeho hlavu. Díval se jí do očí a řekl tiše, zarmouceně:

„Vše je marné!... Víte... Ztratit možnost onoho povznesení...“

„Odejiti, nevyčkati?“ vydechla Dýna.

„Je od čeho odejiti a není čeho vyčkati.“

Umlkla, sklonila hlavu.

V jejích prsou lámalo se cosi strašného.

Není čeho vyčkati.

Byla by nejraději zavřela oči a usnula navždy. Byla by objala vesmír, líbala nejvzdálenější nešťastné lidi, aby jen odněkud vyprosila klid, ale především byla by vyprostila Ivana Rusa ze zajetí těžkých myšlenek, aby ho upjala k jasné, svrchované přítomnosti své lásky, a zatím stála v komnatě utkané dobrodružně ze snů a hleděla na Ivana Rusa pohledem nechápajícím možnost této smutné noci po dni, který jí tolik sliboval a dovedl ji soumrakem až k tomuto rozluštění bolestnějšímu nežli odsouzení k smrti.

Ivan Rus přecházel komnatou, Dýna stála opět u okna jako vycházející z modravé noci, nevnímala již jeho slov, jen na něho hleděla, jako na unikající Vidinu...

Jemu připadalo, že ho poslouchá a že s ním souhlasí, byl tak přesvědčující jeho patos.

Ale ona věděla jen, že *ztraceného slova* nenalezla a nenalezne. Bylo jí v duše hlubinách, jako by ztrácela souvislost s tepnou života, která do té chvíle katastrofy ještě ústila k jejímu srdci...

IX.

Vít se probudil. Velmi se ulekl. Rychle se vzchopil. Měsíc svítil mu do oken. Vzpomněl si na onu náměsíční tetu, která dávno zemřela...

Vzpomínal... Ano. Matka, Ivan Rus...

Snad ještě čekají dole v jídelně, nebo odešli... Nebo je hluboká noc?

Vstal. Byl oblečen. Veliké ticho působilo na jeho nervy. V celém zámku nikdo nebdlí, to bylo jisté.

Ne, kdyby teď sáhl do strun svých houslí.

Kdo asi by vešel dveřmi, těmi dveřmi, vedoucími do chodby proti knihovně? Matka? Ivan Rus? Nebo praděd – onen dávno zpráchnivělý na hřbitově v údolí?

Vít tiše vyšel do chodby úplně tmavé... Rozsvítil svůj rorátový sloupek... Pohlédl na dveře knihovny, sestupoval se schodů... Zhasl... Byl v modré, tiše zářící noci v parku.

Zděsil se. Tam v pavilonu je dosud světlo v lasturové komnatě. V okně rýsuje se krásná její hlava. Matka, Dýna Smiřická stojí u okna... Ivan Rus je s ní...

Zatajil dech, opřel se o eriku, tu růžově zafialovělou jako almandinu... o eriku, kterou Dýna pojmenovala sestrou oné pradávne, pod níž Osiris v rakvi spal...

Vítr stál nehybný před krásným matčíným výtvozem... Tam v budově jsou spolu sami, noc je obklopuje přítomna i při rozžatých světlech, přítomna v nich. Noc je spojuje přiblížená jako víčko k víčku, jako luna ke dnu řeky, která tiše zpívá...

A skály, skály... Je ticho za jejich stěnami. Vítr stál nehybný. Jeho srdce tepalo... Díval se k osvětleným oknům jako k místu, z něhož by měl obdržeti ortel smrti...

Viděl ji podivně krásnou, představil si její oči její zvlněné rty, slyšel její hlas, hladil její nervózní ruce.

A ona je sama té noci s Ivanem Rusem.

Stál nehybný, jako zkamenělý...

Slzy zaplavovaly jeho oči, jeho prsa, ale opět se upínal k onomu oknu a rozechvěn zpytoval onu perleťovou cellu...

Tam jistě Dýnu líbá Ivan Rus...

Vít ponořil se úplně do světlé noci a sledoval modrou oponu nezastřené okna.

Zavřel oči a opakoval si náhle vzrušeně a úplně okouzlen a přesvědčen: „*Já ji miluju, já ji miluju.*“

Uvědomil si to veliké tajemství, dávno ležící jako nebezpečnými ohni sálající drahokam na dně jeho srdce... Pocítil s uvědoměním osudné lásky nesnesitelnou žárlivost. Vejítí tam. Vrata jsou pootevřena. Nevyrušen mohl by jítí po schodech, pak do komnaty, kde by spatřil Dýnu a Ivana Rusa...

Postoupil o několik kroků k domu, zhroutil se u prvního mramorového stupně.

Vytřeštil oči do prosvětlené tmy. Jeho fantasmie vyčarovala úchvatnou scénu: *Dýna*, bál se již jen pomyslití – matka – ta krásná, jediná opravdová žena, kterou kdy poznal. *Dýna* je sevřena v objetí, po kterém toužila. To objetí zjevovala se mu čarovné, krev a nervy rozpoutávajícím, bezohledné, závratné, rozhodující, neodvolatelné, jako zákon víc nežli lidský. Svíjel se pod uchvacujícím dojmem toho objetí v strašlivém přiznání se k mučivé lásce k ženě, která je jeho matkou. Ta věčná vteřina trýzně nebyla vrtochem mladého zápalu, neboť měla zapuštěny kořeny v celé podstatě jeho psychy.

Vycítil osudově, že jeho životní sen je na scestí, vzpomněl si na prapraděda, jehož rukopis četl v knihovně, vzpomněl na dědova bratra, jenž zahynul tajemným způsobem, když byl sexta uložil do márnice, ohlédl se na zámek Routov – kolik bylo tam asi radostí života zmařeno pro ono ztracené slovo, jako nějaký klíč ku štěstí člověkovu, zakleté kdesi v neúrodnou půdu prokletou pro veliké neusmířené hříchy.

Vít zadržoval rukou prudký tepot srdce. Sklonil hlavu až k zemi a štkal do prochládlé půdy, slzami jeho polité: „*Dýno, Dýno, Dýno!*“

A přece doufal, že se vrátí, ona sama vrátí, že ji zde u prvního stupně zadrží, zachytí se její ruky, a půjdou do zámku spolu.

Ale hodiny mýjely, a Dýna nevycházela... Celou noc zůstala s Ivanem Rusem...

Na východě tvořil se rudý proužek a vedle něho zelenavý...Kdesi v lese zahoukla rána. Nejčastější ptáci v parku vykřikli. Na obzoru objevilo se světlo, které zvěstovalo příchod slunce. Vít se polekal....

Cítil hrůzu před chvílí, kdy měl setkati se s matkou. Cítil těžkou vinu. Tak ho nepřemožitelně přepadl strach před možností plného světla jejích drahých, krásných očí.

Jako smyslů zbaven prchal od zámku parkem až k nejzadnějším dvířkům. Připadalo mu, že není on Vít, ale Jan Smiřický, otec, Dýnin muž... A opět se ujišťoval:

„Jsem mlád a hrozně hřeším touto myšlenkou krvavé lásky.“ A vzpomněl si, že měl matku silou své nové, prudké vášně a pronikavostí, která mu byla vnitřním údělem, že měl matku ovládati k smírnému společnému krásnému životu zde v samotě. Půdu zvelebovati, den ze dne žítí v přírodě a z minulých záchvěvů blízkých duší měl vyrůstí jejich klid.

Ve zmatku představ a úvah došel skal a poustevny.

Slunce právě vyplulo z rezavé vlny oblak rudé, zvětšené, ohraničené jako znamení veliké pečeti...

Vít se ohlédl k zámku... Zděsil se návratu k nim. Kdyby ji potkal, nemohl by již s ní mluvit, jako dříve, nemohl by se tak dívat do jejích očí.

Vešel do jeskyně... Zastavil se, vzpomínal na včerejšek... Jak je podivný včerejšek, když mezi ním a dneškem uplynula léta... Jemu uplynula léta... Vyňal kameny, pohlédl na šterbinu ve skále, protáhl se jí, zastavil se, kameny sebral a skulinu vyplnil jako by se zazdíval a šel pak chodbou vpravo, jako dobrovolně zajatý...

Ulevilo se jeho strachu i bolesti...

Tam ho nikdo nenalezne. Jeho poslední báseň leží na stolku... Žhavé srdce tepe do stěn skal.

Usedl zemdlen. Slyšel crčení vody a připadalo mu, že pramen zpívá menuet, ten poslední, který hráli, a opět zaznělo něco jako tlukot srdce.

„Je to mé srdce?“ řekl skoro nahlas. Ulekl se a zavřel oči.

Zůstati pohřben ve skalách, skrčen, jako ti dávní lidé, kteří také žili a když je v dnešní době vykopávají, říkají jim Skrčenci. Jaké podivné mají lebky, jiné nežli my?

A také oni žili, a snad i jim bylo ztraceno ono drahé, vysvobozovací slovo...

Vít se zachvěl chladem, přicházejícím chodbou od velikého záhybu k zámku, vrátil se, kde bylo tepleji a kde znělo šumění vody jako vzdálený, příliš daleký svět.

„Ona bude šťastna, zapomene, že byl kdysi nějaký Vít, který blouznil o nemožných nemožnostech, o kterých ona nikdy nezvěděla,“ přemítal Vít a zavřel oči pevněji, aby ani tma víčky nepronikla.

Zde ho nikdo nikdy nenalezne. Nikdy...

Závěr

Tato práce se pokusila přinést novou edici sbírky *Mimo svět* společně s ediční zprávou a komentářem. Společně s charakteristikou sbírky i dalšími materiály se snažila otevřít přístup k dílu Růženy Jesenské novým čtenářům a umožnit jim seznámit se s touto nepříliš známou a neprávem opomíjenou autorkou přelomu 19. a 20. století.

Prameny

- Jesenská, Růžena: *Konec idyly*. Praha: F. Šimáček 1892.
- Jesenská, Růžena: *Mimo svět*. Praha: Edvard Leschinger, 1909.
- Jesenská, Růžena: *Nina a jiná próza*. Praha: Nakladatelské družstvo Máje 1902.
- Jesenská, Růžena: *V závojích touhy*. Praha: V. H. Bruner 1918.
- Jesenská, Růžena: *Z nepřístupných zahrad*. Praha: Zdeněk Binko 1912.
- Jesenská, Růžena: *Je veliká láska na světě? Veselohra o třech dějstvích*. Praha: Pražská akciová tiskárna 1926.

Odborná literatura

- Bahenská, Marie: *Počátky emancipace žen v Čechách. Dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*. Praha: Libri 2005.
- Benešová, Božena: *Růžena Jesenská. Mimo svět*. *Novina* 2, 1908/1909, s. 252.
- Havel, Rudolf; Štorek, Břetislav: *Editor a text. Úvod do praktické textologie*. Praha: Československý spisovatel 1971.
- Horská, Pavla: *Naše prababičky feministky*. Praha: NLN 1996.
- Internetová jazyková příručka*. Dostupná online na adrese <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.
- Janáčková, Jaroslava; Čornej, Petr; Hrabáková, Jaroslava: *Česká literatura na předělu století*. Praha: H & H 2001.
- Karásek ze Lvovic, Jiří: *Tvůrcové a epigoni*. Praha: Aventinum 1927.
- Kotilová, Kateřina: *Růžena Jesenská — život a dílo. Česká spisovatelka na přelomu 19. a 20. století*. Diplomová práce. Univerzita Pardubice: Filozofická fakulta 2014.
- Lexikon české literatury. Osobnosti, díl, instituce*. Praha: Academia, 1993, s. 518—520.
- Marten, Miloš: *Knihy prosou. Moderní revue XXI*, 1908/1909, sv. 21, s. 252.
- Maternová, Pavla: *Růžena Jesenská: Mimo svět*. *Ženský svět* 13, 1909, č. 4, s. 58.
- Novák, Arne: *Z počátků české prósy. Přehled 7*, 1908/1909, č. 36, s. 625–627.
- Opolský, Jan: *Růžena Jesenská*. Praha: Č. akademie 1944.
- Papoušek, Vladimír; kol.: *Dějiny nové moderny. Česká literatura v letech 1905–1923*. (Praha: Academia 2010).
- Pravidla českého pravopisu*. Praha: Academia 2010.
- Pynsent, Robert: *Ďáblové, ženy a národ*. Praha: Karolinum 2008.
- Sekanina, František: *Růžena Jesenská: Mimo svět*. *Zvon* 9, 1908/1909, s. 443.
- Sezima, Karel: *Z nové české beletrie III. Lumír* 50, 1909/19010, s. 352–360.

Šalda, František Xaver: *Dekorační romantismus*. *Novina* 3, 1909/1910; *Kritické projevy* 8, 1956.

Vykoukal, František Vladimír: *Výpravná próza*. *Osvěta* 39, 1909, s. 560–564.